

Elin Larsen Blø

Delt bruk av areal i videregående skoleanlegg

Hvordan kan det tilrettelegges for delt bruk av areal, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

Masteroppgave i Eiendomsutvikling og -forvaltning

Veileder: Geir K. Hansen

Januar 2024

Elin Larsen Blø

Delt bruk av areal i videregående skoleanlegg

Hvordan kan det tilrettelegges for delt bruk av areal, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

Masteroppgave i Eiendomsutvikling og -forvaltning
Veileder: Geir K. Hansen
Januar 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for arkitektur og design
Institutt for arkitektur og planlegging

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Forskning viser at skolebygg i Norge står tomme og uten aktivitet 70% av døgnet. Dette er lite hensiktsmessig bruk av areal og svært lite bærekraftig sett i et miljøperspektiv, spesielt med tanke på at skolebygg ofte er store, massive konstruksjoner som beslaglegger store areal og forbruker store material- og energiresurser.

Bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen omtales ofte som «40%-næringen», med bakgrunn i at den på verdensbasis er kjent for å stå for 30-40% av energiforbruket, 30-40% av avfallsproduksjonen og 20-40% av klimagassutslippene. I 2020 utgjorde den totale bygningsmassen i Norge ca. 400 millioner kvadratmeter, hvorav det offentlige antas å forvalte mellom 45 og 50 millioner kvadratmeter. Med uttalt mål om at Norge skal bli et lavutslippssamfunn og klimanøytralt land innen 2030, er det derfor store gevinster å hente ved blant annet bedre arealutnyttelse i offentlige bygg.

For å kunne nå FNs bærekraftsmål innen 2030 er det etterlyst økt bevissthet knyttet til arealbruk i offentlig sektor, og spesielt er det adressert at fylkeskommunene og kommunene må ta tydeligere roller fremover. Å legge til rette for blant annet delt bruk av areal i offentlige bygg vil i all hovedsak føre til bedre arealutnyttelse og redusert arealbruk, som igjen vil ha direkte innvirkning på klima, miljø og økonomi. Delt bruk kan i tillegg gi positive synergier og ringvirkninger for både byggets brukere og dets omgivelser og slik fremme sosial bærekraft.

Formålet med denne masteroppgaven er å få større innsikt i tematikken knyttet til delt bruk av areal i videregående skoleanlegg. Herunder vil det bli sett på hvorfor, og hvordan, det kan tilrettelegges for delt bruk av areal, og hva som er mulige drivere og barrierer ved delt bruk av areal i videregående skolebygg. Det vil også bli belyst hvordan delt bruk fremmer sosial bærekraft i skolens omgivelser slik at skolebygget kan være mer enn «bare» en skole.

Denne masteroppgaven svarer på følgende problemstilling:

Hvordan kan man legge til rette for delt bruk i videregående skoler, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

For å besvare problemstillingen er det utarbeidet tre forskningsspørsmål som sammen skal besvare problemstillingen:

1. Hvorfor legges det til rette for delt bruk i videregående skoler, og hva er driverne?
2. Hvordan legges det til rette for delt bruk, og hva er barrierene?
3. Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

For å besvare problemstillingen er det benyttet metodetriangulering, der både kvalitative og kvantitative metoder benyttes, men der det er de kvalitative dataene som vektlegges. Det er gjennomført litteraturstudier som utgjør det teoretiske rammeverket for masteroppgaven, dokumentanalyse, elleve semistrukturerte dybdeintervju og to spørreskjemaundersøkelser. For å avgrense studien er det valgt å gjennomføre casestudier, der studiens caser er to videregående skoler; Gauldal skole- og kultursenter i Trøndelag fylke og Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord i Vestland fylke.

Funnene viser at den bakenforliggende årsaken til at det tilrettelegges for delt bruk i videregående skoler er todelt. Ved intern delt bruk er det avdekt at den største driveren ved delt bruk er ønsket om å oppnå arealeffektive bygg, og at dette i hovedsak er drevet av et spørsmål om økonomi ved at både investerings- og driftskostnader deles på flere aktører. Samtidig er det avdekt at arealeffektive bygg etterstrebes som en del av fylkeskommunenes bærekraftsarbeid som følge av de krav og forventninger som stilles fra nasjonale myndigheters hold, spesielt når det gjelder de ressursmessige sidene knyttet til arealbruk. Videre blir synergieffekter, attraktivitet, omdømme og rekruttering også trukket frem som drivere ved intern delt bruk.

Fylkeskommunenes samfunnsansvar og rolle som regional utviklingsaktør er den største driveren for hvorfor det tilrettelegges for ekstern delt bruk. Det er tydelig at fylkeskommunene har innrettet seg etter myndighetenes oppfordring om å stille skolelokalene til disposisjon for frivilligheten og lokalsamfunnet gjennom å ha såkalte «24/7»-bygg som skal være åpne og tilgjengelige for allmennheten. Selv om økte drifts- og vedlikeholdskostnader nevnes som barriere ved ekstern delt bruk, så viser undersøkelsene at fylkeskommunene vektlegger sitt samfunnsansvar og betydningen delt bruk har for lokalsamfunnet fremfor økonomi.

En vesentlig faktor for å lykkes med delt bruk er at organisasjonen må ha en bevisst FM-strategi som allerede i planleggingsfasen er forankret på strategisk nivå og videre nedover i organisasjonen. Undersøkelsene har vist at manglende FM-strategi for håndtering av delt bruk i planleggingsfasen vil gjenspeile seg i driften av anlegget, både når det gjelder administrering av den delte bruken mellom brukerne, men også når det kommer til oppgavefordeling, roller, ansvar og fordeling av kostnader. Funnene viser også at man får holdninger knyttet til «territorial thinking» ved manglende forankring i organisasjonen. Videre er det avgjørende å ha tilpasningsdyktige arealer som skal kunne støtte opp om fremtidige endringer og behov.

Adgangskontroll, låsesystem og annen teknisk infrastruktur er barrierer som må løses for at delt bruk skal fungere optimalt. Ulike former for tilpasningsdyktighet viser seg å være blant de viktigste strategiske hensynene man ivaretar i byggets programmerings- og prosjekteringsfase, og at dersom det ikke planlegges for delt bruk fra starten av så får man løsninger som vil være til hinder for dette.

Avslutningsvis konkluderes det med at delt bruk fremmer sosial bærekraft i skolens nærmiljø ved at skoleanlegget blir et samlande treffpunkt for lokalsamfunnet ved at både frivilligheten, næringslivet og andre kan bruke anlegget. Det blir uttrykt at delt bruk gjør at brukerne føler inkludering, tilhørighet, mestringsfølelse og tillit, hvilket igjen spiller inn på enkeltmenneskets livskvalitet. Brukeridentifisering og -involvering i planleggingsfasen er imidlertid essensielt for å avdekke potensialet for ekstern delt bruk, og for å hensynta brukernes behov ved den fysiske utformingen. Til syvende og sist bidrar delt bruk til økt aktivitet i skoleanlegget, hvilket igjen er positivt sett i et bærekraftsperspektiv.

Abstract

Research shows that school buildings in Norway are left unused and without activity 70% of the day. This is not an optimal use of space and not sustainable from an environmental point of view, especially considering that school buildings are often large, massive constructions that occupy large areas and consume large amounts of material and energy resources.

The real estate and construction sector is often referred to as the "40% industry", in the sense that it is responsible for 30-40% of the energy consumption, 30-40% of the waste production and 20-40% of greenhouse gas emissions worldwide. In 2020, the total building stock in Norway was approx. 400 million square meters, of which the public sector manages between 45 and 50 million square meters. With the goal of Norway becoming a low emissions society and a climate neutral country by 2030, there are profits to be made by better utilization of space in public buildings.

In order to reach the UN's sustainability goals by 2030, there is a call for increased awareness of space management in the public sector, and in particular it is addressed that the county councils and municipalities must take more responsibility going forward. Facilitating the shared use of space in public buildings will essentially lead to better space utilization and reduce the building's footprint, which in turn will have a direct impact on the climate, environment and economy. Shared use can also provide positive synergies and ripple effects for both the building's users and its surroundings and thus contribute to social sustainability.

This master's thesis aims to reveal greater insight into the topic related to shared use of space in high school buildings. The study reveals why, and how, shared use of space can be arranged in high school buildings and identifies possible drivers and barriers to shared use of space. This study also uncovers how shared use contributes to social sustainability in the school's surroundings.

This master's thesis purpose is to answer the following research question:

How can shared use of space be facilitated in high school buildings, and how can shared use of space promote social sustainability in the school's environment?

To answer the research question, three sub-questions have been selected, to which the structure of this report is closely linked:

1. Why is shared use facilitated in high school buildings, and what are the drivers?
2. How is it facilitated for shared use in high school buildings, and what are the barriers?
3. How can shared use contribute to social sustainability in the school's environment?

The approach for this master's thesis has been a methodological triangulation, where both qualitative and quantitative methods are used, but where the main focus is on the qualitative data. An extensive literature study forms the theoretical framework. Furthermore, information has been collected through document studies, eleven semi-structured in-depth interviews and two surveys. In order to delimit the study, the research is based on a case study of two high school buildings; Gauldal school and cultural center in Trøndelag county and Eid high school/Nordfjord Opera House in Vestland county.

The findings show that the main reason for facilitating shared use in high school buildings is twofold. When it comes to internal shared use, it has been revealed that the biggest driver of shared use is the desire to achieve space efficient buildings, and that this is mainly driven by a question of economics in that both investment and operating costs are shared between several users. The findings also show that the county municipalities strive for space efficient buildings as a result of the demands and expectations set by Norway's national authorities, especially when it comes to the resource related aspects related to the use of space. Furthermore, synergy effects, attractiveness, reputation and recruitment are also shown as drivers of internal shared use.

The county municipalities' social responsibility and role as a regional developer is the biggest driver for facilitating external shared use. The findings show that they have aligned themselves with the authorities' call to make the school buildings available to voluntary organizations, local business organizations and the local community by having so-called "24/7" buildings which are meant to be open and accessible throughout the day. Although increased operating and maintenance costs are mentioned as barriers to external shared use, the surveys show that the county municipalities emphasize their social responsibility and the importance shared use has for the local community rather than economics.

One of the key factors of successful shared use is that the organization must have a FM strategy at a strategic level and throughout the organization. This must be rooted already in the design and briefing process. The study shows that the lack of an FM strategy for handling shared use in the planning phase will be reflected in the operation of the facility, both when it comes to managing the shared use between the users, but also when it comes to the distribution of tasks, roles, responsibilities and costs. The findings also show that the lack of a FM strategy leads to what the literature refers to as "territorial thinking". Furthermore, it is crucial to have adaptable spaces which are able to support upcoming needs and changes.

Access control, locking systems and other technical infrastructure are barriers that must be resolved for the shared use to function optimally. Various forms of adaptability turn out to be among the most important strategic considerations that are taken into account in the building's programming and design phase. If shared use is not planned for from the start, one will end up with solutions that do not promote shared use.

To conclude, this study shows that shared use of space promotes social sustainability in the school's environment. The school becomes a unifying meeting point for the local community in that both the voluntary organizations, business organizations and others can use the building. It is found that shared use makes the users feel inclusion, belonging, a sense of mastery and trust, which in turn affects the individual's well-being. However, user identification and involvement in the planning phase is essential to uncover the potential for external shared use, and to take the users' needs into account in the design of the building. Ultimately, shared use contributes to increased activity in the school facility, which is positive from a sustainability perspective.

Forord

Denne masteroppgaven markerer avslutningen på det erfaringsbaserte masterstudiet Eiendomsutvikling og – forvaltning ved fakultetet for arkitektur og design ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Oppgaven teller 30 studiepoeng og er utarbeidet høstsemesteret 2023 i emnet AAR6990 – Masteroppgave Eiendomsutvikling og -forvaltning.

Forfatter av denne masteroppgaven er Elin Larsen Blø, som til vanlig jobber som rådgiver innen eiendomsforvaltning ved bygg- og eiendomsavdelingen i Møre og Romsdal fylkeskommune. Både i jobbsammenheng og gjennom studietiden har det blitt vekket en stor interesse for arealforvaltning, og det falt seg derfor naturlig å skulle fordype seg videre i dette i masteroppgaven. Studiet har hatt stort fokus på bærekraft i alle emner, og jeg har derfor hatt et ønske om å skrive en masteroppgave som ser på sammenhengen mellom arealbruk og sosial bærekraft.

Da jeg startet med masteroppgaven kom jeg over uttrykket «*first we shape our buildings, thereafter our buildings shape us*» (Winston Churchill). Jeg greide ikke helt å forstå omfanget av uttrykket den gang. Nå, etter å ha ferdigstilt masteroppgaven, ser jeg at dette uttrykket bør være rettesnoren for hvordan vi planlegger og utformer byggene våre. Byggene våre påvirker oss. Selvsagt er den fysiske utformingen viktig for at byggene skal kunne støtte opp om kjernevirksomheten som foregår der, men enda viktigere er det vi ikke kan se, men hva byggene får oss til å føle. Trygghet. Tilhørighet. Tillit. Inkludering. Faktorer som i stor grad påvirker vår livskvalitet.

Masterstudiet ble påbegynt høsten 2019 og i løpet av de siste årene har jeg både byttet jobb og blitt mamma til lille Frida, noe som har gjort at jeg har valgt å bruke lengre tid på studiet enn det som er normert. Det har vært en lærerik og givende tid, samtidig som man ikke kommer utenom at det til tider har vært strevsomt å skulle sjonglere full jobb, studier og familieliv. Til syvende og sist har det vært svært utviklende for meg personlig, hvilket også var utgangspunktet for at jeg valgte å sette meg på skolebenken igjen etter mange år i arbeidslivet.

Takk til veileder Geir K. Hansen for eksemplarisk veiledning, nyttige innspill og oppmuntrende ord når veien til mål har vært litt for lang. Videre vil jeg takke til alle informantene som velvillig stilte opp i intervju, og til respondentene som besvarte spørreundersøkelsene. En takk rettes også til arbeidsgiver Møre og Romsdal fylkeskommune og BYE for uvurderlig støtte gjennom studietiden, og for frie tøyler høsten 2023. Takk også til seksjon for bærekraftig samfunnsutvikling for masterstipend.

Takk til venner, familie og kollegaer for alle heiarop fra sidelinjen.

Den største takken går til min samboer Thomas for uvurderlig innsats på hjemmebane så jeg har kunnet konsentrere meg om studiene. Nå ser jeg frem til mer familietid!

Molde, 07.01.2024

Elin Larsen Blø

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	v
Abstract	vii
Forord	ix
Figurliste	xiv
Tabelliste	xiv
Forkortelser	xiv
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Formål, problemstilling og forskningsspørsmål	2
1.3 Avgrensninger	3
1.4 Definisjoner	3
1.5 Rapportens oppbygging	4
2 Teori	5
2.1 FM og arealforvaltning	5
2.1.1 Tilpasningsdyktighet	6
2.1.2 Arealeffektivitet	8
2.1.3 Arealeffektivitet i videregående skoler	9
2.1.4 Delt bruk (flerbruk og sambruk)	10
2.1.5 Intern og ekstern delt bruk	11
2.1.6 Delt bruk i skolebygg – flere faktorer virker inn	12
2.1.7 Drivere og barrierer ved delt bruk i videregående skolebygg	13
2.1.8 Den norske delingskulturen	15
2.2 Utforming og lokalisering av skolebygg for videregående opplæring	15
2.2.1 Historikk	15
2.2.2 Dagens utforming av skolebygg	16
2.2.3 Regelverk ved utforming av skolebygg	18
2.3 Bærekraft	19
2.3.1 Bærekraftig utvikling	19
2.3.2 FNs bærekraftsmål	20
2.3.3 Sosial bærekraft	21
2.3.4 Det fysiske miljøets betydning for sosial bærekraft	23
2.3.5 Det offentlige som premissleverandør og forbilde	25
3 Metode	27
3.1 Samfunnsvitenskapelig metode	27
3.1.1 Kvantitativ og kvalitativ metode	27

3.1.2	Forskningsdesign	28
3.2	Valg av metodisk tilnærming og forskningsdesign.....	29
3.3	Innsamling av data.....	31
3.3.1	Litteraturstudier.....	31
3.3.2	Casestudier	32
3.3.3	Dokumentanalyse	33
3.3.4	Dybdeintervju.....	35
3.3.5	Spørreskjemaundersøkelse.....	39
3.4	Forskningsetiske retningslinjer.....	41
3.5	Bearbeiding og analysering av data	42
3.6	Konsekvenser av metodevalget.....	43
3.6.1	Pålitelighet (reliabilitet).....	43
3.6.2	Troverdighet (intern validitet).....	44
3.6.3	Overførbarhet (ekstern validitet).....	45
3.6.4	Bekreftbarhet (objektivitet)	46
4	Funn og resultater.....	47
	Gauldal skole- og kultursenter (GSK)	48
4.1	Funn og resultater fra dokumentanalyse	48
4.2	Funn og resultater fra dybdeintervju.....	52
4.2.1	Overordnede mål og strategier	52
4.2.2	De fysiske arealenes utforming	54
4.2.3	Delt bruk.....	58
4.2.4	Sosial bærekraft	65
4.3	Funn og resultater fra spørreskjemaundersøkelse – eksterne brukere hos GSK	67
	Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord (EVGS/ON)	68
4.4	Funn og resultater fra dokumentanalyse	68
4.5	Funn og resultater fra dybdeintervju – Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord.....	73
4.5.1	Overordnende mål og strategier.....	73
4.5.2	De fysiske arealenes utforming	74
4.5.3	Delt bruk.....	78
4.5.4	Sosial bærekraft	83
4.6	Funn og resultater fra spørreskjemaundersøkelse – eksterne brukere hos EVGS/ON.....	85
4.7	Funn og resultater fra spørreskjemaundersøkelse - fylkeskommunene i Norge	86
5	Diskusjon.....	89
5.1	Hvorfor legges det til rette for delt bruk i videregående skoler, og hva er driverne ved delt bruk av areal?	89

5.1.1	Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk av areal?	89
5.1.2	Drivere ved delt bruk av areal:	90
5.2	Hvordan legges det til rette for delt bruk, og hva er barrierene ved delt bruk av areal? 95	
5.2.1	Hvordan tilrettelegges det for delt bruk?	95
5.2.2	Barrierer ved delt bruk av areal:	102
5.3	Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens nærmiljø?	105
6	Konklusjon	109
6.1	Forslag til videre forskning	111
7	Referanseliste.....	112
	Vedlegg.....	121

Figurliste

Figur 1: De tre dimensjonene som påvirker måloppnåelse (Gjersvik, 2020)	6
Figur 2: Sharing layers of change (Brand, 1994)	7
Figur 3: Eksempel på generalitet (Arge og Landstad, 2002)	7
Figur 4: Eksempel på fleksibilitet (Arge og Landstad, 2002)	8
Figur 5: Eksempel på elastisitet (Arge og Landstad, 2002).....	8
Figur 6: Teknisk og organisatorisk aspekt av arealeffektivitet (Rambøll, 2008).....	9
Figur 7: Brukere med ulik grad av nærhet til et bygg (Olsson et al., 2022)	11
Figur 8: De tre dimensjonene i bærekraftig utvikling (www.fn.no)	19
Figur 9: FNSs bærekraftsmål (FN-sambandet, 2023)	21
Figur 10: Valgt forskningsdesign for mastergradsavhandlingen, basert på Jacobsens (2015) 8 faser.....	30
Figur 11: Valgt strukturering i dybdeintervju (basert på Jacobsen, 2015)	35
Figur 12: Orienteringsfigur EVGS/ON	71
Figur 13: Respondentenes svar på overordnede føringer for delt bruk	87

Tabelliste

Tabell 1: Elementer i teknisk og organisatorisk aspekt (fritt etter Rambøll, 2008)	10
Tabell 2: Drivere og barrierer ved delt bruk i skolebygg (Höjer og Mjörnell, 2018)	14
Tabell 3: Tema og søkeord for litteraturstudiet.....	32
Tabell 4: Oversikt over oppnådd utvalg av informanter til dybdeintervju.....	38
Tabell 5: Drivere ved delt bruk av areal.....	88
Tabell 6: Barrierer ved delt bruk av areal	88

Forkortelser

BAE	Bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen
EVGS/ON	Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord
FEF	Fylkeskommunalt eiendomsforum
FM	Facility Management
FN	Forente Nasjoner
GSK	Gauldal skole- og kultursenter
MGK	Midtre Gauldal kommune
MMR	Mixed Methods Research
NTNU	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
STF	Sør-Trøndelag fylkeskommune
TRFK	Trøndelag fylkeskommune
VFK	Vestland fylkeskommune
WGBC	The World Green Building Council

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen (BAE) omtales ofte som «40%-næringen», med bakgrunn i at den på verdensbasis er kjent for å stå for 30-40% av energiforbruket, 30-40% av avfallsproduksjonen og 20-40% av klimagassutslippene (Haugen, Sæbøe og Foss, 2020). I 2020 utgjorde den totale bygningsmassen i Norge ca. 400 millioner kvadratmeter (Bjørberg, 2023, e-post, datert 12.12.2023), hvorav det offentlige antas å forvalte mellom 45 og 50 millioner kvadratmeter (Hansen, 2019). Sannsynligvis er tallene noe høyere i dag. Med uttalt mål om at Norge skal bli et lavutslippssamfunn og klimanøytralt land innen 2030, er det derfor store gevinster å hente ved blant annet bedre arealutnyttelse av offentlige bygg.

Dette ble også påpekt i Meld. St. 28 (2011-2012) «*Gode bygg for eit betre samfunn*» og Meld. St. 40 (2020-2021) «*Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*», der man konkluderte med at det har vært lite bevissthet knyttet til arealbruk i statlig og kommunal eiendomsforvaltning, og at de ressursmessige sidene rundt bruk av areal og lokaler bør prioriteres høyere av hensyn til økonomi og miljø. Spesielt ble det påpekt at fylkeskommuner og kommuner må ta en tydeligere rolle fremover dersom FNs bærekraftsmål skal nås innen 2030. Å legge til rette for blant annet delt bruk av areal i offentlige bygg vil i all hovedsak føre til bedre arealutnyttelse og redusert arealbruk, som igjen vil ha direkte innvirkning på økonomi, energibruk og klimapåvirkninger.

Som følge av Meld. St. 28 (2011-2012) ble samarbeidsprosjektet Bygg21 opprettet i 2013, og senere overtatt og videreført av RIF (Rådgivende Ingeniørers Forening) i 2019. Formålet med prosjektet var å få bygg- og eiendomsnæringen og statlige myndigheter til å samarbeide om å løse utfordringer i næringen knyttet til bærekraft, produktivitet og kostnadsutvikling. Det ble blant annet utviklet 10 kvalitetsprinsipper for bærekraftige bygg og områder, der prinsipp 7 handler om at gode bygg og områder gir smart utnyttelse av arealene, blant annet gjennom sambruk og flerbruk av areal (Bygg21, 2018). Flere kommuner og fylkeskommuner har signert Bygg21-signaturen, hvilket forplikter å støtte opp om bruk av beste praksis definert av Bygg21 for en mer bærekraftig, produktiv og kostnadseffektiv næring (Bygg21, u.å.).

Det offentlige bygger og forvalter i stor grad formålsbygg. Dette er bygninger som er konstruert for å passe en bestemt type kjernevirksomhet eller formål, eksempelvis barnehager, skoler, sykehjem, sykehus, kirker, m.m. (St.prp. nr. 84, 1998-99). I Norge har det vært tradisjon for å planlegge formålsbygg som monofunksjonelle bygg som stort sett kun skal fylle sin hovedfunksjon. Når det ikke planlegges for at annen aktivitet enn kjernevirksomheten kan foregå i arealene får man mørklagte bygg som står tomme store deler av døgnet.

Det er kjent at skolebygg står tomme og uten aktivitet 70% av døgnet (Thyholt og Dokka, 2003; Abrahamsen og Bergh, 2011; Enova, 2013; Brækkan, sitert i Lefdal,

2016). Dette er lite hensiktsmessig bruk av areal og svært lite bærekraftig sett i et miljøperspektiv, spesielt med tanke på at skolebygg ofte er store, massive konstruksjoner som beslaglegger store areal og forbruker store material- og energiressurser. Bedre arealutnyttelse gjennom sambruk og flerbruk av areal kan ha positiv innvirkning på økonomisk bærekraft ved at både investeringskostnader, forvaltnings-, drifts- og energikostnader deles på flere aktører. Delt bruk kan i tillegg gi positive synergier og ringvirkninger for både byggets brukere og byggets omgivelser og slik øke byggets innvirkning på sosial bærekraft. Dette påpekes også i Bygg21s kvalitetsprinsipp nummer 1, som handler om at gode bygg og områder stimulerer til kontakt, aktivitet og opplevelser. Dette var også utgangspunktet for Meld. St. 28 (2011-2012); at gode bygg er en forutsetning for et godt samfunn. På den måten kan de videregående skolene gi verdi til sine omgivelser ved å være mer enn «bare» utdanningsinstitusjoner. Likevel kan det å skulle tilrettelegge for flere brukere og forskjellige typer bruk også ha sine klare ulemper og utfordringer, hvilket vil bli videre belyst i denne mastergradsavhandlingen. Blant annet pekes det på at delt bruk av areal gir økte kostnader til drift, vedlikehold og renhold, og at kommunikasjon og samarbeid mellom brukerne og forankring på ledelsesnivå er noen av suksessfaktorene for å lykkes.

De senere årene har det skjedd en økt bevisstgjøring i BAE-næringen omkring bærekraft og hvordan bransjen kan tilpasse seg det grønne skiftet og utvikle seg i en mer bærekraftig retning. Likevel er det stort sett klima-/miljødimensjonen og til dels den økonomiske dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling som synes å ha størst fokus, mens den sosiale dimensjonen generelt synes å få mindre oppmerksomhet. Som nevnt har delt bruk av areal direkte innvirkning på miljømessig og økonomisk bærekraft, men delt bruk kan i tillegg øke byggets innvirkning på sosial bærekraft. I denne mastergradsavhandlingen vil det i hovedsak bli sett på hvordan delt bruk kan påvirke sosial bærekraft.

1.2 Formål, problemstilling og forskningsspørsmål

Formålet med denne masteroppgaven er å få større innsikt i tematikken knyttet til delt bruk av areal i videregående skoleanlegg. Herunder vil det bli sett på hvorfor, og hvordan, det kan tilrettelegges for delt bruk av areal, og hva som er mulige drivere og barrierer ved delt bruk av areal i videregående skolebygg. Det vil også bli belyst hvordan delt bruk fremmer sosial bærekraft i skolens omgivelser slik at skolebygget kan være mer enn «bare» en skole.

Med bakgrunn i formålet er følgende problemstilling utarbeidet:

Hvordan kan man legge til rette for delt bruk i videregående skoler, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

For å kunne svare på problemstillingen er det utarbeidet 3 forskningsspørsmål som sammen søker å finne svaret på problemstillingen:

1. Hvorfor legges det til rette for delt bruk i videregående skoler, og hva er driverne ved delt bruk av areal?

Forskningsspørsmål 1 vil forsøke å gi en oversikt over hva som er det bakenforliggende formålet med å legge til rette for delt bruk ved norske videregående skoler. Det vil også bli sett på hva som er driverne ved delt bruk av areal basert på ulike erfaringer hos fylkeskommunene, skoleeier, prosjektleder og ulike brukere av bygget.

2. Hvordan legges det til rette for delt bruk, og hva er barrierene ved delt bruk av areal?

Hensikten med forskningsspørsmål 2 er å se på hvordan det tilrettelegges for delt bruk ved videregående skoler, gjennom både fysisk utforming og organisering mellom byggets primær- og sekundærbrukere. Det vil også bli sett på hva som er barrierene ved delt bruk av areal basert på ulike erfaringer hos fylkeskommunene, skoleeier, prosjektleder og ulike brukere av bygget.

3. Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

Forskningsspørsmål 3 vil se på hvordan delt bruk kan bidra til sosial bærekraft i skolens omgivelser og nærmiljø. Dette forskningsspørsmålet bygger opp under forskningsspørsmål 1 i den grad at formålet med å tilrettelegge for delt bruk kan ha sammenheng med sosial bærekraft og fylkeskommunenes samfunnsansvar.

1.3 Avgrensninger

Formålet med denne studien er å se på hvordan det kan tilrettelegges for delt bruk av areal i videregående skoler, og hvordan delt bruk kan fremme sosial bærekraft. Studien avgrenses til å omhandle videregående skoler i Norge, og for å gå i dybden på tematikken er det valgt ut to videregående skoler i henholdsvis Trøndelag fylke og Vestland fylke som samme utgjør studiens caser.

Studien avgrenses videre til å omhandle delt bruk av skolebyggenes innvendige arealer.

Tematikken sosial bærekraft vil i denne studien bli avgrenset til å omhandle hvordan et skolebygg kan fungere som «sosial motor» i et lokalsamfunn. Det vil i den sammenheng blir lagt vekt på hvordan skolebygget gjennom tilrettelegging for delt bruk av areal kan være en inkluderende møteplass for aktivitet slik at brukerne av bygget kan oppleve fellesskap og tilhørighet gjennom mangfoldet av aktiviteter som kan utfolde seg der.

1.4 Definisjoner

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk av areal (Simonsen, 2013).

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter (Statsbygg, 2021).

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter (Statsbygg, 2021).

Drivere: Faktor som har avgjørende innflytelse på utviklingen av noe (Lederkilden, 2020, som sitert i Indergård, 2019). I denne studien legges det til grunn at begrepet er positivt ladet og at det i overført betydning er en mulighet/fordel ved et fenomen.

Barrierer: Faktor som hemmer eller hindrer at et tiltak eller en tiltakspakke blir iverksatt (Olsen, S., Granås, K. B., 2019). I denne studien legges det til grunn at begrepet er negativt ladet og at det i overført betydning er en utfordring/begrensning/hindring ved et fenomen.

1.5 Rapportens oppbygging

Denne rapporten består av seks kapitler. Hvert kapittel vil bli innledet med denne figuren for å skape en enkel oversikt over masteroppgavens struktur.

Kapittel 1: Innledning

I dette kapitlet presenteres oppgavens tema og bakgrunn for valg av tema. Videre blir oppgavens formål, problemstilling og forskningsspørsmål redegjort for. Avslutningsvis presenteres oppgavens avgrensninger og aktuelle definisjoner.

Kapittel 2: Teori

I teorikapitlet presenteres aktuell litteratur og teori som er relevant for oppgavens tema og problemstilling, og som til sammen utgjør oppgavens teoretiske rammeverk.

Kapittel 3: Metode

I dette kapitlet vil det innledningsvis gis en generell innføring i samfunnsvitenskapelig metode og hvorfor metodebruk er viktig i forskningsarbeid. Videre vil det bli redegjort for studiens forskningsdesign og valgte metoder. Det gjøres også en vurdering av forskningsetiske retningslinjer og konsekvenser av metodevalget gjennom kvalitetskriteriene pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet.

Kapittel 4: Funn og resultater

I dette kapitlet presenteres funn og resultater fra undersøkelsene som er gjort. Strukturen i dette kapitlet er lagt opp slik at hver case med tilhørende funn fra dokumentanalyse, dybdeintervju og brukernes spørreskjemaundersøkelse presenteres hver for seg. Deretter vil funnene fra fylkeskommunenes spørreskjemaundersøkelse presenteres.

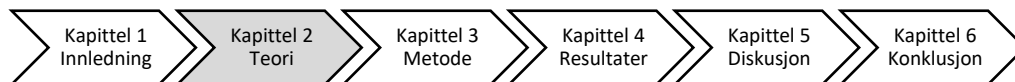
Kapittel 5: Diskusjon

I diskusjonskapitlet vil funnene fra kapittel 4 bli drøftet opp mot det teoretiske rammeverket presentert i kapittel 2. Strukturen i dette kapitlet vil følge forskningsspørsmålene. Diskusjonen skal legge grunnlaget for å kunne besvare problemstillingen.

Kapittel 6: Konklusjon

I kapittel 6 besvares oppgavens problemstilling gjennom en oppsummering av diskusjonskapitlet. Til slutt vil kapitlet inneholde forslag til videre forskning.

2 Teori

I dette kapittelet presenteres teori og begreper som er relevante for å kunne besvare og belyse denne studiens tematikk og problemstilling. Innledningsvis i kapittelet gis det en innføring i relevant teori knyttet til Facility Management, arealforvaltning og fysisk utforming av areal, herunder delt bruk av areal. Videre vil det bli redegjort for hva som ligger til grunn av føringer og regelverk ved utforming av skolebygg, og hvilke trender man ser ved fysisk utforming av skolebygg i dag. Avslutningsvis presenteres et teorigrunnlag for bærekraft, med særlig fokus på sosial bærekraft.

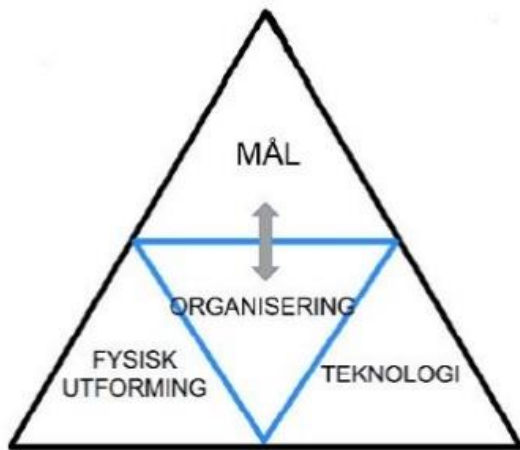
2.1 FM og arealforvaltning

Gjennom de siste to tiårene har det vært ulike definisjoner av hva Facility Management (FM) er og hva det innebærer. Tilbake i år 2000 ble FM definert som følgende i den norske standarden NS 3454:2000: «FM omfatter alle aktiviteter innenfor begrepene FDVUSP og utøves på strategisk/taktisk nivå». Etter en rivende utvikling innenfor fagområdet både nasjonalt og internasjonalt er definisjonen i dag forankret i den internasjonale standarden NS-EN ISO 41011:2018 som «ledelsesfunksjon i en virksomhet som understøtter mennesker, sted og prosess med det formål å forbedre menneskers livskvalitet og produktiviteten til kjernevirksomheten innenfor et bebygget område».

Arealforvaltning er en av tjenestene som faller inn under FM-definisjonen og handler i grove trekk om å ha oversikt over alt tilgjengelig areal, og legge til rette for at den fysiske utformingen av arealet skal støtte oppunder og forbedre effektiviteten ved den enkelte organisasjons kjernevirksomhet og primære aktiviteter. Samtidig skal arealdisponeringen være i tråd med eventuelle retningslinjer og bestemmelser (Haugen, Sæbøe og Foss, 2020).

At arealene skal understøtte kjernevirksomheten fremkommer også i NOU 2004:22 «*Velholdte bygninger gir mer til alle*», der det påpekes at bygninger er det nest viktigste produksjonsmiddelet (etter personalet) for at den enkelte virksomhet skal nå sine mål. Derfor er det vel så viktig at arealforvaltningen i den enkelte virksomhet forankres på et strategisk nivå i organisasjonen. På den måten tilrettelegges det for at arealenes fysiske utforming kan tilføre merverdi til virksomheten slik at ambisjonene og målsetningene nås (Blakstad, 2020).

Innenfor strategisk arealforvaltning jobber man med tre dimensjoner som påvirker virksomhetens måloppnåelse (se figur 1); fysisk utforming (areal), organisering (mennesker) og teknologi (verktøy). Disse tre dimensjonene henger sammen, og en endring eller utvikling i én av dimensjonene vil også måtte medføre endringer i de to andre dimensjonene (Gjersvik, 2020). Virksomheter med hyppig organisatorisk og teknologisk utvikling vil i større grad kreve tilpasningsdyktige bygninger.

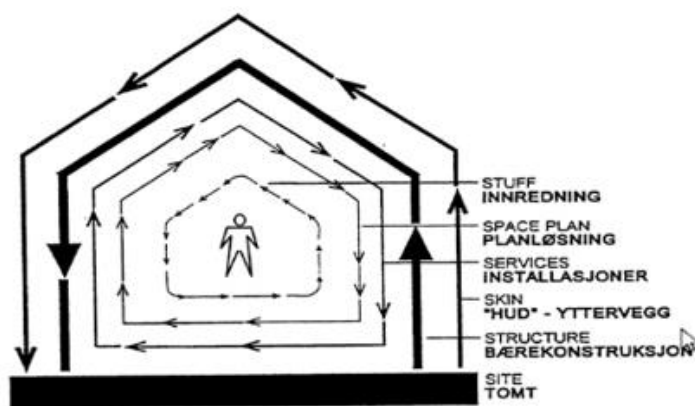
Figur 1: De tre dimensjonene som påvirker måloppnåelse (Gjersvik, 2020)

For eksempel kan en virksomhet ha som strategi at den skal nå sine mål gjennom økt samhandling og kunnskapsdeling. Ved å legge til rette for dette ved å tilpasse den fysiske utformingen fra eksempelvis cellekontor til aktivitetsbaserte kontorplasser kan dette oppnås, men ikke uten at det legges til rette for at de teknologiske verktøyene er tilgjengelig der den ansatte til enhver tid sitter og jobber. Det har skjedd store endringer de siste tiårene innenfor teknologisk utvikling og måten vi jobber og samhandler på, og de mest tilpasningsdyktige bygningene har kapasitet til å bli med på endringene uten at det krever for stor inngripen og tilpasninger i bygningsmassen.

Arge og Blakstad (2010) og van Meel og Størdal (2017) påpeker hvor nyttig det kan være å bruke scenariotenking for å avdekke fremtidige arealbehov slik at dette kan hensyntas i programmeringsprosessen og man får et tilpasningsdyktig bygg som er bedre rustet for endringer. Ved scenariotenking får man en oversikt over tenkte begivenheter i fremtiden (snl.no, 2020). Arctander (2019) legger vekt på at man gjennom scenarioplanlegging kan ta utgangspunkt i at flere framtid er mulige, og at dersom de tenkte scenariene slår til så vil de ha stor betydning for virksomheten. En forutsetning ved scenarioplanlegging er imidlertid at scenariene skal være relevante for dagens beslutningstakere.

2.1.1 Tilpasningsdyktighet

Gode, effektive og funksjonelle bygg står seg best når de kan tilpasses i takt med virksomhetens behov for endringer. Bygninger er ment å vare i flere tiår, og det må derfor planlegges for at bygget skal ha kapasitet og egenskaper for å kunne tilpasse seg fremtidige behov og endringer. Å være bevisst på at bygninger er dynamiske objekter bør derfor være utgangspunktet i både programmeringen og prosjekteringen slik at bygget blir tilpasningsdyktig og mulig å endre over tid (Hansen, 2019). Ifølge Arge og Blakstad (2010) defineres tilpasningsdyktighet som «en bygnings kapasitet eller evne til å tilpasse seg senere interne eller eksterne endringer». Dette kan være endringer som følge av indre forhold (funksjonsendringer, omorganiseringer, etc) eller ytre forhold (markedsendringer, etterspørselsendringer, etc). I NOU 2004:22 pekes det på at ulike former for tilpasningsdyktighet og effektiv arealutnyttelse er blant de viktigste strategiske hensynene man ivaretar (eller forsømmer) i programmerings- og prosjekteringsfasen, og at valgene man tar i disse fasene har stor innvirkning på byggets miljøbelastning og ressursbruk. Arge og Landstad (2002) påpeker at mange byggherrer vektlegger å ha så lav investeringskostnad som mulig fremfor nytten av å investere i løsninger, installasjoner og materialer som gir tilpasningsdyktige bygninger rustet for fremtidige endringer. På lengre sikt vil disse byggene måtte gjennomgå store ombygginger og oppgraderinger med dertil økte investeringskostnader, noe som i et livsløpsperspektiv verken er formålstjenlig eller bærekraftig.

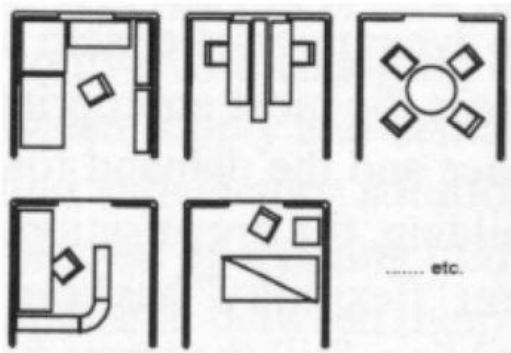
Figur 2: Sharing layers of change (Brand, 1994)

Figur 2 viser hvordan en bygning kan ha flere «lag» av teknisk og funksjonell karakter, og at en bygning er mest tilpasningsdyktig når de ulike lagene kan endres uavhengig av hverandre, eller med få konsekvenser for de andre lagene (Hansen, 2019). De ulike lagene har ulik levetid, og i tilpasningsdyktige bygg er dette hensyntatt slik at endringer og utskiftninger kan gjøres uten for store konsekvenser.

De tre hovedprinsippene innenfor tilpasningsdyktighet *generalitet*, *fleksibilitet* og *elastisitet* ble først introdusert i Skandinavia allerede på 60- og 70-tallet (Arge og Landstad, 2002) og kan deles inn i tre hovedprinsipper:

Generalitet:

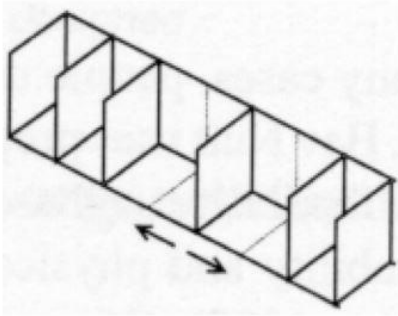
Arealets evne til å benyttes til ulike formål, uten å måtte endre egenskaper og form. Eksempelvis kan et ordinært klasserom benyttes til undervisning for skolens primærbrukere på dagtid, og gjøres om til sovesal for tilreisende korps på helg ved at man ommøblerer og flytter på møbler og innredning, se figur 3. Areal med høy grad av generalitet er i mange tilfeller egnet til flerbruk.

Figur 3: Eksempel på generalitet (Arge og Landstad, 2002)

Fleksibilitet:

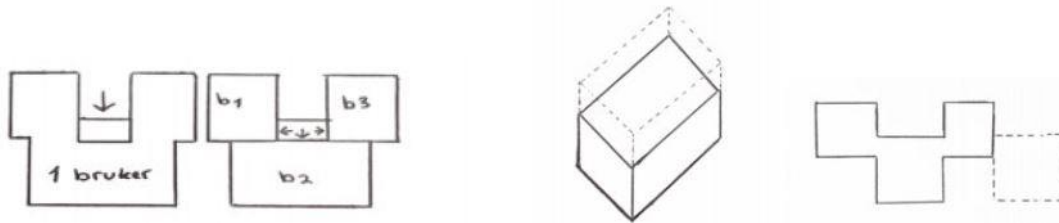
Arealets evne til endring innenfor eksisterende hovedstruktur, hovedkonstruksjon og teknisk anlegg. «Innebygde» muligheter for å ta vekk, omplassere eller legge til elementer og systemer, uten større kostnader, se figur 4. Eksempelvis ved å endre klasseromsstørrelse eller endre arbeidsplassutforming fra cellekontor til åpent landskap ved å fjerne delegger.

Figur 4: Eksempel på fleksibilitet (Arge og Landstad, 2002)

Elastisitet:

Arealets evne til å møte vekslende behov for økning eller reduksjon i areal gjennom oppdelbare, tilbyggbare og påbyggbare areal, se figur 5. Eksempelvis kan en virksomhet som ikke lenger har behov for sitt store kontorareal stenge av deler av arealet og leie ut dette til andre virksomheter.

Figur 5: Eksempel på elastisitet (Arge og Landstad, 2002)

2.1.2 Arealeffektivitet

En gjennomgang av relevant litteratur viser at det ikke finnes noen entydig eller offisiell definisjon på uttrykket arealeffektivitet. Arealeffektivitet, arealeffektivisering og arealøkonomisering blir nevnt som mål i mange offentlige og private byggeprosjekt, men noen nærmere utdypning av hva prosjekteier mener med å legge til rette for arealeffektive bygg synes vanskelig å finne. At bygg skal være arealeffektive nevnes også i NOU 2004:22 «*Velholdte bygninger gir mer til alle*» som et viktig tiltak for å nå samfunnets mål om bærekraftig bygging og forvaltning, og god økonomisk forvaltning.

Mørk et al. skriver i boken «*Ord og uttrykk innen eiendomsforvaltning*» (2008, s. 3) at arealeffektivisering er «tiltak som fører til bedre utnyttelse av eksisterende arealer og dermed lavere arealforbruk pr. ansatt eller annen bruker (elev, klient, kunde)».

Statsbygg skriver i sin veiledning om areal og volum (2020, s. 7) at «høy arealeffektivitet innebærer at minst mulig areal går med til andre funksjoner enn de programmerte hovedfunksjonene (...)». Arealøkonomisering er også et uttrykk som var vanlig å bruke tidligere. Sør-Trøndelag fylkeskommune skriver i et internt notat til Rambøll i 2008 at arealøkonomisering defineres som «ytre og indre areal disponeres på en slik måte at det totalt sett er mest lønnsomt når alle fordeler og ulemper er veid mot hverandre» (Aspelund og Nore, 2008, s. 15).

Slette (2012) og Simonsen (2013) har i sine mastergradsavhandlinger definert generell arealeffektivitet som «mest mulig virksomhet på minst mulig areal»:

$$\text{Arealeffektivitet} = \frac{\text{Virksomhet}}{\text{Areal}}$$

Van Meel og Størdal (2017) påpeker at arealeffektivitet i programmeringsfasen handler om å ikke etterspørre mer areal enn det man faktisk har behov for. De skisserer to mulige måter å oppnå arealeffektivitet på:

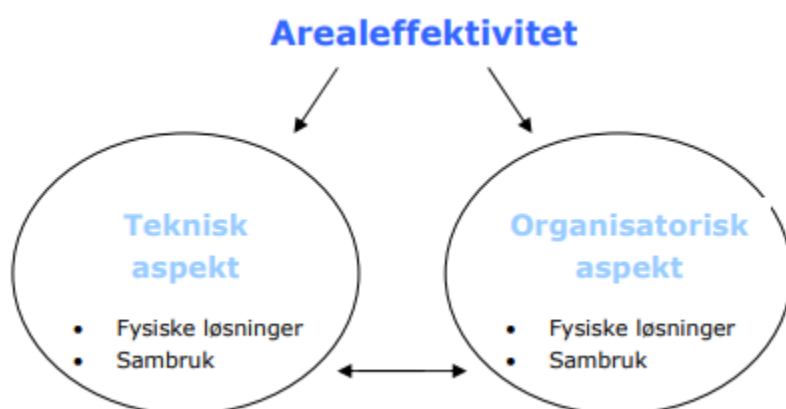
1. Effektivisering av areal: eksempelvis ved å se på arealbruk pr ansatt/elev/bruker, arealbruk pr funksjon, brutto/nettofaktor, og arealeffektivisering av fysisk utforming (Janzon og Ringstad, 2021). I hovedsak dreier det seg om å effektivisere selve arealet slik at man med et kritisk blikk ser på hvor mye areal som er nødvendig for å utføre kjernevirksomheten.
2. Effektivisering av bruk: eksempelvis gjennom flerbruk og sambruk av areal, tilrettelegge for tilpasningsdyktighet/generalitet slik at funksjoner kan brukes til ulike aktiviteter, øke brukstid pr. dag/uke/mnd/år (Janzon og Ringstad, 2021). I hovedsak dreier det seg om å intensivere selve bruken av arealet.

Byggordboka (u.å.) legger til at «(..) arealbrukstetthet og -intensitet er viktige indikatorer for vurdering av arealbrukseffektivitet».

2.1.3 Arealeffektivitet i videregående skoler

Gjennom benchmark av nybygde og rehabiliterte videregående skolebygg fra 2000-tallet, fant Aspelund og Nore (2008) i sitt FoU-prosjekt «*Arealeffektiv bruk av skolebygg i videregående opplæring*» tendenser til at areal pr elev har sunket, og at arealeffektiviteten i nye skolebygg har økt. Dette knytter de til økt bevissthet omkring effektiv arealutnyttelse hos fylkeskommunene. For å oppnå arealeffektive skolebygg understreker de at man må se på faktisk arealforbruk, samt bruken og utnyttelsen av rommene. Samtidig påpekes det at for stor arealeffektivitet kan ha uheldige innvirkninger på både organisering, undervisningstilbud, det sosiale miljøet og trivsel (Aspelund og Nore, 2008; van Meel og Størdal, 2017).

Figur 6 (Aspelund og Nore, 2008) illustrerer at arealeffektivisering har både teknisk og organisatorisk aspekt, og at man innenfor begge disse aspektene må se på både fysiske løsninger og sambruk.

Figur 6: Teknisk og organisatorisk aspekt av arealeffektivitet (Rambøll, 2008).

Tabell 1 viser en oppsummering av de ulike elementene innenfor både det tekniske og det organisatoriske aspektet.

Arealeffektivitet		
	Teknisk aspekt	Organisatorisk aspekt
Fysiske løsninger	<ul style="list-style-type: none"> • Bygningsform • Bygningsoppdeling • Fleksibilitet – generalitet – elastisitet • Effektiv teknisk infrastruktur • Nok lagerrom • Organisere funksjoner etter bruksområder/sambruksmuligheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Beleggsplanlegging • Riktig størrelse på rom til riktig antall brukere
Sambruk	<ul style="list-style-type: none"> • Bevisst planlegging i programmerings- og planleggingsfase • Hensiktsmessig samlokalisering av fasiliteter som kan sambrukes (sentralisering) 	<ul style="list-style-type: none"> • Internt mellom skolens brukere • Eksternt mellom skole og lokalsamfunnet • Eksternt mellom skolen og lokalt næringsliv • Mellom skoler • Øke skolens driftstid

Tabell 1: Elementer i teknisk og organisatorisk aspekt (fritt etter Rambøll, 2008)

2.1.4 Delt bruk (flerbruk og sambruk)

I de aller fleste nye byggeprosjekt blir det nevnt at arealeffektivitet er viktig, ofte begrunnet med at det gir potensial for både kostnadsbesparelser og miljøgevinster innen eiendomsforvaltningen. Det nevnes også ofte at arealeffektivitet skal oppnås gjennom flerbruk og sambruk av areal. I NOU 2004:22 «*Velholdte bygninger gir mer til alle*» heter det:

Arealeffektivitet kan oppnås ved økt bevissthet på sambruk, flerbruk og bruksintensitet av de lokalene man har. Mulig utnyttelse av egne eller «naboens» eksisterende arealer bør være et selvsagt alternativ til nybygg, kjøp eller innleie av arealer til egen virksomhet. Med nabo menes her både tilgrensende kommuner, fylke, statlige etater eller eventuelle andre offentlige og private som har egnede lokaler i det geografiske området man har et arealbehov (NOU 2004:22, s. 38).

Selv om sambruk og flerbruk av areal forutsettes i mange byggeprosjekter, og det i tillegg finnes litteratur der sambruk og flerbruk av areal nevnes som faktorer som virker inn på arealeffektivitet, synes det likevel å være vanskelig å finne én felles definisjon som brukes innenfor fagfeltet eiendomsforvaltning.

To av de største byggeprosjektene under planlegging i Norge i dag er campusutvikling ved NTNU i Trondheim og nytt regjeringskvartal i Oslo. I Statsbyggs (2016) rom- og funksjonsprogram for nytt regjeringskvartal er det ikke definert hva flerbruk og sambruk er, men begrepene nevnes flere ganger, og arealeffektivitet nevnes som én av forutsetningene i regjeringens beslutning om fremtidig regjeringskvartal.

I prosjektet for campussamling ved NTNU er det i arbeidet med arealkonseptet (2018), som er en del av det samlede premissgrunnlaget, utarbeidet en begrepsliste som definerer flerbruk og sambruk som følger:

- Flerbruk: samme areal kan brukes til flere funksjoner
- Sambruk: flere brukertyper bruker samme areal

Arealkonseptet har ikke eget delkonsept for spesialarealer, og Statsbygg har derfor satt sammen en temabrukergruppe for spesialarealer som sammen har kommet frem til felles forståelse og definisjon for flerbruk og sambruk. Dette går frem av Statsbygg sin sammenfatning av brukerleveranse fra våren 2021:

- Flerbruk innebærer at samme rom kan brukes til forskjellige aktiviteter
- Sambruk innebærer at flere brukere kan bruke samme rom til like typer aktiviteter

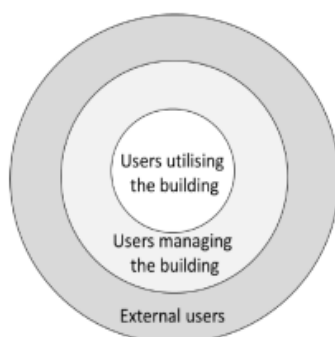
Statsbygg har også utvidet definisjonen videre med «sambruk gjelder brukerne, flerbruk gjelder funksjonalitet» (Statsbygg, 2021, s. 16).

Selv om begrepet delt bruk er ment å dekke både flerbruk og sambruk, så finnes det svært lite norsk litteratur innenfor fagområdet eiendomsforvaltning der dette begrepet benyttes. Faktisk er det kun Simonsens (2013) masteroppgave som dukker opp i litteratursøk, i tillegg til at delt bruk nevnes i den norske BREEAM-manualen for nybygg (Grønn Byggallianse, 2023). Likevel vil nok begrepet være kjent for de fleste, men i hovedsak gjennom deling av andre goder enn areal.

Simonsen har i sin mastergradsavhandling konkludert med at delt bruk er summen av flerbruk og sambruk, og har definert delt bruk som «bruk av et område, bygning eller anlegg til samme eller ulik bruk enten samtidig eller til ulik tid». Dette synes også å være i samsvar med NTNU og Statsbygg sine definisjoner av flerbruk og sambruk, bare at Simonsen har utvidet forståelsen av begrepet til også å omhandle tidsbruk; «(..) enten samtidig eller til ulik tid» (Simonsen, 2013, s. 34).

Videre i oppgaven vil Statsbygg (2021) sine definisjoner på flerbruk og sambruk legges til grunn, og delt bruk vil bli benyttet som en samlebetegnelse på flerbruk og sambruk av areal.

2.1.5 Intern og ekstern delt bruk

Figur 7: Brukere med ulik grad av nærhet til et bygg (Olsson et al., 2022)

Byggets brukere defineres som «den eller de som benytter og/eller har sin arbeidsplass i bygget, både på organisasjons- og individnivå dvs. virksomheter, grupper eller personer som en eiendom er innrettet for å betjene» (Byggordboka, 2018, avsnitt 1). Dette er nok imidlertid en noe forenklet definisjon, og Olsson, Hansen og Blakstad (2022) utfordrer i sin artikkel dette synet på brukere som en enkel, lettdefinierbar og homogen gruppe. De påpeker at en slik kategorisering av brukere, og å forstå hvem brukerne faktisk er, er viktig for å identifisere brukernes ulike roller, perspektiver og behov ved eksempelvis planlegging av nye bygg. Spesielt gjelder dette i offentlige byggeprosjekter, der byggene ofte er ment å kunne brukes av flere, eksempelvis

gjennom delt bruk av areal. De har kategorisert brukerne på følgende måte, basert på hvilken nærhet de har til bygget (figur 7).

For skolebygg spesielt finner man i den innerste sirkelen (brukere som benytter bygningen) rektor, lærere, elever og foreldre. I den midterste sirkelen (brukere som administrerer bygget) finner man fylkeskommunens/kommunens sentraladministrasjon, fylkeskommunens/kommunens skoleadministrasjon (skoleeier) og skoleadministrasjonen for undervisningsbygg. I figurens ytterste sirkel (eksterne brukere) finner man de som bruker skolebygget utenom skolens ordinære åpningstid, slik som frivillige lag, organisasjoner, klubber, og private og næringsliv som benytter seg av skoleanleggets lokaler. I denne brukergruppen inngår også naboer og innbyggere som ikke nødvendigvis har barn som bruker skoleanlegget, men som bruker bygget selv gjennom andre aktiviteter.

Simonsen (2013) deler brukerne av bygget inn i primær- og sekundærbrukere, der primærbrukerne er de som bruker bygget regelmessig, mens sekundærbrukere er de som bruker bygget av og til. Aspelund og Nore (2008) påpeker at det finnes ulike grader av tilnærming til sambruk i et organisatorisk aspekt, og at ulike typer sambruk kan arrangeres. Sett i et skolebyggsperspektiv, nevner de at sambruk kan arrangeres mellom skolens egne brukere, mellom skolen og lokalsamfunnet, mellom skolen og lokalt næringsliv, og mellom skolen og andre skoler i nærområdet.

Basert på dette kan man si at intern delt bruk defineres som bruk mellom virksomhetens primærbrukere, og kan knyttes opp mot Olsson et al. (2022) sin innerste sirkel i figur 7, mens ekstern delt bruk defineres som bruk mellom virksomheten og sekundærbrukerne og kan knyttes til figurens midterste og ytterste sirkel. Disse definisjonene på intern og ekstern delt bruk med tilhørende brukergrupper vil legges til grunn videre i denne masteroppgaven.

2.1.6 Delt bruk i skolebygg – flere faktorer virker inn

Lefdal (2016) har i sin doktorgradsavhandling om oppføring av nye skoleanlegg for videregående opplæring funnet at det i flere prosjektbeskrivelser og skolebruksplaner for videregående skoler stilles krav til både intern og ekstern delt bruk i skoleanleggene på bakgrunn av at det gir økt aktivitet i offentlige bygg i større deler av døgnet. Rotvold (2018) fant i sin studie av fysisk fleksibilitet i arkitektkonkurranser om nye skoler at sambruksløsninger var spesifisert som evalueringskriterier i tre av ni konkurransegrunnlag lyst ut i perioden 2014-2016, hvilket gir en prosentandel på 33%.

Lefdal (2016) har også undersøkt hva som er motivet for kravet til delt bruk, og har funnet at mye kan tyde på at delt bruk legges til grunn som «(..) et styrende ideal forankret i mål om arealeffektivitet, høy beleggsprosent og at kapasiteten ved skoleanlegget utnyttes maksimalt» (Lefdal, 2016, s. 110). I avhandlingen har hun også undersøkt i hvilken grad og årsaken til at videregående skoler lokaliseres i sentrum, og har funnet at blant annet sambruks- og flerbruksperspektivet er et av argumentene for sentral lokalisering. Majoriteten (opp imot 80%) av de nyeste videregående skolene (oppført i perioden 2006-2013 og planlagt ferdigstilt i perioden 2014-2020) kan beskrives som sentralt lokaliserte (i eller nært sentrum). Årsakene til sentrumslokaliseringen er flere, og en oppramsing av alle argumenter vil ikke bli gjengitt i denne masteroppgaven, men flere av argumentene inngår i en selvforsterkende spiral og påvirker delt bruk, og essensen i disse vil bli gjengitt nedenfor.

Overordnet trekkes det frem at lokaliseringvalg primært må baseres ut fra et regionalt og interkommunalt utviklingsperspektiv (Norconsult, sitert i Lefdal, 2016). Blant annet viser tendenser at de videregående skolene lokalisert i de større byene har økning i søkerantallet, mens man i distriktet ser nedgang i både elevtall og søkerantall, og at dette kan virke inn på lokaliseringvalget (Lefdal, 2016; Møre og Romsdal fylkeskommune, 2021).

Som nevnt er sambruks- og flerbruksperspektivet også et av argumentene for sentrumsnær lokalisering av videregående skoler. Gjennom sambruk av funksjoner som allerede finnes i lokalsamfunnet tilbys elevene flere pedagogiske ressurser, samtidig som det vil være lønnsomt for skolen å benytte seg av tilbud som finnes fra før. Hun har også funnet at tilrettelegging for sambruk- og flerbruksløsninger for eksterne brukere synes å være vesentlig, og at disse brukerne blir hensyntatt i argumentasjonen knyttet til lokalisering slik at skoleanleggene plasseres der det er størst mulighet for ekstern delt bruk med lokalsamfunnet. Det påpekes blant annet at dagens skolebygg spiller viktige roller i lokalsamfunnet sosiale liv, blant annet som samlingssted utenfor kjernevirksomhetens åpningstid, og at dette er av betydning sett i et folkehelseperspektiv. Dette er også i tråd med Höjer og Mjörnell (2018) og Bøe et al. (2023) som trekker frem at sambruksmodeller med blant annet skoler i sentrale bydeler med press på areal er sentralt slik at de kan fungere som sosiale og inkluderende møteplasser utover skolens ordinære åpningstid.

Det stilles også spørsmål ved om det også kan være et økonomisk motiv som ligger bak ønsket om delt bruk, siden arealeffektivitet har direkte innvirkning på byggets investerings- og driftskostnader, samt at delt bruk kan være lønnsomt fordi både investerings- og driftskostnadene i enkelte tilfeller deles med andre virksomheter. Dette er også i tråd med tidligere nevnt litteratur, blant annet NOU 2004:22 og Meld. St. 28 (2011-2012) som påpeker at arealeffektivitet gjennom blant annet delt bruk gir kostnadsbesparelser.

Lefdal (2016) viser også at delt bruk har en miljømessig faktor med seg, og at det i flere fylkeskommunale planer legges til grunn et mål om bærekraftig utvikling. Dette er også i tråd med tidligere nevnt litteratur som blant annet understreker at skolebygg ofte er store, massive konstruksjoner som beslaglegger store areal og forbruker store material- og energiresurser. Gjennom delt bruk av areal «sparer» man areal ved at flere brukere kan dele og bruke det samme arealet til ulike aktiviteter. Statsbygg (2022) har uttalt at den rimeligste og mest miljøvennlige kvadratmeteren er den som ikke bygges.

Lefdal (2016) stiller avslutningsvis i sin doktorgradsavhandling spørsmål om *hvem* man stiller krav om delt bruk for – er det for skolens interne brukere eller gjøres det med bakgrunn i eksterne brukeres behov, eller eksterne aktørers ønske om synergieffekter som bedrer by- og områdeutviklingen?

2.1.7 Drivere og barrierer ved delt bruk i videregående skolebygg

Simonsen (2013) har i sin studie av delt bruk sin påvirkning på bærekraft, krav og sertifiseringer i undervisningsbygg ikke funnet drivere og barrierer som direkte knytter seg til delt bruk i skolebygg, med bakgrunn i at det har vært krevende å finne relevant litteratur om denne tematikken. Hans funn baserer seg på et omfattende litteratursøk om delt bruk av andre goder, der han har forsøkt å trekke linjer mot delt bruk i undervisningsbygg. Av drivere nevner han blant annet at delt bruk er kostnadsbesparende, det gir økt utnyttelse av bygget og det fører til mindre forbruk. Av barrierer nevnes eierskap og herunder hvor store endringer man kan gjøre i bygget uten

å måtte avklare med andre aktører først. Han nevner også at delt bruk kan føre til konflikter om feller ressurser, herunder om driftspersonellets tid og tjenester.

I etterkant av Simonsens (2013) studie har det imidlertid blitt gjennomført flere forskningsprosjekt der ulike drivere og barrierer ved delt bruk av areal i skolebygg har blitt identifisert. Blant annet har Höjer og Mjörnell (2018) gjennom sin studie av tiltak for mer effektiv bruk av bygninger i Sverige, identifisert ulike drivere og barrierer ved delt bruk av areal i blant annet skolebygninger. Disse funnene er beskrevet i tabell 2.

	Økt arealbrukstetthet (flere aktiviteter i det samme arealet)	Økt bruksintensitet (arealet benyttes økt tid i døgnet/uka/året)
Drivere (fordeler)	<ul style="list-style-type: none"> • Redusert miljøpåvirkning • Kostnadsreduksjon per aktivitet/tjeneste • Reduserte rengjøringskostnader for plass som ikke brukes 	<ul style="list-style-type: none"> • Redusert miljøpåvirkning • Kostnadsreduksjon per aktivitet/tjeneste • Reduserte rengjøringskostnader for plass som ikke brukes
Barrierer (ulempes)	<ul style="list-style-type: none"> • Overfylt plass • Dårligere luftkvalitet • Behov for hyppigere rengjøring • Helseproblemer • Spørsmål knyttet til territoriell tenkning, sikkerhet og personvern 	<ul style="list-style-type: none"> • Slitasje • Behov for hyppig oppussing, noe som fører til mer materialbruk og avfall • Komplisert logistikk • Kollisjoner mellom aktiviteter • Konkurransen om de mest populære tidspunktene • Mangel på etterspørsel enkelte tidspunkt og i lavsesong • Behov for personale 24 timer i døgnet, hele året • Mindre kontroll over tilgjengelighet • Spørsmål knyttet til territoriell tenkning, sikkerhet og personvern • Mangel på insentiver for lønnsomhet

Tabell 2: Drivere og barrierer ved delt bruk i skolebygg (Höjer og Mjörnell, 2018)

I den amerikanske undersøkelsen av delt bruk av innendørs- og utendørsfasiliteter ved barneskoler i USA, fant Turner, Calvert og Chaloupka (2018) at de største barrierene ved delt bruk var relatert til ansvar og juridiske problemstillinger, bemanningskostnader og driftskostnader. Talmage, Figueroa og Wolfersteig (2018) fant i sin undersøkelse av ekstern delt bruk ved skoler i Phoenix, Arizona at driverne handler om at brukerne i lokalsamfunnet får bedre livskvalitet gjennom fysisk aktivitet, og at skolene tilrettelegger for aktivitetsprogram etter skoletid som blant annet skal sørge for å gi brukerne god mat, rekreasjon og utdanning. Blant barrierene nevnes sikkerhet og tilsyn, økte vedlikeholds- og driftskostnader, samt kommunikasjonsutfordringer mellom distrikter, skoler og lokalsamfunn.

Det kan tyde på at man i de nordiske landene og USA har felles barrierer, mens driverne er noe ulike. Dette kan skyldes at skolesystemene er ulike, men også at USA har større utfordringer knyttet til ulikheter i samfunnet, og at skolene i enkelte tilfeller tar et større samfunnsansvar ved å tilby innbyggerne aktiviteter gjennom før- og etterskoleprogram i større grad enn i Norden.

2.1.8 Den norske delingskulturen

I et land som Norge, der kun 2% av fastlandsarealet er bebygd (SSB, 2023), har det ikke vært særlig tradisjon for (eller nødvendig) å dele areal. Ikke i noe annet nordisk land er det så mange som eier sin egen bolig som i Norge, der over 80% av befolkningen er registrert som boligeiere (forskning.no, 2023). Det blir påstått at dette er både historisk og kulturelt betinget, men at også ulike boligsystemet virker inn på nordmenns høye andel av boligeiere (DNB Eiendom, 2014).

Simonsen (2013) peker i sin masteroppgave på at delt bruk blir møtt med skepsis i vestlig kultur, og at det er derfor man ikke ser en mer utstrakt deling av arealer. Dette påpekes også av Höjer og Mjörnell (2018) som blant annet har identifisert «territorial thinking» som en av barrierene ved delt bruk. Likevel har man de senere årene sett en økning i konsepter der deling av areal står i fokus. Blant annet ser man en økning i etterspørselen etter kontorarbeidsplasser for co-working (Norsk Eiendom og Norges Eiendomsmeidlerforbund, 2019; Union, 2023), og det utvikles stadig nye prosjekter der co-living står i fokus (OBOS, 2023). I enkelte sentrale bydeler er det ofte press på arealer, og det anbefales derfor at man gjennom ulike sambruksmodeller ser på om blant annet barnehagers og skolers uteområder kan fungere som åpne byparker som er tilgjengelige hele døgnet (Bø et al., 2023). Smartere utnyttelse av arealene er også påpekt i både Meld. St. 28 (2011-2012) og i et av kvalitetsprinsippene for bærekraftige bygg og områder (Bygg21, 2018), og det gis tydelige signaler og oppfordringer fra statlige myndigheter om at bedre arealutnyttelse i bygg og områder vil være sentralt i arbeidet med å nå bærekraftsmålene innen 20230.

Deling av goder, og spesielt at folk vil leie i stedet for å eie, står sterkt innenfor delingsøkonomien. Det finnes i dag flere tjenester som har til formål å leie eller låne ut det samme godet til flere, eksempelvis bildelingstjenester, verktøy og klær. Prinsippene er uansett de samme: man reduserer forbruk ved at flere kan dele på det samme godet. Dette er også hovedprinsippet i sirkulærøkonomi; ressurser og produkter skal utnyttes effektivt og så lenge som mulig, i et kretsløp der minst mulig ressurser går tapt (Miljødirektoratet, 2023).

2.2 Utforming og lokalisering av skolebygg for videregående opplæring

2.2.1 Historikk

Ifølge Ulleberg (2002, som sitert i Lefdal, 2016) er skolebyggenes arkitektoniske uttrykk et resultat av samfunnets, kunnskapens og vitenskapens utvikling. Ulleberg skriver også at skolebyggenes arkitektur kan gi uttrykk for hvilket symbol utdanning og oppdragelse har og har hatt gjennom tidene, og i hvilken grad elevene blir verdsatt i samfunnet. Dette bekreftes også av Blackmore et al. (2011) som understreker at det er samtidens syn på pedagogikk og rådende læringsfilosofier som til enhver tid påvirker skolebyggenes utforming. Dette kan tolkes dithen at skolebyggenes utforming påvirkes av det samfunnet det eksisterer i.

Norsk utdanningshistorie startet allerede på slutten av 1730-tallet, med allmueskoler i byene og omgangsskoler for de som bodde i distriktet. Likevel var det i siste halvdel av 1800-tallet at man for alvor satte fart på byggingen av skolebygg i Norge, med bakgrunn i skolelovens ikrafttredelse i 1860. De offentlige omgangsskolene ble bestemt avviklet og skulle erstattes av faste skoler i hvert prestegjeld (Store Norske Leksikon, 2022). I 1889 ble folkeskolen innført og erstattet allmueskolene, og prinsippet om enhetsskolene ble etablert; et felles skolesystem med like muligheter for alle, uavhengig av evner og sosial bakgrunn (Universitetet i Oslo, 2015). Det ble behov for flere skolebygg, og flere av skolebyggene fra denne tiden karakteriseres som «store og tunge» monumentale bygg (Tønnessen, 2007), med separate klasserom og lange korridorer (Cold, 2003). Disse såkalte «tradisjonelle» skolebyggene ble ofte plassert på byens flotteste tomter, hvilket forteller noe om at skole og utdanning hadde høy status i samfunnet på denne tiden (Cold, 2003; Lefdal, 2016). Undervisningen var både lærersentrert og autoritær, noe som også understrekes ved utformingen; de store klasserommene med pulter på rekke og rad og læreren i front, og lange korridorer som ikke innbød til annet enn forflytning.

På 1970-tallet gikk man over til såkalte «åpne skoler», og byggene ble kjennetegnet som barnevennlige og tilpasset fleksibelt og selvstendig elevarbeid (Tønnessen, 2007). Ifølge Vinje (2011) ble det etter hvert mer vanlig å betegne disse skolebyggene som «fleksible skolebygg». På 1980-tallet ser man imidlertid en tilbakegang i populariteten til de åpne skolebyggene, og flere lærere ønsker å gå tilbake til tradisjonell tilnærming til undervisning og læring, hvilket medfører at de åpne skolebyggene bygges om til mindre åpne løsninger (Bølviken, 2010; Lefdal, 2016).

På 1990-tallet får de åpne løsningene igjen en oppblomstring i Norge, men nå under betegnelsen «baseskoler», trolig influert av det omdiskuterte svenske skolekonseptet «Skola 2000». Konseptet gikk ut på at man skulle bygge skoleanlegg med store baser og grupperom i stedet for tradisjonelle klasserom. I Lektorbladet (2004, som sitert i Lefdal, 2016) hevdes det at knapt en eneste videregående skole har vært uberørt av Skola 2000. Konseptet ble gjenstand for hyppig debatt i Sverige, og ble raskt forkastet med bakgrunn i at det skapte støy, uro og altfor store elevgrupper. Vinje (2011) har støttet seg til skoleverkets forsøksråd sin definisjon på «åpne skoler» fra 1973 når han skal beskrive dagens baseskoler:

Med åpne skoler mener vi skoler som er planlagt bygd med åpent landskap i sitt romprogram i den hensikt å gi et mer fleksibelt undervisningstilbud, med mulighet for arbeid i små og store grupper, horisontalt og vertikalt organisert, og slik at flere elever kan undervises samtidig i samme rom. Karakteristisk for den åpne skolen er også et utstrakt samarbeid lærerne imellom (Aarnes, 1991, som sitert i Vinje, 2011).

2.2.2 Dagens utforming av skolebygg

Som nevnt har undervisningen historisk sett gått fra å være lærersentrert og autoritær, til de siste tjue årene å inneha en mer konstruktivistisk læringsmodell og elevsentrert undervisning. Det finnes i tillegg flere nordiske og internasjonale prosjekter som har og har hatt til formål å utvikle fremtidens skoleanlegg, og som til en viss grad også kan vært med å påvirke utformingen av norske skolebygg. Blant annet kan nevnes den svenske ideelle organisasjonen Skolhusgruppen som arbeider for å utvikle skolemiljø og skolebygg med høy kvalitet (Skolhusgruppen, u.å.), det svenske nettverket ARKiS Arkitektur som arbeider for å øke kunnskap om arkitektur for barn og barns medvirkning

i det fysiske miljøet (Sveriges Arkitekter, u.å.), og det britiske programmet Building Schools for the Future som skulle forbedre grunnskolene i hele landet (Patel, 2005).

Nå skal inkluderende opplæring som fremmer fremtidsrettede ferdigheter og kompetanser som anses som viktige for det 21. århundret vektlegges, og dette skal foregå i innovative læringsmiljøer (Ulleberg og van Verseveld, 2023). Ifølge læreplanverkets overordnede del skal de overordnede prinsippene for grunnutdanning gi elevene ferdigheter i selvstendig læring, samarbeid, kommunikasjon, skaperglede, kritisk tenking, etisk bevissthet og problemløsning (Utdanningsdirektoratet, 2023), hvilket også er sammenfallende med OECDs kjennetegn ved innovative læringsmiljøer (OECD, 2013).

Bradbeer et al. (2019) definerer innovative læringsarealer som: «fysiske og pedagogiske rom designet og bygget for å legge til rette for et bredt spekter av fleksibilitet i undervisning og læring, men som også ivaretar de sosiale sidene ved skolens pedagogiske aktivitet». Det innovative læringsmiljøet skal altså gjenspeiles i skolebyggenes utforming og fysiske miljø. Fra å ha tradisjonelle klasserom med pulter på rekke og rad og læreren som formidler i front, ser man nå at det bygges skolebygg der de fysiske læringsarealene kjennetegnes ved åpne, fleksible og aktivitetsbaserte læringsmiljøer (Frelin, Grannäs og Stavem, 2021). De innovative læringsmiljøene er også utstyrt med moderne teknologi og utstyr som fremmer mulighetene for varierte læreplaner og arbeids- og læringsformer (Ulleberg og van Verseveld, 2023).

Ifølge Ulleberg og van Verseveld (2023) skapes et innovativt læringsmiljø når både det fysiske og det pedagogiske blir vellykket slått sammen. Med andre ord skal det fysiske læringsmiljøet understøtte læreplanens intensjoner. Dette understrekes også av Gislason (2018) som mener god avstemming mellom den pedagogiske virksomheten og det fysiske læringsmiljøet er viktig for å skape et innovativt læringsmiljø.

I delkapittel 2.1.1 om tilpasningsdyktighet blir betydningen av bygninger som dynamiske og tilpasningsdyktige objekter fremhevet. Ifølge Ulleberg og Saur (2022) spiller skolebygget og de romlige løsningene viktige roller når det kommer til muligheter og begrensninger for pedagogisk praksis og sosialt liv på skolen. At bygningene er tilpasningsdyktige viser seg derfor også å være sentralt ved utforming av skolebygg. Lefdal (2016) har i sin doktorgradsavhandling identifisert utviklingstrekk ved blant annet fysisk utforming av videregående skoler. Hun har funnet at pedagogiske idéer, utdanningspolitikk, læreplaner og lærernes vurderingspraksis er det som legger føringer for innhold og utforming av byggene. Dette er elementer som er i stadig endring, noe som igjen krever tilpasningsdyktige undervisningsbygg fordi disse elementer har kortere «levetid» enn skolebyggene. Dette påpekes også av Cardellino og Woolner (2020), som i sin studie understreker at endring i det fysiske miljøet og pedagogiske opplegget må være samstemt. Lefdal (2016) viser i sin avhandling til en uttalelse fra Malou Juelskjær om at ny skolearkitektur krever bevisst ledelse. Rettere sagt innebærer dette at det ikke er nok å endre de fysiske rammebetingelsene ved ny undervisningspraksis; brukerne (lærerne) spiller fortsatt den viktigste rollen for at både det pedagogiske opplegget og det fysiske læringsmiljøet fremmer et innovativt læringsmiljø.

Aspelund og Nore (2008) har i sitt forskningsprosjekt lagt vekt på at skoleeierne selv har understreket betydningen av fleksible bygninger og rom ved planlegging og bygging av nye skolebygg. De har også funnet tre grunner til at tilpasningsdyktige bygg er å foretrekke i fylkeskommunale bygge- og rehabiliteringsprosesser av videregående skoler de siste årene:

1. Tilpasningsdyktige bygg kan lettere imøtekomme strukturelle og pedagogiske endringer og føringer i Kunnskapsløftet.
2. Fleksible rom og løsninger øker byggets arealeffektivitet og reduserer dermed prisen pr kvadratmeter knyttet til både investerings- og driftskostnader.
3. Fleksible og tilpasningsdyktige rom blir ansett for å være langsiktige investeringer som gir forsikring om at bygget også kan brukes på andre måter ved fremtidige endringer og føringer.

2.2.3 Regelverk ved utforming av skolebygg

Det er flere ulike regelverk som kommer til anvendelse ved utforming av skolebygg. I opplæringsloven (1998) finnes det et eget kapittel om elevens skolemiljø, jfr. opplæringsloven kapittel 9 A. Kapitlet gjelder for elever i både grunnskole og i videregående skole. I lovens §9 A-2 heter det at «alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring», mens det i §9A-7 stilles krav til det fysiske miljøet ved skolene; «skolane skal planleggjast, byggjast, tilretteleggjast og drivast slik at det blir teke omsyn til tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane». Det stilles riktig nok ingen konkrete, formelle krav til hvordan det fysiske miljøet skal utformes, verken i loven eller tilhørende forskrift. Likevel kan lovteksten tolkes dithen at det fysiske miljøet spiller inn på skolemiljøet ellers og elevenes helse, trivsel og læring.

I forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og fritidsordninger (2023) stilles det mer konkrete krav til skolens miljø- og helsekrav, men også disse bærer preg av å være av generell karakter og synes å være krav som må hensyntas og tilfredsstilles når skolebygg skal planlegges, eksempelvis ved valg av lokalisering, inneklima, lys- og lydforhold, jfr. §§5-8. Utdanningsdirektoratet (2021) lister opp flere aktuelle lover og forskrifter som er relevante for fysisk utforming av skolebygg, blant annet anskaffelsesloven, arbeidsmiljøloven og likestillings- og diskrimineringsloven. En gjennomgang av disse viser imidlertid at det heller ikke her stilles konkrete krav til fysisk utforming av skolebygg.

Det overordnede lovverket for oppføring av bygg i Norge er plan- og bygningsloven (Lov om planlegging og byggesaksbehandling fra 2008) og tilhørende byggteknisk forskrift, TEK17 (Forskrift om tekniske krav til byggverk fra 2017). Verken i loven eller forskriften finnes det spesifikke krav til utforming relatert til skolebygg, ei heller finnes det standarder som omhandler skolebygg. Ifølge Ulleberg (2016) har det ikke eksistert sentrale programmer eller retningslinjer for skolebygg siden 1960-tallet. Det er dermed et fylkeskommunalt ansvar å sette prinsipper og planer for hvordan de videregående skolebyggene utformes, og de involverte aktørene (toppledelsen i fylkeskommunen, skoleledelsen, politikere, arkitekter, m.fl) må sies å ha stor innflytelse når det kommer til planlegging av bygging, ombygging og rehabilitering av skoler.

Det nasjonale læreplanverket er forskrifter til opplæringsloven og er styrende for innholdet i opplæringen (Utdanningsdirektoratet, 2023). Det synes å være en oppfatning blant skoleeiere og andre i skolen om at læreplanverket inneholder føringer for hvordan skoleanleggene skal utformes (Aspelund og Nore, 2008) mens realiteten er at det i gjeldende skolereform Kunnskapsløftet 2020 ikke foreligger føringer eller formelle krav til skolebyggenes fysiske utforming. Det er dermed opp til skoleeier, for eksempel gjennom overordnede strategier, å bestemme hvordan det fysiske læringsmiljøet skal utformes slik at det på best mulig måte støtter opplæringen og at fastsatte mål i læreplanen blir nådd.

Alle landets fylkeskommuner er organisert i et felles fylkeskommunalt eiendomsforum (FEF), der formålet er å bidra til god bygg- og eiendomsforvaltning gjennom samarbeid i forumet (Fylkeskommunalt Eiendomsforum, u.å.). Forumets arealgruppe har utviklet en egen modell for dimensjonering av areal i nye skolebygg (FEF-arealmodell), der hvert programfag har definerte rammer for funksjoner og arealstørrelser (Fylkeskommunalt eiendomsforum, u.å.). Ofte legges føringer for fysisk utforming av skoleanlegg med grunnlag i FEF-arealmodell. Modellen har blitt kritisert av enkelte for ikke å være tilpasset nåtidens og fremtidens yrkesopplæring, at nye skoler har underdimensjonert areal, og at brukerinvolvering ikke blir hensyntatt på grunn av begrensningene modellen gir (Darre, 2019; Utdanningsnytt, 2020).

Det må også poengteres at OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) internasjonalt spiller en stor og viktig rolle når det kommer til utdanningspolitikk og rammeverket for skole og utdanning (Ulleberg og van Verseveld, 2023). Blant de 38 medlemslandene (herunder også Norge og de andre nordiske landene) er det enighet om å bevege seg bort fra de tradisjonelle læringsmiljøene og mot mer fleksible og *innovative* læringsmiljøer, noe som signaliserer at skolebyggene og de fysiske læringsmiljøene er inne i en epoke der det vil måtte skje endringer.

2.3 Bærekraft

2.3.1 Bærekraftig utvikling

Begrepet og definisjonen på bærekraftig utvikling ble første gang lansert i 1987 av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. I henhold til definisjonen handler bærekraftig utvikling om å «imøtekomme dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner også skal få dekket sine behov» (Forente Nasjoner, 2023a, avsnitt 2). Kommisjonen la til grunn at internasjonal fattigdom og jordens miljøtilstand var de to største utfordringene man stod ovenfor for å oppnå bærekraftig utvikling.

Rio-erklæringen konkluderte i 1992 med at det finnes tre dimensjoner innenfor bærekraft; klima og miljø, økonomi og sosiale forhold, illustrert i figur 8. Begrepet «den triple bunnlinjen» er en videreutvikling av begrepet og ble introdusert av John Elkington i 1994. Den triple bunnlinjen handler om at bærekraftig utvikling oppnås når de tre dimensjonene samhandler med hverandre (Atkin og Brooks, 2015).

Figur 8: De tre dimensjonene i bærekraftig utvikling (www.fn.no)

Klima- og miljødimensjonen – klimakrisen må løses: klimakrisen verden nå står i er et resultat av menneskeskapt klimagassutslipp. Klimakrisen har ført til klimaendringer som gjør at økosystemer blir ødelagt, vi får varmere vær og mer ekstremvær. Klimaendringene ødelegger store samfunn og påvirker både et lands mulighet for økonomisk vekst og gir sosiale utfordringer og grobunn for konflikter og krig. Spesielt ser

man at det er de fattigste og mest sårbare landene som merker effekten av klimaendringene; avlinger blir ødelagt, de opplever tørke og flom. Alt dette gir store katastrofer der mennesker blir fordrevet på grunn av sult og krig. Klima- og miljødimensjonen handler i hovedsak om hvordan man kan redusere klimagassutslippene gjennom å utnytte naturressursene på en bedre måte for å forhindre global oppvarming og klimaendringer (Forente Nasjoner, 2023b).

Den økonomiske dimensjonen – grønn vekst og mindre ulikhet: denne dimensjonen handler om å sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn slik at man utjevner ulikhetene og slik kan sikre et mer stabilt samfunn. For at dette skal kunne oppfylles må det skapes nye arbeidsplasser som gir økonomisk trygghet for den enkelte og økte skatteinntekter som kan finansiere sosiale velferdstjenester i samfunnet. FN påpeker at den økonomiske veksten må være bærekraftig, såkalt grønn vekst. Dette henger sammen med at økonomisk vekst må ses i sammenheng med forbruket av naturressurser. For å imøtekomme fremtidens behov kan ikke den økonomiske veksten gå på bekostning av naturens tåleevner (Forente Nasjoner, 2023b).

Den sosiale dimensjonen – hvordan bekjempe fattigdom: denne dimensjonen handler om hvordan menneskene i et samfunn har det – deres levekår og livskvalitet, med menneskerettighetene som det viktigste utgangspunktet (Forente Nasjoner, 2021). I all hovedsak handler sosial bærekraft om å sikre at alle mennesker har et godt og anstendig liv, der de føler trygghet, har tillit til systemet rundt seg, at de får oppfylt sine grunnleggende behov, og at de har mulighet til å påvirke og ha innflytelse over sitt eget liv og sin egen hverdag. Sosial bærekraft handler om å inkludere alle, hvilket også er at av hovedprinsippene for FNs bærekraftsmål; «*leaving no one behind*» - ingen skal utelates. Sosial bærekraft er beskrevet mer utfyllende i delkapittel 2.3.3.

2.3.2 FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål trådte i kraft 1. januar 2016 og er verdens felles arbeidsplan for å «utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030» (Forente Nasjoner, 2023b, avsnitt 1). Bærekraftsmålene er universelle og består av 17 mål og 169 delmål, og hvert enkelt land har ansvar for at målene følges opp. Målene henger sammen og er avhengige av hverandre, og innsatsen som nedlegges i det enkelte mål vil også påvirke andre mål.

Norge har forpliktet seg til bærekraftsmålene, og har gjennom Meld. St. 40 (2020-2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* satt bærekraftsmålene inn i en norsk sammenheng og laget forslag til nasjonale målepunkter innenfor hvert delmål (Regjeringen, 2021). Allerede i Meld. St. 28 (2011-2012) ble det bestemt at norsk bygningspolitikk skulle bygge på prinsippene om bærekraftig utvikling. Dette gjenspeiles både i lovgivningen og politiske beslutninger, samtidig som det også finnes interesseorganisasjoner og samarbeidsorganisasjoner som skal påse og legge til rette for en bærekraftig utvikling i BAE-sektoren, slik som eksempelvis Grønn Byggallianse, Bygg21 og Norsk Eiendom.

Figur 9: FNSs bærekraftsmål (FN-sambandet, 2023)

2.3.3 Sosial bærekraft

Førsteamanuensis Gunnar Ridderstrøm (2023) setter i podcasten om sosial bærekraft i planprosesser ord på at vi lenge har vært opptatt av miljømessig og økonomisk bærekraft, og at det nå må erkjennes at vi må være mer opptatt av den sosiale dimensjonen. Ifølge Zeiner (2022) synes sosial bærekraft å ha kommet i skyggen av økologisk og økonomisk bærekraft. Dette støttes også av Grønn Byggallianse (u.å.) som i håndboken for bærekraftig stedsutvikling skriver at både de og Norsk Eiendom gjennom flere år har hatt fokus på miljømessig og økonomisk bærekraft, mens de og markedet ellers i mindre grad har jobbet med sosial bærekraft. I sin studie om folkehelse og sosial bærekraft fant Hofstad og Bergsli (2017) at begrepet i stor grad tidligere har vært knyttet til den fattigste delen av verden og at det i hovedsak har omhandlet fordeling av goder og byrder, til de senere år å være hyppig brukt i studier av næringsliv, produksjon og konsumpsjon i den vestlige verden. De understreker også at det er først nå i senere år at sosial bærekraft har blitt et etablert forskningsfelt innenfor lokalsamfunns- og stedsutvikling. Blant annet fant Zeiner (2022) gjennom forskningsprosjektet SOSLOKAL (*Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnsutviklingen*) at det i perioden 2017-2020 var en økning i produserte artikler med sosial bærekraft som tema, enn for hele perioden 1990-2016 til sammen.

Innovasjonsprosjektet SOSLOKAL hadde som hovedmål å utvikle sosial bærekraft som en kjerneverdi og referansepunkt for lokalsamfunnsutvikling. Prosjektet skulle også gi et overblikk over litteraturen om sosial bærekraft og utviklingen i denne over tid, samt identifisere hva som kjennetegner sosial bærekraft som begrep (Zeiner, 2022).

Sosial bærekraft er et samlebegrep for ulike faktorer som påvirker menneskers levekår og livskvalitet. Zeiner (2022) har gjennom litteraturgjennomgangen identifisert fem overordnede prinsipper for sosial bærekraft:

1. Grunnleggende behov; herunder behovene for inntekt, bolig, trygghet, mat og matsikkerhet. I all hovedsak handler dette prinsippet om fattigdomsbekjempelse, hvilket også er et av hovedprinsippene i FNs bærekraftsmål – «*leaving no one behind*».

2. Sosiale tjenester og sosial infrastruktur; herunder offentlige og private tjenester og de ulike bygg og anlegg som er nødvendige for å kunne yte disse tjenester. Sosiale tjenester er eksempelvis utdanning og helse, mens den sosiale infrastrukturen som trengs for å yte disse tjenestene er eksempelvis skoleanlegg og helsebygg.
3. Sosial kapital og sosialt samhold; et nettverk av sosiale relasjoner der tillit og gjensidighet fremmer kollektiv handling, og der sosialt samhold betegner en indre sammenheng i en gruppes holdninger og adferd. Dette prinsippet anses for å være avgjørende for sosial bærekraft og et velfungerende og bærekraftig samfunn. Likevel er det viktig å påpeke at det ikke nødvendigvis alltid er positive holdninger og aktivitet som etableres i de ulike sosiale nettverkene, og at sosial kapital og sosialt samhold vel så gjerne kan hemme bærekraftig utvikling (eksempelvis krig, konflikter, opprør, etc).
4. Rettferdig fordeling; herunder å fordele goder og byrder på en rettferdig måte innenfor generasjoner, men også innenfor ulike grupper uavhengig av kjønn, alder, etnisitet, seksuell legning, religion, osv. Rettferdig fordeling vil redusere ulikhet og bidra til å styrke sosialt samhold og sosiale bånd (Ballet et al., 2020).
5. Innflytelse; herunder deltakelse i valg, beslutningsprosesser og deltakerdemokrati som gir innflytelse over de beslutninger som angår enkeltindividets og gruppens hverdag (Eizenberg og Jabareen, 2017). Ifølge Zeiner (2022) er det gjennom innflytelse at man får tilgang til samfunnets goder og ressurser gjennom rettferdig fordeling, hvilket igjen er viktig for sosialt bærekraftige samfunn.

Norge anses for å være et av verdens beste land å bo i, og kjennetegnes av gode levekår, høy grad av tillit, samhold, frihet og lav korrupsjon (Folkehelseinstituttet, 2023). I FNs lykkerapport for 2023 pekes det på at gode levekår har sammenheng med trygge og anstendige arbeidsvilkår, tilgjengelige utdannings- og velferdstjenester, gode boliger, og trygge og gode fellesarenaer for oppvekst- og nærmiljø. Rapporten påpeker også at de som har det best er de som har tillit til andre, opplever sjenerøsitet, frihet og fravær av korrupsjon.

Helsedirektoratet har nylig publisert en rapport om ulikhet i helse og livskvalitet i Norge (Helsedirektoratet, 2023). Selv om Norge er et godt land å bo i, der majoriteten av befolkningen får stadig høyere levestandard, ser man med bekymring på synkende livskvalitet blant de unge, og tendenser til økt ulikhet mellom de som har mest og de som har minst. Spesielt ser man at Covid-19-pandemien har ført til mer ensomhet blant unge og studenter, og det er nærliggende å anta at nedstengingen av de faste arenaene for sosialt fellesskap er årsaken til økt ensomhet blant denne gruppen. Flere barn vokser opp i fattigdom og lever i familier med vedvarende lavinntekt. Man ser en økning i utenforskap, blant annet i arbeidslivet, lokalsamfunnet og i fritidstilbud for barn og unge. Man ser også en økning i antall elever som slutter i løpet av skoleåret i videregående opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2022). Siden 2014 har det vært betydelig økning i sosioøkonomisk ulikhet i Norge, og forskere sammenligner ulikhetene med slik utviklingen er i USA (Kinge et al., 2019). Hurdalsplattformen slår fast at regjeringen vil utjevne forskjeller i levekår, sikre sosial mobilitet og forebygge barnefattigdom (Statsministerens kontor, 2021). Til tross for en statlig velferdspolitik som skal redusere ulikhet, øker ulikhetene i helse og livskvalitet for enkelte grupper, og forskjellene er størst i de største byene (Helsedirektoratet, 2023).

2.3.4 Det fysiske miljøets betydning for sosial bærekraft

Plan- og bygningsloven (pbl.) er sentral for all arealforvaltning og byggevirksomhet i Norge (Plan- og bygningsloven, 2008). Lovens hovedformål er blant annet å «fremme bærekraftig utvikling til det beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner» (pbl. §1, 1. ledd). Kravet om at «bærekraftig utvikling» ble først inntatt i loven i 2008 (Hanssen og Aarsæther, 2018).

Også i Meld. St. 28 (2011-2012) *Gode bygg for eit betre samfunn* ble det bestemt at det skulle være et overordnet politisk mål at bygningspolitikken i Norge skulle bygge på prinsippene om bærekraftig utvikling. Det ble også beskrevet hvordan prinsippene påvirker bygg innenfor alle de tre bærekraftsdimensjonene, og ulike «innsatsområder» innenfor hver dimensjon. Innenfor den sosiale dimensjonen blir det påpekt at man innenfor bygg skal vektlegge inneklima, boligkvalitet, tilgjengelighet, universell utforming, arkitektur, design og byggeskikk, m.v (Meld. St. 28, 2011-2012, s. 11). Dette er elementer som i hovedsak utgjør tekniske krav ved bygg, og som det til dels også stilles krav om i byggteknisk forskrift, TEK17 (Forskrift om tekniske krav til byggverk, 2017). Samtidig nevnes også andre elementer som ikke nødvendigvis er tekniske krav til bygningsmassen, men som like fullt faller inn under den sosiale dimensjonen og innsatsområder som skal prioriteres, herunder trygghet, trivsel og forebyggende helsearbeid.

Som nevnt innledningsvis i denne masteroppgaven ble samarbeidsprosjektet Bygg21 opprettet som et resultat av denne stortingsmeldingen. De utviklet 10 kvalitetsprinsipper for utvikling av bærekraftige bygg og områder, der prinsipp 1 handler om at gode bygg og områder skal stimulere til kontakt, aktivitet og opplevelser gjennom blant annet tilrettelegging for både sosial interaksjon og sosiale nettverk i lokalsamfunnet, og prinsipp 7 handler om at gode bygg og områder gir smart utnyttelse av arealene, blant annet gjennom delt bruk av areal (Bygg21, 2018).

I mars 2023 ble Meld. St. 15 (2022-2023) *Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar* vedtatt. Folkehelsemeldingen er regjeringens strategi for å fremme bedre folkehelse og god livskvalitet, og slik utjevne sosiale forskjeller. Som ledd i arbeidet med den nye folkehelsemeldinga har regjeringen valgt å støtte seg til åtte prinsipper for politikkutvikling som skal dekke de viktigste sosiale påvirkningsfaktorene for helse, og som på den måten legger føringer for strategien videre. Prinsippene er utarbeidet av sir Michael Marmot og hans fagmiljø ved University College of London, hvorav prinsipp nummer 5 handler om å «skape og utvikle helsefremmende og bærekraftige lokalsamfunn» (Meld. St. 15, 2022-2023, s. 10), herunder gode grøntområder og bygg og områder for fritidsaktiviteter og sosialisering. Videre påpekes viktigheten av gode nærmiljø og hvordan nærmiljøet virker inn på både helse og livskvalitet. I stortingsmeldingen er det gitt en forklaring på hva begrepet «nærmiljø» omfatter:

Nærmiljøet omfatter heile spennet frå tett utbygde område til spreiddbygde strøk. Sentrale element i det fysiske miljøet er bustadområde, parkar, plassar, vegar, gater, leikeplassar, natur- og friområde og kulturlandskap, og det inkluderer institusjonar som barnehagar og skular. Nærmiljøet omfattar også eit psykososialt rom, blant anna knytt til oppleving av tryggleik og sosiale møteplassar, og ved at estetisk kvalitet kan påverke trivselen til folk og kjensla deira av stolthet og identitetstilknytning (Meld. St. 28, 2022-2023, s. 37).

I august 2023 la regjeringen frem en rykende fersk stortingsmelding der sosial bærekraft står i fokus. I Meld. St. 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* peker regjeringen på ulike tiltak som skal utjevne de sosiale forskjellene blant innbyggerne i Norge gjennom å tilrettelegge for gode levekår, høy livskvalitet og gode oppvekst- og nærmiljø. I stortingsmeldingen er det forsøkt å definere hva et sosialt bærekraftig samfunn er:

Eit sosialt bærekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt bærekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt bærekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørsele (Meld. St. 28, 2022-2023, s. 11).

På mange måter kan man dra paralleller fra både Folkehelsemeldingen og Meld. St. 28 (2022-2023) til Zeiners (2022) fem overordnede prinsipper for sosial bærekraft, der rettferdig fordeling av goder og byrder, inkludering, nettverksbygging, fellesskap, trygghet, medvirkning, deltakelse og myndiggjøring er avgjørende faktorer for utviklingen av sosialt bærekraftige nærmiljø og lokalsamfunn.

I Meld. St. 28 (2022-2023) skisseres blant annet ulike tiltak for hvordan staten kan tilrettelegge for at det opprettes flere fellesarenaer, og hvordan man kan styrke tjenestene i levekårsutsatte områder. Kommunal- og distriktsminister Sigbjørn Gjelsvik (Sp) uttaler blant annet:

Ein del av byane og andre befolkningstette område har utfordringar vi må ta tak i. Folk skal kunne bu, arbeide og leve gode liv i heile landet. Vi treng alle lokalsamfunn som er gode å vekse opp i, med gode fellesarenaer og tilbod i nabolaget (...) (Gjelsvik, regjeringen.no, 2023, avsnitt 3).

Et av tiltakene regjeringen legger frem handler om å «bidra til å leggje til rette for nok og varierte møteplassar, anlegg til kultur, idrett og andre fellesarenaer» (Regjeringen.no, 2023b, avsnitt 6). Stortingsmeldingen påpeker også at skoleanleggene er en av de viktigste arenaene for fritidsaktiviteter, og at de har en viktig rolle i målet om bred og inkluderende tilgang for alle. Dette samsvarer også med funnene i Ihlebæk et al. (2021) sin studie av nærmiljøskoler der de fant at kvaliteter ved det bygde og naturlige miljøet er blant faktorene som fører til trygghet, tilhørighet og inkludering, som igjen fremmer trivsel og well-being. Ulleberg og van Verseveld (2023) oversetter well-being til en samlebetegnelse for lykke, velvære, trivsel og livskvalitet. Anleggene bør derfor planlegges for stort brukspotensiale slik at de kan romme ulike typer aktiviteter. Viktigheten av dette påpekes også i NOU 2020:16 *Levekår i byer – Gode lokalsamfunn for alle* og i Meldt. St. 28 (2022-2023), der det blir belyst hvor viktig det er at offentlige bygg er åpne for frivilligheten og innbyggerne i lokalmiljøet slik at det tilrettelegges for økt aktivitet og sosiale møteplasser.

I mai 2022 sendte regjeringen ut felles brev til alle kommuner og fylkeskommuner der de oppfordret til å stille skolelokaler og andre offentlige bygg til disposisjon for frivillige lag og organisasjoner (Kunnskapsdepartementet, 2022). Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) uttalte i den forbindelse:

Skolene våre er steder for mer enn kun undervisning. Lokaler er viktig for å skape møteplasser som er trygge og inkluderende. Spesielt er skolens lokaler ofte godt egnet, ettersom de er ledige på kveldstid og har flere bruksmuligheter (Tonje Brenna, regjeringen.no, 2022, avsnitt 3).

Et brev med samme budskap ble også sendt ut fra Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner og regjeringen i 2018 (Utdanningsnytt, 2018).

At statlige myndigheter setter våre fysiske omgivelser og innvirkningen de har på menneskers helse og livskvalitet på dagsorden må anses å være et steg i riktig retning i målet om å bli et mer bærekraftig samfunn. Et sosialt bærekraftig samfunn der mennesker trives, har gode levekår og høy grad av livskvalitet blir påpekt i flere nye stortingsmeldinger, og vil også være viktig for å opprettholde og forbedre de norske velferdstjenestene og levestandarden over tid.

2.3.5 Det offentlige som premissleverandør og forbilde

I Meld. St. 28 (2011-2012) *Gode bygg for eit betre samfunn* ble det påpekt at det offentlige som byggherre og stor innkjøper burde gå foran som et godt forbilde og premissleverandør for å sikre at man får gode og kostnadseffektive bygg, samtidig som man sikrer kompetanseheving, effektivisering og bærekraftig utvikling i BAE-sektoren.

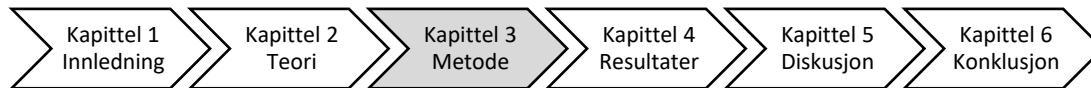
Dette er på mange måter videreført i Meld. St. 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader*. Der påpekes det at fylkeskommunenes og kommunenes rolle som planmyndighet er særs viktig i arbeidet med bærekraftig samfunnsutvikling. I tillegg er fylkeskommunene og kommunene tjenesteleverandører, samfunnsutviklere, eiendomsforvaltere og innkjøpere, noe som innebærer at man har stor innvirkning på samfunnsutviklingen regionalt og lokalt. Som tjenesteyter er de pålagt å tilby sosial og fysisk infrastruktur som har direkte innvirkning på innbyggernes levekår og livskvalitet.

I Meld. St. 28 (2022-2023) legges det vekt på at kommunene og fylkeskommunene i arbeidet med kommunale og regionale planstrategier bør drøfte levekårsutfordringer og eventuelt revidere eller utarbeide planer som legger til rette for bærekraftig utvikling, både sosialt, økonomisk og miljømessig. Det påpekes også at investeringer i sosial infrastruktur som eksempelvis skoleanlegg, kulturbygg og møteplasser er viktige virkemiddel for å sikre sosialt bærekraftige bygg og områder. I regjeringens nasjonale forventninger til regional og kommunale planlegging for 2023-2027 løftes sosial bærekraft frem som et viktig mål ved å vektlegge trygge og inkluderende lokalsamfunn (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). Her trekkes også viktigheten av lokaler til frivilligheten frem, og at man skal vurdere sambruk, flerbruk og planlegging av lokaler til frivilligheten for å skape varierte møteplasser og tilbud. Dette skal skje gjennom samarbeid mellom relevante aktører fra offentlig, privat og frivillig sektor.

Offentlig sektor regnes for å være den største innkjøperen i Norge, og kjøper varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider for om lag 740 milliarder kroner årlig (Regjeringen.no, u.å.). Nå forslås det å endre lov om offentlige anskaffelser, blant annet for å gjøre offentlige innkjøp mer bærekraftige. I NOU 2023:6 *Ny lov om offentlige anskaffelser* er det imidlertid klima- og miljødimensjonen som får mest oppmerksomhet, og det er nå foreslått at denne dimensjonen skal vektlegges minimum 30% ved fremtidige offentlige innkjøp. Hensynet til sosial bærekraft er allerede vektlagt i det eksisterende anskaffelsesreglementet, herunder kravene til menneskerettigheter, bekjempelse av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. I NOU 2023:6 har utvalget forstått mandatet sitt slik at de kun skal vurdere hvordan de eksisterende reglene knyttet

til sosial bærekraft kan tydeliggjøres i ny lov. Igjen er dette et signal om at det er klima- og miljødimensjonen som vektlegges når man snakker om bærekraftig utvikling, mens den sosiale dimensjonen synes å bli nedprioritert. Uansett er det et steg i riktig retning mot en mer bærekraftig utvikling at eksisterende anskaffelsesreglement nå gjennomgås og revideres.

3 Metode

Dette kapittelet vil gi en innføring i hvilke metoder og forskningsdesign som er benyttet i arbeidet med mastergradsavhandlingen. Innledningsvis vil det bli gitt en generell innføring i samfunnsvitenskapelig metode og hvorfor dette er viktig i forskningsarbeidet. Deretter vil det bli gitt en kort innføring i valgt forskningsdesign for denne masteroppgavens forskningsprosess, etterfulgt av anvendte metoder for innsamling av data og en utvidet beskrivelse av forskningsdesignet. Avslutningsvis drøftes forskningsetiske retningslinjer, bearbeiding og analysering av de innsamlede dataene, samt vurderinger av de innsamlede dataenes pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet.

3.1 Samfunnsvitenskapelig metode

Mens Everett og Furseth (2020) beskriver metode som forskjellige typer verktøy, strategier og teknikker for å kunne løse problemer og komme frem til ny kunnskap, beskriver sosiologen Vilhelm Aubert (1972) metode som «(...) en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap». Begrepet «metode», av det greske *methodos*, betyr å følge en bestemt vei til mål (Johannessen, Tuft og Christoffersen, 2021). Således kan man si at metode handler om å finne en passende strategi som til slutt skal lede frem til et sluttresultat som innenfor samfunnsvitenskapen er ny *empiri*, ny kunnskap. Dette er også essensielt i arbeidet med å skrive masteroppgave; man skal videreutvikle kunnskap andre har kommet frem til og på den måten bidra til ny kunnskap (Everett og Furseth, 2020).

3.1.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

Innenfor samfunnsforskningen skiller man mellom kvantitative og kvalitative forskningsmetoder, og valg av metode skal reflektere det man faktisk ønsker å finne ut (Tjora, 2012). Hvilke(n) metode(r) man benytter avhenger av hva man skal undersøke, og basert på problemstillingen velger man den eller de metode(n)e som best egner seg for å kunne fremskaffe eller generere data som skal belyse og besvare den aktuelle problemstillingen. Metodebruk og metodebeskrivelse er først og fremst viktig for å kunne kvalitetssikre eget arbeid, men vel så viktig er det for at andre gjennom metodebeskrivelsen skal kunne vurdere det arbeidet som er gjort i studien, hvordan det er utført, og kjente styrker og svakheter ved den valgte forskningsmetoden (Olsson, 2011).

Det er klare skiller mellom kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. De kvantitative metodene er stort sett teori- og hypotesetestende og har såkalt deduktiv tilnærming, gjerne med problemstillinger utformet som hypoteser, mens de kvalitative metodene er teori- og hypoteseutviklende og innehar såkalt induktiv tilnærming, med problemstillinger preget av å være åpne spørsmål (Tjora, 2012). Mens de kvantitative metodene tar utgangspunkt i tall og målbare data gjennom innhenting av data fra et stort antall studieobjekter, kjennetegnes de kvalitative metodene av muntlig eller tekstlig informasjon av få studieobjekter, der formålet er å skaffe både dybde- og

helhetsforståelse gjennom innhenting av så mye og variert data som mulig (Olsson, 2011). De kvantitative metodene har ofte høy grad av etterprøvnbarhet (reliabilitet), nettopp på grunn av metodenes grad av presisjon og entydighet. Til de kvalitative metodene kan det imidlertid være utfordrende å teste etterprøvnbarheten, da de innsamlede dataene i større grad er mer tid-, steds- og studieobjektavhengig (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016).

Tradisjonelt har man hatt lett for å påstå at kvalitative undersøkelser er mer subjektive enn de kvantitative undersøkelsene (Tjora, 2012). Ifølge Tjora (2012) er dette på generelt grunnlag helt feil påstand, da begge disse metodiske tilnærmingene er ute etter å avdekke individenes synspunkter og holdninger og søker etter informasjon om subjektive størrelser. Begge tilnærmingene vil også være preget av forskerens subjektive tolkning av resultater, da forskerens holdninger, erfaringer, teorier og perspektiver vil virke inn på resultatene. Forskjellen ligger i hvordan man tolker funnene, og om man ønsker å *forklare* et fenomen på et mer overordnet nivå, som ved kvantitativ metode, eller om formålet er å *forstå* et fenomen ved å gå inn i dybden på det, som ved kvalitativ metode.

Det kan være hensiktsmessig å kombinere både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder (Tjora, 2012), og i forskningsprosjekt der dette gjennomføres samtidig og vektlegges likt kalles dette for metodetriangulering (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). Gjennom metodetriangulering får man flere innfallsvinkler til å besvare problemstillingen og en slik kombinasjon benyttes ofte for å kompensere for svakheter ved de brukte metodene (Olsson, 2011). Mens metodetriangulering forutsetter at de ulike metodene gjøres samtidig og vektlegges likt, finnes det tre andre metoder der kvantitative og kvalitative metoder benyttes i den samme undersøkelsen, men der de gjennomføres på ulike tidspunkt og ikke vektlegges likt. Disse metodene kalles forklarende design, utforskende design og integrert design (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). En samlebetegnelse for metodebruk der både kvantitative og kvalitative metoder benyttes er Mixed Methods Research (MMR).

3.1.2 Forskningsdesign

Forskningsdesign handler om å finne ut av hva eller hvem som skal undersøkes, og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). Forskningsdesign starter med å utforme problemstilling for forskningsprosjektet, og deretter gjøres en rekke valg som til slutt skal svare ut og belyse den valgte problemstillingen. Blant valgene som må tas er valg av metode, hvilke data som skal samles inn, utvalg av informanter/respondenter/case, gjennomføring av undersøkelser og analyse av funn.

Forskning er en kontinuerlig prosess, og som nevnt er valg av metode avhengig av problemstillingen. Det er ikke uvanlig at problemstillingen endres underveis i prosessen, og derfor er det viktig å hele tiden ha et bevisst forhold til om metodevalget er riktig og eventuelt gjøre justeringer (Jacobsen, 2018). Et sentralt kriterium ved valg av forskningsdesign er tidsaspektet. Enkelte forskningsprosjekt strekker seg over lange perioder og i mange tilfeller over flere år, og er såkalte longitudinelle undersøkelser, mens andre forskningsprosjekt gjennomføres på ett bestemt tidspunkt og er såkalte tverrsnittundersøkelser. De fleste mastergradsavhandlinger er tverrsnittundersøkelser med bakgrunn i avhandlingens varighet. Tverrsnittundersøkelser gir kun et øyeblikksbilde av fenomenet som studeres (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021).

Jacobsen (2015) deler undersøkelsesprosessen inn i åtte faser som til sammen danner forskningsdesignet. Figur 10 i kapittel 3.2 viser valgt forskningsdesign for denne mastergradsavhandlingen, basert på Jacobsens åtte faser.

3.2 Valg av metodisk tilnærming og forskningsdesign

I dette delkapittelet vil det bli redegjort for den metodiske tilnærmingen og forskningsdesignet som utgjør forskningsprosessen til denne masteroppgaven.

Som nevnt er det avhandlingens problemstilling som legger føringer for hvilken metodisk tilnærming man bør benytte og for forskningsdesignet i sin helhet.

I denne mastergradsavhandlingen er problemstillingen som skal belyses som følger:

Hvordan kan man legge til rette for delt bruk i videregående skoler, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

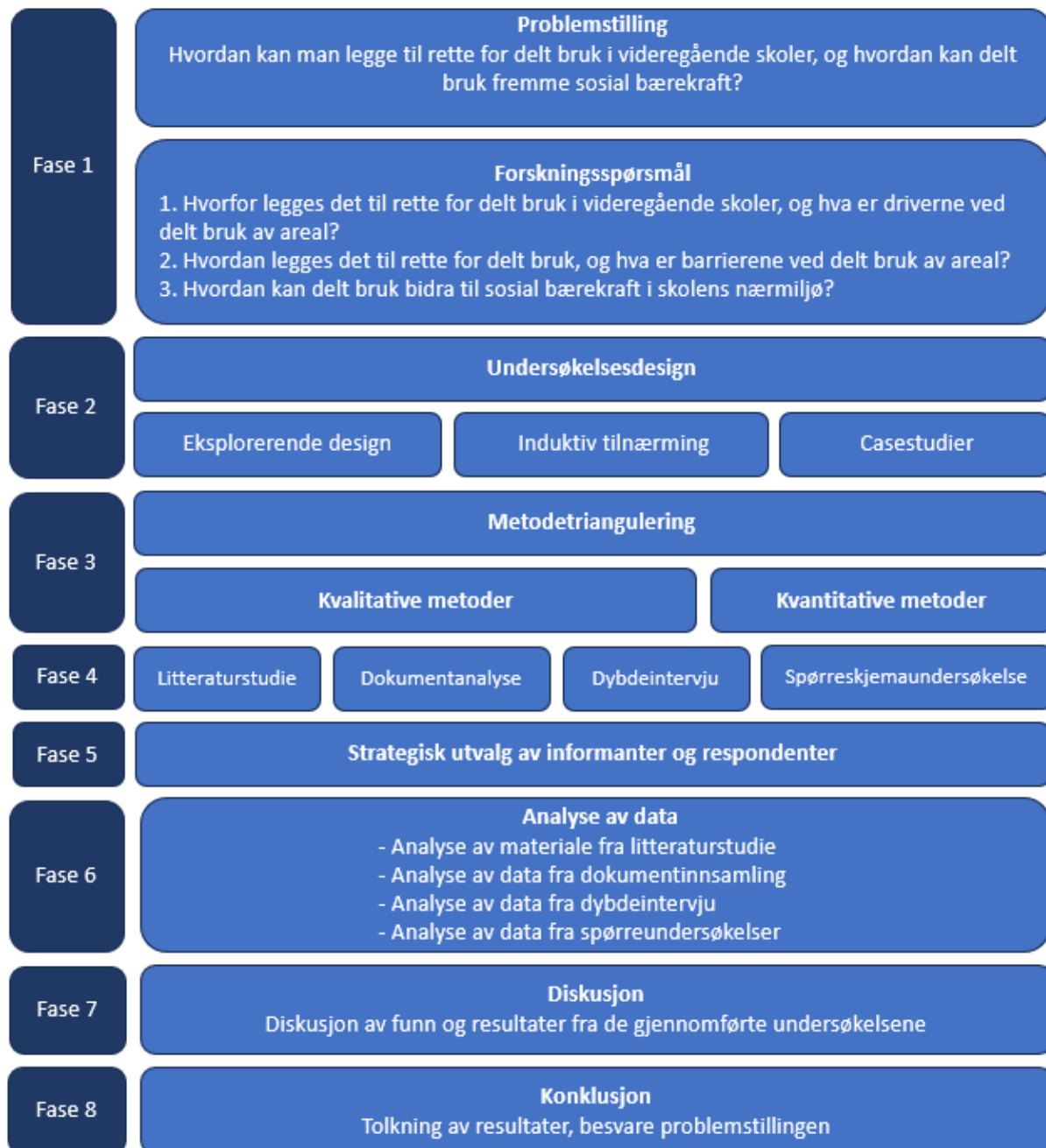
Denne problemstillingen bærer preg av å søke *forståelse* og mer kunnskap om fenomenene delt bruk og sosial bærekraft. En forstående undersøkelse har ofte eksplorerende (utforskende) problemstillinger der formålet med undersøkelsen er å få fatt i informantenes synspunkt gjennom å gå i dybden av personlige opplevelser, erfaringer og holdninger, og slik generere ny teori. Dette krever en viss form for deltakelse, både fra forskerens og informantenes side, hvilket ofte medfører et behov for å konsentrere seg om få undersøkelsesenheter og et såkalt intensivt forskningsopplegg (Jacobsen, 2015). Kvalitative metoder er ifølge Tjora (2012), Jacobsen (2015) og Johannessen et al. (2021) godt egnet til slike typer undersøkelser, og det er derfor i hovedsak valgt kvalitative metoder for å belyse denne mastergradsavhandlingens problemstilling. Samtidig har det vært ønskelig å avdekke om, og hvordan, de ulike fylkeskommunene i Norge tilrettelegger for delt bruk gjennom overordnede føringer og strategier, og hvilke drivere og barrierer de erfarer ved delt bruk. I den forbindelse ble det sendt ut et spørreskjema til alle fylkeskommunene i Norge. De innsamlede dataene fra spørreskjemaundersøkelsen skulle utfylle funnene fra dybdeintervjuene for slik å fremskaffe et bedre og bredere bilde av hvordan delt bruk av areal håndteres i de ulike fylkeskommunene. Spørreskjemaundersøkelse er en metode innenfor kvantitativ tilnærming. Det ble også sendt ut spørreskjema til eksterne brukere ved de valgte casene. Denne mastergradsavhandlingen har dermed en blandet metodisk tilnærming, såkalt metodetriangulering, der både kvalitative og kvantitative metoder benyttes, men der det er de kvalitative dataene som vektlegges. Denne formen for triangulering benyttes ved eksplorerende (utforskende) forskningsdesign, der forskeren samler inn kvalitative data for å utforske et fenomen, etterfulgt av kvantitative data for å forklare sammenhenger som finnes i de kvalitative dataene.

Mastergradsavhandlingen skrives høsten 2023, og med bakgrunn i at man bare har ett semester til rådighet så vil forskningsprosjektet være en såkalt tverrsnittundersøkelse, der undersøkelsen kun gir et øyeblikksbilde av det som studeres.

Tjora (2012) kategoriserer generering av kvalitative data i tre hovedgrupper; observasjon, intervju og dokumentstudier, hvorav de to første gruppene genererer data gjennom å se (observasjon) eller snakke med folk (intervju), mens den siste gruppen genererer data ved å gå gjennom og analysere dokumenter som kan være generert eller ikke-generert spesifikt for forskning (litteraturstudier/dokumentstudier). Her skiller man altså mellom primær- og sekundærdata. Mens data innsamlet gjennom observasjon eller intervju regnes som primærdata fordi det blir samlet inn av forskeren selv og for første gang, regnes litteratur- og dokumentstudier for sekundærdata fordi det er data som er samlet inn av andre, til en annen tid og til et annen formål, og der det foreligger en annen problemstilling til grunn enn den forskeren ønsker å belyse (Jacobsen, 2015).

Jacobsen (2015) hevder at man ved å benytte seg av både primær- og sekundærdata, så kan disse brukes til å berike og kontrollere hverandre.

I denne mastergradsavhandlingen er det samlet inn kvalitative data ved bruk av litteraturstudier, dokumentanalyse og dybdeintervjuer. Det er også innhentet kvantitative primærdata gjennom spørreskjemaundersøkelse, men med åpne spørsmål som i hovedsak gir kvalitative data gjennom tekstlig informasjon. Figur 10 illustrerer hvilket forskningsdesign som er benyttet i hele forskningsprosessen. Videre i kapittelet vil det blir redegjort for de ulike metodene som er benyttet, hvorfor de er benyttet og fordeler/ulempene ved de ulike metodene.

Figur 10: Valgt forskningsdesign for mastergradsavhandlingen, basert på Jacobsens (2015) 8 faser.

3.3 Innsamling av data

I dette delkapittelet gis det en innføring i de anvendte metodene, hvordan data er samlet inn ved de ulike metodene, og styrker og svakheter ved de anvendte metodene.

3.3.1 Litteraturstudier

Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning er det vanlig at man innleder forskningsprosjektet med systematisk litteratursøk og litteraturgjennomgang (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). Formålet med litteraturstudiene er å finne frem til eksisterende forskning på området som kan brukes som data videre i forskningsprosjektet, samt bli kjent med hvilke metoder som er benyttet for å kunne vurdere kvaliteten på de innhentede dataene, hvordan forskningen er utført, og kjente styrker og svakheter ved forskningsmetodene som er benyttet. På den måten vil litteraturstudien fungere som en slags informant til forskningsprosjektet og bidra med bakgrunnsdata og legge grunnlaget for den videre undersøkelsen. Litteraturstudiene avdekker hva som allerede finnes av forskning innenfor det aktuelle forskningsområdet, men også hva som finnes av kunnskapshull. Litteraturstudien kan også i stor grad bestå av å finne frem til relevant litteratur som ikke nødvendigvis er generert for forskning.

Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2021) er dokumenter som benyttes i litteraturstudier «(...) alle skriftlige kilder som er relevant for forskeren». Tjora (2012) kategoriserer de ulike typene dokumenter i følgende kategorier:

- **Casespesifikke dokumenter:** dokumenter fra et spesifikt objekt det forskes på (eksempelvis dokumenter fra en bestemt bedrift, organisasjon eller kommune)
- **Generelle dokumenter:** eksempelvis lovtekster, forskrifter og politiske utredninger
- **Medier:** informasjon fra nettsider, aviser, blogger, podcaster og sosiale medier
- **Forskningsdokumenter:** eksempelvis artikler, bøker og rapporter

Felles for disse dokumentene er at de regnes som sekundærdata, og dette er viktig å ha i mente når man skal vurdere dokumentenes relevans og kvalitet. Det er derfor viktig å redegjøre for hvorfor litteraturen er valgt (Tjora, 2012).

I arbeidet med litteraturstudier er kildekritikk viktig. Siden størstedelen av litteraturstudiet er gjennomført ved å benytte ulike søkemonitorer på internett, har jeg valgt å ta utgangspunkt i Jacobsen (2015) sin punktliste for vurdering av kildekvalitet:

- **Opphav:** hvem står bak kilden, er det en enkeltperson eller organisasjon? Hvilken troverdighet har de som kilde innenfor det aktuelle temaet?
- **Hensikt:** hvorfor eksisterer nettsiden? Skal den drive med opplysningsarbeid eller er den opprettet for å promotere eller selge et produkt?
- **Domenesuffiks:** har nettsiden domenesuffikset .com, .edu, .gov eller .org? Domenesuffikset indikerer om kilden er kommersiell (.com) eller om kilden kan regnes for å ha høy eller lav troverdighet.
- **Kvalitet på nettsiden:** utseende, språkbruk, hvor ofte nettsiden blir oppdatert og kontaktinformasjon til de ansvarlige kan indikere om dette er en seriøs eller useriøs kilde.

I forbindelse med denne masteroppgavens tematikk, var formålet med litteraturstudiet å skaffe oversikt over hva som finnes av relevant litteratur knyttet til tematikken, men også å heve mitt eget kunnskapsnivå for slik å kunne stille bedre forberedt både til omvisning ved casene og til de etterfølgende dybdeintervjuene. I prosessen med å samle

inn relevant litteratur var det derfor nødvendig å innlede med å definere ulike tema som skulle besvare problemstillingen, og finne søkeord innenfor hvert tema.

I hovedsak ble akademiske søkemonitorer som Oria og Google Scholar benyttet, men det ble også gjort søk i Google. «Backward Snowballing» ble også benyttet for å finne relevant litteratur, hvilket innebar å aktivt bruke referanselistene i aktuell litteratur for å finne ny litteratur innenfor tematikken (Høgskulen i Volda, 2021).

Tabell 3 viser søkeord sortert etter tema på både norsk og engelsk.

Tema	Søkeord
Arealforvaltning	Arealforvaltning, space management, eiendomsforvaltning, FM, Facility Management, arealeffektivitet, space efficiency, tilpasningsdyktighet, adaptability
Delt bruk av areal	Delt bruk, sambruk, flerbruk, shared use, intern delt bruk, ekstern delt bruk, primærbrukere, sekundærbrukere, drivers shared use, barriers shared use
Sosial bærekraft	Sosial bærekraft, social sustainability, bærekraft, bærekraftig utvikling, sustainable development, FNs bærekraftsmål, well-being
Krav og regelverk ved utforming av skolebygg	Regelverk skolebygg, utforming skolebygg, historikk skolebygg, arkitektur skolebygg
Rammeplaner innenfor skoleverket	Rammeplan skole, rammeplan videregående opplæring, Kunnskapsløftet, LK2020, læreplanverk

Tabell 3: Tema og søkeord for litteraturstudiet

Resultatene fra disse søkene har gitt data fra litteratur (artikler, master- og doktorgradsavhandlinger) som må antas å være både pålitelige og ha høy grad av troverdighet. Ved andre søk på internett er det lagt vekt på å bruke litteratur fra kilder som anses for å være anerkjente innenfor sitt felt, og at litteraturen skal representere så ny forskning som mulig. Litteratur fra lærebøker som har blitt anbefalt som pensumlitteratur gjennom studiet har også blitt benyttet, og disse må antas å ha høy grad av troverdighet.

Johannessen, Tuft og Christoffersen (2021) deler inn sekundærdata i primærkilder, sekundærkilder og tertiærkilder. I dette litteraturstudiet er det benyttet primærkilder for å innhente relevant teori, deriblant forskningsartikler, rapporter, lovverk og tidligere master- og doktorgradsavhandlinger. Lærebøker har også blitt benyttet, og disse regnes for å være sekundærkilder. Litteraturstudiet har bestått av både generelle dokumenter (lovtekster og tilhørende forskrifter, politiske utredninger og meldinger), medier (informasjon fra nettsider og podcaster) og forskningsdokumenter (artikler, doktor- og mastergradsavhandlinger, bøker og rapporter).

3.3.2 Casestudier

I denne mastergradsavhandlingen er formålet å skaffe dybdekunnskap om fenomenene delt bruk og sosial bærekraft i videregående skoler. Det ville ikke latt seg gjennomføre å studere disse fenomenene ved *alle* videregående skoler i Norge, og en avgrensning ble derfor nødvendig. Ifølge Tjora (2012) er bruk av case en svært utbredt form for

avgrensning i kvalitative undersøkelser. Gjennom såkalte casestudier går man i dybden på én eller noen få undersøkelsesenheter, eller såkalte *cases* (Jacobsen, 2015).

I denne mastergradsavhandlingen ble det bestemt å gå i dybden på to videregående skoler, som sammen ville utgjøre studiens *cases*. Tjora (2012), nevner at man svært ofte ser at valg av case skjer på bakgrunn av tilgjengelighet og/eller forskerens kjennskap til casen. I denne studien ble det fastsatt bestemte kriterier som casene måtte oppfylle for at de skulle være relevante for videre undersøkelser:

- Delt bruk av areal skal ha vært et sentralt element under planleggingen av skolebyggene
- Skolene skal være av «nyere» dato, men likevel ha vært i bruk/drift i flere år

For å finne gode og relevante *cases*, forhørte jeg meg med kollegaer på jobb, i tillegg til å kontakte innleide forelesere hos NTNU som jeg visste hadde god kunnskap om delt bruk. Heimdal videregående skole i Trondheim kom tidlig opp som forslag fra flere. Jeg tok derfor kontakt med Trøndelag fylkeskommune for å skaffe mer informasjon om byggeprosjektet «Nye Heimdal videregående skole», samtidig som de også tipset om at Gauldal skole- og kultursenter (GSK) kunne være aktuell for min oppgave. Etter å ha vært på befaring/omvisning hos Heimdal videregående skole ble det riktig nok klart for meg at denne skolen ikke hadde det omfanget av delt bruk som var ønskelig for å kunne samle inn relevante data til studien. Jeg ble derfor nødt til å finne en ny case, og av kollegaer ble jeg tipset om Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord (EVGS/ON) i Vestland fylke.

Gauldal skole- og kultursenter og Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord ble ferdigstilt i henholdsvis 2010 og 2009, og falt innenfor ønsket kriterium om å være av «nyere» dato, samtidig som begge skolebyggene hadde vært i bruk i mange år. Som nevnt i teorikapittelet fremgår det av NOU 2004:22 at arealeffektivitet kan oppnås gjennom økt bevissthet på sambruk, flerbruk og bruksintensitet. Det ble antatt at begge skolene var under planlegging da denne utredningen ble utgitt, og det passet derfor bra at begge skolene var fra denne tidsperioden slik at jeg kunne undersøke om NOU 2004:22 hadde spilt en rolle ved valg av konsept.

Det ble opprettet kontakt med rektorer/assisterende rektorer ved begge casene, og de samtykket til at skolene kunne benyttes som case. Jeg besøkte begge skolene og fikk omvisning i begge skoleanleggene, samt snakket med flere av de som senere medvirket som informanter i dybdeintervjuene. Dette var uformelle samtaler for å få en første innsikt og overblikk over byggenes fysiske utforming. Omvisningen ble gjort noen uker i forkant av dybdeintervjuene, og det var først i intervjuene på Teams at det formelle dybdeintervjuet fant sted.

3.3.3 Dokumentanalyse

For å bli kjent med de videregående skolene jeg hadde valgt ut som case, var det nødvendig å innhente relevante dokumenter som kunne si noe om byggeprosjektene, og da spesielt om det overordnede ambisjonsnivået knyttet til delt bruk og fysisk utforming av skolebygget. Tjora (2012) kategoriserer denne typen dokumenter for casespesifikke dokumenter og kaller denne formen for datainnsamling for «dokumenter som tilleggsdata», der hovedformålet er å skaffe til veie relevant informasjon utover det forskeren selv gjør av datagenerering. Han påpeker også at denne formen for datainnsamling ofte vil gi et tidsbilde, et inntrykk av tidligere hendelser, og på den måten

bidra til å styrke forskerens historiske følsomhet. Slik kan nåtidige observasjoner forstås i sammenheng med historisk utvikling. Dokumentene vil representere tidsbilder, mens dybdeintervjuene får fram informantenes personlige opplevelser og erfaringer.

For undersøkelsens del var det ønskelig å innhente dokumenter fra da begge skolene var under planlegging. Siden skolene var ferdigstilte i henholdsvis 2009 og 2010 viste det seg at det skulle bli utfordrende å fremskaffe dokumenter fra 15-20 år tilbake i tid. For det første hadde tidligere Sør-Trøndelag fylke og tidligere Sogn og Fjordane fylke slått seg sammen til henholdsvis Trøndelag fylke og Vestland fylke, og søkemonitoren på fylkeskommunenes hjemmesider var både uoversiktlige og strakk seg ikke så langt tilbake i tid. For det andre informerte Vestland fylkeskommune om at fylkeshuset i Leikanger var under ombygging og at det fysiske arkivet derfor var nedpakket i containere. Jeg håpet derfor at dokumentene jeg ville ha tak i var tilgjengelige digitalt, og var prisgitt at enkeltpersoner i de enkelte fylkeskommunene kunne oversende de etterspurte dokumentene. Dokumentene jeg ba om å få tilsendt var:

- Byggeprosjektets overordnede mål, herunder resultatmål, effektmål og samfunns mål
- Skolebruksplan eller andre overordnede føringer som sa noe om skolens fysiske utforming, mtp. sambruk/flerbruk og sosial bærekraft
- Leveranse/skisse fra designkonkurranse
- Rom- og funksjonsprogram
- Plantegninger

Trøndelag fylkeskommune var raskt ute med å sende over dokumenter fra byggeprosjektet. Dokumentene som ble oversendt fra fylkeskommunen var:

- Prosjektdokument med alternativsutredning, utarbeidet av bygg- og eiendomstjenesten i Sør-Trøndelag fylkeskommune v/ prosjektleder Dag Morset (datert 14.11.2005)
- Avtale mellom Sør-Trøndelag fylkeskommune og Midtre Gauldal kommune om planlegging og intensjon om bygging av prosjektet Gauldal skole- og kultursenter (datert 02.04.2007)
- Saksutredning: Samlokalisering av Gauldal videregående skole og Midtre Gauldal kommunes kultursenter – utarbeidelse av forprosjekt (ikke datert)
- Saksframlegg: Framtidig skolestruktur i Midtre Gauldal (27.10.2008)
- Tidslinje revidert (PowerPoint-presentasjon, utarbeidet av Sør-Trøndelag fylkeskommune, ikke datert)

I tillegg fikk jeg tilsendt plantegninger fra driftsleder og PowerPoint-presentasjon fra assisterende rektor ved Gauldal videregående skole som inneholdt informasjon om skolen, byggeprosjektet, organisering og samarbeid mellom brukerne av bygget. PowerPoint-presentasjonen ble også gjennomgått muntlig da jeg var på omvisning ved skolen.

Vestland fylkeskommune besvarte aldri henvendelsene mine, og jeg ble derfor nødt til å kontakte firmaet som vant arkitektkonkurransen ved Eid vgs/Operahuset (Nordplan AS). De oversendte følgende dokumenter:

- Anbudsutredning, utarbeidet av Nordplan AS (datert 05.10.2006)
- Prosjektomtale, utarbeidet av Nordplan AS (datert 29.01.2007)
- Avtale mellom Sogn og Fjordane fylkeskommune og Eid kommune (datert 12.12.2008)

- Avtale mellom Sogn og Fjordane fylkeskommune og Eid kommune om drift av kulturdelen i Eid videregående skole (datert 12.12.2008)

Driftsleder i bygget oversendte byggets plantegninger.

I tillegg til oversendt materiale har jeg også vært nødt til å basere meg på tilgjengelig informasjon om byggeprosjektene fra internett.

3.3.4 Dybdeintervju

Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2021) er intervjuer den dominerende formen for datainnsamling i kvalitativ forskning. Gjennom det kvalitative intervjuet får man frem kompleksitet og nyanser som gjennom sosial samhandling mellom forsker og informant skal forsøke å gi forståelse eller beskrive et fenomen gjennom detaljerte og fylldige beskrivelser av informantenes subjektive opplevelser og refleksjoner. Tjora (2012) påpeker at dybdeintervjuer er hensiktsmessig i de tilfellene der man ikke vet så mye om fenomenet som skal studeres og/eller i intensive studier der man ikke har tilgang til et stort antall informanter. Metoden er riktignok lite egnet dersom man er ute etter å generalisere funnene. Gjennom å benytte intervju som metode legger man til rette for en forholdsvis fri samtale mellom forsker og informant, der samtalen kretser rundt de forhåndsbestemte temaene og spørsmålene. Hvor fri denne samtalen er, er riktignok avhengig av hvor stor grad av strukturering intervjuet har.

I denne mastergradsavhandlingen er semistrukturerte dybdeintervju valgt som en de valgte metodene. Dette er basert på ønsket om å fremskaffe dybdeforståelse om fenomenene delt bruk og sosial bærekraft, og dette gjøres best ved å intervju personer som har kjennskap til tematikken. Jeg ønsket å legge til rette for at informantene kunne fortelle fritt om sine opplevelser og erfaringer, derfor ble det valgt å benytte semistrukturert intervjuguide med åpne svar, se figur 11.

Figur 11: Valgt strukturering i dybdeintervju (basert på Jacobsen, 2015)

Utvalgsstrategi for informanter

I kvalitative intervju er formålet å fremskaffe dybdekunnskap om fenomenet som undersøkes. Hvem og hvor mange som skal intervjues er derfor sentralt i utvelgelsen av informanter, slik at man får samlet inn de dataene som er nødvendige for å kunne besvare undersøkelsens problemstilling. Det er derfor av avgjørende betydning at de som intervjues har inngående kunnskap om det fenomenet som skal undersøkes. Ved utvalg av informanter i kvalitative undersøkelser vektlegges derfor hensiktsmessighet fremfor representativitet, og det er dermed svært uvanlig og som regel lite aktuelt å foreta tilfeldig rekruttering ved kvalitative undersøkelser. I metodelitteraturen kalles dette «purposeful sampling», eller strategisk utvalgelse av informanter (Tjora, 2012; Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021).

Som nevnt tidligere i dette kapittelet er forskning, og spesielt kvalitative undersøkelser, en kontinuerlig prosess. Derfor tas ikke valg knyttet til undersøkelsens utvalgsstrategi tidlig i forskningsprosjektet, men utgjør i stedet en serie av beslutninger underveis i prosessen. Ifølge Johannessen, Tuft og Christoffersen (2021) har den strategiske utvelgelsen to steg:

1. Velge ut hvilken målgruppe som må delta for å få samlet nødvendige data
2. Velge ut personer fra målgruppen som skal delta i undersøkelsen

Johannessen, Tuft og Christoffersen (2021) viser til Pattons (2014) utvalgsstrategier når strategiske utvalg skal settes sammen, hvorav kriteriebasert utvalg er et av de som er mest brukt innenfor kvalitativ samfunnsforskning. Her må informantene oppfylle spesielle kriterier for å kunne delta i undersøkelsen.

Utvalg og rekruttering av informanter

Første steg i utvelgelsen av informanter var å velge ut undersøkelsens målgruppe. For å innhente mest mulig erfaringsbasert informasjon tilknyttet casene, både fra planleggingsfase og driftsfase, ble det bestemt at målgruppen skulle være relevante og aktuelle personer som hadde vært involvert i byggeprosjektene og/eller var ansatt på skolene i dag og på den måten hadde kjennskap til både casene og undersøkelsens tematikk. På den måten kunne det innhentes data om hvordan det var tenkt at det skulle tilrettelegges for delt bruk da byggene var under planlegging, og hvordan delt bruk fungerer ved skolene i dag.

Andre steg i utvelgelsen av informanter var å velge ut hvilke personer fra målgruppen som skulle delta. Disse personene skulle sammen utgjøre undersøkelsens informanter. Rekrutteringen av informanter skulle ta utgangspunkt i et kriteriebasert utvalg. Kriteriene som informantene måtte oppfylle var:

- Skoleeier (utdanningsdirektør)
- Prosjektleder (enten intern eller ekstern) som har deltatt under planleggingen av skolebygget
- Skoleledelse (enten rektor eller assisterende rektor)
- Driftsansvarlig/driftstekniker ved skolen
- Leder av kulturfunksjoner i skoleanlegget

Rekrutteringen av informanter gikk forholdsvis enkelt og greit for seg. Ved å google skolens navn på internett var det enkelt å finne tak i kontaktinformasjon til både skolens ledelse og prosjektleder for byggeprosjektene. Avtale om befarings/omvisning ved skolene ble gjort med rektor/assisterende rektor, og ved begge skolebesøkene deltok enten rektor eller assisterende rektor på omvisningen. Ved omvisningen på Eid videregående skole deltok også daglig leder for Operahuset Nordfjord som skolen er samlokalisert med. Vi spiste lunsj sammen i etterkant av omvisning, og der deltok også områdeleder for drift, og dermed var det både naturlig og enkelt å gjøre forhøre seg om de kunne stille opp i dybdeintervju, noe de alle stilte seg positive til.

Ifølge utvalgs-kriteriet skulle prosjektleder være enten intern (ansatt i fylkeskommunen) eller ekstern (ansatt hos arkitektfirmaet som tegnet skolebygget). Med bakgrunn i at det kunne være mer enn 15 år siden prosjektene ble igangsatt var en tenkt utfordring at intern prosjektleder muligens ikke var ansatt i fylkeskommunen lenger, eller potensielt avgått med pensjon. Heldigvis viste det seg at begge prosjektlederne fortsatt var ansatt i hver sin fylkeskommune. For å innhente relevante dokumenter tilknyttet

byggeprosjektene ble prosjektlederne hos de respektive fylkeskommunene kontaktet direkte, og de sa seg samtidig villige til å stille opp i intervju.

For å finne ut hvem som kunne representere skoleeier, måtte det først avklares hvem «skoleeier» egentlig er. Diverse artikler på internett viser at det er forskjellige meninger og synspunkt, og dermed uklart, hvem «skoleeier» egentlig er. Er det fylkespolitikere? Fylkeskommunedirektøren? Eller utdanningsdirektøren? Etter å ha konferert nærmere med veileder ble det bestemt at utdanningsdirektøren var den som måtte antas å ha mest mulig kunnskap og erfaring fra tematikken som skulle undersøkes.

Utdanningsdirektørene ved begge fylkeskommunene ble kontaktet på e-post, der de fikk informasjon om masteroppgavens tema og spørsmål om å stille i intervju.

Utdanningsdirektøren hos Vestland fylkeskommune delegerte intervjuet til en seniorrådgiver i sin stab som har ansvar for utforming av skolebygg. Utdanningsdirektør hos Trøndelag fylkeskommune stilte opp i intervju.

I utgangspunktet var det ikke tenkt at lederne ved kulturfunksjonene som begge skolene var samlokalisert med skulle bli forespurt om å stille som informanter i undersøkelsen, men etter hvert som intervjuene med de andre informantene ble gjennomført ble det klart at også deres synspunkt på den delte bruken måtte belyses siden det underveis i intervjuene ble klart at det i all hovedsak er kulturfunksjonene som deles. Begge lederne sa seg villige til å stille opp i intervju.

Helt til slutt ble det også gjennomført dybdeintervju av assisterende rektor ved Støren ungdomsskole ved GSK. I utgangspunktet var det ikke tenkt at skoleledelsen ved ungdomsskolen skulle intervjues, men for å få frem erfaringene og synspunktene til alle primærbrukerne i bygget ble det etter hvert besluttet at også ungdomsskolen måtte inkluderes i undersøkelsen.

Oppnådd utvalg til dybdeintervju

Til sammen deltok 11 informanter i dybdeintervjuene. Disse utgjorde representanter fra skoleeier, bygg- og eiendomsavdelingen i fylkeskommunene, skoleledelsen ved de videregående skolene og ungdomsskolen, drift og ledere av kulturfunksjonene i skoleanleggene.

Tabell 4 viser oversikt over informantenes rolle i casene, samt sted, tidspunkt og varighet på intervjuene.

Case 1: Gauldal skole- og kultursenter			
Informant	Rolle	Sted	Tidspunkt og varighet
1	Skoleeier (Utdanningsdirektør Trøndelag fylkeskommune)	Teams	08.11.2023 0t 52 min
2	Prosjektleder (Trøndelag fylkeskommune)	Teams	27.10.2023 2t 5 min
3	Skoleledelse v/Gauldal vgs (Ass. rektor ansatt i Trøndelag fylkeskommune)	Teams	27.10.2023 1t 4 min
4	Driftsansvarlig ved GSK (Ansatt i Midtre Gauldal kommune)	Teams	30.10.2023 1t 36 min

5	Leder kulturfunksjoner (kulturhusleder i Midtre Gauldal kommune)	Teams	02.11.2023 1t 44 min
6	Skoleledelse ved Støren ungdomsskole (Ass. rektor ansatt i Midtre Gauldal kommune)	Teams	15.11.2023 1t 27 min

Case 2: Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord			
Informant	Rolle	Sted	Tidspunkt og varighet
1	Skoleeier (Seniorrådgiver ved utdanningdirektørens stab, Vestland fylkeskommune)	Teams	07.11.2023 1t 43 min
2	Prosjektleder (Vestland fylkeskommune)	Teams	03.11.2023 1t 14 min
3	Skoleledelse (Ass. rektor ansatt i Vestland fylkeskommune)	Teams	01.11.2023 1t 40 min
4	Driftsansvarlig ved Eid vgs/Operahuset (Ansatt i Vestland fylkeskommune)	Teams	03.11.2023 1t 20 min
5	Leder kulturfunksjoner (Kultursjef og operahusleder, ansatt i Stad kommune)	Teams	10.11.2023 1t 18 min

Tabell 4: Oversikt over oppnådd utvalg av informanter til dybdeintervju.

Gjennomføring og dokumentering av dybdeintervjuene

I forkant av intervjuene fikk informantene tilsendt et informasjonsskriv (vedlegg 1) som beskrev masteroppgavens tema og hva det ville innebære å delta som informant i undersøkelsen, med hensyn til databehandling, behandling av personopplysninger, anonymisering og andre rettigheter i forbindelse med deltakelsen. De fikk også tilsendt en samtykkeerklæring som skulle returneres i underskrevet stand.

Informantene fikk også tilsendt intervjuguiden noen dager i forkant av intervjuet slik at de fikk mulighet til å forberede seg. Intervjuguiden hadde innledningsvis en oversikt over begreper som ville bli benyttet i intervjuet, og informantene ble oppfordret til å gjøre seg kjent med disse før intervjuet.

Intervjuguiden ble utformet slik at den hadde overordnede tema med tilhørende spørsmål til hvert tema (se vedlegg 2). Temaene hadde sitt utspring i undersøkelsens problemstilling og forskningsspørsmål. Hovedtemaene for intervjuguiden var som følger:

1. Overordnede mål og strategier
2. De fysiske arealenes utforming
3. Delt bruk
4. Sosial bærekraft

Intervjuguidene ble tilpasset hver enkelt informant siden det ble antatt at ikke alle spørsmålene ville være like relevante eller mulige å svare på for de ulike informantene. De tilpassede intervjuguidene fremgår av vedleggene 3 – 8.

Med bakgrunn i at informantene hadde tilhold på Støren og i Nordfjordeid, mens jeg selv holdt til i Molde, ble alle intervjuene av praktiske årsaker gjennomført på Teams.

I selve dybdeintervjuet ble det lagt vekt på at vi skulle ha en uformell og lett tone, og at informanten skulle føle seg komfortable i situasjonen. Av 11 informanter hadde jeg møtt 5 av de fysisk gjennom omvisningene på skolene, og derfor var det fint å starte intervjuene med å takke for sist og slå av en prat om «vær og vind». Videre gikk samtalen naturlig over til selve intervjuet, og innledningsvis startet jeg med å fortelle om meg selv og min bakgrunn, om masteroppgavens tema og problemstilling, og om min interesse for den valgte tematikken. Deretter skulle informanten fortelle om seg selv, sin bakgrunn og relasjon til skolebygget og eventuelt byggeprosjektet før vi gikk videre til selve intervjuguiden.

Intervjuguiden ble i stor grad fulgt, men det forekom også at jeg stilte oppfølgingsspørsmål for å belyse spørsmålet jeg hadde stilt ytterligere. De fleste informantene ga uttrykk for at de var engasjerte i tematikken, noe som også gjenspeilet seg i lengden på enkelte av intervjuene. Selv om vi noen ganger havnet «på viddene» og langt utenfor det spørsmålet egentlig handlet om, så opplevdes det som at relativt enkelt å «hanke» informantene inn igjen og at det aller meste vi snakket om på en eller annen måte hadde relevans for undersøkelsen likevel. Jeg ønsket å legge vekt på en uformell og åpen dialog der informantene skulle få snakke fritt, og min opplevelse av intervjusituasjonen var at vi fikk en veldig fin flyt i samtalen. De fleste informantene ga også uttrykk for at jeg gjerne måtte ta kontakt igjen dersom jeg hadde ytterligere spørsmål.

Dybdeintervjuene ble gjennomført i løpet av en treukers periode i oktober/november. Intervjuene hadde en varighet fra omtrent 1 time og opptil 2 timer og 5 minutter. Det ble gjort lyd- og videoopptak av alle intervjuene ved hjelp av opptaksfunksjonen i Teams. Alle informantene samtykket til opptaket. Det ble gjort notater underveis i intervjuene, og i etterkant ble opptakene gjennomgått og transkribert. Totalt utgjorde de transkriberte notatene 61 sider og 28 686 ord. De transkriberte notatene ble oversendt på e-post til informantene slik at de hadde mulighet til å komme med tilbakemelding dersom de mente de hadde blitt sitert uriktig eller ønsket å komme med presiseringer. Kun to informanter hadde korrigeringer til sitt notat. Korrigeringene var hos den ene informantene knyttet til det som hadde blitt notert om vedkommendes arbeidserfaring og utdanning, og hos den andre informant handlet det om korrigeringer knyttet til et par av sitatene fra intervjuet.

3.3.5 Spørreskjemaundersøkelse

Som nevnt i delkapittel 3.2 er det i denne mastergradsavhandlingen valgt å benytte en blandet metodisk tilnærming bestående av både kvalitative og kvantitative metoder. Der de kvalitative metodene er intensive fordi man undersøker få enheter, er de kvantitative metodene ekstensive ved at man kan undersøke mange enheter samtidig (Jacobsen, 2015).

Spørreskjemaundersøkelse 1

Det er 10 fylkeskommuner i Norge. For å avdekke hvilke holdninger og erfaringer de ulike fylkeskommunene har til delt bruk ble det vurdert som hensiktsmessig og tidsbesparende å sende ut spørreskjema til bygg- og eiendomssjefene ved hver enkelt fylkeskommune. Ifølge Johannessen, Tuft og Christoffersen (2021) kan spørsmålene gi svar på følgende:

- Hva folk *vet*, altså kunnskaper
- Hva folk *gjør*, altså handlinger
- Hva folk *mener*, altså holdninger

Spørreskjemaet som ble utarbeidet skulle gi svar på både kunnskap, handlinger og holdninger knyttet til delt bruk.

Som ved dybdeintervju finnes det også ulik grad av strukturering for spørreskjemaer (Johannessen, Tuft og Christoffersen, 2021). I denne spørreskjemaundersøkelsen ble det besluttet å ha skjema med åpne svar, der respondentene på egen hånd kunne skrive ned svarene sine. Det ble antatt at det ville være ulike erfaringer og holdninger hos de ulike fylkeskommunene, og et prestrukturert eller semistrukturert spørreskjema hadde derfor vært lite hensiktsmessig siden man ved slik strukturering ikke får fanget opp informasjon utover de prekodete svaralternativene.

Selv om spørreundersøkelser regnes som en kvantitativ metode, har den i dette tilfellet gitt, med bakgrunn i den åpne strukturen, tekstdata som deretter har blitt gjenstand for kvalitativ analyse. Johannessen, Tuft og Christoffersen (2021) mener at man i noen tilfeller heller bør vurdere å gjennomføre kvalitative intervjuer dersom spørreskjemaet består av mange åpne spørsmål. I denne avhandlingens spørreskjemaundersøkelse ble det vurdert at det ville bli for omfattende å skulle gjennomføre dybdeintervju av alle 10 fylkeskommunene i tillegg til dybdeintervjuene som allerede var planlagt. Dessuten bestod spørreskjemaet av kun fem spørsmål, noe som ville være overkommelig å analysere.

Spørreskjemaet bestod av fem standardiserte spørsmål (se vedlegg 10). Innledningsvis ble det gitt kort informasjon om undersøkelsens bakgrunn, samt begrepsavklaring. Spørreskjemaet ble sendt på e-post til bygg- og eiendomssjefene ved alle 10 fylkeskommunene i Norge, sammen med et informasjonsskriv (vedlegg 9). De fikk to uker svarfrist, og ved fristens utløp hadde fire fylkeskommuner respondert ved å sende utfylt spørreskjema i retur. Det ble sendt ut purring i to omganger til de resterende seks som ikke hadde besvart undersøkelsen. Ved den siste fristens utløp hadde ytterligere tre besvart undersøkelsen, hvilket gir en svarprosent på 70%.

Spørreskjemaundersøkelse 2

Det ble også sendt ut spørreskjema til eksterne brukere ved de to casene. Formålet med denne spørreundersøkelsen var å undersøke om brukerne mente de hadde tilpasningsdyktige arealer, og hvilken betydning det hadde for den aktuelle brukeren at laget/organisasjonen/klubben fikk benytte seg av lokalene, og hvilken betydning de mente at uleien/utlånet av lokaler hadde for sosial bærekraft.

For å rekruttere respondenter hos de eksterne brukerne ble snøballmetoden benyttet som rekrutteringsmetode. Denne rekrutteringsmetoden innebærer at forskeren forhører seg med personer som allerede er i målgruppen om de kjenner til andre personer som det kan være aktuelt å ha med som informanter/respondenter i undersøkelsen

(Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). Ved Gauldal skole- og kultursenter fikk jeg tilgang til brukernes kontaktinformasjon gjennom leder av kulturhuset. Totalt fikk jeg kontaktinformasjon til seks ulike eksterne brukere. Ved Eid vgs/Operahuset fikk jeg gjennom arrangementsansvarlig hos Operahuset Nordfjord oversendt kontaktinformasjonen til fem ulike eksterne brukere. Brukerne ble først kontaktet pr telefon, og de som ikke besvarte oppringningen fikk sms og e-post med spørsmål om å delta i undersøkelsen. Alle brukerne fikk tilsendt spørreskjema og informasjonsskriv på e-post (vedlegg 9 og 11).

Innledningsvis bestod spørreskjemaet av begrepsavklaring. Spørreskjemaet bestod ellers av fire standardiserte spørsmål (se vedlegg 11) med åpne svar, noe som også her ville gi tekstdata som ble gjenstand for kvalitativ analyse. Brukerne fikk én ukes svarfrist. Det ble sendt ut påminnelse om å besvare undersøkelsen et par dager før svarfristens utløp. Av totalt 11 forespørsler endte det opp med 3 respondenter fra Gauldal skole- og kultursenter og 2 respondenter fra Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord. Dette gir en svarprosent på 45%, der henholdsvis 27% er fra Gauldal skole- og kultursenter og 18% er fra Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord.

3.4 Forskningsetiske retningslinjer

Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2021) må man i forskning underordne seg etiske prinsipper og retningslinjer, og spesielt innenfor samfunnsvitenskapelig forskning der man studerer mennesker. Etikk handler om hvordan mennesker seg imellom bør handle; hva vi kan og ikke kan gjøre mot hverandre. I forskning der mennesker er direkte involvert, kan etiske problemstillinger og dilemmaer oppstå, og det er derfor både nødvendig og viktig å trå varsomt og hele tiden ha et bevisst forhold til at man skal behandle de involverte med respekt, og ikke presse de på en slik måte at de føler seg ukomfortable i situasjonen.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har vedtatt forskningsetiske retningslinjer innenfor en rekke fagområder. Nerdrum (1998) har sammenfattet retningslinjene i tre typer hensyn en forsker må tenke gjennom:

1. Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi
2. Forskerens plikt til å respektere informantens privatliv
3. Forskerens ansvar for å unngå skade

Det første hensynet handler om at den som deltar i en undersøkelse uttrykkelig skal gi informert og frivillig samtykke til å delta i undersøkelsen (selvbestemmelse), og samtidig ha mulighet til, på hvilket som helst tidspunkt, å kunne trekke seg fra undersøkelsen uten å behøve å grunngi det, og uten at det innebærer noen form for ubehag eller konsekvenser for deltakeren.

I denne mastergradsavhandlingens datainnsamling fikk de som deltok i dybdeintervjuene på forhånd tilsendt et fyldig informasjonsskriv med beskrivelser av hva det ville innebære å delta i dybdeintervju og deres rett til å kunne trekke seg. De fikk også beskjed om å signere en erklæring der de samtykket til deltakelse i undersøkelsen.

Samtykkeerklæringen ble sendt ut i god tid før intervjuet fant sted, sammen med informasjonsskrivet. De som ikke returnerte samtykkeerklæringen i forkant av intervjuet samtykket muntlig til sin deltakelse innledningsvis i intervjuet. Innledningsvis i intervjuet ble de også gjort oppmerksomme på at de når som helst kunne trekke seg dersom de ønsket det.

Det andre hensynet handler om at den som deltar i en undersøkelse skal ha rett til å selv bestemme hvem de slipper inn i livet sitt, og hvilken informasjon de ønsker å gi. I dette hensynet ligger også deltakerens rett til anonymisering og forskerens taushetsplikt.

Informantene som deltok i dybdeintervjuene fikk både gjennom informasjonsskrivet og innledningsvis i intervjuet beskjed om at de ikke ville bli identifisert med navn, men at stillingstittel og arbeidssted ville fremgå og at de på den måten kunne bli identifisert og gjenkjent. Vi snakket også innledningsvis om hvilke opplysninger som ville gis, og at de ikke ville være av sensitiv art. Ingen av informantene hadde ønske om anonymisering.

Det tredje hensynet handler om at forskeren har ansvar for at de som deltar i undersøkelsen skal utsettes for minst mulig belastning, og at den informasjonen som samles inn ikke påfører informanten skade eller krenkelse.

Flere av informantene som deltok i dybdeintervjuene fra hver enkelt case er kolleger og/eller kjenner hverandre, og de kommer fra mindre bygdesamfunn der «alle kjenner alle». Jeg var derfor bevisst på at det kunne komme frem informasjon som kunne være negativt ladet tilknyttet enkeltpersoner som enten deltok eller ikke deltok selv i undersøkelsen, og at dette var informasjon som måtte bearbeides med varsomhet slik at det ikke ville påføre enkeltpersoner skade eller sette de i en ubehagelig situasjon. I tillegg til å utelate slik informasjon fra oppgaven, fikk også hver enkelt informant tilsendt transkriberte notater i etterkant av intervjuene slik at de kunne korrigere dersom de mente seg feilsitert eller feiloppfattet.

Denne mastergradsavhandlingen ble meldt inn som forskningsprosjekt til Sikt (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør) med bakgrunn i at personopplysninger ville bli samlet inn og behandlet i forbindelse med undersøkelsen. I personvernforordningen artikkel 4 nr. 1 fremgår det hva som regnes som «personopplysninger». I denne avhandlingen vil de som deltok i dybdeintervjuene kunne identifiseres indirekte gjennom stillingstittel og arbeidssted, og dermed faller de inn under personopplysningslovens bestemmelser og er meldepliktig til Sikt.

Alle dybdeintervjuene ble gjennomført på Teams, og det ble gjort lyd- og videoopptak. Opptak og notater fra intervjuene ble oppbevart på lagringsområde på NTNU sin server. Lagringsområdet hadde adgangsbegrensning der kun jeg hadde tilgang. Informantene ble informert om at alle opplysninger ville slettes når sensur- og klage- og svarfrist var utløpt.

I spørreskjemaundersøkelsene ble alle informanter anonymisert, da det ble vurdert dithen at eventuell identifisering ikke ville ha betydning for presentasjonen av de innsamlede dataene. Det ble heller ikke innhentet personopplysninger i disse undersøkelsene. Det var dermed ikke nødvendig å melde inn spørreskjemaundersøkelsene til Sikt.

3.5 Bearbeiding og analysering av data

Når undersøkelsene er gjennomført skal all innsamlet data sammenstilles, tolkes, analyseres og fremstilles på en forståelig måte (Jacobsen, 2015). På den måten skal den som leser om studien kunne sette seg inn i undersøkelsens tematikk uten selv å måtte gå gjennom all innsamlet data.

Dokumentanalyse:

De oversendte dokumentene utgjorde til sammen en stor mengde tekst som måtte gjennomgå slik at det som var relevant for studien ble plukket ut for videre analysering. I praksis ble dette gjort ved at alle dokumenter ble lest og gjennomgått, før det som ble ansett for å være relevant deretter ble sammenstilt i eget Word-dokument for hver enkelt case.

Dybdeintervju:

Dataene fra dybdeintervjuene ble sammenstilt gjennom en innholdsanalyse (Jacobsen, 2015). Alle intervjuene ble transkribert ordrett i eget Word-dokument og deretter sammenstilt i et felles Word-dokument for hver case. Dokumentet fulgte samme struktur som intervjuguiden, med overordnede tema og tilhørende spørsmål til hvert tema. På den måten kunne dataene fra hvert enkelt intervju sammenlignes og man kunne finne likheter og forskjeller, både internt mellom informantene fra den enkelte case, men også mellom casene. Det som ble ansett for å være av relevans ble uthevet for slik å enklere kunne finne tilbake når selve analysen skulle gjøres. Nøkkelsetninger ble i tillegg notert helt avslutningsvis i dokumentet i kolonnen for hver enkelt informant for slik å kunne sitere ordrett fra intervjuet.

Spørreskjemaundersøkelser:

Siden spørreskjemaene bestod av spørsmål med åpne svar som respondentene selv skulle fylle ut og returnere, var det nødvendig å fremstille dataene tekstlig. Dette ble gjort på samme måte som i dybdeintervjuene; alle svarene ble sammenstilt i et felles Word-dokument som fulgte samme struktur som spørreskjemaet. Slik kunne likheter og forskjeller mellom respondentene avdekkes. Det ble også gjort en form for koding for deler av dataene der faktorer som gjentok seg ble notert ned, telt og sammenstilt i Excel slik at de kunne fremstilles grafisk (figur/tabell). Siden hensikten med åpne svar var å få innsikt i respondentenes erfaringer og holdninger, var det avgjørende å fremstille dataene tekstlig også. Dette ble gjort på samme måte som i dybdeintervjuene; alle svarene ble sammenstilt i et felles Word-dokument som fulgte samme struktur som spørreskjemaet. Slik kunne likheter og forskjeller mellom respondentene avdekkes. Det som ble ansett for å være av relevans ble uthevet for slik å enklere kunne finne tilbake når selve analysen skulle gjøres.

3.6 Konsekvenser av metodevalget

For å kunne vurdere studiens kvalitet er det viktig å kjenne til styrker og svakheter ved de valgte metodene og hvordan dette kan ha påvirket studiens konklusjoner (Jacobsen, 2015). Når man skal vurdere kvaliteten på kvalitative undersøkelser, tar man for seg begrepene pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet som kriterier på kvalitet (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). Siden det i hovedsak er benyttet kvalitative metoder i denne mastergradsavhandlingen, er det disse begrepene som vil bli benyttet og redegjort for videre. Dette har også bakgrunn i at de gjennomførte spørreskjemaundersøkelsene i hovedsak ga tekstlig data som var gjenstand for kvalitativ analyse.

3.6.1 Pålitelighet (reliabilitet)

Ved kvalitative undersøkelser er formålet å forstå et fenomen. Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen innebærer å forstå noe at man også blir påvirket av det. Derfor vil

fullstendig nøytralitet ikke kunne eksistere ved kvalitative undersøkelser (Tjora, 2012). Derfor vil det i kvalitative undersøkelser ofte være utfordrende å oppfylle kravet til pålitelighet, fordi forhold ved forskeren, informanten og omgivelsene rundt har innvirkning på undersøkelsens data; hvilke data som brukes, hvordan de samles inn, og hvordan de bearbeides (Tjora, 2012; Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). Det vil derfor ikke være mulig for en annen forsker å gjenta den samme undersøkelsen og oppnå samme resultat. For å styrke undersøkelsens pålitelighet kan det derfor være hensiktsmessig å gi en fyldig og detaljert beskrivelse av hele forskningsprosessens fremgangsmåte.

I denne mastergradsavhandlingen er det gitt en fyldig og detaljert beskrivelse av forskningsdesignet og hvorfor de ulike metodene er valgt. Det er også redegjort i metodebeskrivelsen for hvordan dataene er innhentet, og hvordan det er gjort utvalg og rekruttering av informanter og respondenter, og hvordan dataene er behandlet og bearbeidet.

Dybdeintervjuene vil være spesielt ømfintlige for forhold knyttet til forskeren, informanten og omgivelsene rundt. At informantene kan identifiseres gjennom stillingstittel og arbeidssted kan ha vært en negativ faktor som gjorde at informantene holdt tilbake informasjon, eller fremstilte virkeligheten på en annen måte enn det som er reelt. Forskerens engasjement i tematikken kan også ha påvirket informantene og ha lagt føringer for informantenes svar, selv om det også må ses på som en styrke at samtalene kunne være åpne og med høyt faglig nivå.

Intervjuguiden fulgte samme mal, men ble tilpasset de ulike informantene basert på hvilken tilknytning de hadde til casene. Selv om informantene ble gjort kjent med intervjuguiden og begrepsbruk på forhånd, vil all tekstlig informasjon kunne tolkes ulikt og dette kan dermed ha påvirket informantenes svar på de ulike spørsmålene.

I presentasjonen av funn og resultater fra dybdeintervjuene er det benyttet sitater fra informantene for å styrke påliteligheten i funnene. Sitatene er på forhånd godkjent av informantene. På denne måten synliggjøres informantenes «stemme», og det er gjort et tydelig skille på hva som er direkte utsagn og egne refleksjoner.

Spørreskjemaundersøkelsene hadde åpne svar, med det formål å fremskaffe informasjon som ikke ville vært mulig ved prekodete svaralternativer. Også her var de ulike begrepene og spørsmålene gjenstand for tolkning, og muligens kunne man få noen områder fått bedre data ved å bruke en variant av åpne og lukkede svaralternativer. Likevel anses de innhentede skjemaene for å ha gitt god og rikelig informasjon.

3.6.2 Troverdighet (intern validitet)

Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2021) handler troverdighet i kvalitative undersøkelser om i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten. Én av teknikkene for å øke sannsynligheten for å frembringe troverdige resultater er å benytte metodetriangulering, der både kvalitative og kvantitative metoder benyttes slik at man får flere innfallsvinkler til å besvare problemstillingen. Det kan også innebære at forskeren tar utgangspunkt i flere caser som studieobjekt (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021).

I denne mastergradsavhandlingen er det benyttet metodetriangulering, der kvalitative metoder bestående av litteraturstudier, dokumentanalyse og dybdeintervju er benyttet, i

tillegg til den kvantitative metoden spørreskjemaundersøkelser. Dette er gjort for å få et bedre og bredere bilde av fenomenene delt bruk og sosial bærekraft. Litteraturstudiet danner undersøkelsens bakteppe, og dokumentanalysen skulle gi forsker (og leser) et godt grunnlag for å forstå hensikten med hvorfor casene er utformet som de er. Dybdeintervjuene og spørreskjemaundersøkelsene skulle sammen utfylle hverandre og forsøke å gi et godt bilde på hvordan delt bruk oppleves og erfares blant byggets primære og eksterne brukere. Spørreskjemaundersøkelsen besvart av fylkeskommunene skulle gi et overordnet bilde over hvordan de ulike fylkeskommunene stiller seg til delt bruk gjennom føringer, mål og strategier, og hvilke erfaringer de gjør seg ved delt bruk.

Det er gjennomført flere undersøkelser i denne studien, der flere informanter og respondenter har deltatt i dybdeintervjuer og spørreskjemaundersøkelser. Disse undersøkelsene har gitt en god samling med individuelle synspunkter. Likevel regnes disse dataene for å komme fra relativt få undersøkelsesenheter, hvilket også er tilfellet ved intensive studier. Resultatene fra datainnsamlingen kan derfor vanskelig sies å være representative for hva en hel gruppe mener. For å styrke undersøkelsens troverdighet er det derfor valgt å gå i dybden på to caser for slik å kunne avdekke om det finnes fellestrekk eller ulikheter.

3.6.3 Overførbarhet (ekstern validitet)

Studiens overførbarhet er knyttet til i hvor stor grad funnene fra en undersøkelse kan overføres, *generaliseres*, til andre enn dem man faktisk har undersøkt (Jacobsen, 2015). Dataene fra kvalitative undersøkelser lar seg i utgangspunktet vanskelig generalisere fordi de ikke gir målbare (kvantifiserbare) data, men heller er ute etter å skape innsikt og forståelse for et bestemt fenomen. I tillegg er kvalitative studier som oftest intensive, hvilket innebærer at det er få enheter valgt ut for et bestemt formål som studeres, og funnene vil derfor ikke kunne generaliseres slik som ved kvantitative studier med mange undersøkelsesenheter.

De innsamlede dataene fra de gjennomførte undersøkelsene i denne mastergradsavhandlingen er knyttet til de to casene Gauldal skole- og kultursenter og Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord. Funnene fra de innsamlede dataene er derfor kontekstuelle, og vil derfor ikke direkte kunne overføres til andre forhold. Likevel er det grunn til å anta at det er en del av funnene fra casene også kan være gyldige og gjenkjennbare i forbindelse med utforming og bruk av andre skolebygg i Norge (og for øvrig utenfor Norge). For eksempel vil nok flere av faktorene knyttet til drivere og barrierer ved delt bruk kunne overføres til andre skoleanlegg fordi mange av de går direkte på hvordan bygget er fysisk utformet, mens andre faktorer som knytter seg til eksempelvis holdninger, kommunikasjon og samarbeid ikke vil la seg overføre fordi de er mer personavhengige.

Grundige og detaljerte beskrivelser av de ulike informantene og respondentenes erfaringer og holdninger knyttet til fenomenene delt bruk og sosial bærekraft, samt beskrivelsen av de ulike casene, skal kunne sette andre i stand til å bedømme om studiens resultater kan overføres til andre kontekster eller ikke. Dette er med på å styrke studiens overførbarhet.

3.6.4 Bekreftbarhet (objektivitet)

Bekreftbarhet handler om at studien skal være nøytral og upartisk (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2021). For å sikre best mulig bekræftbarhet bør alle beslutninger i hele forskningsprosessen redegjøres for. Forskeren bør også være selvkritisk og kommentere dersom forskerens egne erfaringer, fordommer og oppfatninger har kunnet påvirke prosessen.

I denne mastergradsavhandlingen er hele forskningsprosessen redegjort for i dette kapitlet. Det er i tillegg lagt vekt på at tolkninger i diskusjonskapitlet er forankret i og støttes av undersøkelsens litteraturred.

Forfatteren av denne mastergradsavhandlingen er ansatt i en av fylkeskommunene som ble forespurt om å delta i den ene spørreskjemaundersøkelsen. Dette kunne i utgangspunktet ha svekket deler av undersøkelses kvaliteten, herunder pålitelighet og bekræftbarhet, med bakgrunn i at forfatteren som forsker kunne ha fortolket dataene i en annen retning. Den aktuelle fylkeskommunen besvarte imidlertid ikke undersøkelsen og forskerens nøytralitet og upartiskhet har derfor ikke blitt påvirket.

4 Funn og resultater

I dette kapittelet vil funnene fra de gjennomførte undersøkelsene bli presentert. Funnene fra hver enkelt case vil presenteres hver for seg.

Det vil først bli gitt en presentasjon av Gauldal skole- og kultursenter (GSK) gjennom en sammenfatning av dokumentanalysen. Deretter vil funnene fra dybdeintervjuene av sentrale personer tilknyttet GSK bli presentert, før funnene fra spørreundersøkelsen besvart av eksterne brukere ved GSK presenteres til slutt.

Funnene fra dokumentanalysen for Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord (EVGS/ON) blir så presentert, likeså funnene fra dybdeintervjuene og spørreundersøkelsen.

Avslutnings vil funnene fra spørreundersøkelsen besvart av fylkeskommunene bli presentert.

Gauldal skole- og kultursenter (GSK)

4.1 Funn og resultater fra dokumentanalyse

Bilde 1: Gauldal skole- og kultursenter. (Bilde: Byggeindustrien, 2010).

Gauldal skole- og kultursenter er et kombinert skole- og kultursenter på Støren i Midtre Gauldal kommune i Trøndelag fylke (tidligere Sør-Trøndelag fylke). Bygget inneholder Gauldal videregående skole, Støren ungdomsskole, voksenopplæring, frivilligsentral og kulturfunksjoner bestående av kultursal, kinosal og kombinert skole- og folkebibliotek. På skoleområdet ligger også idrettshall, svømmehall og idrettsbane. Skoleåret 2023/2024 er det totalt ca. 600 elever og 100 ansatte ved ungdomsskolen og den videregående skolen. Bygget stod ferdig i 2010 og har totalt bruttoareal på 10 500 kvm (Byggeindustrien. 2010, Trøndelag fylkeskommune, 2023).

Bilde 2: Kartutsnitt (Kommunekart.com).

Den videregående skolen tilbyr opplæring i både studiespesialiserende fag og yrkesfag, herunder bygg- og anleggsteknikk, teknologi- og industrifag, treteknikk, børsemaker og helse- og oppvekstfag (Trøndelag fylkeskommune, 2023).

Bakgrunn for byggeprosjekt:

Bakgrunnen for samlokaliseringen og at byggeprosjektet ble vedtatt var at man så at både fylkeskommunen og kommunen hadde sammenfallende interesser; begge hadde behov for nye skolebygg, samtidig som Midtre Gauldal kommune (MGK) hadde gjort et forprosjekt på nytt kulturhus like ved siden av tunet der et av byggene til den videregående skolen lå. Gauldal videregående skole var geografisk lokalisert på to forskjellige skoletun et stykke fra hverandre, og man ønsket å samlokalisere disse i nytt bygg med bakgrunn i at begge skolebyggene trengte store oppgraderinger knyttet til brannsikkerhet, inn klima og tilgjengelighet for funksjonshemmede.

Sør-Trøndelag fylkeskommune (STFK) kontaktet kommunen for å forhøre seg om eventuelle behov og samarbeid, og med bakgrunn i dette valgte kommunen å stoppe

planlagt anbud for heller å se på om man kunne bygge noe sammen. Det ble samarbeidet på tvers av STFK og MGK, og det var store politiske krefter som ønsket å få til noe sammen. Underveis meldte kommunen behov for ny ungdomsskole, og man fikk dette inn i nytt forprosjekt. Gjennom det nye prosjektet skulle man skape gode boområder og gode oppvekstvilkår for barn og unge, og et samfunn med likeverdige oppvekstvilkår på Støren som i Trondheim (Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2005).

Det ble bestemt at STFK skulle ha prosjektledelsen for GSK, og skulle lede arbeidet med å utarbeide felles rom- og funksjonsprogram for GSK i nært samarbeid med MGK. En styringsgruppe for prosjektet ble opprettet, med representanter fra Gauldal videregående skole, bygg- og eiendomstjenesten i STFK og MGK. Gruppen skulle sikre best mulige løsninger gjennom hele prosjektet til ferdig bygg (Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2007).

Prosjektets ambisjoner, mål og strategier:

Det vedtatte forslaget gikk ut på å bygge felles skoleanlegg med kultursenter og idrettshall. Blant fordelene ble det påpekt at man gjennom samlokaliseringen ville få effektiv arealbruk og større fleksibilitet i bygningsmassen til differensiert opplæring. Det ble også pekt på at man ville få besparelser knyttet til energibruk, og at samlokaliseringen ville lette bygningsdrift og skoledrift. Videre ville den sosiale sammenhengen for elevene forsterkes, og det daglige pedagogiske arbeidet ville bli vesentlig forbedret. Prosjektet ville også få et sterkt bidrag fra fylkeskommunen som regional utviklingsaktør (Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2005).

Støren var i fylkesplanen nevnt som et av seks regionale senter i Sør-Trøndelag, og at slike sentra skulle stimuleres ved å etablere «attraktive møteplasser for sosiale og kulturelle aktiviteter for barn og unge» (Sør-Trøndelag fylkeskommune, 2005). I prosjektdokumentet heter det også:

Bygget vil med samlokaliseringen av både idrettshall, kinosal, dramasal, bibliotek, bygdamuseum og videregående skole, bli et arnested for kreativitet og kulturell blomstring. Skolemiljøet vil bli preget av dette samspillet og vil få en puls som vil være høy og sterk langt utover dagens "åtte til fire"-nivå.

Det har ikke vært mulig å finne tak i dokumenter som viser det Sør-Trøndelag fylkeskommune måtte ha hatt av overordnede strategier knyttet til delt bruk av areal på starten og midten av 2000-tallet, og hvilke føringer dette eventuelt må ha lagt for planleggingen og utformingen av GSK. I intensjonsavtalen mellom STFK og MGK, datert 14.02.2007, fremgår det imidlertid av punkt 4 at:

Partene har en målsetting om størst mulig arealeffektivitet gjennom mest mulig sambruk. Sambruk skal skje gjennom bruk av folkebiblioteket/skolebiblioteket, personalrom og kantine, spesialrom for praktisk/estetiske fag i grunnskole og videregående skole, kjøkken og auditorium m.m.

Et antatt sambrukspotensiale ble estimert til å være 1260 kvm. Det fremgår ikke av prosjektdokumentene hva den faktiske arealgevinsten ble.

I dag er det imidlertid lagt til grunn i Trøndelag fylkeskommune sitt skolebruksplanarbeid følgende ambisjon:

Fylkeskommunen skal ha en aktiv tilstedeværelse i samfunn der vi har videregående skoler gjennom å legge til rette for samfunnsutvikling ved sambruk

mellom skolens funksjoner, skoleaktiviteter og lokalsamfunnets behov
(Fylkestinget, Trøndelag fylkeskommune, 15.06.2022)

I tillegg fremgår det av fylkeskommunens eiendomsstrategi at de skal ha samfunnsbygg «24/7», hvilket innebærer at skoleanleggene skal være åpne og tilgjengelige utover skolens ordinære åpningstid.

I juni 2022 behandlet Fylkestinget en sak om «utlån og utleie av fylkeskommunale lokaler til frivilligheten», der vedtaket blant annet ble at frivillige lag og organisasjoner skulle få leie/låne fylkeskommunale lokaler til møter, arrangementer og lignende. Aktiviteter for barn og unge under 19 år skulle under visse forutsetninger ha gratis leie. Bakgrunnen for saken var at fylkeskommunen i 2018 mottok et brev fra Kunnskapsdepartementet og Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner i der de oppfordret alle kommuner og fylkeskommuner om å gi barne- og ungdomsorganisasjoner tilgang til skolelokaler.

Fysisk utforming:

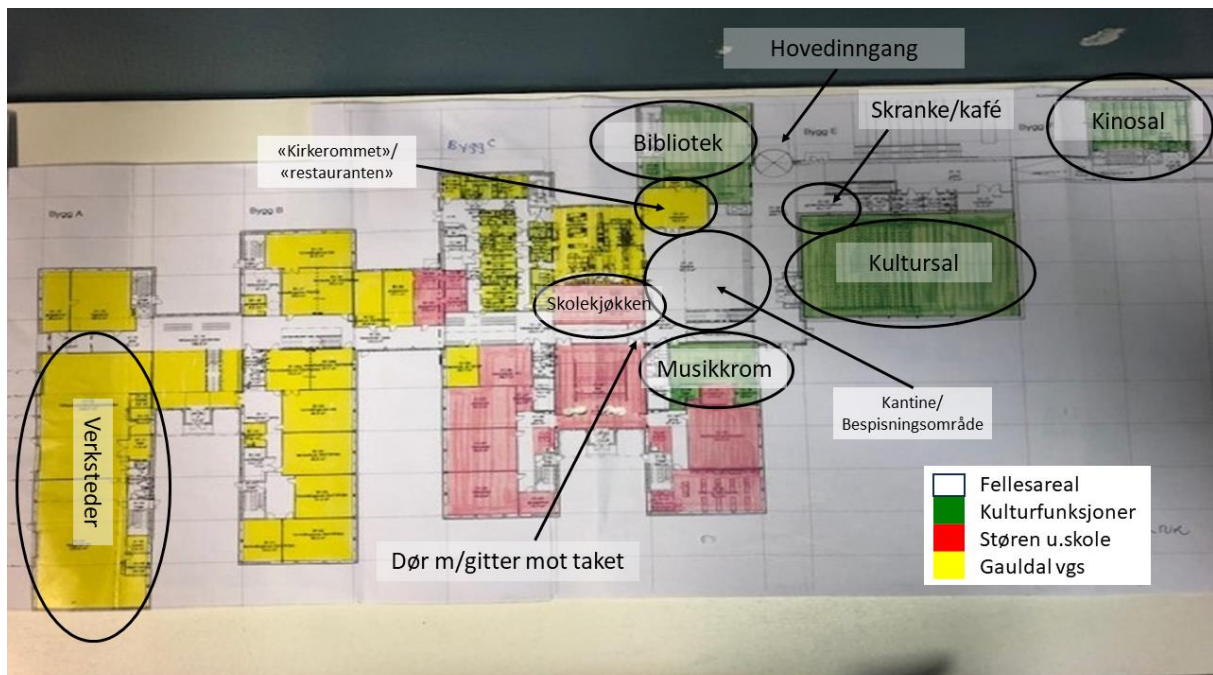
Bilde 3: Oversikt over bygningsmasse. (Bilde: Trøndelag fylkeskommune, 2020).

Selve skoledelen i bygget består av fire parallelt beliggende bygningskropper som er bundet sammen av en tverrgående gate. Kulturdelen (kino og kultursal) er koblet til som en forlengelse av den tverrgående gaten. Bygget går over tre plan.

Bildet nedenfor illustrerer plantegningen for 1. plan og viser alle de fire bygningskroppene i tillegg til kulturhuset. Områdene i hvitt er fellesareal slik som eksempelvis den tverrgående gaten som binder sammen de ulike bygningskroppene. Gauldal videregående skole «eier» områdene markert med gult, Støren ungdomsskole «eier» områdene markert med rødt, og kulturfunksjonene er markert med grønt.

Hovedinngangen vises ved den svarte pilen øverst i bildet. De grønne områdene består av bibliotek (til venstre for hovedinngangen), kinosal (lengst til høyre i bildet), kultursal (det største grønne området) og musikkrom (nederst i bildet). Det store hvite området

omtrent midt i bildet er kantinas bespisningsområde. Verkstedarealene er plassert lengst til venstre.

Bilde 4: Plantegning 1. etg

Større versjon av plantegningen for 1. etasje ligger i vedlegg 12.

Delt bruk av areal:

Mellom byggets primærbrukere foregår det delt bruk av følgende arealer på dagtid:

- Klasserom
- Personalrom/pauserom for ansatte
- Møterom
- Skoleledelsene (ungdomsskole og videregående skole) er samlokalisert i egen kontorfløy
- Elevtjenestene (ungdomsskole og videregående skole) er samlokalisert
- Kantinens bespisningsområde
- Skolekjøkken
- Kultursal
- Kinosal
- Bibliotek
- Musikkrom
- Bibliotek

I tillegg er både ungdomsskolen og den videregående skolen brukere av den kommunale idrettshallen og svømmehallen (Størenhallen) på dagtid.

Eksterne brukere benytter følgende arealer:

- Klasserom
- Personalrom/pauserom for ansatte
- Musikkrom
- Kantinens bespisningsområde

- Skolekjøkken
- «Kirkerommet»/«restauranten» (rom ved siden av kantina)
- Kultursal
- Kino
- Bibliotek

Organisering:

Skolen er utformet og organisert slik at kommunen (ungdomsskolen og kulturhuset) eier 51% av bygget, mens fylkeskommunen (den videregående skolen) eier 49% av bygget. GSK er organisert som et sameie mellom MGK og TRFK (Trøndelag fylkeskommune), og det er nedsatt et styre med representanter fra både kommunen og fylkeskommunen. Det er også ansatt daglig leder for GSK i 20% stilling, som til vanlig er ansatt og har kontorsted i enhet for eiendom og kommunalteknikk i kommunen. Kommunen er ansvarlig for drift og renhold i bygget, og det er pt. ansatt én driftsleder i bygget. Trøndelag fylkeskommune har ansvar for kantinedrift i bygget (Gauldal videregående skole, u.å.).

4.2 Funn og resultater fra dybdeintervju

I dette delkapittelet vil funnene fra de kvalitative dybdeintervjuene bli presentert. Strukturen vil følge samme inndeling som intervjuguiden (vedlegg 2). Det ble gjennomført 6 dybdeintervju med personer som har eller har hatt tilknytning til Gauldal skole- og kultursenter, herunder skoleeier, prosjektleder, skoleledelse (assisterende rektorer) ved både ungdomsskole og videregående skole, driftsansvarlig og leder for kulturfunksjoner. Det ble gjennomført semistrukturerte intervju, der intervjuguiden la utgangspunktet for tema og spørsmål.

4.2.1 Overordnede mål og strategier

Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan skolebyggene skal utformes fysisk?

På dette spørsmålet svarer skoleeier (utdanningsdirektør i TRFK) at det finnes en slik strategi, og at de har hatt saker til politisk behandling som omhandler prinsipper for utforming av skolebygg, blant annet at de skal bygge skolebygg som legger til rette for god læring og godt samarbeid med arbeidslivet og det 21. århundrets kompetanser. I forbindelse med fylkessammenslåingen kjørte man en prosess der man satte ned noen «hovedstolper» som var viktige ved utforming av skolebygg. Han nevner også at eiendomsseksjonen har noen normer de følger med hensyn til hvordan skolebygg skal utformes, herunder areal og universell utforming. De etterstreber også å ha skolebygg som er elastiske og som kan gjøres om dersom skoletilbudene endres. De har også hatt en egen sak til politisk behandling i 2022 vedrørende utleie og 24/7-bruk av bygget; at skolebyggene skal brukes i større grad utenfor vanlig skoletid enn i dag.

Prosjektleder for GSK (ansatt i bygg- og eiendomsavdelingen i TRFK) nevner fire målsetninger for hvordan GSK skulle utformes da prosjektet var under planlegging:

- 1) Man skulle ha stor grad av transparens, blant annet for å eksponere elevaktivitet, men også for å bygge ned barrierer mellom realfag og yrkesfag, hindre mobbing og fordommer. Man skulle åpne opp og det skulle være synlig hva folk holdt på med, både i klasserommene og ute i gangene.
- 2) Når det kom til arealbruk så skulle det ikke være «mitt og ditt», men det var meningen at det skulle være felles og at folk skulle blandes. Han mener at en

effekt av dette var at ungdomsskoleelevene ble roligere av å være samlokalisert med videregåendelevne, og at ungdomsskoleelevene fikk god tid til å forberede seg til årene på den videregående skolen.

- 3) Alt skulle være åpent og fritt tilgjengelig, man skulle heller stenge der man så det var nødvendig. Av den grunn var det viktig å ha et nøkkelsystem som fungerte og ikke «låste» tilgjengeligheten. Han mener at holdningsarbeid knyttet til tilgjengelighet og åpenhet må jobbes med kontinuerlig og at dette er rektor sitt ansvar.
- 4) Mest mulig areal skulle gå til primærvirksomheten og ikke til tekniske rom.

Assisterende rektor ved GSK har ikke kjennskap til om det forelå strategier for utforming av GSK, men mener det var mange kriterier og spesifikasjoner som skulle oppfylles i arkitektkonkurransen.

Bilde 5 og 6: Stor grad av transparens inn til klasserom og labor. (Egne bilder).

Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man kan få mest mulig arealeffektive skolebygg gjennom delt bruk?

Ifølge skoleeier i TRFK er det alltid en målsetning å ha så arealeffektive skolebygg som mulig, og at dette er en del av fleksibilitets- og elastisitetsprinsippene. De prøver å bygge så arealeffektivt at man skal ha 80% dekningsgrad på undervisningsrommene. Dette betinger imidlertid gode timeplanleggere og at rommene kan brukes til ulike funksjoner.

Prosjektleder ved TRFK trekker frem at fylkeskommunen i dag har en overordnet strategi om at byggene skal kunne brukes 24/7, og at strategien muligens kom etter at GSK var ferdigstilt, men at det nok startet ved GSK og sambrukstanken. Han påpeker at det fortsatt kan jobbes med å bruke bygget mer og frigjøre arealer som gjør at bygget ikke bare er en skole. Senere i intervjuet sier han at de da prosjektet var ferdigstilt burde ha hjulpet daværende rektor med et program for samliv, sameksistens, sambruk og

potensialutnytting. «Vi burde ha gitt opplæring til rektor, ikke bare i bruk av bygget, men noen ordentlig grundige prosesser om hva man kan oppnå gjennom sameksistens og sambruk. Men dette var ikke forankret hos avdeling for utdanning, og det er ikke naturlig at avdeling for eiendom skal sitte og være primærvirksomhetskatalysator, det må komme fra utdanningsavdelinga». Han utdyper videre at idéen om samlokalisering og sambruk kom fra han og noen få fra kommunal side og at de med knapt flertall fikk det vedtatt. «Idéen ble «kuppet» av meg og noen få på kommunal side, og vi fikk det gjennom, men som ved mange andre revolusjonære tanker så tenker man ikke på historien videre når revolusjonen har funnet sted. Der har vi sviktet. Det må forankres videre i organisasjonen, og jeg frykter, og tror, det er der vi har sviktet».

Assisterende rektor sier at hun ikke kjenner til hva som forelå av strategier den gang bygget var under planlegging, men at det alltid er mye prat om at man skal være arealeffektive og at dette er en prosess som foregår hele tiden.

Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man gjennom delt bruk av areal kan legge til rette for økt aktivitet i skolebygget?

Her nevner både skoleeier og prosjektleder at det er politisk bestemt at skolebyggene skal kunne brukes 24/7, og at de skal være samfunnsbygg som også skal kunne benyttes til samfunnsnyttige formål.

Assisterende rektor sier at det var mye prat om at GSK skulle være «hjertet i bygda» og at bygget skulle ligge slik til at det var tilgjengelig for alle. «Bygget skulle være i drift døgnet rundt, virket det som». Likevel påpeker hun at det nok ikke ble helt slik man hadde tenkt: «(...) så at det er en strategi og tanker rundt det, ja, det tror jeg, for det har vært mye prat knyttet til det med delt bruk og fortsatt prates det om at det ikke ble slik man hadde tenkt. Og da går det ikke så mye på det som er internt i den videregående skolen, men på delt bruk med tanke på at arealene skal kunne brukes til flere aktiviteter og av flere brukere».

Har du kjennskap til NOU 2004:22 «Velholdte bygninger gir mer til alle», og har den påvirket tenking og fysisk utforming av skolen, herunder delt bruk?

Av de forespurte informantene ved GSK er det kun prosjektleder som har kjennskap til NOU 2004:22. Til tross for at den var godt kjent på det tidspunktet så mener han at den var for lite innarbeidet på det tidspunktet da avgjørelsene skulle tas ved GSK, og at den derfor ikke spilte noen avgjørende rolle for arealutformingen.

4.2.2 De fysiske arealenes utforming

Hvilke grep er gjort med hensyn til tilpasningsdyktighet?

Her svarer prosjektleder ved GSK at strukturen er helt avgjørende, og at med struktur menes at «man må ha et godt og varmt forhold til hva du trenger av korridorer, toaletter, modulakseavstander og -bredde, man må vite hvor bæringen skal gå». Han sier også at det har vært lite behov for ombygging på GSK, men at det «ofte er ombygging tidlig, og da er det viktig å ha et bevisst forhold til strukturen i bygget».

Synes du at skolen har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov?

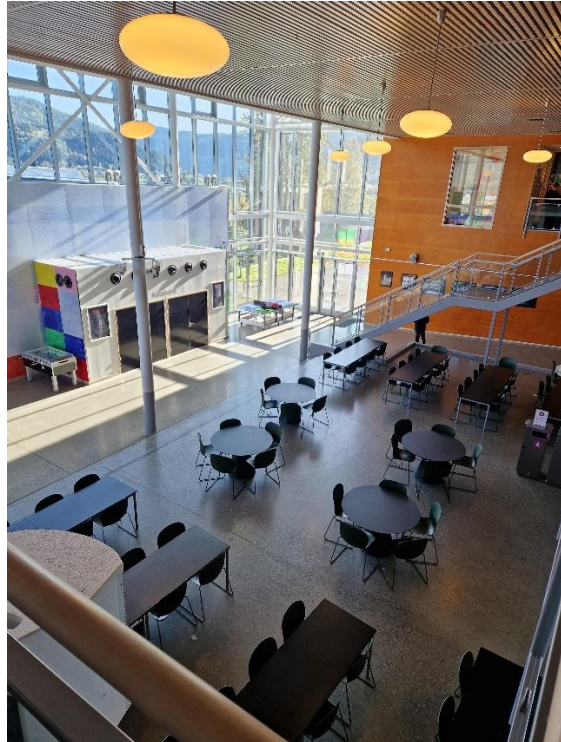
Her er de fleste samstemte i at det er enkelt å gjøre endringer i bygningsmassen, og spesielt i de ordinære klasserommene siden de har skillevegger og dermed kan gjøres større eller mindre ved behov. Driftsleder påpeker at det ikke er bæring i innerveggene og at bygget dermed er tilrettelagt for å kunne gjøre endringer, men at det selvfølgelig

krever mer dersom det er spesialrommene som skal endres (verkstedareal og laber), men at det ikke er umulig der heller. *«Det blir ofte et spørsmål om økonomi, og da stopper det der».*

Assisterende rektor ved videregående påpeker at det er en enkel prosess å skulle gjøre endringer i den videregående skolen sine egne arealer, men at når det gjelder de andre arealene i bygget så er det en helt annen prosess og det er ikke enkelt å skulle komme med input eller innfallsvinkler der. Hun knytter dette opp mot organiseringen av GSK, og at det er daglig leder som tar alle saker videre til styret som igjen fatter avgjørelser. *«Jeg vet omtrent ikke hvem som sitter i styret, har aldri møtt de, har aldri hatt noe med de å gjøre».* Hun synes organiseringen er merkelig, og at styret er perifere i forhold til huset (GSK).

Assisterende rektor ved ungdomsskolen ser også utfordringer ved dagens organisering og sier at siden daglig leder ikke sitter på bygget så blir det en «avstand», og at det er vanskelig å få gjennom saker.

Leder for kulturhuset kommer også inn på organiseringen av GSK og viser til at en annen videregående skole med kommunale kulturfunksjoner i Trøndelag fylke har hatt daglig leder i 100% stilling ansatt med kontorsted på huset; *«GSK har ikke hatt det så det har alltid vært viktig med god dialog på ledernivå».* Han sier også at det i planleggingsfasen var tre begrep som gikk igjen; samarbeid, samlokalisering og sambruk. *«Såne begrep har en tendens til å forsvinne litt når folk og ledere byttes ut. De viskes sakte, men sikkert ut».* Han kunne tenke seg en daglig leder på huset som kunne ha oversikt over det organisatoriske knyttet til booking og utlån/utleie av byggets lokaler, siden dette nå i all hovedsak faller på ham. *«Jeg tror ikke det var tenkt på hvem som skulle ha ansvar for booking, ettersyn, og så videre ved planleggingen av bygget».* Han sier videre at huset i utgangspunktet er fleksibelt, men at det krever mye jobb. Han peker på at bygget i utgangspunktet er en skole, så når publikum skal tas imot på kveldstid så krever det mye rigging. Kulturhuset får ikke lov til å bruke kantina på kveldstid, derfor må han lage en egen minikafé ved siden av i kulturhuset sin skranke. I tillegg er det ønskelig at kantinas bespisningsområde skal ha et annet uttrykk på kveld enn på dagtid, det krever også mye rigging, rydding, flytting av bord og stoler. Kjølerom og lager er lang unna. De bruker et dagsverk på å rydde opp etter arrangement. *«Kantina burde ha vært hjertet i hele driften, både på kveld og dagtid. Støren kulturhus har skjenkebevilling. Burde ha tenkt mer på at det kunne vært én aktør som driver med servering, så kan kulturhuset drive med arrangement.»*

Bilde 7: Kulturhusets skranke og "minikafé". Bilde 8: Kantinas bespisningsområde, like ved inngangen til kultursalen. (Egne bilder).

Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?

Skoleeier sier at man prøver å sette opp skolebygg som på lettest mulig måte kan endres dersom tilbudsstrukturen endres. *«Vi har dette framme i panna hele tiden, og i dialogen med eiendomsavdelinga så er det ytret en skepsis til å bygge et skolebygg som er fastlåst til én pedagogisk retning. Vi må bygge skolebygg som greier å ta innover seg ulike pedagogiske vindretninger slik at klasserommet og skolebygget på en måte må stå seg gjennom ulike reformer og ulik pedagogisk tenking».*

Prosjektleder mener det er viktig at skolebygget har en struktur som legger til rette for at det kan gjøres endringer, samtidig som han understreker at det er vanskelig å få gjennomslag for dette i bransjen. *«Det er for lite scenariotenking, man tenker kun på behovet her og nå. Man må tenke at det ikke finnes begrensninger i kreativiteten, og at man skal bygge bygg som skal stå herfra og i evigheten».*

Assisterende rektor ved videregående sier at man prøver å planlegge arealbruken basert på tilbudsstrukturen som er ute på høring hver høst. Arealene tilhørende den videregående skolen kan utvides, men de har ikke elevtallsøkning som tilsier det nå. Hun vet at kommunen sliter med å tilby nok arealer til voksenopplæringa, men at den videregående skolen har behov for å bruke de arealene de har selv.

Både av assisterende rektor hos ungdomsskolen og driftsleder påpekes det at dagens fødselstall tilsier at det vil bli behov for å utvide ungdomsskolen. Driftsleder meldte ifra om dette for 6-7 år siden, men det har fortsatt ikke blitt gjort utvidelser. Assisterende rektor sier at Midtre Gauldal kommune har ambisjoner om vekst, men at slik det er nå så har ikke ungdomsskolen plass til å bli større på grunn av plassmangel. Han sier også at voksenopplæringa har økt elevtallet med 150% siden krigen i Ukraina startet, men at de sliter med å skaffe nok klasserom siden ungdomsskolen trenger alle sine selv.

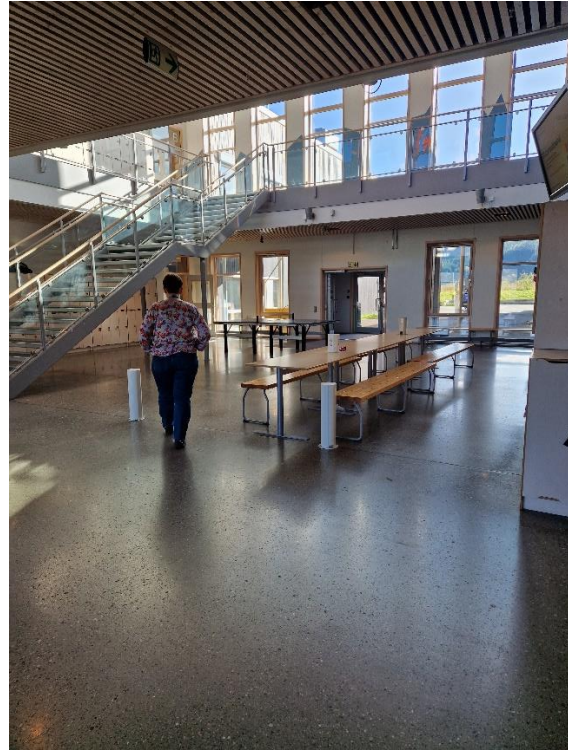
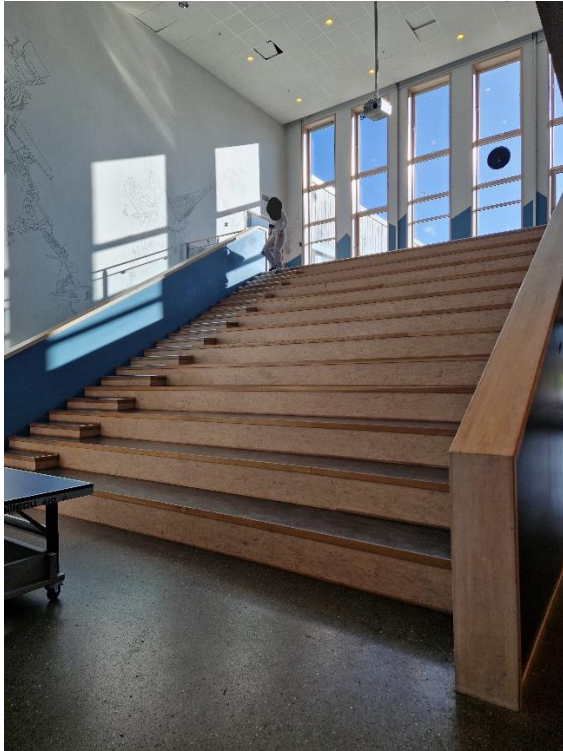
Driftsleder påpeker også at det ofte bygges minimumsløsninger når det kommer til tekniske anlegg og romareal. «*Det handler om å ha evnen til å se fremover, tenke tredimensjonalt, og se på hva behovene er*».

Kunne skolens arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible?

Her er informantene enige i at det er for få grupperom. Elevene blir ofte sittende i fellesareal for å jobbe og får dermed ikke den roen som de kunne ha fått i et grupperom. I tillegg foregår det elevsamtaler, foreldresamtaler og behov for å ta ut enkeltelever, og det er et gjennomgående tema hvert år at det er for få grupperom.

Leder for kulturhuset sier at han savner flere små rom som kan benyttes som møterom og øvingsrom på dagtid og kveld. Han nevner også kantina, det krever mye jobb å gjøre den fleksibel. «*Jeg tror mange føler at det er et kjempestort hus som er litt trangt, mange rom som ikke er fleksible*».

Assisterende rektor ved videregående påpeker at amfiet tilhørende ungdomsskolen burde vært plassert et annet sted. Nå ligger det bak en lukket vegg med en lukket dør og fremstår veldig som «lekearealet» til ungdomsskolen, derfor blir det lite tilgjengelig for videregående og ikke brukt. Hun sier også at man kanskje burde ha satt seg ned sammen og sett på hvordan ting har blitt i forhold til hvordan man ønsket at det skulle bli slik at ting kunne ha blitt tilrettelagt på en annen måte, men at dette ikke har blitt gjort enda. Samtidig påpeker hun at hun er fornøyd med kulturfunksjonene; «*man har samtidig tilgang på mange rom som man vanligvis ikke ville hatt tilgang på i videregående skole, for eksempel kinosal, kultursal, musikkrom og skolekjøkken. Dette har vi fått fordi vi er samlokalisert*». Hun nevner også at inngangspartiet er et tilbakevendende tema, der mangler man en god ekspedisjon som ekspederer både kulturhus, kino, biblioteket og alle de som besøker GSK. I dag er det de ansatte på kulturhuset som bruker tid på dette. Skolenes ekspedisjon ligger i 2. etasje, og er lite synlig. Man vurderer nå et felles spleiselag, der de ulike aktørene på GSK har sine faste dager i ekspedisjonen.

Bilde 9 og 10: Ungdomsskolens amfi og fellesareal. (Egne bilder).

4.2.3 Delt bruk

Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk ved GSK?

Skoleeier påpeker at det er forskjellige faktorer som virker inn, avhengig av om det dreier seg om delt bruk innenfor skoletiden, eller delt bruk utenom skolens ordinære åpningstid. I skoletiden handler delt bruk ofte om arealeffektivisering, økonomi og driftsfordeler. *«Vi bruker offentlige penger og må tenke nøye gjennom hvordan vi investerer for å få mest mulig ut av investeringen»*. Ved delt bruk etter skolens ordinære åpningstid sier han at fylkeskommunen har en samfunnsutviklerrolle som dreier seg om sosial bærekraft. De skal tenke på samfunnsnyttige formål, demokratiutvikling og tilgjengelighet, uavhengig av bakgrunn og økonomi.

Her svarer prosjektleder at økonomi var en viktig faktor, i tillegg til muligheten for å få tilgang til mer areal og funksjoner; den videregående skolen fikk mulighet til å få en fin konsertsal, mens ungdomsskolen fikk mulighet til å få ei fin kantine og tilgang til snekkerverksted. Fokuset var at man skulle få mye mer ved å bygge tre funksjoner i ett, i stedet for å bygge tre knappe og dårlige funksjoner til alle. Han påpeker igjen at økonomi var en viktig driver, og at man sparte ca 90 MNOK i byggekostnader ved å bygge sammen. Den ideelle andelen areal for den videregående skolen var 5000 kvm, men nå har de tilgang til 10 000 kvm. *«Man får mye mer for pengene»*. Han understreker også at det å være samlokalisert har sin pris; *«man må ofre noe, og akseptere at kanskje ikke alt ble som man ønsket og forventet, men tenke at det kan fungere likevel, man må løfte blikket litt. Dette er en oppgave for rektor, men mange av de som var med i selve byggeprosjektet og delte fine tanker den gang om hvordan det skulle være, er ikke der i dag og man mister derfor en del av historikken og tanken bak løsningene. Man ofrer litt for fellesskapet, man må kompromisse»*.

Assisterende rektor ved videregående svarer at det ble slik fordi både den videregående skolen og ungdomsskolen hadde behov for oppgraderingen samtidig, og man så derfor muligheten for å kunne bygge et stort skolebygg sammen. Hun sier videre at man ønsker aktivitet i bygget på kveld og helg.

Driftsleder viser til at alle ansatte ved ungdomsskolen og den videregående skolen var på besøk på en skole i Stockholm før man gikk i gang med byggeprosjektet, og at rektor ved den aktuelle skolen fortalte at skolen var åpen hele døgnet. «*Dette påvirket nok en del av oss som var der, vi så at det var muligheter til å få til noe felles på Støren også*». Han påpeker at dette er kommunen sin storstue, det skal være åpent for de som vil bruke det. Likevel føler han på at det settes økonomiske begrensninger fra både administrativt og politisk hold i kommunen; «*vi kunne ha fått til enda mer aktivitet her hvis det hadde vært vist litt mer vilje. Det finnes penger dersom man ønsker det*».

Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolen?

Ifølge skoleeier prøver man nå å lage et utleiesystem for å digitalisere utleie for hele Trøndelag fylke.

Assisterende rektor ved videregående og driftsleder påpeker at verkstedarealene og labene er dårlig egnet for delt bruk. Assisterende rektor sier at dette er med bakgrunn i HMS-krav knyttet til maskinbruk. Driftsleder påpeker at ungdomsskolen noen ganger er inne i disse rommene på dagtid, men at det er sjelden. Assisterende rektor hos ungdomsskolen sier at han nå har initiert et samarbeid med den videregående skolen som går ut på at ungdomsskoleelevene skal ha praksis i verkstedarealene. Dette vil forhåpentligvis øke søkerantallet til programfagene.

Ellers påpekes det at teorirommene og fellesarealene er mye brukt til møter og overnatting på kveld og helg. Skolene har ingenting å gjøre med organiseringen av det som skjer etter skoletid, det er kulturhuset som styrer med booking av hele skolens arealer på ettermiddag, kveld og helg. Dersom skolene har behov for å bruke kulturfunksjonene på dagtid må de sende e-post til leder for kulturhuset for booking. Stort sett bruker dette å gå veldig greit. Leder for kulturhuset påpeker at inntektsgivende arrangement har forrang før skolene, siden skolene ikke betaler noe for å låne rom. Igjen påpeker han at han kunne tenke seg en annen bookingløsning enn det som finnes i dag. Det er tungvint, og de ansatte ved kulturhuset bruker mye tid på å håndtere alle henvendelser som går på å låne/leie rom. Driftsleder har ansvar for å rigge for skolene.

Hvilke rom er best egnet for delt bruk?

Prosjektleder ser ikke så mange begrensninger og sier han er fristet til å svare at alle arealer kan deles. Han svarer likevel at de åpenbare rommene i dette prosjektet er de man måtte ha duplisert eller triplisert, slik som eksempelvis gang, kantine, sanitæranlegg, varemottak, tekniske anlegg/rom og kjøkken.

Assisterende rektor sier at klasserommene og møterommene er best egnet, på grunn av at de ikke har utstyr som krever spesiell håndtering eller krav til HMS. Pause/personalrommet blir også brukt av andre, for eksempel til dåp og konfirmasjon.

Leder for kulturhuset peker på flere rom, men i hovedsak er dette rom som han er «nøytrale» og blottet for personopplysninger og elevarbeid. Spesielt vises det til «kirkerommet» ved kantina, dette rommet er perfekt for møtevirksomhet og håndarbeidskafé fordi det har nærhet til kantina og i tillegg har eget kjøkken i bakkant som kan benyttes. Den videregående skolens klasserom som har skyvevegger er også

populært å låne ut, samt pause/personalrommet og skolekjøkkenet. Kultursalen og kinosalen leies også ut, men spesielt kultursalen krever egen tekniker, noe kulturhuset selv må leie inn ved behov.

Bilde 11, 12, 13 og 14: Personalrom/pauserom, møterom, klasserom og skolekjøkken. (Egne bilder).

Hvilke rom er dårligst egnet for delt bruk?

Her svarer prosjektleder at enkelte rom har så sterke føringer at sambruket begrenser seg selv, for eksempel verkstedarealene. Likevel vil han ikke si at det er umulig å sambruke verkstedarealene eller børsemakerarealet, de kan brukes av andre, «*men man kan ikke gå inn der uten en eller annen for forkunnskap*». Han peker på at det samme gjelder for kjemilab og naturfagsrommet også. «*Egentlig må man ha en bevissthet for alle rom, alle rom har visse krav til bruk, men graden er avgjørende for hvor lett det er å sambruke de*». Han sier også at det ble laget husregler da GSK var ferdigstilt, en slags «*sånn gjør vi det her*» for sambruk av de ulike rommene.

Assisterende rektor ved videregående og driftsleder er også enige i at labor og verkstedareal er de som er dårligst egnet for delt bruk. Assisterende rektor tilføyer også at kontorer og lærerarbeidsplassene ikke egner seg til delt bruk.

Leder for kulturhuset mener at både kultursalen og kinosalen egner seg, men at det ofte medfører rigging. Det at rommene i tillegg har dyrt teknisk utstyr spiller inn. Både rom og utstyr forringes raskt dersom det brukes mye. «Vi ønsker at kultursalen skal være ei storstue der ting skal være på stell».

Bilde 15 og 16: Verkstedareal og lærerarbeidsplasser. (Egne bilder).

Hvem er brukerne av rommene?

Leder for kultur nevner at de interne brukerne er den videregående skolen, ungdomsskolen, voksenopplæringa og kulturskolen. «Vi må gi og ta alle sammen for å få sambruket til å fungere. Vi må være ydmyke for at vi får lov til å leie ut skolens lokaler. God dialog og godt samarbeidsklima er viktig på dette huset».

Driftsleder sier at det ikke forekommer intern delt bruk mellom ungdomsskolen og den videregående skolen i særlig stor grad. Det hender at de låner klasserom av hverandre, og at videregående låner ungdomsskolens skolekjøkken. Skolene bruker i større grad de kommunale kulturfunksjonene.

Av eksterne brukere nevnes frivillige lag og organisasjoner, foreninger, klubber, bedrifter fra hele Trøndelag og andre enheter i kommunen. Det er spesielt populært blant korps i Trøndelag å leie seg inn for en helg. Da har de tilgang til øvingsrom, konsertsal og overnatting i klasserommene, samtidig som de kan bruke både svømmehallen og kinosalen til sosiale aktiviteter på kveldstid. På avreisedagen benyttes kultursalen som konsertarena.

På spørsmål om når det foregår delt bruk, svarer informantene at det foregår delt bruk nesten hele døgnet, hele året.

Hvordan fungerer samarbeidet om bruk av rommene/arealene mellom kulturhuset og ungdomsskolen og mellom ungdomsskolen og den videregående skolen?

Leder av kulturhuset skryter av det gode samarbeidet mellom kulturhuset og skolene som har vært gjennom mange år. *«Man er avhengig av at alle ledere er like fleksible, også når enkeltpersoner i ledelsen byttes ut. Det er ingen selvfølge at alle er like fleksible. Det blir for personavhengig, det er ikke god nok struktur»*. Han forteller også at man på ledernivå har blitt presentert for plantegninger med fargekoder over «mitt og ditt», og at når ting blir vanskelig så tviholder man ekstra på sitt eget areal fordi man er redd for å miste det man har. Samtidig sier han at man på en måte blir gjensidig avhengige av hverandre når man er samlokalisert, og at man ofte ser muligheten ved å kunne bruke hverandre. Blant annet forteller han om at elevene på anleggslinja hjalp til praktisk da kulturhuset arrangerte halloweenfeiring på GSK. *«Det hadde vært vanskeligere å få til noe sånt hvis man ikke var samlokalisert. Det hjelper å drikke kaffe med læreren»*.

Det gode samarbeidet med kulturhuset bekreftes også av assisterende rektor ved ungdomsskolen. Når det gjelder samarbeidet med den videregående skolen så sier han at det har vært vanskelig fordi man ikke har den samme timeplanstrukturen og dermed har undervisning og friminutt på ulike tidspunkt. De ønsker å samarbeide, og ønsket er stort fra begge sider, men det er ikke god nok romkapasitet for å kunne låne ut rommene til hverandre. *«Man må dekke sitt eget bruk før man kan låne ut»*. Han påpeker også at videregående har hele sine 49% til disposisjon, mens ungdomsskolen må dele sine 51% med kulturhuset. Dette gjør at de i praksis har mye mindre areal tilgjengelig enn det videregående har. Videregående låner imidlertid skolekjøkkenet når ikke ungdomsskolen trenger det selv, men ofte har de sammenfallende bruk. Nå håper de å få til et samarbeid om verkstedet for treteknikk, slik at ungdomsskoleelevene får praksis der før de eventuelt søker seg til programfag på videregående. Denne linja sliter med søker tallene.

Hva er driverne ved delt bruk av areal?

Skoleeier trekker frem det økonomiske aspektet som positivt ved delt bruk og at de ved å få flere funksjoner inn på samme areal kan investere mindre. Han trekker også frem miljøaspektet. Han sier også at utdanningsavdelinga ikke er negative til delt bruk, og at han vil gi eiendomsavdelinga honnør for å utfordre de på delt bruk.

Prosjektleder påpeker at fylkeskommunen ikke hadde vært i nærheten av å få til noe så bra hvis de ikke hadde bygd sammen med Midtre Gauldal kommune. *«Det er ikke sikkert det hadde blitt videregående skole der uten sambruket/samlokaliseringa fordi Melhus er såpass sterk og har stort elevtilfang i motsetning til GSK som har lite elevtilfang»*. Han peker også på at samlokaliseringa gir muligheter innenfor lærerfronten også, at man ute i periferien kan samarbeide om lærerne mellom ungdomsskole, videregående skole og voksenopplæring.

Assisterende rektor ved videregående peker på at tilgangen til flere rom som man ikke ville hatt tilgang til ellers er den største fordelene ved delt bruk.

Driftsleder nevner effektiv arealutnyttelse som en viktig faktor, og at man gjennom delt bruk får utnyttet arealene bedre og mer bruk av arealene hele døgnet. I tillegg nevner han at lag og organisasjoner ikke ble involvert i planleggingsprosessen av GSK, og at selv om flere av de ga uttrykk for at de hadde behov for nye areal så ble ikke dette hensyntatt i prosjektet. Han begrunner dette med at det gikk for fort, og at lag og organisasjoner ikke hadde mulighet til å henge på. *«Men tenk om de kunne fått et areal i skolen som kunne vært brukt, det hadde utnyttet kapasiteten på huset, samt spart*

klubbene for utgifter til eget klubbhus. Dette gjelder flere klubber og lag på Støren. Flere bygger nå egne klubbhus med det det medfører av kostnader. Mange av klubbene sitter i dag på gamle bygg, og det hadde vært bedre om de heller kunne solgt det og brukt pengene på å gå inn i noe som kan brukes felles». Han nevner også at en effekt av dette kunne gitt økt aktivitet og rekruttering til klubbene og «ungdommen hadde hatt noe meningsfullt å bruke kveldene på». Spesielt nevner han sportsskytterklubben, og at de kunne ha benyttet seg av skytebanen til børsemakerlinja på kveldstid, samtidig som ungdommene kunne ha benyttet skytebana gjennom prosjektet «skyting for mestring». Slik er det ikke i dag.

Leder av kulturhuset nevner arealeffektivitet og driftskostnader som drivere ved delt bruk. «Det blir hjertet i bygda både dag og kveld, mulig å bygge en stolthet i bygda rundt et slikt bygg».

Hva er barrierene ved delt bruk av areal?

Skoleeier nevner at nye digitale løsninger (eksempelvis alarmsystemer) gjør det utfordrende å leie ut. «Det er mange eksempler fra der vi ikke har tenkt langt nok i prosjekteringsfasen. Hvis vi skal bygge for 24/7-bruk av bygg så må det planlegges fra starten av, det må planlegges hvilket areal som kan leies ut og vi må gjøre det utleiearealet enkelt å leie ut».

Prosjektleder nevner innledningsvis at eiendomsretten står sterkt i Norge, og at holdninger knyttet til «mitt og ditt» dermed står sterkt. «Ofte kan det derfor komme litt alternative argument, mens det egentlig er den eiendomsfølelsen som ligger i bunn. Fokuset må være på hva man oppnår ved å dele. Det er derfor holdningsarbeid som skal til. Den største folkesykdommen i Norge – ensomheten – det må vi ta på alvor. Og da handler det om å være sammen». Assisterende rektor ved ungdomsskolen nevner også at begge skolene oppleves som veldig «overbeskyttende» når det kommer til sine egne arealer.

Både skoleeier, assisterende rektorer ved ungdomsskolen og videregående og leder for kulturhuset nevner adgangskontroll som en barriere. Man har hatt uvedkommende på rom der man ikke ønsker det, og assisterende rektor ved ungdomsskolen nevner at nøkkelsystemet er omfattende og er basert på hvilke tilganger man skal ha. Han nevner også at man ønsker å gå over til adgangskontroll med kortsystem.

Assisterende rektor ved ungdomsskolen nevner sikkerhet som en barriere, og spesielt knyttet opp mot verkstedarealene, at man må være sikkerhetsklarert for å kunne håndtere maskinene.

Assisterende rektor ved den videregående skolen nevner i tillegg at de bruker vanvittig mye tid og ressurser på å låne ut møterommene sine, spesielt til voksenopplæringa som egentlig mangler areal. Siden det ikke finnes et bookingsystem på dette så må de som ønsker å låne det fysisk komme og spørre. Hun sier at det heller ikke er ønskelig at møterommene skal inngå i noe felles bookingsystem siden de da ville blitt booket av andre på fast basis, og skolen ville ha stått igjen uten møterom. «Det skal ikke være videregående sitt problem at de andre kommunale møterommene har blitt gjort om til kontor».

Assisterende rektor ved ungdomsskolen nevner teknisk infrastruktur som en utfordring; ungdomsskolens klasserom er koblet opp mot kommunalt nettverk, mens videregående er koblet opp mot fylkeskommunalt nettverk. Det aller meste av undervisningen er digital

nå. «Hvis vi skal låne videregående sine lokaler så må vi få tekniker til å legge opp nett for oss. I så måte er rommene dårlig egnet for å lånes av hverandre. Eventuelt må elevene koble seg opp mot gjestenett fra telefonen, og når det da er telefonforbud så blir det problematisk».

Driftsleder ser svært få barrierer ved delt bruk, han ønsker at huset skal være åpent. Den eneste barrieren han nevner er at det noen ganger kan være utfordringer på vinteren ved mye snø. Da må det brøytes og strøs. Dette er det driftslederen som har ansvar for, selv på søndags kveld dersom det er aktivitet i bygget da.

Leder for kulturhuset sier at det krever litt å ha kveldsdrift, med ansvar for adgangskontroll og styring av ventilasjon, som faller på kulturhuset. «Det blir ikke av seg selv, men det skal være et åpent hus.». Han nevner også personopplysninger og utstyr som er tilpasset enkeltelever som barrierer som gir begrensninger for delt bruk i enkelte rom. «Det er ikke alltid vi lykkes helt med sambruk, men de gangene vi lykkes veldig godt er det veldig artig å være i huset på kveldstid, for da myldrer det av folk overalt. Da er kantina hjertet i huset».

Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk?

Igjen påpekes det fra skoleeier at dette må være med i planleggingen fra første tanke om et nytt skolebygg, det må være en del av hele prosessen. «Skolen skal ha funksjonaliteten som et skolebygg, men også ha i mente at vi skal være lokalsamfunnsutvikler, det må være en del av hele planleggingsprosessen».

Prosjektleder mener man strukturelt har lyktes, men at man nok kunne ha utviklet GSK mer ved å for eksempel integrere idrettshallen på en eller annen måte. «Man må få mangfoldet inn i bygget, men strukturen må være der. Det skal det være tilrettelagt for på GSK».

Driftsleder påpeker at man kunne ha tilrettelagt uteområdet mye mer for organisert og uorganisert aktivitet. Han sier at det ofte klages over at ungdomsskoleelevene ikke benytter uteområdet i friminuttene, men «aktivitetsapparat er det lite av og de går ikke ut bare for å stå ute. Man må ha lyst til å gå ut». Ifølge ham ble utvendige apparat en salderingspost og nedprioritert i prosjektet. Det som finnes av aktivitetsapparat er lekeapparat for barn på barneskolen. Han nevner at det burde ha blitt tilrettelagt for frisbee-golf eller noe fotballrelatert, og at en grill hadde vært fint for å generere aktivitet. Det har tidligere vært tilrettelagt for sandvolleyball på sommeren, men så lenge det kun er én person som drifter anlegget så greier han ikke å drive vedlikehold, kun driftsoppgaver.

Innvendig nevner han at bordtennisbordene er populære både på dagtid og kveld, de står plassert rundt omkring i bygget. «Elevene burde vært engasjert her for å høre hva de ønsker og trenger både på dagtid og kveld. Elevene må selv få være med å bestemme hva de skal gjøre. Det er kun fantasien og mulighetene som setter begrensninger».

Er det funksjoner som kunne ha vært delt, men som vanskelig kan deles på grunn av plassering (logistikk og organisering)?

Her svarer prosjektleder at han føler man har lyktes godt på GSK, nettopp med bakgrunn i strukturen og tilgjengeligheten i bygget, men at en forutsetning er at det er åpent og at brukerne føler det er åpent. «Noe hærverk må man kanskje akseptere, fikse det og ordne opp. La terskelen være høy før man sier at man er nødt til å stenge/lukke.» Han påpeker også at det er sambruk på mange av rommene, men at dette var litt

nybrottsarbeid den gang, og at man derfor måtte etablere begrepet om «administrasjonrett» slik at de ulike aktørene i bygget hadde mulighet til å planlegge skolevirksomheten sin.

4.2.4 Sosial bærekraft

Hvilken rolle har skolen/GSK i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

Her påpeker flere av informantene at skolen er viktig i lokalsamfunnet, nettopp fordi de holder til i distriktet og ikke har så mange andre tilbud som i for eksempel Trondheim. Skoleeier uttaler at «*distriktskolene er dyktigere på dette enn byskolene. Byskolene er tomme på kveldstid, selv om det også her finnes unntak*». Likevel innrømmer han at skolen kanskje ikke har fylt sin rolle fullt ut med tanke på sosial bærekraft: «*videregående skole bør ha en viktig rolle, men tror ikke man har fylt rollen fullt og helt overalt. Det er stor forskjell på skolene*».

Både assisterende rektor ved videregående og driftsleder understreker at GSK er «*hjetert i bygda*», både på dagtid og kveldstid. Assisterende rektor påpeker at det er rundt 2000 innbyggere på Støren, og at 700 av de oppholder seg på GSK på dagtid; «*det er der pulsen er*». Hun understreker, sammen med prosjektleder, hvor viktig GSK er for å skaffe arbeidsplasser til kommunen. Prosjektleder uttaler at «*skolen er undervurdert i forhold til bolyst. Skolen bringer kompetansearbeidsplasser ut i distriktet, så hvis man mener det skal være like muligheter omkring å vokse opp på Støren som i Trondheim så må man sørge for å få kompetansearbeidsplasser ut i distriktet. Videregående skole er en sånn arbeidsplass, bestående av folk med høyere utdanning slik at de er en ressurs i nærmiljøet*».

Prosjektleder påpeker igjen at skolen skal være et sted som river ned barrierer. «*Man må la folk være synlige med alt de er, gjør og har så man bygger mer forståelse og mindre parallelle liv som er en skummel utvikling i samfunnet i dag med økende forskjeller. Vi trenger å se mer inn i hverandres liv*».

Driftsleder sier at det i forbindelse med byggingen av GSK ble lagt ned fire ungdomsskoler i Gauldal, og at GSK dermed har hatt mye å si for det sosiale.

Leder av kulturhuset sier at GSK har en viktig rolle når det kommer til sosial bærekraft, men innrømmer at de kanskje ikke har nådd helt ut. «*Vi ser at mange velger å kjøre til Trondheim for kulturopplevelser, når de kanskje kan få en like god opplevelse her*». Han trekker også i den sammenheng frem bærekraftperspektivet; «*det er ikke bærekraftig, verken økonomisk eller for miljøet*». Han sier også at de har for lite lavterskelarrangementer, og at eksempelvis biblioteket i større grad kunne ha vært benyttet som møtearena for diskusjoner og foredrag. Han påpeker også at de ikke lykkes helt med å legge til rette for en møteplass for ungdom; «*det er ofte utfordringer med kollektivtransport, og vi merker at ungdommen ikke har så veldig lyst til å sette seg i kantina igjen på kveldstid etter å ha vært på skolen hele dagen*». I tillegg sier han at det ofte stopper på grunn av ressursmangel; «*kulturhuset budsjetteres med overskudd for å kunne ha folk på jobb. Det hadde vært enklere å nå større deler av samfunnet hvis man kunne budsjettert med minus*».

Hvordan kan skolen/GSK tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

Skoleeier sier det ofte handler om ressursbruk. Fylkestinget har vedtatt at skolenes arealer skal leies ut, men at de ikke kan ta leie utover renholdskostnader. «*Det er*

krevende, da må vi stille med ekstra ressurser. I dagens økonomisituasjon er det krevende». Han understreker også viktigheten av at skoleledelsen må ha ressurser til å kunne samarbeide med nærmiljøet. Han sier også at skolene kan inngå partnerskapsavtaler med lokale lag, foreninger og organisasjoner som også kan inneha roller, eksempelvis stå vakt og rydde ved arrangement. Han kommer også inn på samarbeid som en viktig faktor for å lykkes med delt bruk: «Felles møter på tvers av forvaltningsnivå og funksjoner jevnlig er helt avgjørende, hvis ikke blir det sektorisert og silotekning. Må lage strukturer som går på tvers av skoler, lag, kultur, idrett. Må bygge en organisering som tar høyde for å nå mål om sosial bærekraft».

At man trenger flere ressurser understrekes også av leder for kulturhuset. I 2022 hadde kulturhuset både lærling og en på arbeidstrening gjennom NAV, og da så de at aktiviteten på huset økte. De greide å tilby kinoforestillinger seks dager i uka, noe som genererte mer besøk til huset ellers også fordi døra allerede var åpen.

Prosjektleder sier at man kan få til noe mer sammen med andre enn det man får til alene. «Kan hende det høres pompøst ut, men elevene får muligheter til å utvikle talentene sine gjennom det man har bygd sammen. Men samtidig skal man tillate seg å ha store tanker, for det ligger drivkraft i det også».

Driftsleder sier at bygget er tilgjengelig for utleie og bruk uavhengig av om det er skole der på dagtid. Han understreker at det er viktig at skoleledelsen har en positiv holdning til delt bruk. «Hvis de ikke er positive til det så har de ikke noe der å gjøre».

Assisterende rektor ved ungdomsskolen sier at man må få næringslivet inn i bygget, det å ha mange prosjekt og innovasjonscamper trekker folk inn i huset. De er også flinke til å benytte seg av pensjonistene i bygda ved sosiale tilstelninger, og mener derfor at huset inneholder noe for alle.

Hvilken effekt kan delt bruk ved skolen/GSK gi til sosial bærekraft?

Her kommer både driftsleder og leder av kulturhuset inn på kommunesammenslåingen i 1964, og «stammekrigen» som tidligere har fått regjere mellom bygdene som ble sammenslått til én kommune. De beskriver at skillene fra sammenslåingen sakte viskes ut, og at mange nå er positive til GSK, til tross for at det førte til nedleggelse av flere ungdomsskoler. Driftsleder uttaler blant annet at «mange har innrømt i etterkant at det ble veldig bra, selv om det har vært stor motstand». De trekker frem at mange føler stolthet til bygget, og at det er en samlende plass for hele kommunen, men også utenfor kommunegrensene siden det foregår aktivitet i bygget som trekker folk langveisfra.

Prosjektleder sier at effekten er at man fortsatt har en videregående skole der; «det er tyngre å forsvare en skole med det elevgrunnlaget som er der dersom man ikke hadde vært samlokalisert». Han sier at man også har fått til noe som er vesentlig større enn det ville ha vært dersom ungdomsskolen og videregående hadde blitt bygd hver for seg. «Vi hadde ikke fått til store greiene med 140 MNOK, det er helt sikkert, vi hadde ikke fått til å bygge noe som er helt nytt. Da hadde vi vært nødt til å bygge på noe som allerede hadde vært der, og det hadde aldri blitt helt bra på grunn av manglende struktur i eksisterende bygningsmasse». Han påpeker også at en annen effekt er at man har tatt vare på kompetansearbeidsplassene som er viktige for lokalsamfunnet på Støren.

Assisterende rektor ved videregående sier at det er viktig for ei lita bygd å ha et slikt bygg. Hun avslutter med å si at «det er veldig viktig for ei lita bygd, og bygget har blitt det hjertet som jeg håpet på».

4.3 Funn og resultater fra spørreskjemaundersøkelse – eksterne brukere hos GSK

Spørreskjemaet som ble sendt ut til de eksterne brukerne ved Gauldal skole- og kultursenter skulle forsøke å avdekke om de mente de hadde tilpasningsdyktige arealer, og hvilken betydning det hadde for den aktuelle brukeren at laget/organisasjonen/klubben fikk benytte seg av lokalene ved Gauldal skole- og kultursenter. Videre skulle undersøkelsen forsøke å avdekke hvilken betydning de eksterne brukerne mente det hadde for sosial bærekraft at de fikk utøve aktiviteten sin der.

Spørreskjemaet ble sendt ut til 6 eksterne brukere ved GSK, hvorav 3 stk besvarte undersøkelsen. Spørreskjemaet bestod av fire spørsmål med åpne svar.

1. Er rommet/arealet dere bruker egnet for deres bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

Her svarer alle brukerne at arealet de benytter seg av er godt egnet for deres bruk.

Den ene brukeren som til vanlig benytter musikkrommet har i en tid måttet benytte et annet areal ved skolen fordi musikkrommet er opptatt i tidsrommet de har øving. Dette arealet er ikke helt optimalt for deres bruk. En annen bruker trekker frem som positivt at de ofte har bruk for projektor ved sine samlinger, og at de har tilgang til dette, bord og stoler når de samles.

2. Må dere gjøre tilpasninger før rommet/arealet kan tas i bruk (f.eks flytte møbler, rigge utstyr, flytte på skyvevegger, osv)

Brukerne svarer at det i all hovedsak er snakk om flytting av møbler, orgel og rigging av projektor.

3. Hvilken betydning har det for laget/organisasjonen/klubben at dere kan benytte dere av rom/areal ved GSK?

Alle brukerne trekker frem at det er en stor fordel at de får låne lokalene gratis og at den sentrale beliggenheten er viktig.

Den ene brukeren svarer at gode parkeringsmuligheter er et pluss, mens en annen bruker trekker frem at det at de kan benytte utearealet er en stor bonus.

4. Hvilken betydning har det for laget/organisasjonen/klubben at dere kan bruke rom/areal ved GSK, med tanke på sosial bærekraft?

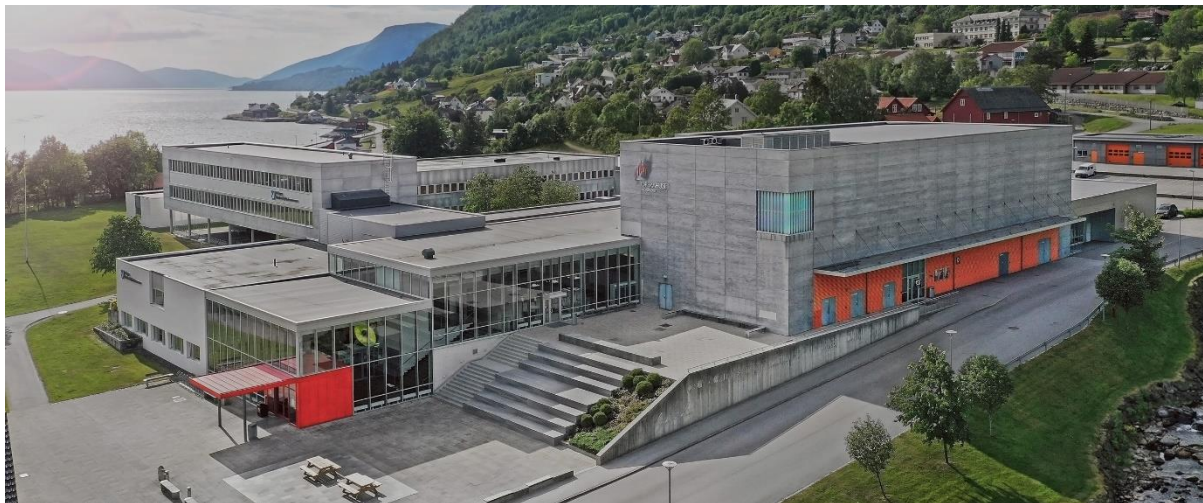
Den ene brukeren fremmer at bygget oppleves som et inkluderende bygg fordi det er enkel adkomst for alle og trivelige lokaler som alle liker å oppholde seg i.

En annen bruker mener det er viktig for dem at de kan benytte lokalene på GSK fordi aktiviteten de utøver er positivt for helsa.

Den siste brukeren mener at det at de får låne lokaler på GSK gjør at deltakelsen og interessen blant ungdommene øker. I tillegg svarer hen at aktiviteten deres er synlig på GSK, og at dette er positivt med tanke på rekruttering og holdninger til deres aktivitet. At bookingen er enkel og at det er god service fra de som jobber ved kulturhuset trekkes også frem som positive faktorer. Brukeren svarer også at det er positivt med et stort fellesskap på GSK og at det er mange forskjellige brukere av bygget.

Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord (EVGS/ON)

4.4 Funn og resultater fra dokumentanalyse

Bilde 17: Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord. (Bilde: Operahuset.no, 2023).

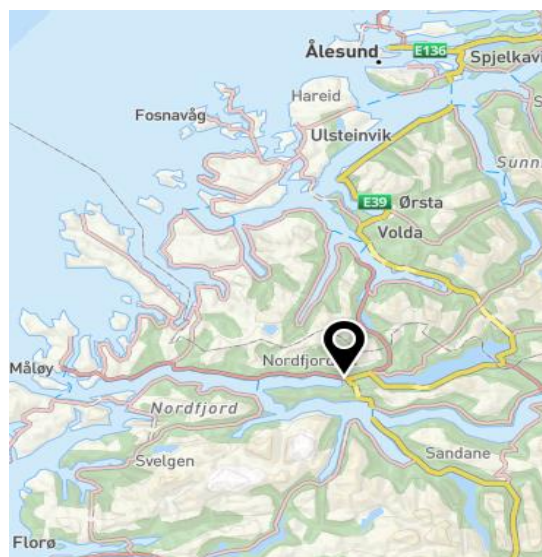
Eid videregående skole og Operahuset Nordfjord (EVGS/ON) er et kombinert skole- og kulturbygg beliggende i Nordfjordeid i Stad kommune (tidligere Eid kommune) i Vestland fylke (tidligere Sogn og Fjordane fylke). Bygget inneholder Eid videregående skole og kulturfunksjoner (Operahuset Nordfjord) bestående av konsertsal/operasal, kinosal og kombinert skole- og folkebibliotek. Skoleåret 2023/2024 er det totalt ca. 400 elever og 85 ansatte ved den videregående skolen. Bygget stod ferdig i 2009 (Byggeindustrien, 2009).

Uteområdet har både sandvolleyballbane, padelbane, grøntområder og utescene.

Den videregående skolen tilbyr opplæring i både studiespesialiserende fag og yrkesfag, herunder elektro og datateknologi, frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign og teknologi- og industrifag. I tillegg tilbyr skolen voksenopplæring, kombinasjonsklasse og påbygging til generell studiekompetanse (Vestland fylkeskommune, 2023).

Bakgrunn for byggeprosjektet:

Eid videregående skole lå opprinnelig på to forskjellige lokasjoner, med studiespesialisering plassert ett sted i bygda og yrkesfag et annet sted i bygda. Man så på dette som uheldig og ønsket å samle skolen og de ulike programmene i ett bygg. På samme tid hadde også Opera Nordfjord behov for større plass og bedre fasiliteter enn det de hadde i aulaen på folkehøgskolen. Tidligere Sogn og Fjordane fylkeskommune og Eid kommune begynte derfor å se på om man kunne slå seg sammen i ett felles bygg.

Bilde 18: Kartutsnitt. (Kommunekart.com).

Resultatet ble dermed å bygge ny videregående skole og operahus med flere kulturfunksjoner rundt det eksisterende allmennfagbygget til Eid videregående skole.

Bygget er til sammen på 9 500 kvm, der 5 700 kvm er nybygg og 3 800 kvm er delvis rehabilitering av det eksisterende skolebygget fra 1970-tallet.

Prosjektets ambisjoner, mål og strategier:

Ifølge anbudsutredningen (Nordplan AS, 2006) er hovedmålet for Eid videregående skole

Å formidle kunnskaper, ferdigheter og haldningar til elevane. Dette krev ei opplæring som er tilpassa eleven sine føresetnader i eit miljø som fremjar trivsel og motivasjon.

For å nå skolens mål er følgende strategi fastsatt med hensyn til fysisk utforming av skolebygget:

For å nå skulen sine mål og visjonar, må skulebygga vere prega av opne og fleksible løysingar. Miljøet må vere inspirerande og fremje læring, og det må liggje til rette for å bruke variasjon i opplæringa.

Som en del av strategien er det blant annet nevnt at:

- Skolebygget skal være oversiktlig, slik at alle kan være nære hverandre, og slik øke trivselen for alle.
- Biblioteket må utformes slik at dette blir naturlige møtesteder både for de som har arbeidsplassen sin på huset og for andre i lokalsamfunnet.
- Kantine/oppholdsrom må inndeles og innredes slik at det blir opplevd som uformelt og intimt.
- Skolen skal være åpen på kveldstid.
- Lokalt arbeidsliv og lokalsamfunnet skal være en naturlig del av læringsmiljøet, og skal kunne benyttes av elever og lærlinger, publikum, grupper og organisasjoner etter ordinær skoletid.

Ifølge anbudsutredningen er målsetningen ved utforming av bygget:

Å skape eit skule- og kulturanlegg som er samlande for skulen og for lokalsamfunnet. Anlegget skal medverke til å utvikle sosiale nettverk og trygge møteplassar, både for elevane og lokalbefolkninga. Det skal imøtekomme nye og endra behov, legge til rette for å kunne realisere visjonar rundt ny pedagogikk, nye arbeidsformer, nye tilbod og nye brukargrupper. Døme på dette er nye krav til arbeidsplassar for lærarar, datarom, grupperom, og endringar i elevtal totalt sett, i søkninga til skulen, i fagtilbodet osv. Anlegget skal vere ein velfungerande ressurs- og kunnskapsbase for skulen og lokalsamfunnet, og skal tilrettelegge for eit levande kulturliv. Det skal legge rammene for utvikling av eit miljø som kan utnytte det vekstpotensialet som ligg i eit samarbeid mellom skule, næringsliv og kulturliv – både mellom lærarar og elevar, og i høve til samarbeidslæring, elevbedrifter, internasjonaliseringsarbeid osv.

For å kunne imøtekomme stadige endringer i pedagogikk og innhold i skolen, ble det bestemt at arealet skulle ha høy grad av generalitet, fleksibilitet og elasticitet.

Det har ikke vært mulig å få tak i dokumenter fra fylkeskommunen som sier noe om hva som lå til grunn av strategier og føringer knyttet til delt bruk av areal da prosjektet var under planlegging.

Men, i prosjektoamtalen (Nordplan, 2007) står det imidlertid:

Anlegget er organisert med tanke på god integrering av ulike programavsnitt der yrkesfag, allmenfag, folkebibliotek og opera skal finne saman og oppnå sambruksfordelar. Hovudgrepet for dette er gjort ved å disponere anlegget som ein krossoverstruktur. Dei ulike kulturane kan utvikle sine spesialitetar funksjonelt og praktisk, samstundes som fysisk nærleik og sambruk av rom og utomhuskvalitetar vil tilføre puls og synergi.

Det står også nevnt at:

Anlegget har optimal funksjonalitet i høve til å integrere nødvendige deler av skulen sine verkstad og undervisningsareal, både ved produksjon av kulisser, innøving av operaoppsettingar og under forestilling.

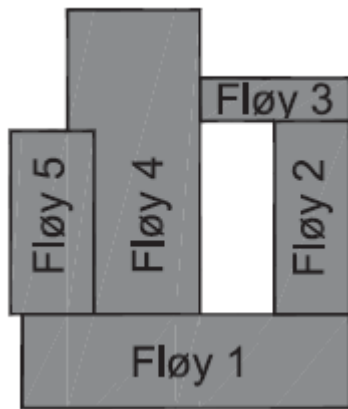
I anbudsutredningen står det følgende om sambruk:

Av omsyn til investeringskostnad og driftsøkonomi, og for å bidra til ei berekraftig utvikling, skal anlegget ha ei så arealeffektiv planløsning som mogleg. Samla sett ligg det og eit stort potensiale i anlegget for stor grad av sambruk. I tillegg til å løyse skulen sitt samla arealbehov integrerer ein sambruk av skuleareal på dagtid og opera-/kulturareal utanom skuletida. I dette kan ein og kombinere – og løyse – kommunen sitt behov for ein moderne kinosal og tidsmessige lokale til bibliotek. For kultur vil dette gjere det mogleg ved leige å få tilgang til lokale/fasilitetar som ein elles måtte etablere særskilt. For skulen medfører dette at ein kan nytte kultur sine spesiallokale til undervisning. (...) Anlegget skal ut frå dette tilrettelegge for så høg grad av sambruk/fleirfunksjonstenking som mogleg (...). Dette gjeld både sambruk mellom aktørane i anlegget og sambruk med lokalsamfunnet (til dømes næringsliv, organisasjonar eller andre skular).

Fysisk utforming:

Bilde 19: Orienteringsbilde. (Bilde: Operahuset.no).

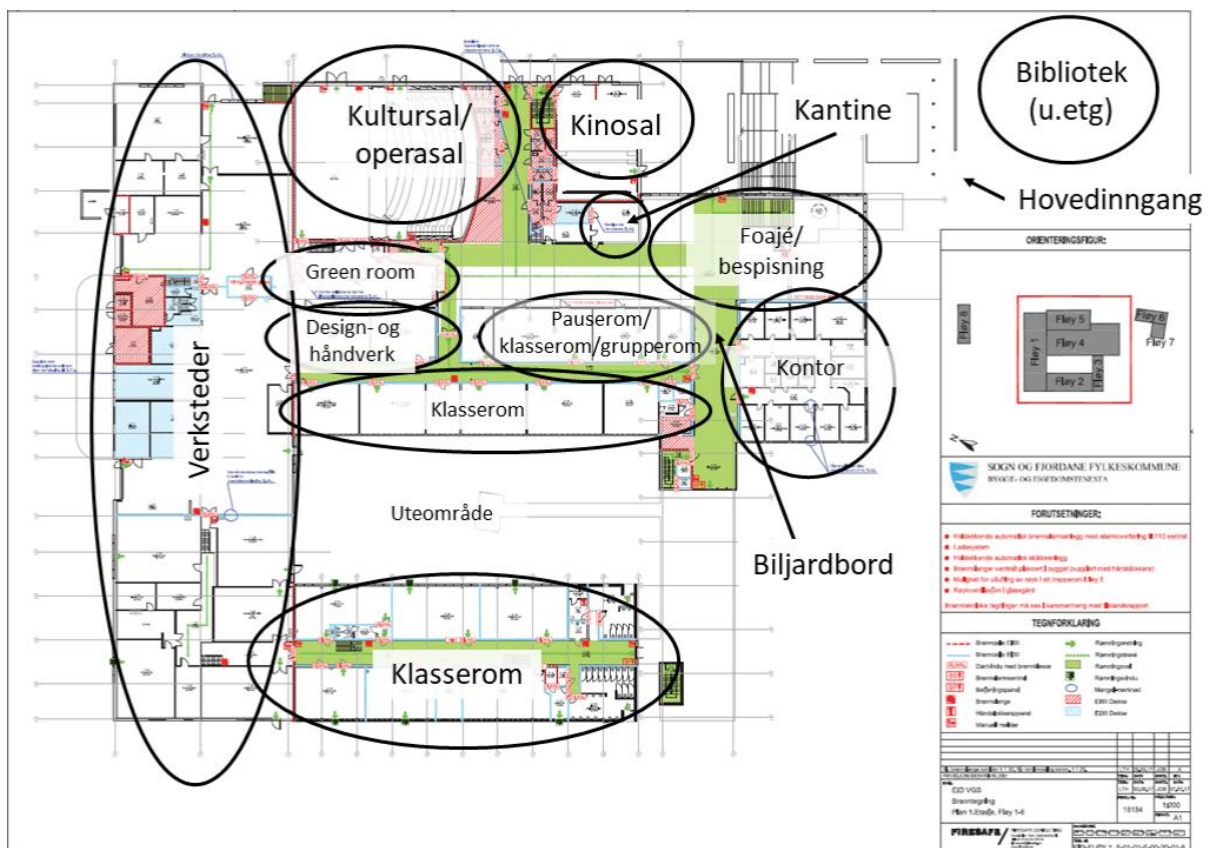

Figur 12: Orienteringsfigur EVGS/ON

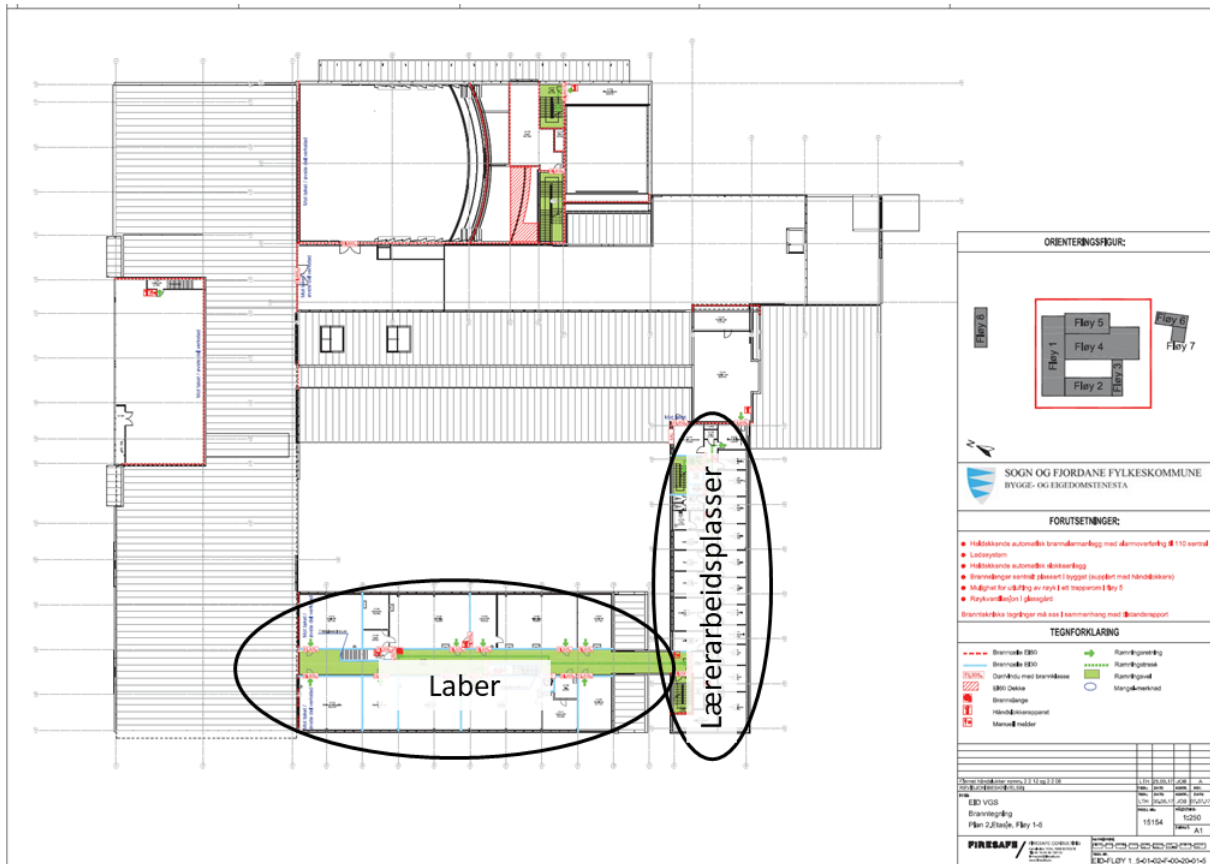
Bygget har fløyvis oppdeling, der fløyene 1-4 tilhører Eid videregående skole og fløy 5 tilhører Operahuset Nordfjord.

I fløy 1 befinner verkstedarealene seg og det er her elevene ved programfagene for yrkesfag har undervisning. Verkstedarealene ligger vegg i vegg med kultursalen. I fløy 2 ligger de ordinære klasserommene og labene. I fløy 3 ligger lærerarbeidsplassene, fordelt over to etasjer. Fløy 4 går over tre plan og har bibliotek beliggende ved inngangspartiet i underetasjen. Derfra er det trapp opp til 1. etasje der man kommer opp i foajé og kantineområdet. Like ved bespisningsområdet ligger

lærernes personalrom/pauserom, møterom og grupperom. Ansatte ved Operahuset Nordfjord har sine kontorplasser/møterom like ved trappeområdet/foajéen. Her finnes også tverrgående gate med ordinære klasserom. Green room ligger helt i enden av fløy 4. Fløy 5 eies av Stad kommune og disponeres av Operahuset Nordfjord. Her ligger kultursal/operasal og kinosal.

Bilde 20: Plantegning 1. etg

Bilde 21: Plantegning 2. etg

Større versjoner av plantegningene for 1. og 2. etasje ligger i vedlegg 13.

Delt bruk av areal:

Mellom byggets primærbrukere foregår det delt bruk av følgende arealer på dagtid:

- Klasserom
- Verkstedarealer
- Kontor og møterom
- Foajé/kantinens bespisningsområde
- Kantine
- Kultursal/operasal
- Kinosal
- Bibliotek
- Green room

I tillegg er både ungdomsskolen og den videregående skolen brukere av den kommunale idrettshallen (Eid idrettshus) på dagtid.

Eksterne brukere benytter følgende arealer:

- Klasserom
- Verkstedarealer
- Personalrom/pauserom
- Foajé/kantinens bespisningsområde
- Kantine
- Kultursal/operasal

- Kino
- Bibliotek
- Green room

Organisering:

Vestland fylkeskommune eier tomten bygget står på, men Stad kommune har en evigvarende og vederlagsfri rett til å ha bygningsmasse stående på eiendommen. Av bygningens areal eier kommunen 1 671 kvm, mens fylkeskommunen eier 6 183 kvm. Fellesarealet utgjør 1 288 kvm og eies i fellesskap.

Det er i egen avtale mellom kommunen og fylkeskommunen avtalt at den videregående skolen har rett til å benytte lokalene i kulturdelen i skoletiden når lokalene er ledige, og at kulturdelen på samme måte har rett til å benytte skolens lokaler på ettermiddag og i helger. Dette skal skje vederlagsfritt.

Vestland fylkeskommune har ansvar for drift og renhold av bygget. De står også for kantinedriften.

For å kunne planlegge fremtidig aktivitet i bygget avholdes det møte hver torsdag der representanter fra både Operahuset Nordfjord, Eid videregående skole, drift og renhold deltar. Referat fra møtene sendes ut til alle som har sin arbeidsplass i huset.

4.5 Funn og resultater fra dybdeintervju – Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord

I dette delkapittelet vil funnene fra de kvalitative dybdeintervjuene bli presentert. Strukturen vil følge samme inndeling som intervjuguiden (vedlegg 2). Det ble gjennomført 5 dybdeintervjuer med personer som har eller har hatt tilknytning til Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord, herunder skoleeier, prosjektleder, skoleledelse (assisterende rektor), driftsansvarlig og leder for kulturfunksjoner. Det ble gjennomført semistrukturerte intervju, der intervjuguiden la utgangspunktet for tema og spørsmål.

For enkelthets skyld vil Eid videregående skole bli forkortet EVGS og Operahuset Nordfjord ON.

4.5.1 Overordnede mål og strategier

Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan skolebyggene skal utformes fysisk?

Skoleeier svarer at de har et mål om at de skal ha tilbud som er overordnet likt for elevene, uavhengig av om man bor i bygd eller by; man skal ha like gode verksteder og muligheter for å få opplæringen sin. De bruker Fylkeskommunalt eiendomsforums arealmodell (FEF-arealmodell) som gir føringer for areal og er et verktøy som gir en pekepinn på om man er på rett spor. Videre forteller hun at de har en strategi om at de skal ha et nært og godt samarbeid med næringslivet for å sikre at yrkesfagelevne får lære plasser. Hun sier også at de har et mål om å ikke overskride budsjetter og at dette er knyttet til tilbudsstruktur. Det er derfor viktig å fylle opp klassene.

Avslutningsvis sier hun at de har en strategi om at de skolene det satses på skal være attraktive, moderne og relevante, slik at elevene ønsker å gå der og bli igjen i hjemkommunen sin.

Prosjektleder sier at man i byggeprosjektet EVGS/ON satte minimumskrav, både areal- og funksjonsmessig, men også teknisk og kvalitetsmessig, og sendte dette ut på totalentreprisekonkurranse som også innebefattet design og arealbruk. Fylkeskommunen hadde sammen med Eid kommune utarbeidet et felles program for funksjoner man trengte, samtidig som man så på hva som var mulig å utnytte felles av areal. *«Det var satt tanker om det i rom- og funksjonsprogrammet, men konkurransen var lagt opp slik at de kunne utvikle det litt selv, men vi la opp til design og arealutnyttelse som en del av totalentreprisen, vi hadde ikke laget skisser eller tegninger på forhånd».*

Assisterende rektor ved EVGS kjenner ikke til om det foreligger mål/strategier i dag, han sier han har lite å gjøre med eiendomsavdelinga. Men under byggeprosjektet sier han at det var nedfelt i mål- og strategiprogrammet til fylkeskommunen at de skulle være regional utviklingsaktør, og at i det ligger samarbeid med andre om blant annet bygg og utstyr.

Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man kan få mest mulig arealeffektive skolebygg gjennom delt bruk?

Skoleeier sier at de per i dag ikke har noe vedtatt mål om det, men at de har en sak om «åpen skole» ute på høring. Tanken er at man skal gi frivillige, idrett og andre muligheter til å bruke skoleanleggene etter skoleslutt, nettopp for å få den sambruken med andre. *«Det bør være forankret lokalt for at det skal være en suksess».*

Prosjektleder mener at det helt klart var fokus på arealeffektivitet, og at et av de sentrale målene i byggeprosjektet var at man skulle utnytte fellesareal slik som eksempelvis garderobe, auditorium, kinosal, og så videre i felleskap. Dette lå til grunn i konkurransegrunnlaget. Han kan ikke huske om fylkeskommunen den gang hadde mål/strategier om arealeffektive skolebygg på generelt grunnlag.

Assisterende rektor viser til FEF-standarden; *«føler at standarden ikke er noe bidrag til å bli positiv, den er tøff. Det er voldsomt arealeffektivt og nøye tilmålt. For oss blir dermed de andre sitt areal som skolen kan bruke viktig».*

Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man gjennom delt bruk av areal kan legge til rette for økt aktivitet i skolebygget?

Skoleeier viser til saken om «åpen skole» som er ute på høring. Utover dette nevner hun at det finnes eksempler på at de går sammen med for eksempel kommuner om å bygge areal sammen.

Prosjektleder sier at det alltid er en del av planleggingen å se på hvordan man kan gjøre byggene mest mulig fleksible for alle typer undervisning og bruk utover skoletiden.

Har du kjennskap til NOU 2004:22 «Velholdte bygninger gir mer til alle», og har den påvirket tenking og fysisk utforming av skolen, herunder delt bruk?

Av de forespurte er det kun prosjektleder som kjenner til NOU'en, men han vet ikke om den kan ha hatt innvirkning på prosjektet siden de overordnede føringene allerede var lagt da han kom inn i prosjektet.

4.5.2 De fysiske arealenes utforming

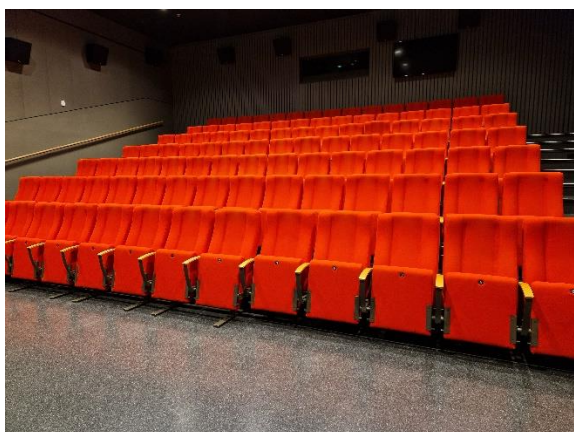
Hvilke grep er gjort med hensyn til tilpasningsdyktighet?

Prosjektleder sier at han ikke vet hvor vektlagt det var den gang da, men at det nok ikke var så forskjellig fra slik det er i dag og påpeker at tilpasningsdyktighet er et av delkriteriene som blir vurdert i konkurranse. Videre legger han vekt på at de hele tiden måtte prioritere hva som var viktigst, og at prioriteringene la føringer når vanskelige valg måtte tas: *«hva var viktigst, kinosal eller auditorium, de har vidt forskjellig utforming. Man måtte kompromisere. Fellesarealet skulle fungere i skoletiden og ellers til ulike arrangement. Klasserommene skulle fungere som omkleddingsrom ved store operaoppsetninger. Men hva var viktigst, at rommene skulle fungere som klasserom eller omkleddingsrom? Helt klart klasserom siden det er det de skal brukes som 99% av tiden. Så det var mange diskusjoner om fleksibilitet og prioritet. Noe ble prioritert, og andre ting måtte vike, men det ble «godt nok».*

Videre kommer han inn på at brukernes forventninger må avklares på rett måte: *«dialogen og dynamikken mellom brukere og administrasjon i prosjektene er viktig. Ingen får det helt optimalt. Man må respektere rollene og avklare forventninger. Det blir ikke helt optimalt for FK når kommunen skal være med, og omvendt. Dette har blitt en åpen skole, det kan nesten ikke bli mer bruk der, så slik sett har man i alle fall lyktes med det».*

Synes du at Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov?

Her er alle de forespurte informantene enige i at bygget er fleksibelt, men at det også kunne ha vært bedre på enkelte punkter. Klasserommene trekkes frem som fleksible fordi de kan benyttes til ulike aktiviteter, men i hovedsak er det fellesarealene og kulturfunksjonene som anses for å være de mest fleksible arealene. Assisterende rektor uttaler at: *«for eksempel legger Kunnskapsløftet 2020 overordnende læreplanmål som gjennomsyrrer alle fag, og vi skal om to uker ha klimakonferanse i kultursalen og foajeen. Vi hadde ikke fått til det uten kulturfunksjonene. Det å ha tilgang til kultursal, kinosal, foajé og bibliotek som kan brukes og tilpasses til det aller meste gir oss kjempemuligheter. Foajéen kan brukes til de mest utroligste ting!»* Han sier også at de er flinke til å bruke arealene, og at sammensetningen av areal og plasseringen av de gjør at elevene er rundt på hele skolen og sitter der og gjør skolearbeid i stedet for å sitte i klasserommene.

Bilde 22 og 23: Kinosal og kultursal. (Egne bilder).

Driftsleder mener at verkstedarealene og rommene for kjemi og fysikk ikke enkelt kan la seg endre, og at verkstedarealene er plassert litt bort fra fellesarealene slik at logistikken gjør at det er vanskelig å bruke disse rommene til andre formål; *«det var nok en tanke*

bak plassering av de ulike rommene». Han sier at de vanlige klasserommene kan endres ved behov. Alt møblement i klasserommene er flyttbart.

Leder for ON sier også at arealet gir store muligheter, men at det krever en del logistikk, og at man i planleggingsprosessen ikke har tenkt langt nok med tanke på lagerplass, håndtering av stoler og bord som må flyttes, og så videre. Han påpeker også at foajéen gir enorm fleksibilitet i hva arealet kan brukes til, med god takhøyde, stor gulvflate, det er sentralt plassert kantine og tilkomst fra flere sider.

Bilde 24 og 25: Foajé med kantine og bespisningsområde. (Bilder tatt av leder for Operahuset Nordfjord).

Kunne skolens arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible?

Prosjektleder sier at erfaringen etter 10 års drift viser at de kunne ha gjort noen småjusteringer der, blant annet med garderobefasilitetene til ansatte, og at arealet til backstage burde vært større.

Assisterende rektor nevner at de mangler flere sosiale soner og uformelle møteplasser til de elevene som ikke ønsker å oppholde seg i foajéen. Området der biljardbordet står er et populært samlingssted, og nå som biljardbordet er borte (pt. under utskifting) merkes det godt at disse elevene heller sitter i klasserommet. Ellers nevner han at det mangler både garderobe, lagerplass og samtalerom. Ifølge han har skolen arealoverskudd i henhold til FEF-arealmodell, og at dette kommer av at de både har metallverksted og treverksted. Han sier også at siden de har arealoverskudd så får de beskjed om å bygge om eksisterende areal for å få de rommene de ønsker, men at det ikke er aktuelt fordi dette vil gjøre det dårligere for elevene.

Bilde 26: Område for biljard. (Bilde tatt av leder for Operahuset Nordfjord).

Driftsleder sier at det mangler samtalerom. Han sier videre at elevene som har behov for tilpasset opplæring krever mer enn før, og at dette er vanskelig å få til i et bygg der dette ikke var tenkt på da bygget var nytt. Han sier også at det er utfordrende å tilrettelegge for endringer til skolestart siden søknadsfristen for elever som søker seg til skolen er 1. mars. «Det er nesten håpløst for en byggeier å stå klar med alle fasiliteter på kort tid, man må få vite det i tidlig fase». Han poengterer at scenariotenking er viktig og at man må prøve å se behovene frem i tid. Men, til tross for nye skolebruksplaner og politiske vedtak så mener han at skolebygget fungerer bra.

Leder for ON mener at rommene som ligger i tilknytning til foajéen (personalrom, møterom, klasserom) burde hatt skyvbare glassvegger slik at man kunne ha utvidet foajéen ved behov. Han mener også at klasserommene i bakkant av disse rommene kunne ha vært mer fleksible om de hadde hatt skyvevegger og dermed vært mulige å dele opp. Han nevner også at de skulle hatt flere samtalerom og lager i tilknytning til foajéen.

Bilde 27: Foajé. De åpne glassflatene går inn til personalrom, møterom og klasserom. (Bilde tatt av leder for Operahuset Nordfjord).

Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?

Skoleeier forteller at fleksibilitet og elastisitet er noe de vektlegger i konkurransekriteriene ved planlegging av nye bygg. Hun sier også at de opplever at fagfornyelse kan klusse med arealene, for eksempel krever voksenopplæringa, som tidligere kun har hatt rent teoretisk opplegg, praktisk undervisning også. I tillegg nevner hun den kommende fullføringsreformen som et usikkert moment og som direkte vil gripe inn i skolenes arealbruk fremover. Hun påpeker at eiendomsavdelingen og utdanningsavdelingen er mye mer rigget for å tenke scenariotenking nå enn hva de var før, og at de fremover ønsker å teste ut nye måter å undervise på og muligens forlenge skoledagen for å utnytte skolebyggene bedre.

Prosjektleder vektlegger dialogen med utdanningsavdelingen som viktig, og sier at utdanningsprogrammene endrer seg hele tiden, og at noen utdanningsprogram er det vanskeligere å tilrettelegge for enn andre. Spesielt gjelder dette yrkesfag og verkstedarealene. Han påpeker at areal koster mye, og at de derfor er opptatt av å bygge de arealene de trenger, og at arealene skal være fleksible og arealeffektive. *«Vi er på langt nær flinke nok til å planlegge for fremtidige endringer, usikker på om vi får det til, selv om vi vil det så gjerne».*

Assisterende rektor påpeker også de samme som driftsleder tidligere har gjort, at det er utfordrende å skulle gjøre om arealene til skolestart når søknadsfristen for nye elever er 1. mars. Men likevel sier han at han er fornøyd med bygningsmassen på den måten at de kan få til mange ting.

4.5.3 Delt bruk

Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk ved EVGS/ON?

Her påpeker skoleeier flere faktorer. Blant annet at fylkeskommunen skal være en samfunnsbygger gjennom samlokalisering av fylkeskommunale og kommunale aktiviteter, og at dette er spesielt viktig i mindre byer og tettsteder. Det er også arealeffektivt, og selv om hun sier at hun er usikker på om man sparer så mye areal på det, så bruker man i alle fall arealene mer aktivt. Når man samler aktiviteter så gir det også en effektivisering av byggdrift og renhold. Til slutt nevner hun at man har et ansvar for elevenes sosiale og psykiske helse, og at det er positivt dersom man greier å bygge skoler der elevene ønsker å være både på dagtid og kveldstid og at det kan bygge opp om aktiviteter utover ordinær undervisningstid.

Prosjektleder sier at man så at man hadde sammenfallende behov; kommunen hadde behov for ny kulturarena, nytt bibliotek og kino, og skolen hadde behov for å samlokalisere yrkesfag og studiespesialisering. Man begynte derfor å se på om man kunne bygge noe sammen, samtidig som det var ønskelig å bygge noe «mer» enn en skole og «mer» enn et kulturhus.

Assisterende rektor sier at den sterkeste drivkraften for å få realisert prosjektet var å presentere et prosjekt for politikerne som ville ha tyngde og aktualitet slik at man fikk et positivt vedtak. Skolen hadde kjempet i mange år for å samlokalisere yrkesfag og studiespesialisering, så når de nå skulle prøve å komme i posisjon for å realisere prosjektet så måtte det ikke koste for mye, og sambruk ville gjøre prosjektet rimeligere siden det var flere å dele kostnadene på. Fylkeskommunen og kommunen så at man sammen kunne få til et godt prosjekt som kunne selges inn til politikerne. Han sier også at delt bruk er selve idéen bak prosjektet. Og legger til at *«delt bruk er for å få best mulig skole for vår del, og for operaen sin del for å få best mulig tilbud til sine brukere. Pluss at vi har det i oss å være en regional utviklingsaktør – at vi skal bidra».*

Leder for ON peker på at både arealeffektivisering, økonomi, driftsfordeler og bærekraft spiller inn, men at ambisjonen var at man ønsket å kunne tilby mer av det man hadde til et høyere nivå, at man skulle løfte produksjonsmiljøet til et mye mer profesjonelt miljø. Han legger også til at bygget ligger slik til i bygda at det fyller en funksjon som storstue for bygda.

Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolen?

Skoleeier sier at man på generell basis prøver å finne ut hvilke areal som kan være delingsareal og hvilke areal som ikke skal være det allerede i programmeringsfasen. Hun sier at dette er nyttig fordi man får konkretisert det skikkelig før man går ut i konkurranse.

Både prosjektleder, assisterende rektor, driftsleder og leder for ON nevner innledningsvis at møtet de har hver torsdag formiddag er essensielt og suksessfaktor nummer én for å få sambruket til å fungere. I disse møtene planlegges all aktivitet som skal skje i bygget de neste ukene, både fra skolens og Operahuset Nordfjord sin side, men også prosjekt som drift og renhold måtte ha. På den måten får man booket de arealene som er nødvendige for aktiviteten som skal skje og alle får planlagt sin drift basert på den aktiviteten som skal skje. På møtene deltar representanter fra skoleledelsen og Operahuset Nordfjord, samt drift og renhold. Møtereferat sendes ut til alle i skolens administrasjon, lærere, drift, renholdspersonell, og ansatte ved kulturfunksjonene.

Leder for ON forteller at de har egen bookingløsning og at de fleste er etterrettelige med å booke. Han sier også at de lar skolen bruke biblioteket til utdeling av lærebøker og digitale skolemidler, samtidig som det er folkebibliotek og har en meråpent-funksjon (selvbetjent løsning utenom betjent åpningstid). Videre forteller han at kinoen fungerer som auditorium for skolen på dagtid. Inntektsgivende arrangement har førsteprioritet, men de prøver å planlegge dette i god tid slik at skolen har mulighet til å legge om undervisningen sin til andre plasser. ON benytter skolens arealer ved store arrangementer, i tillegg til at skolens elever aktivt bidrar i planlegging og produksjon. Han nevner eksempelvis at yrkesfagelevne bidrar i arbeidet med å lage scener og ved hår/sminke. Som suksessfaktor nummer to nevner han at de har lønnede husverter som «følger med på kjøpet» når eksterne leier lokalene. Dette mener han gir bedre service, bedre bruk av arealet, mindre feil/mangler og ødelagte ting. «Husvertene gir en profesjonell ramme til leieforholdet, noe som gjør at folk blir flinkere til å arrangere og dermed tjener mer penger på sine arrangement. Dette skaper mer aktivitet og mer penger til lag og organisasjoner».

Både driftsleder og leder for ON nevner at holdninger knyttet til å dele areal nok kan henge litt igjen fra den gamle skolen, og at det tok tid før en del aksepterte at det var en ny hverdag der man skulle dele på arealene. Leder for ON forteller at noen av de som har vært lenge ved skolen fortsatt kan henge litt igjen i gammel arbeidsmetode, men at ingen av de nye som kommer inn tenker sånn.

Når (tidspunkt) foregår det delt bruk?

Ifølge leder for ON pågår det delt bruk hele tiden; dagtid, ettermiddag, kveld og helg. Han sier at bygget er åpent fra 07-23 på hverdager, og at huset er åpent på lørdager samtidig som biblioteket er åpent, og på søndager når kinoen er åpen. «Men det er som regel alltid noe som skjer slik at det også er åpent ellers på lørdag og søndag også». Han forteller videre at bygget brukes selv om det ikke er ansatte til stede, og at det betyr at

ungdommene som ønsker å henge der for eksempel kan bruke biljardbordet selv om det ikke er voksne til stede.

Ifølge driftsleder er det alltid aktivitet på huset, selv i skoleferiene. «Vi kan ikke la huset stå tomt en dag. Det er kreative sjeler på kultur som raskt hiver seg rundt og planlegger hvis skolen er stengt slik at elevene har noe å gjøre, for eksempel dagkino».

Assisterende rektor svarer at det i hovedsak er skolen som låner ON sine arealer, men at det også forekommer at ON låner deres klasserom. Om ekstern utleie/utlån av skolens lokaler sier han; «vi har en ansatt som ordner med utlån/utleie, det er ikke større omfang enn at vi har kontroll på det. Utleie er ikke noe satsingsområde hos oss, det er altfor mye plunder».

Hvilke rom/arealer er best egnet for delt bruk?

Skoleeier nevner idrettsareal, auditorium, kantinenes bespisningsområde, ordinære klasserom og andre fellesområder som egner seg for utleie/utlån. Hun påpeker at dette krever at man har toaletter tilgjengelig og at dette avsettes i egen fløy samlet med det arealet som skal lånes ut.

Både assisterende rektor, driftsleder og leder for ON nevner foajé, bibliotek, kultursal, kinosal og kantine. Green room, personalrom, møterom og klasserom blir også nevnt.

Hvilke rom er dårligst egnet for delt bruk?

De fleste svarer at verkstedarealene og labene er utfordrende å låne ut på grunn av sikkerhet/HMS. Likevel påpekes det at samarbeidet mellom ON og skolen fungerer bra med tanke på at elevene får være med å produsere scener i verkstedarealene.

Skoleeier nevner at selve kantina kan være krevende å låne bort med tanke på Mattilsynet og regelverk. Videre nevner hun at lærerarbeidsplasser og kontor er krevende å låne bort med bakgrunn i personopplysninger. Dette nevner også av assisterende rektor.

Leder for ON sier at green room til tider kan være problematisk å sambruke fordi det krever mye. Det er høy bruk der og derfor kan man ikke ha noe stående der før nestemann skal inn. «Skulle ønske at man hadde mer på kontroll på det rommet fra kultur sin side, det er litt problematisk at det er et flerbruksareal».

Bilde 28 og 29: Green room. (Bilder tatt av leder for Operahuset Nordfjord).

Hvem er brukerne av rommene der det foregår delt bruk (både interne og eksterne)?

Den videregående skolen og Operahuset Nordfjord nevnes som de interne brukerne.

Assisterende rektor nevner flere eksterne brukere: eldrekino, barnehager som spiser lunsjen sin i kantina, ungdomsskoleelever som benytter seg av biblioteket og kultursalen, kommunen som har benytter lokalene ved personalmøter, privat næringsliv og cruiseturister. Han sier også at foajéen og kantina blir benyttet ved bryllup, barnedåp, konfirmasjoner og moteshow. Han nevner også skolekorps som benytter flere av rommene, blant annet klasserom til overnatting.

Leder av ON sier at Stiftelsen Opera Nordfjord er den største samarbeidspartneren og at de er tungt inne i bruken av Operahuset. Videre nevner han at de selvsagt har artister som kommer på besøk, og at det ellers er lag, organisasjoner, sangerstevner, korpsseminar, barnesangstevne, konfirmantfestival, bryllup, teknologimesse og kursvirksomhet.

Hvordan fungerer samarbeidet om bruk av rommene/arealene mellom Operahuset Nordfjord og den videregående skolen?

Her svarer leder for ON at det er både positive og negative sider ved samarbeidet. Først og fremst påpeker han at det har mye med holdning å gjøre, men også hva og hvordan man prioriterer og hvordan man har vært vant til å jobbe tidligere. *«Noen henger igjen i «skole først» i stedet for å tenke på huset som et større fellesskap. De som gjør det er mer restriktive på deling av areal, mens andre ser kun fordeler ved å dele areal. Det henger nok igjen fra da det kun var skoledrift der. Ingen av de nyutdannede og nytilsatte ser ulemper ved dette. Mange ser merverdien av det, men noe henger igjen enda.»* Videre trekker han frem omorganisering av drift som positivt, og at drift nå ligger under bygg- og eiendomsavdelingen i fylkeskommunen i stedet for direkte under rektor ved skolen som det gjorde tidligere. *«Rektor var eneherster på skolen og var også arbeidsgiver til drifterne og hadde mulighet til å påvirke og prioritere på en helt annen måte enn i dag. Man så at skolen formet seg etter hvordan rektor var og rektors interesser. Dette ble nok med videre over i samdrift i 2009, og det gikk ikke helt knirkefritt. Nå er man i stedet leietakere i bygget. Dagens driftere likestiller alle leietakere, alles behov er like viktige. Man prøver å finne løsninger som er til det beste for alle».*

Hva er driverne ved delt bruk av areal?

Skoleeier nevner at det er konkurranse mellom offentlig og privat videregående opplæring, så derfor er det viktig å være en attraktiv skole som elevene foretrekker fordi det er et godt miljø og et godt sted å være. Hun har tro på at det å samle flere funksjoner slik som eksempelvis kultur og idrettsanlegg gjør at attraktiviteten til skolen går i positiv retning. Det gjør at man får aktivitet som ikke nødvendigvis er undervisning, og at forskjellige typer mennesker møter hverandre, og man blir en del av miljøet og samfunnet rundt.

Prosjektleder nevner at delt bruk av areal gjør at det er store ressurser som kan utnyttes ved at flere kan bruke det samme arealet og utstyret. *«Ofte blir utstyret brukt bare noen få timer eller minutter hver uke, så det er stort potensiale i at flere kan bruke areal og utstyr».*

Assisterende rektor sier at det for den videregående skolen gir muligheter å ha tilgang til en kultursal der alle elever og ansatte kan samles.

Driftsleder påpeker at den største fordel er at bygget ikke står tomt, og at det at det er så sentralt plassert gjør at den blir brukt. Han legger også vekt på at de som drifter bygget legger mye arbeid i å holde bygget ryddig, rent og fint, slik at opplevelsen blant de som bruker bygget er bra. Han sier de har en politikk på at de skal ha løpende vedlikehold på byggene, og at dette er bedre enn ta det bolkevis med noen års mellomrom, på den måten mener han man unngår vedlikeholdsetterslep. *«Vi ser viktighetene av å ha bygg i tilfredsstillende stand og som fungerer som det skal. Varme og ventilasjon skal være oppdatert til enhver tid slik at det fungerer som det skal. Det er suksessnøkkelen til å lykkes med drift».*

Leder av ON sier at man gjennom delt bruk av arealet får driftet bygningsmassen effektivt, og at de får mye bruk og aktivitet ut av den bygningsmassen de har. *«Det er gøy å jobbe med det når mye skjer, man utvikler seg, blir flinkere, føler eierskap til bygget. De som er her og bruker bygget på både daglig og sporadisk basis føler at det er et levende hus som det er trygt å komme inn i. Bygget har mange funksjoner og er viktig for folk».*

Hva er barrierene ved delt bruk av areal?

Skoleeier påpeker at det blir en diskusjon om hvor stor del av arealet man skal tilgjengeliggjøre for andre, og at sikkerhet og hærverk nok er de største barrierene knyttet til delt bruk. En del utstyr krever opplæring og kompetanse, og da kan man ikke slippe til folk dit som ikke har kompetansen på plass. Dette nevnes også av prosjektleder som hovedfaktorene for barrierer ved delt bruk; *«det er kostbare og farlige ting. Det må være organisert og ordentlig, det er noe man må ha kontroll på. Vi må sette krav til at de har kontroll på sikkerhetssystem, brannsikkerhet og låsesystem».*

Skoleeier sier også senere i intervjuet at delt bruk av areal ofte kan bli en kilde til konflikt fordi kommunene (som man bygger sammen med) ofte programmerer mindre areal enn de egentlig trenger. Hun tror dette kan ha sin årsak i at kommunene oftere har strammere økonomi. Dette gjør at kommunene ofte «spiser seg inn» i fylkeskommunens areal når bygget tas i bruk. *«Skal man ha sambruk så krever det av og til litt ekstra areal som ligger tett på for å avdempe mulige utfordringer».*

Assisterende rektor nevner at den største barrieren for delt bruk er folk som ikke er innstilt på sambruk og samarbeid. Videre nevner han GDPR og taushetsplikt, og at det er derfor man ikke skal slippe noen inn i kontorfløyene der lærerarbeidsplassene er.

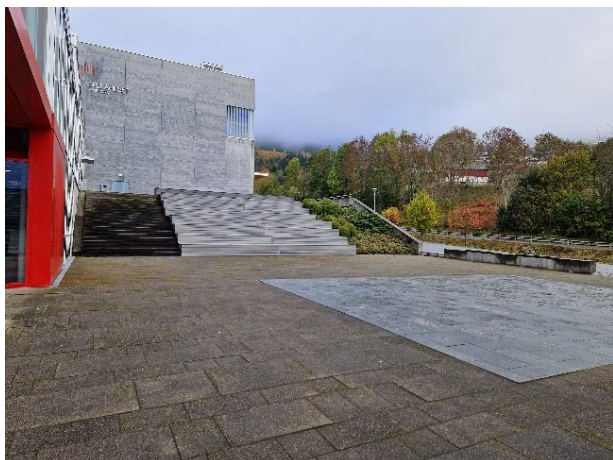
Leder for ON nevner kommunikasjon som den største barrieren. *«For eksempel hvis kultur går i fella og føler seg viktigere enn de andre så kan det skape splid. Det kan føre til at man ikke vil samarbeide, og dårlig samarbeid vil gjøre at dette ikke fungerer».*

Driftsleder forteller at den viktigste suksessfaktoren for å lykkes med delt bruk er tillit til brukerne. *«Plassen er ikke større enn at man blir en bruker selv av bygget. Alle har tilhørighet til huset, og da stiller man litt finere med det, og passer på hverandre slik at hvis noe skjer så gir man beskjed og ordner opp i det».*

Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

Skoleeier sier at det ved planlegging av nye skoler bør være naturlig å kontakte vertskommunen eller idrettslag for å avdekke deres potensielle behov. *«Jeg tenker at det blir veldig rart å bygge et offentlig bygg uten å ha et samarbeid med frivilligheten eller andre».*

Assisterende rektor foreslår at man kunne ha tilrettelagt for åpen frisørsalong fra foajéen og ut mot utescena ved hovedinngangen slik at innbyggerne i bygda kunne ha benyttet seg av den.

Bilde 30: Uteområde med utescene. I dette området mener ass. rektor at det kunne vært tilrettelagt for frisørsalong. (Eget bilde).

Driftsleder sier at det alltid er noe som skjer på huset, og at om man er privat eller offentlig aktør så er det mulig å ha arrangement der ved ledig kapasitet.

Leder for ON sier at det planlegges for mer bruk av selve skolearealet gjennom etablering av fagskoleutdanning og annen høyere utdanning i Nordfjordeid, og at dersom det kommer på plass så vil man nok se økt bruk av skolearealet.

4.5.4 Sosial bærekraft

Hvilken rolle tenker har Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

Skoleeier mener at EVGS/ON har en viktig rolle som samfunnsbygger ved at det foregår aktivitet der som ikke har med undervisning å gjøre. Aktiviteten gjøre at bygget blir mer brukt og at det blir mer interessant for folk å være der. «Skolen blir synlig og blir en positiv del av samfunnet».

Prosjektleder mener at EVGS/ON har en viktig rolle for bygda og elevene ved at den er åpen og er en møteplass for voksne og ungdom. Den innbyr til trygghet og har fokus på at alle skal ha det bra og unngå utenforskap. «Det skaper trygge møteplasser på kryss av aldersforskjeller, det er ufattelig viktig i disse relativt små samfunnene. Det er forsket på at gode bygg fremmer læring. Vi har formet bygg i lang tid, men nå er det mer knyttet til sosial bærekraft og at alle skal med».

Assisterende rektor peker på at det ikke var spesielt sosialt bærekraftig slik skolen var organisert før, med yrkesfag og studiespesialisering lokalisert hver for seg. Han sier at fellesarealet er åpent til kl 23 hver kveld og at bygget er en plass der man kan møtes.

Driftsleder mener at EVGS/ON har stor betydning for bygda; «hadde vi ikke hatt dette huset så hadde Eid vært en kjedelig plass å bo på. Da hadde vi kanskje bare hatt bensinstasjon og bussholdeplass der ungdommen kunne samles og sittet i bilene sine og sett på hverandre». Han nevner også hvordan det legges til rette for at folk bare kan stikke innom for en kopp kaffe eller lese bøker, og at uteområdet er tilrettelagt for sosial

aktivitet hele året. *«Vi har et fantastisk bygg som er godt plassert og lett tilgjengelig for alle. Det er bare fantasien som setter begrensninger for hvordan dette bygget kan brukes».*

Leder for ON sier at EVGS/ON har en kjempestor rolle i å opprettholde sosial bærekraft i samfunnet gjennom å være en sosial møteplass og en trygg arena som kan brukes til mange forskjellige aktiviteter. *«Vi skaper fellesskap, felles opplevelser, felles begivenheter som støtter opp om det viktigste: gode relasjoner. Gode relasjoner gir et sosialt bærekraftig samfunn. Jobber aktivt for å motvirke sosialt utenforskap. Det er en god arena for å være trygg».* Han henviser også til «det kulturelle livsløp» som innebærer at det skal tilrettelegges for at folk skal oppleve og delta i kulturelle aktiviteter i hele livsløpet. De har lavterskeltilbud med rimelige og gratis aktiviteter, og de jobber for å tette gapene der det i utgangspunktet ikke finnes aktiviteter for enkelte. *«Det er mulig å leve et tilnærmet urbant liv på bygda. Dette skal være en sosialt inkluderende arena».*

Hvordan kan Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

Skoleeier påpeker at det å kunne tilby arealer som andre kan bruke er med på å bygge opp om et godt sted å være og et sted der folk har lyst til å være.

Assisterende rektor mener de skal fortsette med det de holder på med, at de skal tilby åpen skole slik at elevene kan komme og bruke arealet.

Driftsleder sier at aktivitetskalenderen de lager ved de ukentlige fellesmøtene er viktig å få formidlet ut, slik at folk får vite hva som skjer på huset. Han nevner også at digitale plattformer er viktig for å spre budskapet.

Leder for ON sier at det at de fyller arealene med aktivitet gjør at terskelen for å kunne delta er lav, derfor er delt bruk viktig. De holder også prisene nede for lag og organisasjoner som benytter seg av arealene, samtidig som de får med husvertene på kjøpet som hjelper de med arrangementene. Han påpeker også at de tidlig tok et valg om å ikke ha kommersiell drift av kantina på kveldstid, slik at lag og organisasjoner kan benytte kantina til å selge kaffe og kaker ved arrangement og på den måten skaffe seg inntekter.

Hvilken effekt kan delt bruk ved Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord gi til sosial bærekraft?

Skoleeier sier at hun tror skolens beliggenhet og tilgjengelighet i forhold til storsamfunnet er viktig med hensyn til hvilken verdi og suksess den delte bruken vil ha. *«Beliggenhet er viktig. For hvis skolen ligger øde til eller elevene har lang reisevei, så prioriterer de ikke å bruke skolen til aktiviteter etter skoletid».*

Prosjektleder mener at de i Nordfjordeid har greid å skape en god arena som gir både trygghet og utviklingsmuligheter for mange. *«Vi som er eiendomssjefer i fylkeskommune eller kommune må ha samfunnsperspektivet med oss, vi skal utvikle samfunn og ta vare på innbyggerne. Det er en dimensjon vi alltid tar med oss».*

Assisterende rektor understreker at det at de er samlokalisert med Operahuset Nordfjord gjør at elevene opplever et annet læringsmiljø enn ved en «vanlig» skole, og viser blant annet til samarbeidet med Operahuset der elevene er med og lager rekvisita og scener til forestillinger. Husets fleksibilitet gjør at mye folk kan komme innom, *«alt fra dronninga*

til Sogn og Fjordane pensjonistlag», samtidig som det er elever der. «Det gjør noe med den sosiale utviklingen av folk. Dette er mer enn en skole. Det vil være rart etter 20 år her å gå inn døra på en vanlig skole og være der».

Leder for ON mener man får mindre utenforskap og flere sosiale relasjoner for innbyggerne og påpeker hvor viktig kunst og kultur er for enkeltindividet for utvikling, opplevelse og psykologisk velferd. *«Det å skape en fellesskapsfunksjon gjennom store begivenheter i et lokale som alle eier gjør at vi skriver en historie i fellesskap. Vi skaper identitet og gjør at folk får lyst å flytte hjem igjen».*

4.6 Funn og resultater fra spørreskjemaundersøkelse – eksterne brukere hos EVGS/ON

Spørreskjemaet som ble sendt ut til de eksterne brukerne ved Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord skulle forsøke å avdekke om de mente de hadde tilpasningsdyktige arealer, og hvilken betydning det hadde for den aktuelle brukeren at laget/organisasjonen/klubben fikk benytte seg av lokalene ved Eid videregående skole/Operahuset Nordfjord. Videre skulle undersøkelsen forsøke å avdekke hvilken betydning de eksterne brukerne mente det hadde for sosial bærekraft at de fikk utøve aktiviteten sin der.

Spørreskjemaet ble sendt ut til 5 eksterne brukere ved EVGS/ON, hvorav 2 stk besvarte undersøkelsen. Spørreskjemaet bestod av fire spørsmål med åpne svar.

1. Er rommet/arealet dere bruker egnet for deres bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

Her svarer alle brukerne at arealet de benytter seg av er godt egnet for deres bruk.

Den ene brukeren trekker frem som positivt at de har tilgang til flere rom enn kun selve kultursalen ved større konserter og forestillinger. Brukeren skriver at de får tilgang til lyd og lys av høy kvalitet og en husvert som hjelper til med det praktiske.

Den andre brukeren sier at kultursalen/operasalen er veldig godt egnet til deres bruk, men at de gjerne skulle hatt en større orkestergrav og at scenen hadde tilgang fra begge sider eller eventuelt fra underetasjen og direkte opp på scenen.

2. Må dere gjøre tilpasninger før rommet/arealet kan tas i bruk (f.eks flytte møbler, rigge utstyr, flytte på skyvevegger, osv)

Den ene brukeren svarer at det må gjøres rigging av lydutstyr og instrument, noe brukeren selv deltar i. I tillegg tar de med egne instrument og forsterkere etter behov.

Den andre brukeren svarer at de må rigge en god del utstyr og kulisser når de har sceniske produksjoner på scenen, i tillegg til at green room blir omgjort til rekvisittrom/gjennomgangsrom under produksjonen. Dette gjør at de har mye utstyr stående som må fjernes når produksjonen er ferdig.

3. Hvilken betydning har det for laget/organisasjonen/klubben at dere kan benytte dere av rom/areal ved EVGS/ON?

Gratis lån av lokalet trekkes frem som en positiv faktor. Den sentrale beliggenheten og mange parkeringsplasser trekkes også frem som viktige faktorer. I tillegg trekker den ene brukeren frem at det oppleves som luksus å kunne ha arrangementene sine i en så flott sal der alt ligger til rette for den beste kvaliteten. Brukeren trekker også frem at de ved mindre arrangement kan bruke foajéen.

Den andre brukeren trekker frem at lokalene de bruker er nesten skreddersydd etter deres behov helt fra planleggingsstadiet da bygget ble bygd. Samarbeidet med skolen, der de låner bort litt av sine rom og tilpasser undervisningen sin til andre klasserom, anses som en viktig faktor. Brukeren nevner også tilgjengeligheten for rullestolbrukere som positivt, til tross for at det ikke finnes heis til 2. etasje/galleriet inne i kultursalen/operasalen. Videre trekker brukeren frem at samarbeidet med skolen og yrkesfagklassene som en stor gevinst for begge parter; de får tilgang på profesjonelle designere fra deres produksjoner, og de får masse gratis og kompetent arbeidskraft som hjelper til med produksjon av kulisser og rekvisitter, i tillegg til malearbeid.

- 4. Hvilken betydning har det for laget/organisasjonen/klubben at dere kan bruke rom/areal ved EVGS/ON, med tanke på sosial bærekraft*

Begge brukerne svarer at det at de får benytte lokalene gjør at barn og unge får oppleve mestring og utvikling, bygge selvfølelse og selvtillit.

Videre påpeker den ene brukeren at lokalene gjør at flere kan delta og at de kan samarbeide med ulike grupper. Brukeren svarer også at opplevelsene barn og unge får gjennom deltakelse i aktivitetene skaper utvikling og gir gode opplevelser for de og hele lokalsamfunnet.

Den andre brukeren svarer at det at ei såpass lita bygd som Nordfjordeid har fått et så flott operahus som så mange benytter seg av er en unik gave til lokalsamfunnet og at all den aktiviteten den rommer har enorme ringvirkninger.

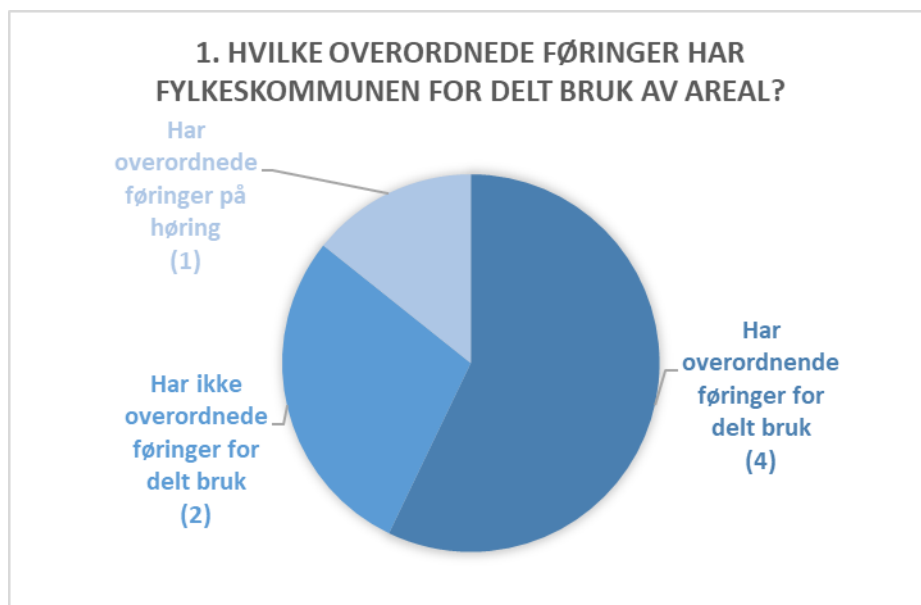
4.7 Funn og resultater fra spørreskjemaundersøkelse - fylkeskommunene i Norge

Spørreskjemaet som ble sendt ut til alle fylkeskommunene i Norge (10 stk) skulle forsøke å avdekke hvordan hver enkelt fylkeskommune stiller seg til delt bruk av areal, og hvilke drivere og barrierer de ser ved delt bruk. 7 fylkeskommuner besvarte undersøkelsen. Spørreskjemaet bestod av fem spørsmål med åpne svar (se vedlegg 10).

- 1. Hvilke overordnede føringer har fylkeskommunen for delt bruk (flerbruk/sambruk) av areal ved planlegging av nye videregående skoler?*

Av 7 respondenter svarer 4 respondenter at de har overordnede føringer for delt bruk. Én respondent har sin eiendomsstrategi ute på høring nå, mens 2 respondenter ikke har føringer for delt bruk.

Av respondentene som har overordnede føringer knyttet til delt bruk så viser de fleste til at dette står nedfelt i eiendomsstrategien, men det vises også til egne reglement og frivilligstrategier for utleie og utlån av fylkeskommunale lokaler til frivillige organisasjoner. Den ene respondenten nevner at samfunnsutvikling står sentralt i flere av fylkeskommunenes overordnede mål, og at en del av dette arbeidet handler om å skape bedre samspill med samfunnet gjennom blant annet økt utnyttelse av skolebyggene utenom ordinær undervisningstid.

Figur 13: Respondentenes svar på overordnede føringer for delt bruk

2. Hvordan legges det til rette for delt bruk av areal i videregående skoler?

Et knapt flertall av respondentene (4 stk) viser til at det finnes (eller er under utarbeidelse) egne reglement og retningslinjer for utleie/utlån av skolelokaler, mens de resterende ikke nevner dette spesifikt. Én respondent har tilrettelagt for digitalt bookingsystem som alle innbyggerne kan bruke, med oversikt over aktuelle arealer og pris for ulike grupper leietakere. 3 respondenter svarer at den praktiske oppfølgingen av utleie/utlånsforholdet følges opp lokalt hos den enkelte skole. Et knapt flertall (4 stk) svarer også at lokale/regionale behov for ulike typer lokaler hensyntas i planleggings-/prosjekteringsfasen, gjerne i samarbeid med vertskommunen.

Resultatene viser at alle fylkeskommunene driver med utleie/utlån av skolebygg, men at det er ulikt hvordan dette organiseres. I noen tilfeller organiseres dette lokalt ved den enkelte skole, mens i andre tilfeller er det eiendomsavdelingen som organiserer utleie og utlån.

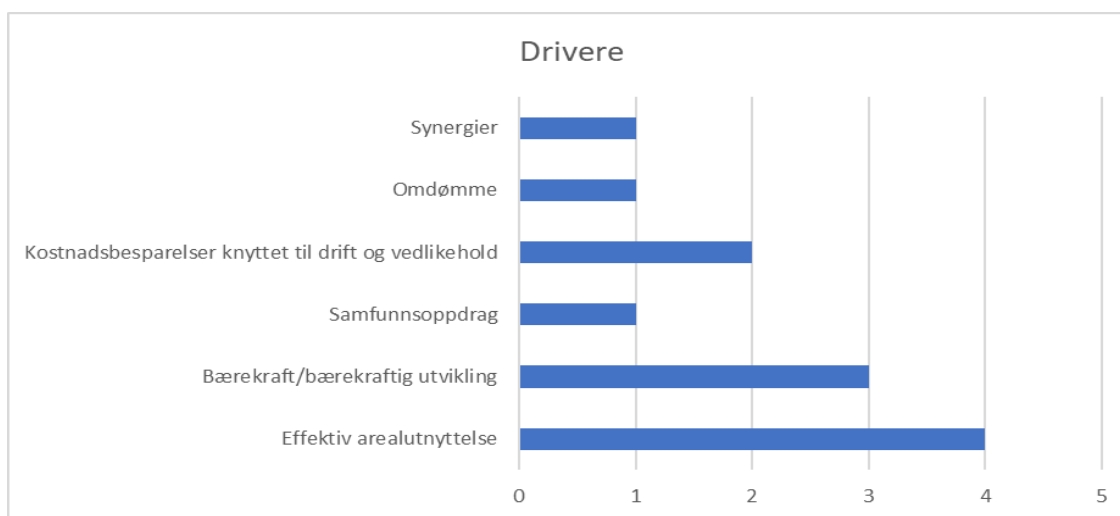
3. For hvilke typer funksjoner legges det til rette for delt bruk (flerbruk/sambruk)?

Flere nevner at det er situasjonsbestemt og vil variere hvilke funksjoner som etterspørres avhengig av hvilken aktivitet som skal foregå der, men blant respondentene (5 stk) som spesifikt lister opp arealer som tilrettelegges for delt bruk, så nevnes idrettshaller av alle. Videre nevnes auditorier (2 stk), bibliotek (2 stk), konsertsal/kultursal (2 stk). Videre nevnes klasserom, kantine, lesesaler, garderobes og blackbox.

4. Hvilke drivere (muligheter/fordeler) ser dere ved delt bruk av areal?

Et knapt flertall av respondentene (4 stk) svarer at delt bruk av areal gir bedre og mer effektiv arealutnyttelse, og at man gjennom delt bruk av areal reduserer behovet for nybygging. Flere respondenter (3 stk) svarer at delt bruk gir innvirkning på bærekraft/bærekraftig utvikling. 2 respondenter nevner at delt bruk gir kostnadsbesparelser knyttet til drift og vedlikehold. Én respondent nevner også samfunnsoppdraget fylkeskommunen har ved å bidra til å forhindre utenforskap, og at man gjennom utleie og utlån av fylkeskommunale lokaler bidrar til dette ved at alle skal

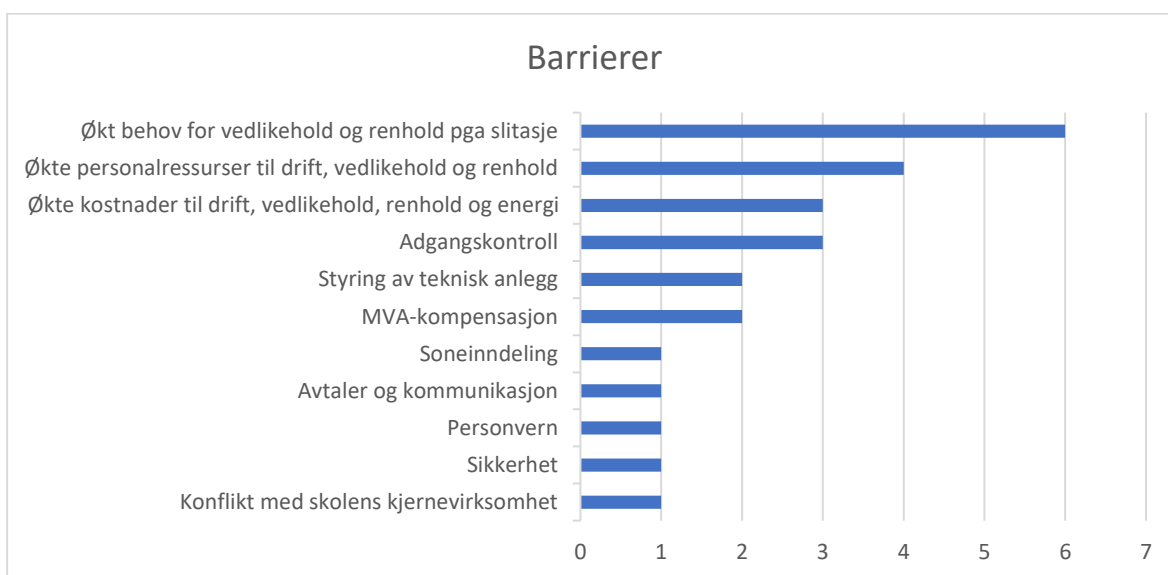
ha mulighet til å delta i en eller flere aktiviteter, uavhengig av økonomi, og at dette trolig gir bedre mental og fysisk helse og livskvalitet. Videre nevnes også synergier knyttet til skolens faprogramfag og at delt bruk kan styrke omdømmet til fylkeskommunen ved å vise at man er aktive i å møte samfunnets behov og støtte ulike aktiviteter.

Tabell 5: Drivere ved delt bruk av areal

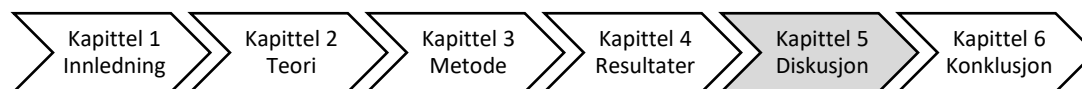
5. *Hvilke barrierer (utfordringer/begrensninger/hindringer) ser dere ved delt bruk av areal?*

Her svarer nesten alle respondentene (6 stk) at økt bruk av bygget vil gi økt slitasje og dermed økt behov for vedlikehold og renhold. Videre nevner over halvparten (4 stk) at delt bruk av areal krever økte ressurser (økonomi og personer) til drift, vedlikehold og renhold. 3 stk svarer at delt bruk vil medføre økte kostnader til drift, vedlikehold, renhold og energi og at adgangskontroll er en barriere. Videre nevnes styring av teknisk anlegg (2 stk), mva-kompensasjon (2 stk), soneinndeling, gode avtaler og kommunikasjon, personvern og sikkerhet som barrierer ved delt bruk. Det blir også nevnt at den videregående skolens kjernevirksomhet er å drive undervisning og være en god opplæringsarena for elever, og at det er viktig at utlån av skolens lokaler ikke kommer i konflikt med dette.

Tabell 6: Barrierer ved delt bruk av areal

5 Diskusjon

I dette kapittelet vil funnene som er presentert i kapittel 4 bli diskutert og analysert opp mot det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel 2, basert på egne tolkninger. Analysen skal legge grunnlaget for å besvare problemstillingen.

Denne mastergradsavhandlingens problemstilling er:

Hvordan kan man legge til rette for delt bruk i videregående skoler, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

For å kunne svare på problemstillingen er diskusjonskapittelet strukturert i henhold til avhandlingens forskningsspørsmål:

1. *Hvorfor legges det til rette for delt bruk i videregående skoler, og hva er driverne ved delt bruk av areal?*
2. *Hvordan legges det til rette for delt bruk, og hva er barrierene ved delt bruk av areal?*
3. *Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens nærmiljø?*

5.1 Hvorfor legges det til rette for delt bruk i videregående skoler, og hva er driverne ved delt bruk av areal?

Forskningsspørsmål 1 vil forsøke å gi en oversikt over hva som er det bakenforliggende formålet med å legge til rette for delt bruk ved norske videregående skoler. Det vil også bli sett på hva som er driverne ved delt bruk av areal basert på ulike erfaringer hos fylkeskommunene, skoleeier, prosjektleder og ulike brukere av bygget.

5.1.1 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk av areal?

Overordnede føringer:

Som spørreundersøkelsen blant landets fylkeskommuner har vist, så har flertallet av respondentene overordnede føringer knyttet til delt bruk av areal. Flere har dette nedfelt i eiendomsstrategien sin, men det vises også til fylkeskommunenes overordnede samfunnsansvar der samarbeid og samspill med frivilligheten står sentralt, blant annet gjennom at skoleanleggene skal være såkalte «24/7»-bygg. Blant annet har flere fylkeskommuner egne reglement og frivilligstrategier for utlån og utleie av fylkeskommunale lokaler til frivillige organisasjoner.

Spørreundersøkelsen viser imidlertid at det er flere faktorer som spiller inn på valget om å tilrettelegge for delt bruk. I hovedsak dreier dette seg om å få arealeffektive skolebygg, som igjen har direkte innvirkning på økonomi, men det handler også om bærekraft, synergieffekter, fylkeskommunenes samfunnsansvar, omdømme, attraktivitet, omdømme og rekruttering. Hver enkelt faktor vil bli redegjort for videre i kapittelet.

Herunder vil det også bli tydeliggjort at primærbrukerne som har daglig tilhold i bygget har andre drivere for delt bruk enn det fylkeskommunen har på et mer overordnet nivå.

5.1.2 Drivere ved delt bruk av areal:

Arealeffektivitet:

Basert på svarene fra fylkeskommunene i spørreskjemaundersøkelsen, er det i hovedsak arealeffektivitet som nevnes som den største driveren for delt bruk av areal. Dette er også helt i tråd med Lefdal (2016) som i sin studie fant at mye tydet på at motivet for kravet til delt bruk i norske videregående skoler var et styrende ideal forankret i mål om arealeffektivitet, høy beleggsprosent og at kapasiteten ved anlegget utnyttet maksimalt. Arealeffektivitet var også en av driverne Simonsen (2013) fant i sin studie.

Flere stortingsmeldinger og NOU'er har tidligere konkludert med at det har vært lite bevissthet knyttet til arealbruk i statlig og kommunal eiendomsforvaltning, blant annet Meld. St. 28 (2011-2012) *Gode bygg for eit betre samfunn*, Meld. St. 40 (2020-2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* og NOU 2004:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle*. Dette ser man tydelig ved at mange skolebygg historisk sett kun har vært planlagt for å fylle sin hovedfunksjon og dermed står tomme 70% av døgnet. De siste årene har det imidlertid vært økt fokus på arealeffektivitet i offentlige bygg fra myndighetenes side, og det er påpekt at de ressursmessige sidene knyttet til bruk av areal og lokaler må prioriteres høyere. Aspelund og Nore (2008) fant i sitt forskningsprosjekt at arealeffektiviteten i nye skolebygg fra 2000-tallet har økt. At arealeffektivitet nevnes som den største driveren kan dermed tyde på at det er økt bevissthet knyttet til effektiv arealbruk på strategisk nivå i fylkeskommunene i dag med bakgrunn i det økte fokuset på dette fra myndighetenes side. Dette kan også knyttes opp mot bærekraftsperspektivet med hensyn på ressursbruk og klimagassutslipp. Dette vil det bli redegjort for i eget punkt under.

I casenes prosjektdokumenter er det nevnt at arealeffektivitet skal oppnås gjennom delt bruk, og at dette er en av fordelene ved å samlokalisere skole og kultursenter. Blant annet er det i intensjonsavtalen for GSK nevnt at det er en målsetting om størst mulig arealeffektivitet gjennom mest mulig sambruk av biblioteket, personalrom, kantine, spesialrom for praktisk/estetiske fag i grunnskole og videregående skole, kjøkken og auditorium m.m. Selv om det foregår delt bruk av både bibliotek, personalrom og kantine, så ser man også at flere av de nevnte arealene det var en målsetting om å få mest mulig sambruk av, faktisk i svært liten grad deles mellom partene. Til dels skyldes dette at skolene har ulik timeplanlegging som i praksis gjør delt bruk vanskelig, men begge skolene har i tillegg uttrykt at de har for lite areal. Spesielt gjelder dette for ungdomsskolen som har behov for flere klasserom etter at voksenopplæringa økte elevantallet betraktelig.

Fylkeskommunalt eiendomsforums (FEF) arealmodell nevnes som en barriere når skolen ønsker å gjøre endringer i den fysiske utformingen eller har behov for mer areal. Mens skoleeier sier de aktivt benytter modellen som en pekepinn på om dialogen er riktig eller ikke når skolene ønsker mer areal, sier assisterende rektor ved EVGS at modellen ikke bidrar positivt fordi den legger opp til for høy arealeffektivitet og fort kan bli styrende for hva de får av areal og ikke. Alternativet er dermed å bygge om eksisterende areal, men dette vil gjøre tilbudet dårligere for elevene. Delt bruk blir derfor avgjørende i den grad at de har tilgang til å bruke Operahuset Nordfjord sitt areal. Arealmodellen har tidligere

blitt kritisert for å underdimensjonere areal, og for å ikke hensynta brukerinvolvering (Darre, 2019; Utdanningsnytt, 2020). Spørsmålet er derfor om arealmodellen bidrar til å gi for høy arealeffektivitet i dagens skolebygg som igjen går utover potensialet for delt bruk?

I litteraturen er det påpekt at for stor arealeffektivitet kan ha uheldig innvirkning på både organisering, undervisningstilbud, det sosiale miljøet og trivsel (Aspelund og Nore, 2008; van Meel og Størdal, 2017). Tendenser til at dette går utover organisering kan man se ved GSK, eksempelvis når assisterende rektor ved den videregående skolen sier at de bruker mye tid og ressurser på å låne ut møterommene sine til ungdomsskolen og voksenopplæringa fordi kommunen har gjort om sine møterom til kontor. Dette kommer også til uttrykk ved at den videregående skolen «tviholder» på møterommene sine og ikke åpner opp for at disse kan reserveres i bookingløsning fordi de er redde for at de da ville blitt booket på fast basis av ungdomsskolen og voksenopplæringa. Et annet eksempel er at skolene ikke har fått til å dele på verkstedarealene eller ungdomsskolens rom for estetiske fag. Flere faktorer virker inn her, men i stor grad skyldes nok dette at deling av disse arealene vil gjøre at klassene som vanligvis benytter disse rommene må benytte annet areal, men at det ikke finnes annet tilgjengelig areal som kan benyttes. Begge skolene uttrykker at de ønsker å hjelpe hverandre, men at deres egne behov for rom og arealer må dekkes først. Mye kan derfor tyde på at den høye arealeffektiviteten påvirker delt bruk, spesielt hos GSK.

Ifølge Gjersvik (2020) henger de tre dimensjonene fysisk utforming, organisering og teknologi sammen innenfor strategisk arealforvaltning. En endring eller utvikling i en av dimensjonene vil også måtte medføre endringer i de to andre dimensjonene. Ved GSK ser man at en økning i elevtallet ved voksenopplæringa har stor innvirkning på målsetningen om delt bruk med den videregående skolen. Den høye arealeffektiviteten og det at byggets fysiske utforming ikke blir utvidet tilsvarende elevøkningen gjør at målsetningen om utstrakt delt bruk ikke nås.

Økonomi:

Blant fylkeskommunene nevnes også økonomi som en av driverne ved delt bruk, og i begge casene trekkes dette frem som en av fordelene ved å tilrettelegge for effektiv arealbruk. Dette samsvarer også med funnene til Simonsen (2013), Lefdal (2016) og Höjer og Mjörnell (2018) der økonomi nevnes som et av motivene for delt bruk. Denne driveren henger nok tett sammen med arealeffektivitet, siden arealeffektive bygg gir reduserte investering- og driftskostnader i seg selv, men også fordi kostnadene kan deles på flere. Ifølge prosjektleder hos GSK sparte man 90 MNOK på å bygge sammen. Økonomi er også et av hensynene som ble trukket frem i Meld. St. 28 (2011-2012) *Gode bygg for eit betre samfunn*, der man la vekt på at de ressursmessige sidene knyttet til arealbruk måtte prioriteres høyere, herunder økonomi.

Også av begge skoleeierne hos GSK og EVGS trekkes det økonomiske aspektet frem som en positiv faktor ved delt bruk, ved at de får flere funksjoner inn på samme areal og dermed får lavere investerings- og driftskostnader fordi de i stor grad deles med andre aktører. Det økonomiske aspektet blir imidlertid ikke trukket frem som særlig stor faktor blant byggets primærbrukere, noe som kan ha sin forklaring i at ansvaret for og beslutninger knyttet til økonomi blir tatt på et høyere nivå i organisasjonen.

Bærekraft:

Bærekraft og bærekraftig utvikling nevnes som den nest største driveren for delt bruk blant fylkeskommunene. Dette er ikke overraskende med tanke på innvirkningen arealeffektivitet og delt bruk av areal har på både det miljømessige og økonomiske aspektet knyttet til bærekraft, og det økte fokuset bærekraft har fått de siste årene. Lefdal (2016) og Höjer og Mjörnell (2018) trekker også frem miljø blant sine funn knyttet til drivere ved delt bruk.

At fylkeskommunene nevner bærekraft/bærekraftig utvikling som en stor driver ved delt bruk er nok som en følge av at det allerede i 2012 ble bestemt at norsk bygningspolitikk skulle bygge på prinsippene om bærekraftig utvikling (Meld. St. 28, 2011-2012), og at det videre er stilt krav og forventninger til bærekraftig utvikling i offentlig sektor i Meld. St. 40 (2020-2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* og i regjeringens nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for 2023-2027. Spesielt er det påpekt at det er store miljøgevinster å hente ved bedre arealutnyttelse i offentlige bygg, med tanke på at bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen står for 40% av klimagassutslippene (Haugen, Sæbøe og Foss, 2020).

Begge casene er fra henholdsvis 2009 og 2010, der planleggingen startet på tidlig på 2000-tallet. Selv om fokuset på bærekraft ikke var like tydelig da som nå, så er det interessant å se at hensynet til klima og miljø knapt nok nevnes i casenes prosjektdokumenter, og at det som trekkes frem med hensyn til delt bruk i stor grad kan relateres til den økonomiske og sosiale dimensjonen innenfor bærekraftig utvikling. Dette var noe uventet, siden den sosiale dimensjonen inntil nylig har fått relativt lite oppmerksomhet sammenlignet med den miljømessige og økonomiske dimensjonen (Zeiner, 2022; Ridderstrøm, 2023; Grønn Byggallianse, u.å.). Det som blant annet trekkes frem i prosjektdokumentene innenfor den sosiale dimensjonen er hvordan delt bruk av areal blant annet skal bidra til å skape et samlande anlegg for skolen og lokalsamfunnet med trygge møteplasser og sosiale nettverk, og at det skal bidra til å skape et læringsfremmende miljø og tilrettelegges for samarbeid mellom skole, næringsliv og kulturliv. Dette vil bli videre utdypet i drøftingen av forskningsspørsmål 3.

Mye kan tyde på at de siste årenes økte fokus på bærekraft nok etter all sannsynlighet virker inn på de enkelte fylkeskommunenes planarbeid, mål og strategier, og at det er dette vi nå ser resultatet av i fylkeskommunenes svar i spørreskjemaundersøkelsen knyttet til hva som er drivere ved delt bruk av areal. Selv om målet om bærekraftig utvikling ikke var like tydelig og definert da GSK og EVGS/ON var under planlegging, så var det likevel en bevissthet knyttet til hva arealeffektivitet og delt bruk gir av virkninger innenfor de tre bærekraftsdimensjonene, spesielt uttalt er dette når det gjelder økonomi (reduserte investerings- og driftskostnader) og sosial bærekraft.

Synergier:

Synergier nevnes som en av driverne ved delt bruk i fylkeskommunenes spørreskjemaundersøkelse. I begge casenes prosjektdokumenter er også synergieffektene nevnt, blant annet knyttet til pedagogikk og undervisning, men også hvordan byggene skal legge til rette for sosiale møteplasser for elever og lokalsamfunnet utover skolens ordinære åpningstid. Her er det altså et skille mellom synergier for intern delt bruk (mellom skoleanleggenes primærbrukere) og synergier for ekstern delt bruk (mellom skoleanlegget og sekundærbrukerne).

Lefdal (2016) har funnet at elevene gjennom sambruk av funksjoner får tilgang til areal og pedagogiske ressurser som de ellers ikke ville hatt. Dette synes også å være tilfellet ved både GSK og EVGS. Flere informanter nevner at elevene får tilgang til arealer og utstyr som skolen alene ikke kunne ha tilbudt, og at delt bruk i tillegg gir synergieffekter knyttet til skolens fagprogrammer. Spesielt gjelder dette ved EVGS/ON, der elevene ved yrkesfag bidrar i store sceneoppsetninger i Operahuset Nordfjord. Denne synergieffekten trekkes også frem blant en av de eksterne brukerne ved EVGS/ON; de får gratis og kompetent arbeidskraft fra yrkesfagelevne ved skolen som hjelper til med blant annet produksjon av kulisser og rekvisitter, samtidig som skolen får tilgang til profesjonelle designere.

Også ved GSK har den delte bruken gitt synergieffekter ved at elevene ved anleggslinja kan bistå kulturhuset når de har behov for hjelp (som de gjorde ved forrige halloweenfeiring). Samspillet mellom primærbrukerne er imidlertid ikke like utstrakt som ved EVGS/ON, og bærer også preg av at det er tilfeldigheter som gjør at de drar nytte av hverandre. Selv om mye kan tyde på at EVGS/ON har en bedre organisering og struktur knyttet til å samarbeide seg imellom i forhold til brukerne på GSK så viser begge casene at de drar nytte av hverandre i ulike sammenhenger, og at dette i stor grad skyldes at de er samlokaliserte.

Hos EVGS/ON blir det poengtert at det er positivt for alle, og spesielt elevene ved skolen, at det stadig vekk foregår aktiviteter i foajéen på dagtid gjennom ekstern delt bruk. Blant annet er foajéen og kulturfunksjonene hyppig brukt av næringslivet i området ved kurs, samlinger og messer, og på den måten får elevene innblikk i flere bransjer og et fremtidig arbeidsliv. Dette var også en del av strategien ved den fysiske utformingen av skolen; at lokalt arbeidsliv og lokalsamfunnet skulle være en naturlig del av læringsmiljøet. Selv om det ikke virker å være samme omfang av ekstern delt bruk i GSK sitt fellesområde/kantineområde på dagtid som hos EVGS/ON, så blir også kulturfunksjonene her benyttet av offentlig og privat næringsliv på dagtid. Det blir imidlertid ikke nevnt av informantene på GSK hvilken innvirkning dette har på elevenes læringsmiljø. Det påpekes likevel av skoleeier i Trøndelag fylkeskommune at de skal ha skolebygg som legger til rette for det 21. århundrets kompetanser. Ulleberg og van Verseveld (2023) har uttalt at ferdigheter og kompetanser som anses som viktige for det 21. århundret vektlegges mer og mer i undervisningsøyemed, og at det er viktig at skolebyggene legger til rette for dette. Mye kan tyde på at de i større grad har lyktes med dette ved EVGS/ON enn hos GSK fordi de i større grad har fokus på dette ved EVGS/ON.

Samfunnsansvar:

Fylkeskommunenes samfunnsansvar blir trukket frem som driver i spørreskjemaundersøkelsen, hvilket også gjenspeiles i begge casenes overordnede føringer fra både planleggingsfasen og i dag. Hos GSK blir det blant annet nevnt at prosjektet vil få et sterkt bidrag fra fylkeskommunen som regional utviklingsaktør, og at Støren som regionalt senter i henhold til fylkesplanen skulle stimuleres ved å etablere attraktive møteplasser for barn og unge. I gjeldende skolebruksplan (2022) nevnes det at fylkeskommunen skal ha aktiv tilstedeværelse i samfunn der de har videregående skoler gjennom å tilrettelegge for sambruk mellom skolens funksjoner, skoleaktiviteter og lokalsamfunnets behov. Hos EVGS blir det av skoleeier påpekt at fylkeskommunen skal være en samfunnsbygger, noe som er spesielt viktig i mindre byer og tettsteder der man ikke har like mange tilbud som i større byer. Begge fylkeskommunene har i tillegg

overordnede føringer som sier at de skal ha samfunnsbygg som er åpne «24/7». I dette ligger det at skoleanleggene skal kunne brukes utover skolens ordinære åpningstid av frivilligheten og andre.

Blant flere informanter trekkes det offentliges, og spesielt skolens, ansvar for å skape inkluderende møteplasser for både elevene og nærmiljøet ellers. Flere uttaler at tilbudene i skoleanlegget etter skolens ordinære åpningstid er viktige i små samfunn som Støren og Nordfjordeid, og at de er «hertet» i bygda. Det pekes på at frivillige lag og organisasjoner gir barn, unge og voksne mulighet til å delta i aktiviteter, uavhengig av økonomi, hvilket igjen gir bedre livskvalitet og mental og fysisk helse. Både fylkeskommunale og kommunale skoler har i flere omganger blitt oppfordret fra regjeringen å stille sine lokaler til disposisjon for frivilligheten (Utdanningsnytt, 2018; Kunnskapsdepartementet, 2022), og funnene fra både dokumentanalysen, dybdeintervjuene og spørreskjemaundersøkelsen tyder på at de fleste fylkeskommunene tar sitt samfunnsansvar på alvor ved å legge til rette for utlån/utleie av skolelokaler gjennom enten eiendomsstrategien eller egne reglement og frivilligstrategier.

Det uttales også fra informantene at skoleanleggene har større betydning på mindre steder fordi man i større byer har flere tilbud og aktiviteter å velge mellom. I større byer er dermed ikke skolebyggene i like stor grad avgjørende for lokalsamfunnets sosiale liv utenfor skolens ordinære åpningstid som på mindre steder. Lefdal (2016) har i sin studie forsket på blant annet lokalisering av nye videregående skolebygg og funnet at 80% av skolebyggene oppført i perioden 2006-2020 kan sies å være sentralt lokaliserte (i eller nært sentrum). Både GSK og EVGS er distriktsskoler, men sentralt plassert i tettstedene de er lokalisert i. På slike steder blir skolebyggene viktige for lokalsamfunnets sosiale liv, blant annet som samlingssted utenfor skolens ordinære åpningstid (Lefdal, 2016). I den nye Folkehelsemeldinga (Meld. St. 15, 2022-2023) påpekes viktigheten av gode nærmiljø, der skolebygg spesifikt nevnes som sentralt element som virker inn på både helse og livskvalitet.

Lefdal (2016) stiller i sin doktorgradsavhandling spørsmål ved om *hvem* man tilrettelegger for delt bruk for; er det skolens primærbrukere eller gjøres det med bakgrunn i eksterne brukeres behov? Basert på funnene kan det synes som at det i hovedsak er primærvirksomhetens behov som først og fremst er styrende, men at man i utgangspunktet legger til rette for delt bruk som ledd i å få arealeffektive bruk som gir reduserte investerings- og driftskostnader. Samtidig legges det til rette for ekstern delt bruk gjennom det offentliges ansvar og rolle som samfunnsutvikler. Funnene viser også at de eksterne brukerne i liten grad ser ut til å ha blitt involvert i, spesielt ved GSK.

Attraktivitet, omdømme og rekruttering:

I spørreskjemaundersøkelsen nevnes omdømme som en driver ved delt bruk. Den aktuelle respondenten knytter dette opp mot at man gjennom å tilby fasiliteter for delt bruk kan forbedre omdømmet til fylkeskommunen ved å vise at man er aktive i å møte samfunnets behov ved å støtte ulike aktiviteter. At man skal etablere attraktive møteplasser blir trukket frem i Trøndelag fylkeskommune sin fylkesplan (2005).

Skoleeier i Vestland fylkeskommune sier at de har en strategi om at skolene man satser på skal være attraktive slik at elevene ønsker å studere der og bli igjen i hjemkommunen sin. Dette påpekes også av leder for kulturhuset ved ON; man ønsker å ha tilbud som skaper bolyst og at folk ønsker å flytte hjem igjen etter fullførte studier. Tilbudet i skoleanleggene, både innenfor og utenfor ordinær åpningstid, blir i så måte viktige, både

for å få elevene til å ville studere der, men også for å få de til å ville flytte hjem igjen når de er ferdigutdannede. Både assisterende rektor og prosjektleder hos GSK understreker hvor viktig GSK er for arbeidsplassene i kommunen; lærerne har høyere utdanning og er en ressurs på flere områder i nærmiljøet. Flere informanter påpeker at likeverdige tilbud på bygda som i storbyen er viktig, og at det er viktig å beholde kompetansearbeidsplasser som eksempelvis lærerne besitter.

Mye kan tyde på at fylkeskommunene vektlegger å skape attraktive møteplasser når de planlegger for delt bruk, spesielt i distriktet, og at dette blant annet gjøres med hensyn til at man ønsker å skaffe attraktive skoletilbud og fritidstilbud for både barn, unge og voksne. I et langsiktig perspektiv vil disse sosiale treffpunktene i skoleanleggene kunne føre til økt tilflytting, hvilket er positivt for både skolen og nærmiljøet.

5.2 Hvordan legges det til rette for delt bruk, og hva er barrierene ved delt bruk av areal?

Hensikten med forskningsspørsmål 2 er å se på hvordan det tilrettelegges for delt bruk ved de videregående skolene, både gjennom organisering mellom byggets primær- og sekundærbrukere og fysisk utforming. Det vil også bli sett på hva som er barrierene ved delt bruk av areal basert på ulike erfaringer hos fylkeskommunene, skoleeier, prosjektleder og ulike brukere av bygget.

5.2.1 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk?

Fysisk utforming og tilpasningsdyktighet:

Litteraturstudiene viser at det finnes ulike regelverk som kommer til anvendelse ved utforming av skolebygg, blant annet opplæringsloven (1998) og forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og fritidsordninger (2023), plan- og bygningsloven og TEK17. Regelverket er imidlertid generelt utformet og stiller ingen konkrete, formelle krav til hvordan det fysiske miljøet skal utformes. Ifølge Ulleberg (2016) har det ikke eksistert sentrale programmer eller retningslinjer for skolebygg siden 1960-tallet. Læreplanverket inneholder heller ingen føringer for fysisk utforming, hvilket innebærer at det blir opp til fylkeskommunene og skoleeier, for eksempel gjennom overordnede strategier, prinsipper og skolebruksplaner, å bestemme hvordan det fysiske læringsmiljøet skal utformes slik at det på best mulig måte støtter opplæringen og de fastsatte målene i læreplanen. Fylkeskommunalt eiendomsforum (FEF) har utviklet en egen modell for dimensjonering av areal i nye skolebygg, og denne legges ofte til grunn ved fysisk utforming av nye skolebygg i Norge (Fylkeskommunalt eiendomsforum, u.å.).

Plan- og bygningsloven (2008), som er sentral ved all arealforvaltning og byggevirksomhet i Norge, har som hovedformål å fremme bærekraftig utvikling innenfor byggesektoren. I Meld. St. 28 (2011-2012) *Gode bygg for eit betre samfunn* ble det bestemt at det skulle være et overordnet politisk mål at bygningspolitikken i Norge skulle bygge på prinsippene om bærekraftig utvikling. Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet har det også blitt påpekt i flere stortingsmeldinger og NOU'er at det har vært lite bevissthet knyttet til arealbruk i offentlig sektor, og i NOU 2044:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle* ble det påpekt at arealeffektivitet kunne oppnås ved økt bevissthet på sambruk, flerbruk og bruksintensitet.

Begge casene hadde overordnede føringer og målsettinger for effektiv arealbruk og delt bruk av areal ved den fysiske utformingen av skolebyggene. Dette stemmer også overens med Lefdal (2016) sine funn om at det i flere prosjektbeskrivelser og

skolebruksplaner for videregående skoler stilles krav til både intern og ekstern delt bruk. Hos begge casene er det nevnt i prosjektdokumentene at byggene skal ha fleksible og arealeffektive løsninger som fremmer differensiert opplæring og undervisningsmetoder. Videre har begge casenes fylkeskommuner ambisjoner om å ha skoleanlegg som er «24/7»-bygg, og dermed skal være åpne og tilgjengelige for allmennheten.

Prosjektleder hos GSK sier at det ved planlegging av bygget ble lagt vekt på transparens, at arealene skulle være felles for alle primærbrukerne, at bygget skulle være åpent og tilgjengelig, og at mest mulig areal skulle gå til primærvirksomheten og ikke til tekniske rom. Videre ble det vektlagt at bygget skulle være tilpasningsdyktig gjennom å ha god struktur som skulle legge til rette for at endringer kunne gjøres. Ifølge Hansen (2019) er det viktig å være bevisst på at bygninger er dynamiske objekter som må kunne endres i takt med brukernes behov, og med bakgrunn i prosjektleders uttalelser så kan mye tyde på at man har vært bevisst på dette i planleggingen.

Det som imidlertid ble vektlagt ved planleggingen synes å gi noen utfordringer i dag. Blant annet blir det påpekt av lærere i verkstedarealene at de åpne og transparente glassfeltene ut mot fellesarealet utgjør en sikkerhetsrisiko fordi elevene blir forstyrret av det som foregår på utsiden, og at de derfor har vært nødt til å froste glassene. Når det gjelder verkstedarealene kan man spørre seg om (de riktige) brukerne ble involvert ved utformingen. Videre er det vektlagt at byggene skal være åpne og tilgjengelige, mens realiteten viser at man har vært nødt til å stenge av store deler av arealet etter ordinær undervisningstid på grunn av hærverk og uvedkommende som oppholder seg i areal de ikke skal. Området som blir stengt av påvirker imidlertid ikke ekstern delt bruk, bortsett fra at skolekjøkkenet som av og til lånes ut ligger her.

Bilde 31: Verksted med frostet glass ut mot fellesareal. (Eget bilde).

Som man kan se i plantegningen (bilde 4/vedlegg 12) så er det markert med fargekoder hvilke områder som tilhører hver enkelt primærbruker (videregående skole, ungdomsskole og kulturhuset). Enkelte informanter henviser også til denne plantegningen, men i en retning av hva som er «mitt og ditt» areal. Prosjektleder påpekte at arealene skulle være felles, men i praksis så har primærbrukerne ganske

tydelig oversikt over hvilket areal som tilhører hvem og kontroll på «sitt» areal, og således kan man si at man ikke har lykkes helt med felles-tanken på GSK. Denne formen for «territorial thinking» (Höjer og Mjörnell, 2018) preger organiseringen av delt bruk på GSK, og ser ut til å rokke ved hele grunnidéen om at alt areal i utgangspunktet skulle være felles. Dette vil for øvrig bli drøftet senere i dette kapittelet.

Informantene med tilholdssted i bygget er i utgangspunktet samstemte i at bygget er tilpasningsdyktig og at endringer kan gjøres ved behov, og at det har vært lite behov for ombygginger etter at skolen ble ferdigstilt. De sier også at det er tilrettelagt for at bygningskroppen skal kunne utvides. De eksterne brukerne uttrykker også i spørreundersøkelsen at lokalene de bruker er godt egnet for deres bruk, og at tilpasningene som må gjøres før de kan utøve sin aktivitet i hovedsak dreier seg om å flytte møbler og instrument. I utgangspunktet tyder dette på at bygget er godt tilpasset ulike undervisningsformer og klassestørrelser, men i dybdeintervjuene fremkommer det også at ønskede endringer i den fysiske utformingen ofte stopper opp på grunn av økonomi. De mest tilpasningsdyktige arealene nevnes å være de ordinære klasserommene i den grad at de er generelle (kan brukes av både primær- og sekundærbrukere) og fleksible (skyvevegger). Ifølge Arge og Landstad (2002) er areal med høy grad av generalitet i mange tilfeller egnet til flerbruk fordi arealet har evne til å benyttes til ulike formål uten å måtte endre egenskaper og form. Areal med høy grad av fleksibilitet har evne til å endres innenfor eksisterende hovedstruktur ved at det har innebygde muligheter for å ta vekk, legge til eller omplassere elementer og systemer, eksempelvis gjennom skyvevegger (Arge og Landstad, 2002). Utover dette blir verken spesialrommene slik som laber og verkstedareal benyttet i særlig stor grad av andre enn den videregående skolen, og dette begrunnes med ulik timeplanlegging og at disse rommene har farlig utstyr som krever en form for forkunnskap. En annen faktor som påvirker muligheten til å gjøre endringer i bygningsmassen er selve organiseringen av GSK. Dette vil for øvrig bli drøftet senere i dette kapittelet.

Ved EVGS/ON sier prosjektleder at det ble lagt vekt på at flere av funksjonene skulle kunne benyttes i fellesskap og at dette skulle legges til grunn i konkurransegrunnlaget. Det var også viktig å planlegge for et bygg som var fleksibelt for alle typer undervisning og bruk utover skoletiden. I prosjektdokumentene er det også nevnt at skolen skulle ha høy grad av tilpasningsdyktighet gjennom de tre prinsippene generalitet, fleksibilitet og elastisitet (Arge og Landstad, 2002). Også her synes informantene med tilholdssted i bygget å være enige i at de har tilpasningsdyktige arealer. Spesielt trekkes det frem at sammensetningen av ulike funksjoner gjør at elevene bruker hele anlegget i undervisningsøyemed, i stedet for å kun sitte i klasserommet. Det påpekes at spesialrommene (verksted og laber) ikke har stort omfang av ekstern delt bruk, og at dette nok er hensikten bak å plassere disse rommene et stykke fra fellesområdet. Det pågår riktig nok delt bruk mellom skolen og ON, og plasseringen mellom kultursalen/operasalen og verkstedrommene vegg i vegg gjør dette svært praktisk. Likevel påpekes det at rommene kunne ha vært enda mer fleksible dersom de hadde hatt skyvbare delevegger. Spesielt gjelder dette for de tilstøtende rommene til foajéen (personalrom, klasserom og møterom), og klasserommene i den tverrgående gaten. De eksterne brukerne uttrykker i spørreskjemaundersøkelsen at de i hovedsak har lokaler som er egnet for deres bruk, men at en del rigging av utstyr og kulisser må til når de skal bruke lokalene.

Informantene ved begge casene mener at de i utgangspunktet har tilpasningsdyktige arealer som kan gjøres om ved behov, selv om det også finnes forbedringspotensial

begge stedene. I begge casene trekkes tilpasningsdyktighet og fleksibilitet frem som viktige faktorer ved den fysiske utformingen for å kunne imøtekomme nye endringer og behov innenfor pedagogikk og opplæringstilbud. Man kan således si at begge casene har fysisk utforming som legger til rette for innovative læringsarealer (Bradbeer et al., 2019), med åpne, fleksible og aktivitetsbaserte læringsmiljøer (Frelin, Grannäs og Stavem, 2021). Ved begge casene påpekes det imidlertid av informantene at det at det i hovedsak er kulturfunksjonene og fellesarealene som gjør at de kan variere og ha fleksibilitet i undervisningen, blant annet ved å benytte kultursalene, kinosalene og fellesområdene til ulike aktiviteter og undervisningsformer. Dette kan tyde på at de ordinære klasserommene ikke er så generelle og fleksible som det primærbrukerne kunne ønske, men så er det også nettopp derfor man bestemte å samlokalisere kommunale og fylkeskommunale funksjoner; for å få en fleksibilitet gjennom delt bruk og kunne bruke andre arealer ved behov for å variere undervisningen.

Tilpasningsdyktighet nevnes også som avgjørende faktor for å oppnå ekstern delt bruk av bygget, slik at byggene er tilrettelagt for at ulike typer aktiviteter kan foregå der. Ifølge NOU 2004:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle* er ulike former for tilpasningsdyktighet og arealeffektivitet blant de viktigste strategiske hensynene man ivaretar (eller forsømmer) i programmerings- og prosjekteringsfasen. Av de eksterne brukerne som besvarte spørreskjemaundersøkelsen mener alle sammen at arealet de benytter i hovedsak er godt egnet for deres bruk. Således kan man også si at både GSK og EVGS/ON har lyktes med å tilrettelegge for ekstern delt bruk, og at byggene har kapasitet til å tilpasse seg interne og eksterne behov (Arge og Landstad, 2010). Begge casene var innflyttingsklare i henholdsvis 2009 og 2010, og funnene viser at det allerede tidlig på 2000-tallet var en bevissthet hos fylkeskommunene knyttet til tilpasningsdyktig og arealeffektiv utforming av skolebygg, selv om ingen av prosjektlederene mente NOU 2004:22 hadde noen særlig innvirkning på planleggingen av disse prosjektene.

Driftsleder ved GSK trekker imidlertid frem at lag og organisasjoner i liten grad ble involvert i byggeprosjektet, og at selv om flere ga uttrykk for at de hadde behov for nye lokaler så ble ikke dette hensyntatt i prosjektet. I dag sitter flere av disse lagene og organisasjonene på gamle og utdaterte klubbhus med det det medfører av kostnader til vedlikehold og oppgraderinger. Driftsleder mener at en involvering av disse i byggeprosjektet ville ført til større rekruttering til klubbene og at ungdommen hadde hatt noe meningsfullt å bruke fritiden sin på. Spesielt trekker han frem at sportsskytterklubben kunne dratt nytte av å bruke børsemakerlinja sin skytebane. Olsson, Hansen og Blakstad (2022) har i sin artikkel påpekt hvor viktig det er å identifisere de ulike brukerne av et bygg, blant annet for at identifisere deres behov. Etter uttalelsene fra driftsleder å dømme, kan mye tyde på at en slik interessent- og brukerkartlegging ikke har blitt gjort fullt ut, og at fylkeskommunen som byggherre har stort forbedringsområde når det gjelder tidligfase planlegging og programmering.

Scenarioplanlegging:

Lefdal (2016) har identifisert at pedagogiske idéer, utdanningspolitikk, læreplaner og lærernes vurderingspraksis er det som legger føringer for utforming av skolebyggene. Dette er elementer som er i stadig endring og har kort «levetid», hvilket igjen krever tilpasningsdyktige skolebygg som kan støtte opp om slike endringer (Hansen, 2019).

Arge og Blakstad (2010) og van Meel og Størdal (2017) påpeker hvor nyttig det kan være å bruke scenariotenking for å avdekke fremtidige arealbehov slik at dette kan hensyntas i programmeringsfasen. Dette synes også å være viktig for begge skoleeierne

som sier at de prøver å planlegge for at skolebyggene skal være rustet for fremtidige behov og endringer ved å bygge skolebygg som kan stå seg gjennom ulike reformer og pedagogiske retninger. Cardellino og Woolner (2019) påpeker at endringer i det fysiske miljøet og pedagogiske opplegget må være samstemt. Likevel innrømmer begge casenes prosjektledere at man har mer å gå på når det gjelder å planlegge bygg som skal imøtekomme pedagogiske endringer og skolestruktur; at man må planlegge for at byggenes levetid skal stå seg fra «vugge til vugge», i stedet for at man kun planlegger for behovet her og nå. Driftsleder ved EVGS/ON sier at det som ofte gjør det utfordrende er at søknadsfristen for elever som søker seg til skolen er 1. mars, og at det dermed er altfor kort frist til å greie å stå klare med fasiliteter til skolestart i august. Han sier scenarioplanlegging hadde vært nyttig for å kunne se behovene frem i tid. Prosjektleder hos GSK sier at det er for lite bevissthet knyttet til dette i bransjen, og vanskelig å få gjennomslag for det. Arge og Landstad (2002) påpeker at man ved å ikke tilrettelegge for løsninger som gjør at byggene er rustet for fremtidige endringer, på sikt vil få bygg som må gjennomgå større ombygginger og oppgraderinger med dertil økte investeringskostnader, noe som er lite bærekraftig.

Disse funnene tyder på at det trengs en økt bevissthet knyttet til scenarioplanlegging i bransjen. Dette er viktig for å kunne imøtekomme fremtidige pedagogiske retninger og tilbudsstrukturer, men også for å ha bærekraftige bygg som er tilpasningsdyktige.

Organisering:

Mye kan tyde på at selve organiseringen og forankringen på strategisk nivå knyttet til delt bruk av areal er ulik hos de to casene og at dette påvirker i hvor stor grad de selv mener at de har lyktes med delt bruk.

I henhold til NS-EN ISO 41011:18 *Fasilitetsstyring FM – Terminologi* handler Facility Management om å «understøtte mennesker, sted og prosess med det formål å forbedre menneskers livskvalitet og produktiviteten til kjernevirksomheten». Arealforvaltning er en av tjenestene som faller inn under FM-definisjonen og handler i grove trekk om å legge til rette for at den fysiske utformingen av arealet skal støtte oppunder og forbedre effektiviteten ved den enkelte organisasjons kjernevirksomhet og primære aktiviteter. Samtidig skal arealdisponeringen være i tråd med eventuelle retningslinjer og bestemmelser (Haugen, Sæbøe og Foss, 2020). I NOU 2004:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle* påpekes det at bygninger er det nest viktigste produksjonsmiddelet for at den enkelte virksomhet skal nå sine mål. Derfor er det vel så viktig at arealforvaltningen i den enkelte virksomhet forankres på et strategisk nivå i organisasjonen slik at ambisjonene og målsetningene nås (Blakstad, 2020).

Ved planleggingen av GSK ble det satt en ambisjon om å ha størst mulig arealeffektivitet i anlegget gjennom mest mulig delt bruk av funksjoner. Dette er også lagt til grunn i dagens skolebruksplan for Trøndelag fylkeskommune. Det påpekes også av skoleeier som sier at det i hovedsak tilrettelegges for intern delt bruk for anleggets primærbrukere fordi man blant annet ønsker arealeffektivisering. Det som imidlertid viser seg gjennom dybdeintervjuene er at det kan virke som det nesten er personavhengig og litt «flaks» at den delte bruken fungerer såpass godt som den gjør mellom primærbrukerne, og da i hovedsak mellom skolene og kulturfunksjonene. Flere informanter trekker frem at selve organiseringen av GSK, med daglig leder og styre, ikke fungerer optimalt. Først og fremst fordi de ikke har tilhold på huset og dermed oppleves som perifere og vanskelige å komme i kontakt med, men også fordi det er få kontaktpunkter og dermed få muligheter til å ta opp saker. Det avholdes møter to ganger i året, der representanter fra

skolene kan ta opp saker som knytter seg til organisering, fysisk utforming og bruk av byggets arealer. Som tidligere nevnt mener driftsleder at mange saker knyttet til endringer og behov i det fysiske arealet stopper opp på grunn av økonomi, men man kan også spørre seg om årsaken til at man ikke får gjennom saker er fordi de som til syvende og sist bestemmer ikke har et forhold til brukerne eller eierskapsfølelse til bygget. Mye tyder på at det har vært en manglende felles og tydelig FM-strategi for håndtering av delt bruk i planleggingsfasen, og at dette gjenspeiler seg i driften av anlegget, både når det gjelder administrering av delt bruk mellom brukerne, oppgavefordeling, roller, ansvar og fordeling av kostnader. Til en viss grad bekreftes dette av skoleeier som sier at GSK ikke er noe godt eksempel på samorganisering mellom kommune og fylkeskommune fordi det er for lite samhandling mellom aktørene i bygget.

Ifølge prosjektleder ble det utarbeidet «husregler» da bygget var ferdigstilt som skulle legge grunnlaget for hvordan sambruket og samarbeidet skulle fungere i praksis. Ingen informanter nevnte disse reglene, og de som ble spurt hadde ikke kjennskap til at det forelå noe sånt. At det ikke foreligger husregler eller i det hele tatt arrangeres jevnlig møter gjør at byggets tre primærbrukere er avhengige av et godt samarbeid og kommunikasjon mellom de respektive lederne. Blant flere informanter ble det påpekt at man er sårbar ved utskifting av ansatte, spesielt i skoleledelsen, fordi den delte bruken, slik den fungerer i dag, er personavhengig og prisgitt at alle samarbeider godt. Informantene uttrykte imidlertid at de føler samarbeidet mellom lederne fungerer godt i dag.

Ifølge prosjektleder ble det heller ikke gitt noen form for opplæring til skoleledelsen knyttet til hva man kunne oppnå gjennom sameksistens og sambruk. I dybdeintervjuet ga assisterende rektor ved den videregående skolen uttrykk for at hun ikke kjente til om det forelå overordnede føringer for fysisk utforming eller delt bruk. Hun sa også at det uansett ikke ble som man hadde tenkt, og at dette er noe det snakkes om på huset. På mange måter kan det tyde på at prosjektets overordnede mål og ambisjoner knyttet til delt bruk ikke ble kommunisert nedover til de som faktisk skulle bruke bygget. Skoleeier sier også at det finnes andre skoleprosjekt som nok er større suksesshistorier enn GSK fordi man på forhånd har hatt flerårige innholdsprosjekt for å definere innholdet og hvordan man skal samhandle på tvers av funksjoner og forvaltningsnivå. Dette ble ikke gjort på GSK, og han mener bygget ble satt opp uten at man i særlig grad tenkte på innhold, samarbeid og organisering.

Blakstad (2020) understreker at for at arealenes fysiske utforming skal kunne tilføre merverdi og måloppnåelse i virksomheten så må arealforvaltningen forankres på strategisk nivå. I tillegg viser Lefdal (2016) i sin doktorgradsavhandling til en uttalelse fra Malou Juelskjær om at ny skolearkitektur krever bevisst ledelse. Funnene viser at man ved GSK i stor grad har sviktet her, hvilket også bekreftes av prosjektleder selv:

Idéen ble «kuppet» av meg og noen få på kommunal side, og vi fikk det gjennom, men som ved mange andre revolusjonære tanker så tenker man ikke på historien videre når revolusjonen har funnet sted. Der har vi sviktet. Det må forankres videre i organisasjonen, og jeg frykter, og tror, det er der vi har sviktet.

Samtidig er det påpekt blant informantene at det har vært stor utskifting i ledelsen de siste årene, og man skal ikke se bort ifra at informasjonen som kan ha blitt gitt om samarbeid, samlokalisering og sambruk ved innflytting i 2010 har forsvunnet ettersom gamle ledere har sluttet og nye har kommet til. Blant annet sier leder av kulturhuset:

Sånne begrep har en tendens til å forsvinne litt når folk og ledere byttes ut. De viskes sakte, men sikkert ut.

Uttalelsene fra både skoleeier, prosjektleder, assisterende rektor og leder for kulturhuset tyder på at arealforvaltning ikke er forankret på ledelsesnivå i organisasjonen (Blakstad, 2020), og at det ikke har vært et prioritert område ved GSK. Samtidig vises det til nyere skoleanlegg i Trøndelag fylke der man har lyktes med delt bruk i større grad enn ved GSK, noe som kan tyde på at dette er noe som har fått økt prioritet de senere årene. Det er likevel påfallende at man ikke forsøker å etablere en FM-strategi ved GSK når man etter flere års drift ser at organiseringen er mangelfull.

Hos EVGS/ON synes det som at de har lyktes med intern delt bruk på en helt annen måte. Først og fremst trekker de de ukentlige planleggingsmøtene frem som den største suksessfaktoren for å lykkes med delt bruk. Gjennom møtene blir alle ansatte i bygget informert om kommende intern og ekstern aktivitet de neste ukene, og på den måten får både skolen og ON stort sett tilgang til de arealene de trenger. Møtene gjør også at drift og renhold kan planlegge sine oppgaver basert på aktiviteten som foregår i de ulike arealene. Höjer og Mjörnell (2018) trekker frem kollisjon mellom aktiviteter som en av barrierene ved delt bruk, men mye tyder på at planleggingsmøtene ved EVGS/ON hindrer slik aktivitetskollisjon. I tillegg nevnes husvertene som en avgjørende faktor for at den eksterne delte bruken fungerer så godt som den gjør, hvilket også bekreftes av den ene respondenten i de eksterne brukernes spørreskjemaundersøkelse.

Når det gjelder ekstern delt bruk så er det kulturhuset ved både GSK og EVGS/ON som håndterer dette. Mens de eksterne brukerne kan booke det arealet de ønsker å låne på egenhånd gjennom digital bookingløsning på nett, må det på GSK gå gjennom kulturhuslederen sin e-post. Dette må anses for å være sårbart ved eksempelvis fravær, sykdom og ferieavvikling. På mange områder virker EVGS/ON å være bedre rigget for ekstern delt bruk enn GSK.

Hos GSK kan det virke som at det er de ansatte ved kulturfunksjonene, sammen med driftsleder, som er de som «holder i trådene» for å få den eksterne delte bruken til å fungere som den gjør, både i form av booking, tilrettelegging av tekniske anlegg og klargjøring av rom før og etter utlån. Dette viser seg også ved at kulturhuset ved GSK, i motsetning til hos EVGS/ON, ikke får lov til å benytte kantina etter skolens ordinære åpningstid. De må derfor ordne egen kafékrok i sin egen skranke, hvilket blir nevnt at er både tungvint og upraktisk, både fordi tilgang til kjølerom og lager er plassert et stykke unna, men også fordi det krever ressurser å rigge til. Leder for kulturhuset sier selv at det ikke virker som det var tenkt på hvem som skulle ha ansvar for alt dette da bygget var ferdigstilt.

Hos GSK er drift/renhold og kantinedrift delt mellom henholdsvis kommunen og fylkeskommunen, mens hos EVGS/ON ligger dette ansvaret hos fylkeskommunen. Selv om det i overordnede føringer ble uttalt at samlokaliseringen av GSK skulle lette bygningsdriften, har det stikk motsatte skjedd fra ferdigstillelse til i dag; fra å være tre driftsansatte ved anlegget da det var ferdigstilt er det i dag redusert til kun én byggdrifter. Han uttaler selv at det ikke lenger er tid til å gjøre vedlikehold, kun driftsoppgaver, og at bygningsmassen av den grunn forfaller. Dette er i kontrast til EVGS/ON som har en uttalt politikk om at byggene skal være rene og fine, og at det skal utføres løpende vedlikehold på byggene slik at man ikke får vedlikeholdsetterslep. Dette kan tyde på at fylkeskommunene er bedre rigget for å kunne påta seg det fulle driftsansvaret enn kommunene, muligens med bakgrunn i økonomi.

Funnene kan tyde på at organiseringen av delt bruk ved GSK ikke er forankret på strategisk nivå i Trøndelag fylkeskommune (Blakstad, 2020; Haugen, Sæbøe og Foss, 2020). Dette gjenspeiles eksempelvis ved at skoleeier innrømmer at man ikke hadde noen plan for innhold, samarbeid og organisering da bygget var nytt, og ved at prosjektleder innrømmer at man ikke hadde opplæring i hvordan sambruket og samarbeidet mellom primærbrukerne skulle organiseres. Videre kan det virke som at daglig leder og styrets «avstand» til brukerne av bygget gjør at den delte bruken må organiseres selv av primærbrukernes ledergruppe, hvilket gjør at samarbeidet blir personavhengig.

Arealforvaltning er en av tjenestene som faller inn under Facility Management og skal støtte oppunder organisasjonens kjernevirksomhet og primære aktiviteter (Norsk Standard, 2018). Selv om alle primærbrukerne ved GSK får utøvd sine primæraktiviteter, så tyder mye på at merverdien man kunne oppnådd ved delt bruk ikke er tilfredsstillende, med bakgrunn i at den delte bruken ikke er forankret på strategisk nivå og videre nedover i organisasjonen.

5.2.2 Barrierer ved delt bruk av areal:

«Mitt og ditt» - territorial thinking:

Höjer og Mjörnell (2018) introduserer begrepet «territorial thinking» som en av barrierene ved delt bruk av areal i skolebygg. Dette støttes også av Simonsen (2013) som i sin studie fant at eierskap og forholdet til andre aktører er barrierer ved delt bruk. I fylkeskommunenes spørreundersøkelse nevnes ikke dette som en barriere, noe som kan komme av at denne barrieren er knyttet til selve brukernes opplevelser og holdninger. Litteraturen peker på at det i Norge verken har vært tradisjon for eller nødvendig å dele areal, og at dette er både historisk og kulturelt betinget (DNB Eiendom, 2014).

Prosjektleder ved GSK nevner i sitt dybdeintervju at han mener eiendomsretten står sterkt i Norge, og at holdninger knyttet til «mitt og ditt» dermed kan bli regjerende ved delt bruk. Assisterende rektor ved ungdomsskolen sier også at begge skolene oppleves som overbeskyttende når det kommer til sine egne arealer. Selv om ikke flere informanter ved GSK nevner dette spesifikt på spørsmål om hva de anser for å være barrierene ved delt bruk, så har det flere ganger underveis i intervjuene fremkommet at de føler de må tviholde på sine egne arealer fordi de har for lite areal. Den høye arealeffektiviteten kan dermed være én årsak til hvorfor denne formen for «territorial thinking» oppstår, men det pekes også på at ulik timeplanlegging gjør det vanskelig å dele på areal mellom skolene, slik som ambisjonsnivået i prosjektets overordnede føringer legger opp til. I tillegg viser flere informanter til plantegningene med fargekoder som viser hvilket areal som tilhører de ulike primærbrukerne. Dette kan nok være noen av grunnene til at disse holdningene får råde, men mye handler nok om at man ikke har forankret disse ambisjonene på strategisk nivå, hvilket gjenspeiler seg i brukernes holdninger.

Ved EVGS/ON blir det av flere informanter påpekt at enkelte negative holdninger knyttet til å dele areal nok kan henge igjen fra den gamle skolen, og at noen av de som har vært ansatt lenge ved EVGS fortsatt kan henge igjen i gammel arbeidsmetode og har en tendens til å tenke «skole først» fremfor hele huset som et fellesskap. Det påpekes at ingen av de nyansatte tenker slik, og at de aller fleste er innstilt på at alt skal deles.

Som tidligere påpekt i dette kapittelet så er forankring både oppover og nedover i organisasjonen avgjørende for hvordan man lykkes med delt bruk slik at det er kjent for alle hva man kan oppnå gjennom sameksistens og delt bruk av areal. Når dette ikke er godt nok forankret kan mye tyde på at man får holdninger knyttet til «mitt og ditt» som vil slå uheldig ut for den delte bruken.

Økonomi:

Spørreskjemaundersøkelsen viser at flere av fylkeskommunene mener økte utgifter til vedlikehold, drift og renhold er en barriere ved delt bruk. Dette stemmer også overens med Calvert og Chaloupka (2018) og Talmage et al. (2018) sine funn om at økte vedlikeholds- og driftskostnader er en av barrierene ved delt bruk.

Imidlertid er det viktig å se denne barrieren opp mot den barrieren som anses for å være den største blant respondentene; økt behov for vedlikehold og renhold på grunn av slitasje. Dette stemmer også overens med funnene til Höjer og Mjörnell (2018), som i sin studie fant at økt slitasje ved delt bruk gir behov for hyppigere rengjøring og oppussing. Økt behov for rengjøring og vedlikehold/oppussing krever økt bemanning innenfor drift og renhold som også gir økte kostnader. Av skoleeier i Trøndelag fylkeskommune blir det i en annen sammenheng i intervjuet nevnt at Fylkestinget har vedtatt at skolens arealer skal leies/lånes ut gratis til frivilligheten, men at de i enkelte tilfeller kan kreve leie. Leiesummen kan imidlertid ikke overstige faktiske renholdskostnader, hvilket betyr at kostnader knyttet til økt vedlikeholdsbehov og drift ikke tas inne som en del av regnestykket. Han sier dette er krevende i dagens økonomiske situasjon fordi det ender med at fylkeskommunen må ta en større del av kostnaden ved å låne ut lokaler enn om de hadde kunnet ta inn leiesum basert på hva de faktiske kostnadene utgjør.

Paradoksalt nok nevnes også økonomi som en driver av de samme respondentene med bakgrunn i at delt bruk gir besparelser knyttet til både investerings- og driftskostnader ved at dette kan deles på flere. Mye kan imidlertid tyde på at fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør og overordnede samfunnsansvar trumfer de økte kostnadene delt bruk medfører. Spesielt gjelder dette kostnader tilknyttet ekstern delt bruk fordi dette er bruk som skjer utenfor skolens ordinære åpningstid og dermed ikke kan relateres direkte til skoledriften.

Adgangskontroll/låsesystem:

Ved begge casene er det en uttalt målsetning om at byggene skal være åpne og såkalte «24/7»-bygg. Likevel nevnes adgangskontroll og soneinndeling som en barriere blant flere av fylkeskommunene i spørreskjemaundersøkelsen. I litteraturen blir ikke dette spesifikt nevnt som barrierer, bortsett fra Höjer og Mjörnell (2018) som blant annet nevner sikkerhet og personvern som barrierer i sin studie.

Ved EVGS/ON er adgangskontroll løst ved at de funksjonene som benyttes mest til ekstern bruk er sentralt beliggende ved byggets hovedinngang i fløy 4 og 5. I disse fløyene ligger kulturfunksjonene og foajéen, og ved arrangement på ettermiddag, kveld og helg er disse delene av bygget åpent for hele lokalsamfunnet. I hovedsak styres åpningstidene på helg av biblioteket og kinoen, men siden det ifølge leder for ON alltid foregår annen aktivitet ellers i bygget så er det åpent også utenom disse tidene. For eksterne brukere er det laget adgangskontroll med kortløsning slik at deler av bygget vil være stengt av. Når kulturfunksjonenes lokaler lånes/leies ut følger det stort sett alltid med en husvert som sørger for at brukerne får hjelp til å rigge seg til. Biblioteket har en meråpent-funksjon som gjør at det kan benyttes døgnet rundt, selv når det er ubetjent.

Driftsleder sier de er svært lite plaget med hærverk i bygget, og at han tror dette kommer av at de fleste har et slags eierskap til bygget og prøver å stelle fint med det. I tillegg tror han at terskelen for å gjøre hærverk blir høyere når bygget er såpass godt vedlikeholdt som det er. Han sier også at en annen suksessfaktor for delt bruk er å gi brukerne tillit og la brukerne få bruke bygget som de vil.

Ved GSK ligger det også til rette for at bygget skal kunne være åpent og tilgjengelig ved at de funksjonene som i størst grad lånes ut til eksterne brukere ligger sentralt plassert i bygget. Her har de imidlertid sett seg nødt til å stenge av deler av bygget med dør og gitter mot taket fordi de har opplevd at uvedkommende tar seg inn i bygget og gjør hærverk og har fester (se bilde 30). En av informantene sier at de har et omfattende nøkkelsystem og at det nok etter 12 i drift er flere nøkler som har kommet på avveie. De ønsker seg adgangskontroll med kortsystem.

Bilde 32: Bilde fra langsgående gate ved GSK. Dør med gitter mot taket. (Eget bilde)

Både adgangskontroll, låsesystem og sikkerhet er viktige faktorer som spiller inn på den praktiske gjennomføringen av delt bruk. Ifølge skoleeier i Trøndelag fylkeskommune gjør nye digitale løsninger det til tider utfordrende å låne/leie ut skolebyggene. Han sier at det finnes mange eksempler på skolebygg der man ikke har tenkt langt nok i prosjekteringsfasen på hvordan det skal tilrettelegges for 24/7-bruk av skolebygg, for eksempel når det kommer til alarmsystemer, og at dette gjør det utfordrende å leie ut. I NOU 2004:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle* blir det påpekt at ulike former for tilpasningsdyktighet er blant de viktigste strategiske hensynene man ivaretar (eller forsømmer) i programmerings- og prosjekteringsfasen, og mye tyder på at det ikke har blitt tatt hensyn til hvordan adgangs- og låsesystem skulle tilrettelegges for å støtte opp om delt bruk ved GSK. Han sier videre at dersom man skal bygge skolebygg for 24/7-bruk så må dette planlegges fra starten av, og det må planlegges hvilket areal som kan leies ut og det må tilrettelegges for at dette arealet kan leies ut.

Mye kan tyde på at man ved GSK ikke har tatt høyde for slik planlegging i prosjekteringsfasen, og at man ved EVGS/ON i større grad har lyktes når det kommer til adgangskontroll og låsesystem. Det påpekes imidlertid at husvertene er en suksessfaktor for den eksterne delte bruken, og at husvertene letter jobben for ON som har ansvaret

for den eksterne delte bruken ved at de er til stede og følger opp leie-/låneforholdet praktisk.

Teknisk infrastruktur:

Ved GSK blir teknisk infrastruktur nevnt som en barriere som gjør det vanskelig for ungdomsskolen og den videregående skolen å låne hverandres klasserom. Skolene er koblet opp mot ulike nettverk, og når de skal låne rom av hverandre så må tekniker inn for å legge opp nett. Assisterende rektor ved ungdomsskolen sier at et alternativ til dette hadde vært at elevene koblet seg opp til gjestenettet fra mobiltelefonen, men på grunn av telefonforbud hos ungdomsskolen så lar dette seg heller ikke gjøre. Leder for kulturhuset nevner også at det krever litt å ha kveldsdrift, men tanke på at ansvaret for adgangskontroll og styring av ventilasjonsanlegg faller på kulturhuset.

Ifølge Gjersvik (2020) er teknologi en av dimensjonene som påvirker en virksomhets måloppnåelse, sammen med organisering og fysisk utforming. Selv om den videregående skolens arealer er egnede for ungdomsskolens bruk så hindrer den tekniske infrastrukturen den delte bruken i å fungere optimalt.

Dagens innovative læringsmiljøer skal ifølge Ulleberg og van Verseveld (2023) være utstyrt med moderne teknologi og utstyr som fremmer varierte læreplaner og arbeids- og læringsformer. Den delte bruken setter begrensninger for det innovative læringsmiljøet ved skolene fordi den tekniske infrastrukturen ikke er tilrettelagt for delt bruk. Som ved adgangskontroll og låsesystem er det mye som tyder på at det heller ikke ble planlagt for hvordan den tekniske infrastrukturen kunne støtte opp om ambisjonen om økt arealeffektivitet gjennom delt bruk ved GSK.

5.3 Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens nærmiljø?

Forskningsspørsmål 3 vil se på hvordan delt bruk kan bidra til sosial bærekraft i skolens omgivelser og nærmiljø. Dette forskningsspørsmålet bygger oppunder forskningsspørsmål 1 i den grad at formålet med å tilrettelegge for delt bruk kan ha sammenheng med sosial bærekraft og fylkeskommunenes samfunnsansvar.

Som drøftingen tilhørende forskningsspørsmål 1 har vist så blir fylkeskommunenes samfunnsansvar trukket frem som driver for delt bruk i spørreskjemaundersøkelsen. I tillegg svarer flertallet av respondentene (5 av 7) at de har overordnede føringer for delt bruk av areal i de videregående skolene gjennom enten eiendomsstrategier eller i egne reglement for utleie og utlån av fylkeskommunale lokaler til frivillige lag og organisasjoner. Dette tyder dermed på at samfunnsansvaret er førende for at det legges til rette for ekstern delt bruk, og at samfunnsansvaret er knyttet opp til at fylkeskommunen skal støtte opp om og legge til rette for at det etableres attraktive møteplasser for nærmiljøet. Dette støttes også av Lefdal (2016) som i sin studie fant at sambruk- og flerbruksløsninger for eksterne brukere synes å være vesentlig når lokaliseringvalg for videregående skoler skal tas, og at skoleanleggene plasseres der det er størst mulighet for ekstern delt bruk med lokalsamfunnet. Ifølge Lefdal (2016) gjøres dette med bakgrunn i at skolene skal være samlingssted for nærmiljøet utenfor kjernevirksomhetens åpningstid.

Ellers i litteraturen blir det også understreket at våre bygde omgivelser spiller stor rolle i å tilrettelegge for både sosial interaksjon og sosiale nettverk i lokalsamfunnet. I Meld. St.

15 (2022-2023) *Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar* er det påpekt at nærmiljøet, og herunder skoleanlegg, virker inn på både helse og livskvalitet ved at det tilrettelegges for fritidsaktiviteter og sosialisering. At våre fysiske omgivelser påvirker livskvaliteten fremgår også av definisjonen på Facility Management i NS-EN ISO 41011:2018 (Norsk Standard, 2018). I tillegg påpekes det i Meld. St. 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* at skoleanlegg er en av de viktigste arenaene for et sosialt bærekraftig samfunn ved at de gjør det mulig for befolkningen å utdanne seg og skaffe seg arbeid, men også ved at de bygger opp om tillit, trygghet og sosial tilhørighet gjennom aktivitetene som foregår der. Mye tyder på at myndighetene har tatt sitt samfunnsansvar på alvor ved å oppfordre alle kommuner og fylkeskommuner om å åpne opp skoleanleggene for frivilligheten slik at det tilrettelegges for aktiviteter gjennom delt bruk.

Begge casene har ambisjoner om å være «24/7»-bygg som skal være åpne og tilgjengelige for nærmiljøet. Skoleeier i Trøndelag fylkeskommune sier at de har ambisjoner om at skolebyggene skal brukes i større grad utover ordinær skoletid enn de gjør i dag, og at dette i hovedsak dreier seg om sosial bærekraft. Skoleeier ved EVGS svarer også at det tilrettelegges for ekstern delt bruk med bakgrunn i at fylkeskommunen skal være en samfunnsbygger, og at dette er spesielt viktig på mindre steder. Dette er riktig nok ambisjoner som har blitt vedtatt i senere tid, og som skal gjelde for alle de videregående skolene i Trøndelag og Vestland. Det er imidlertid tydelig at målsettingen om å ha sosialt bærekraftige skoleanlegg som tilrettelegger for sosiale møteplasser også var gjeldende da GSK og EVGS/ON var under planlegging. Selv om sosial bærekraft ikke nevnes spesifikt i prosjektdokumentene, så blir det nevnt flere faktorer som direkte virker inn på sosial bærekraft.

Det blir av de fleste informantene som har daglig tilhold i skoleanleggene understreket at skoleanleggene på mange måter er «hjertet i bygda» med tanke på all aktivitet som foregår der. Det at både næringsliv og frivillighet kan bruke byggets lokaler gjør at det blir et samlende treffpunkt for både elever og innbyggerne ellers i lokalsamfunnet. Dette påpekes også av Bøe et al. (2018) som trekker frem at sambruk i skoleanlegg fungerer som sosiale og inkluderende møteplasser etter skolens ordinære åpningstid. Det påpekes også at flere av elevene ved både GSK og EVGS/ON benytter anleggene etter skolens ordinære åpningstid, og at dette synes å gi elevene økt trygghet, men at det også gir en eierskapsfølelse til bygget. I flere stortingsmeldinger, og spesielt i Meld. St. 15 (2022-2023) og Meld. St. 28 (2022-2023) blir det lagt vekt på skolens ansvar for å bygge opp om trygghet og sosial tilhørighet ved bruk etter ordinær åpningstid. Dette ansvaret ligger også til grunn for valget om å samlokalisere både skole og kulturhus, og begge fylkeskommunenes føringer for å ha åpne og tilgjengelige bygg 24/7 legger til rette for dette.

Ved GSK sier imidlertid leder for kulturhuset at man kanskje ikke har nådd helt ut når det gjelder å tilrettelegge for arrangementer, siden flere fortsatt velger å kjøre til Trondheim for kulturopplevelser, selv om de tilbyr like gode kulturopplevelser tilbys ved GSK. Han sier også at de har for få lavterskelarrangementer og at de ikke har lyktes med å legge til rette for en møteplass for ungdom. Han begrunner dette med at kollektivtilbudet er for dårlig, og at ungdommen ikke har så veldig lyst til å sette seg i kantina igjen etter en lang dag på skolen. Man kan spørre seg om GSK har tilbud som oppfattes som attraktive nok blant innbyggerne, og spesielt blant ungdommene. I tillegg sier han ressursmangel gjør at de ikke greier å ha så mange arrangementer som de ønsker; for å kunne ha ansatte på jobb må kulturhuset budsjetteres med overskudd. Han sier det hadde vært

enkler å nå større deler av samfunnet dersom man kunne ha budsjettet med underskudd. Til en viss grad samsvarer dette med fylkeskommunenes og skoleeiernes syn på ekstern delt bruk, der økonomi og økte drifts- og vedlikeholdskostnader trekkes frem som en av barrierene. Ved økt bruk øker også slitasje og behovet for vedlikehold og rengjøring, samtidig som delt bruk krever økte ressurser i form av bemanning innenfor drift, renhold og administrasjon (Höjer og Mjörnell, 2018; Calvert og Chaloupka, 2018; Talmage et al., 2018). Skoleeier i Trøndelag fylkeskommune har tidligere uttalt at dette er krevende i dagens økonomiske situasjon fordi det ender med at fylkeskommunen må ta en større del av kostnaden siden man ved utlån til frivillige lag og organisasjoner ikke kan ta betalt utover faktiske renholdskostnader. Både av skoleeier og leder for kulturhuset påpekes det at ressurser i form av personell er avgjørende for hvor mye aktivitet man greier å tilrettelegge for. De så blant annet økning i aktiviteten på huset i 2022 da de hadde to ekstra ressurser tilgjengelig på kulturhuset.

Ved EVGS/ON har man organisert seg på en annen måte, og husvertene trekkes frem som en av suksessfaktorene for å lykkes med ekstern delt bruk. Husverten følger stort sett alltid med «på kjøpet» når lokaler lånes/leies ut. I tillegg trekker leder for kulturhuset frem at det at de fyller lokalene med aktivitet gjør at terskelen for å delta blir lavere, og at derfor er delt bruk viktig. På mange måter kan det virke som at de ved EVGS/ON har greid å generere mer aktivitet til huset gjennom den aktiviteten som allerede er der og at innbyggerne har en litt annen tilhørighet til bygget enn ved GSK. Driftsleder nevner blant annet at man har lagt til rette for at folk kan stikke innom for en kopp kaffe eller for å lese bøker, mens en slik «tilfeldig» bruk ikke er like aktuell ved GSK.

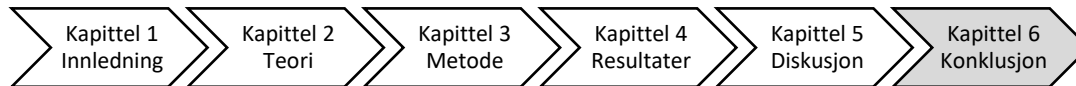
Betydningen av at GSK og EVGS/ON sine lokaler stilles til disposisjon for nærmiljøet og innvirkningen dette har på sosial bærekraft bekreftes også i stor grad av de eksterne brukerne ved de to skoleanleggene. Ved GSK trekker brukerne frem at det at de kan låne lokalene gratis har betydning for deres virksomhet. De opplever også anlegget som et inkluderende bygg som er lett tilgjengelig. Den ene brukeren sier at det at de får låne lokaler på GSK til å utøve aktiviteten sin gjør at deltakelsen og interessen blant barn og ungdom øker fordi de er godt synlige. En annen bruker trekker frem helsegevinster ved at de kan utøve aktiviteten sin på GSK. Hos EVGS/ON trekkes også det at de får låne lokalene gratis frem som en positiv faktor blant de eksterne brukerne. Begge brukerne svarer at det at de får benytte lokalene gjør at barn og unge i bygda får oppleve mestring og utvikling, bygge selvfølelse og selvtillit. Gjennom deltakelse i aktivitetene skaper de gode opplevelser for de som deltar og for hele lokalsamfunnet. En av brukerne påpeker også at all aktiviteten som genereres på EVGS/ON gir store ringvirkninger.

Man kan imidlertid stille seg spørsmål ved om aktiviteten blant eksterne brukere ved GSK hadde vært høyere dersom frivillige lag og organisasjoner hadde blitt involvert i større grad under planleggingen, slik det blir påpekt av driftsleder. Når eksterne brukere ikke blir identifisert og involvert (Olsson, Hansen og Blakstad, 2022), får man heller ikke avdekt hvor langt den delte bruke kan strekke seg. Assisterende rektor ved EVGS er så vidt inne på det når han foreslår at de kunne ha tilrettelagt for at frisørsalongen kunne ha vært åpen for innbyggerne i Nordfjordeid. Men også andre yrkesfagareal, slik som verkstedarealene, har stort potensial for å kunne benyttes av eksempelvis ungdomsgrupper som driver med bilmekking, eller sportsskytterklubben som kunne ha benyttet seg av børsemakerlinjas skytebane ved GSK. Biblioteket er en ypperlig arena for lavterskelarrangement, som det også blir påpekt av leder for kulturhuset, og kantina kan benyttes som kafé både på dagtid, kveld og helg. Disse brukerne må imidlertid

identifiseres, og når dette ikke gjøres så får man heller ikke utnyttet potensialet for delt bruk. Blant flere informanter blir hensynet til sikkerhet nevnt på spørsmål om hvorfor verkstedarealene ikke benyttes til ekstern delt bruk. Dette kan riktig nok oppfylles ved å skaffe kompetente ressurser som kan være til stede i lokalene når den delte bruken finner sted. Det kan imidlertid være at hensynet til økonomi er avgjørende for at slike ressurser ikke stilles til disposisjon. Videre er det heller ikke funnet noe i litteraturen som tyder på at det i norske videregående skoler er særlig tradisjon for å låne ut yrkesfagarealene etter skolens ordinære åpningstid, noe casene også viser, spesielt GSK.

Funnene viser at man begge steder har lyktes med å bidra til sosial bærekraft gjennom delt bruk av areal. Fra overordnet nivå, både statlig og fylkeskommunalt, er det ønskelig at byggene skal være åpne og tilgjengelige for lokalsamfunnet, og dette lå også til grunn ved planleggingen av byggene. Ved begge casene uttrykkes det blant både interne og eksterne brukere av bygget at aktivitetene som foregår i bygget gir brukerne trygghet, mestringfølelse, selvfølelse og selvtillit. Man kan imidlertid påstå at de i større grad har lyktes ved EVGS/ON ved at brukerne der i tillegg viser stor grad av tilhørighet til bygget. Dette vises blant annet ved at det er svært lav tersket for lokalmiljøet for å bruke anlegget, og at det til tross for svært høy bruk nesten døgnet rundt er lite hærverk. EVGS/ON har imidlertid andre forutsetninger enn GSK for i større grad å kunne lykkes med delt bruk, både ved organisering og fysisk utforming.

6 Konklusjon

Formålet med denne mastergradsavhandlingen har vært å undersøke hvordan man kan tilrettelegge for delt bruk i videregående skoler og hvordan delt bruk av areal kan fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø. Gjennom en omfangsrik litteraturstudie, dokumentanalyse, elleve semistrukturelle dybdeintervjuer og to spørreskjemaundersøkelser er det avdekket flere drivere og barrierer som påvirker delt bruk.

For å avgrense studien har to videregående skoler lokalisert i Midtre Gauldal kommune i Trøndelag fylke og i Stad kommune i Vestland fylke blitt valgt ut som studiens caser. Informantene og respondentene er tilknyttet disse casene, enten som interne eller eksterne brukere, eller ved å representere skoleeier og bygg- og eiendomsavdelingen i den aktuelle fylkeskommunen.

Fysisk utforming:

Undersøkelsene viser at det i dag ikke finnes noe regelverk eller andre føringer for fysisk utforming av skolebygg, og at det dermed i stor grad er opp til fylkeskommunene som skoleeier å bestemme hvordan det fysiske læringsmiljøet skal utformes for at det på best mulig måte skal støtte opp om opplæringen og de fastsatte målene i læreplanen. FEF-arealmodell benyttes av fylkeskommunene for dimensjonering av areal i nye skolebygg, men blir i både litteraturen og av informantene nevnt som en barriere ved at den legger opp til for høy arealeffektivitet og ikke hensyntar brukernes behov.

Tilpasningsdyktige arealer som kan ha flere funksjoner og dermed støtte opp om delt bruk er derfor avgjørende for å gi lærerne fleksibilitet til å kunne variere undervisningen sin. I tillegg er tilpasningsdyktige bygg viktig for å kunne imøtekomme fremtidige endringer og behov i pedagogikk og undervisningsformer. Scenariotenking blir i denne sammenheng trukket frem som en viktig faktor blant skoleeierne, men mye tyder likevel på bransjen har en tendens til å kun planlegge for behovet her og nå. FEF-modellens høye arealeffektivitet, sammenholdt med at det ikke tas hensyn til tilpasningsdyktighet for å imøtekomme fremtidens behov, vil på sikt kunne føre til større ombygginger med dertil økte investeringskostnader og ressursforbruk, hvilket er lite bærekraftig.

Drivere:

Undersøkelsene i studien viser at den bakenforliggende årsaken til at det tilrettelegges for delt bruk i videregående skoler er todelt. Ved intern delt bruk er det avdekket at den største driveren ved delt bruk er ønsket om å oppnå arealeffektive bygg, og at dette i hovedsak er drevet av et spørsmål om økonomi ved at både investerings- og driftskostnader deles på flere aktører. Samtidig er det avdekket at arealeffektive bygg etterstrebes som en del av fylkeskommunenes bærekraftsarbeid som følge av de krav og forventninger som stilles fra nasjonale myndigheters hold, spesielt når det gjelder de ressursmessige sidene knyttet til arealbruk. Funnene fra en av casene viser imidlertid at

for høy arealeffektivitet synes å ha uheldig innvirkning på selve organiseringen av delt bruk, og at potensialet for intern delt bruk ikke utnyttes til det fulle på grunn av dette. For høy arealeffektivitet virker også å føre til det litteraturen kaller «territorial thinking», altså en motvilje mot å dele arealer for å beskytte egne interesser og behov.

Videre er synergieffekter trukket frem som driver, ved at elevene ved skolen får tilgang til areal og pedagogiske ressurser som de ellers ikke vil hatt. I tillegg gjør den delte bruken at elevene får innsikt og innblikk i flere bransjer og et fremtidig arbeidsliv ved at eksterne brukere samarbeider med skolens programfag. Attraktivitet, omdømme og rekruttering blir også trukket frem som drivere ved delt bruk av areal.

Fylkeskommunenes samfunnsansvar og rolle som regional utviklingsaktør er den største driveren for hvorfor det tilrettelegges for ekstern delt bruk. Majoriteten av fylkeskommunene i Norge har delt bruk av fylkeskommunale lokaler som en del av sin eiendomsstrategi eller gjennom egne reglement og retningslinjer for utleie og utlån av fylkeskommunale lokaler til frivillige lag og organisasjoner. Det er tydelig at fylkeskommunene har innrettet seg etter myndighetenes oppfordring om å stille skolelokalene til disposisjon for frivilligheten og lokalsamfunnet gjennom å ha såkalte «24/7»-bygg som skal være åpne og tilgjengelige for allmennheten.

Barrierer:

For å lykkes med delt bruk og utnytte potensialet fullt ut er det avgjørende at man har en FM-strategi som allerede i planleggingsfasen er forankret på strategisk nivå og videre nedover i organisasjonen. Undersøkelsene har vist at manglende FM-strategi for håndtering av delt bruk i planleggingsfasen vil gjenspeile seg i driften av anlegget, både når det gjelder administrering av den delte bruken mellom brukerne, men også når det kommer til oppgavefordeling, roller, ansvar og fordeling av kostnader. Vellykket delt bruk gir synergieffekter som tilfører merverdi til både primær- og sekundærbrukere. Når delt bruk ikke er forankret i organisasjonen får man holdninger til «mitt og ditt» («territorial thinking») knyttet til arealbruk og -fordeling, hvilket igjen kan påvirke organiseringen og samarbeidet negativt.

Adgangskontroll, låsesystem og annen teknisk infrastruktur er barrierer som må løses for at delt bruk skal fungere optimalt. Ulike former for tilpasningsdyktighet viser seg å være blant de viktigste strategiske hensynene man ivaretar i byggets programmerings- og prosjekteringsfase. Dersom det ikke planlegges for delt bruk fra starten av, får man løsninger som vil være til hinder for dette, med hensyn på organisering av delt bruk, tilgjengelighet og plassering av ulike arealer og funksjoner.

Sosial bærekraft:

Delt bruk har vist å fremme sosial bærekraft i skolens nærmiljø ved at skoleanlegget blir et samlende treffpunkt for lokalsamfunnet ved at både frivilligheten, næringslivet og andre kan bruke anleggene. Det blir uttrykt at delt bruk gjør at brukerne føler inkludering, tilhørighet, mestringfølelse og tillit, hvilket igjen spiller inn på enkeltmenneskets livskvalitet. Det viser seg imidlertid at det i hovedsak er de kommunale kulturfunksjonene og foajéen som ifølge informantene er best egnet til delt bruk, mens de ordinære klasserommene i mindre grad benyttes. Det er likevel et stort potensial for økt delt bruk ved å utnytte de videregående skolens arealer i større grad, eksempelvis yrkesfagarealene. Dette krever imidlertid at det blir gjort en identifisering av hvem de interne og eksterne brukerne er, og at de blir involvert i planleggingsfasen slik

at deres behov blir hensyntatt. Når potensielle brukere ikke blir identifisert og involvert, får man heller ikke hensyntatt deres arealbehov ved den fysiske utformingen.

For at skolebyggene skal bidra til å fremme sosial bærekraft i nærmiljøet er det avgjørende at fylkeskommunene er sitt ansvar bevisst ved tilrettelegge for tilpasningsdyktige arealer som kan ha flere funksjoner. Videre må det også avsettes ressurser som kan administrere den delte bruken, men også til drift og renhold. Selv om økte drifts- og vedlikeholdskostnader nevnes som barriere ved eksternt delt bruk så viser undersøkelsene at fylkeskommunene vektlegger sitt samfunnsansvar og betydningen delt bruk har for lokalsamfunnet fremfor økonomi.

Oppsummert viser denne studien at for å kunne tilrettelegge for delt bruk, kreves det en bevisst FM-strategi forankret på strategisk nivå og videre nedover i organisasjonen som fremmer god organisering og samarbeid mellom brukerne. Videre må skolebyggene ha tilpasningsdyktige arealer som kan imøtekomme fremtidige endringer og behov. Brukeridentifisering og -involvering i planleggingsfasen er i så måte avgjørende for å kunne avdekke omfanget av den delte bruken, og for å kunne utforme arealene i henhold til brukernes behov. Når man lykkes med delt bruk, gir det positive synergieffekter som tilfører merverdi til byggets interne og eksterne brukere. Dette bidrar til å fremme sosial bærekraft for skolens nærmiljø og enkeltmenneskets livskvalitet. Til syvende og sist bidrar delt bruk til økt aktivitet i skoleanlegget, hvilket igjen er positivt sett i et bærekraftsperspektiv.

6.1 Forslag til videre forskning

I denne studien er det forsket på delt bruk i skoleanlegg som er samlokalisert med kommunale kulturfunksjoner. Undersøkelsene har vist at det i hovedsak er i de kommunale kulturfunksjonene det foregår delt bruk. Et utgangspunkt for videre forskning er derfor å se på hvordan delt bruk av areal blir løst i skolebygg der man ikke har tilgang til disse funksjonene i samme bygg. Basert på funnene i denne masteroppgaven har jeg en mistanke om at disse skolebyggene står mørklagte og uten aktivitet etter skolens ordinære åpningstid. Det hadde også vært interessant å finne ut hvordan det tilrettelegges for variert undervisning i disse skolebyggene siden denne studien viser at det i hovedsak er kulturfunksjonene som legger til rette for at lærerne kan variere undervisningen sin.

FEF-arealmodell blir kritisert både i litteraturen og blant denne studiens informanter for at den legger opp til for høy arealeffektivitet og ikke hensyntar brukernes behov. Et forslag til videre forskning er å se på brukerinvolvering i nye skoleanlegg og brukernes tilfredshet med de bygde arealene, og knytte dette opp mot arealmodellen for å undersøke om det faktisk stemmer at brukernes behov og ønsker ikke hensyntas.

En av casenes informanter nevnte at de eksterne brukerne i liten grad hadde blitt involvert i byggeprosjektet. Et siste forslag til videre forskning er å undersøke i hvilken grad potensielle eksterne brukere av et skoleanlegg blir involvert i planleggingsfasen, og hvordan dette påvirker omfanget av den eksterne delte bruken når bygget tas i bruk.

7 Referanseliste

- Aarnes, A. (1991). En skisse av skolebyggets historie i Norge, i Jordheim, K. (red.) *Skolen 1991. Årbok for norsk skolehistorie*. Oslo: NKS-Forlaget
- Abrahamsen, A. S. og Bergh, M. (2011). *Energibruk i bygninger for tjenesteytende virksomhet. 2008*. (17/2011). Oslo-Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå. Lastet ned 16.09.2023 fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201117/rapp_201117.pdf
- Arctander, S. (2019). *Scenariotenking som verktøy*. Forelesningspresentasjon i eiendomsutvikling og arealplanlegging, presentert på studiesamling ved NTNU i Trondheim, 22.10.2019.
- Arge, K. og Blakstad, S. H. (2010). *Managing the brief for better design*. Nederland: ICOP.
- Arge, K. og Landstad, K. (2002). *Generalitet, fleksibilitet og elastisitet i bygninger*. Prinsipper og egenskaper som gir tilpasningsdyktige kontorbygninger. *Prosjektrapport 336*. Oslo: Norges byggforskningsinstitutt.
- Arge, K. (2002). *Generalitet, fleksibilitet og elastisitet i bygninger. Hvilke typer tilpasningsdyktighet bør norske byggherrer velge, og hva velger de?* *Prosjektrapport 340-2003*. Oslo: Norges byggforskningsinstitutt. HAR EGENTLIG IKKE BRUKT DENNE
- Aspelund, G. og Nore, L. J. (2008). *Arealeffektiv bruk av skolebygg i videregående opplæring*. Oslo: Rambøll Management for Kommunenes interesse- og medlemsorganisasjon (KS).
- Aubert, V. (1972). *Det skjulte samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ballet, J., Bazin, D. og Mahieu, F.-R. (2020) A policy framework for social sustainability: Social cohesion, equity and safety. *Sustainable Development*, 28(5), s. 1388-1394. Tilgjengelig fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/sd.2092> (Hentet: 12.09.2023)
- Blackmore, J., Bateman, D., Loughlin, J., O'Mara, J. og Aranda, G. (2011). Research into the connection between built learning spaces and student outcomes. Literature review. Paper No. 22 June 2011. *Education Policy and Research Division, Department of Education and Early Childhood Development*. Melbourne, juni 2011.
- Blakstad, S. H. (2020). *Roller og oppgaver i arealforvaltning*. Presentasjon presentert i forelesning i AAR6028 Strategisk arealforvaltning, 25.09.2021, NTNU, Trondheim.
- Bradbeer, C., Mahat, M., Byers, T. og Imms, W. (2019). *A Systematic Review of the Effects of Innovative Learning Environments on Teacher Mind Frames*. Melbourne: University of Melbourne. Lastet ned 24.08.2023 fra: <http://www.ilet.com.au/publications/reports>

- Bygg21 (u.å.). *Signatur for en effektiv bygge- og eiendomsnæring*. Tilgjengelig fra: <https://bygg21.no/bygg21-signaturen/> (Hentet 13.12.2023)
- Bygg21. (2018). *10 kvalitetsprinsipper for bærekraftige bygg og områder*. Oslo: Bygg21.
- Byggeindustrien (2010). *Gauldal skole- og kultursenter*. Lastet ned fra: <https://www.bygg.no/gauldal-skole-og-kultursenter/62035!/> (Hentet 27.11.2023)
- Byggeindustrien (2009). *Opera Nordfjord*. Lastet ned fra: <https://www.bygg.no/opera-nordfjord/43032!/> (Hentet 27.11.2023)
- Byggordboka (u.å.). Arealeffektivitet. Lastet ned 12.08.2023 fra <https://www.byggordboka.no/artikkel/les/arealeffektivitet>
- Byggordboka (u.å.). Brukere. Lastet ned 27.08.2023 fra <https://www.byggordboka.no/artikkel/les/brukere>
- Byggteknisk forskrift (2017) *Forskrift om tekniske krav til byggverk*. Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-19-840?q=tek17> (Hentet 13.12.2023)
- Bøe, L., Høyland, K., Skaar, M., Wågø, S., Rokseth, L. S., Baer, D., Gorantonaki, E., Bjørgen, A., Giske, M. A. (2023). *Barn i byen. Gode oppvekstmiljøer for barn i sentrale bydeler i Trondheim*. Trondheim: SINTEF akademiske forlag.
- Bølviken, R. S. (2013). *Utforming av skolebygg – vurderinger og kunnskapsgrunnlag – En studie av prosessen fram mot et nytt skolebygg på «Maritun ungdomsskole»*. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Cardellino, P. og Woolner, P. (2020). Designing for transformation – a case study of open learning spaces and educational change. *Pedagogy, Culture & Society* 28(3), 383-402.
- Cold, B. (2003). *Skoleanlegget som lesebok - en studie av skoleanlegget som estetisk ramme for læring og velvære*. Synteserapport 2003 og fem delrapporter. Trondheim: Norges Forskningsråd og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Darre, J. E. S., (2019). Arealmodell til hinder for kvalitet i yrkesopplæringen. LinkedIn. Tilgjengelig fra <https://no.linkedin.com/pulse/arealmodell-til-hinder-kvalitet-i-yrkesoppl%C3%A6ringen-jon-eirik-darre> (Hentet: 10.12.2023)
- DNB Eiendom (2014). *Kulturforskjeller i de nordiske boligmarkedene*. Lastet ned 09.12.2023 fra <https://dnbeiendom.no/altombolig/kjop-og-salg/kulturforskjeller-i-norden>
- Eizenberg, E. og Jabareen, Y. (2017). Social Sustainability: A New Conceptual Framework. *Sustainability*, 9(1), artikkel 68. doi: 10.3390/su9010068
- Enova. (2013). *Enovas byggstatistikk 2013*. Trondheim: Enova.
- Fylkeskommunalt eiendomsforum (u.å.). *Om FEF*. Lastet ned 10.12.2023 fra <https://www.fef.no/om-fef>
- Fylkeskommunalt eiendomsforum (u.å.). *Arealgruppa*. Lastet ned 10.12.2023 fra <https://www.fef.no/arealgruppa>

- Folkehelseinstituttet (2023). *Varme relasjoner i kalde tider: Økt støtte og samhold balanserer lykken i krisetider*. Lastet ned 11.09.2023, fra <https://www.fhi.no/ps/livskvalitet-og-trivsel/varme-relasjoner-i-kalde-tider-okt-stotte-og-samhold-balanserer-lykken-i-kr/>
- Forente nasjoner (2021). *Menneskerettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/tema/menneskerettigheter/menneskerettigheter> (Hentet 04.09.2023)
- Forente nasjoner (2023a). *Bærekraftig utvikling*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling> (Hentet 04.09.2023).
- Forente nasjoner (2023b). *FNs bærekraftsmål*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal> (Hentet 04.09.2023)
- Forskning.no (2023). *Flere innvandrere eier egen bolig*. Lastet ned 09.12.2023 fra <https://www.forskning.no/boligmarkedet-innvandring-ntb/flere-innvandrere-eier-egen-bolig/2146113>
- Forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger (2023). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-03-28-449?q=Forskrift%20om%20helse%20og%20milj%C3%B8> (Hentet 15.08.2023)
- Frelin, A., Grannäs, J. og Rönnlund, M. (2021). Transitions in Nordic school environments – an introduction. *Education Inquiry*, 12:3, 217-224, DOI: 10.1080/20004508.2021.1947625
- Furseth, I. og Everett, E. L. (2020). *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre (3. utg.)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gislason, N. (2018) The whole school: Planning and evaluating innovative middle and secondary schools. I Alterator, S. og Deed, C. (red.) *School space and its occupation: Conceptualizing and evaluating innovative learning environments*. Rotterdam: Sense, s. 187-201.
- Gjersvik, R. (2020). *Strategi og arealforvaltning*. Forelesningspresentasjon i AAR6028 Strategisk Arealforvaltning, 02.09.2020, NTNU, Oslo.
- Grønn Byggallianse (2023). *BREEAM-NOR v6.1 for nybygg*. Oslo: Grønn Byggallianse.
- Grønn Byggallianse og Norsk Eiendom (u.å.). *Håndbok for bærekraftig stedsutvikling*. Ukjent sted: Norsk Eiendom
- Hansen, G. K. (2019). *Samspillet i byggeprosessen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Haugen, T. B., Sæbøe, O. E., Foss, M. (2020). *Eiendomsforvaltning. Facility Management*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Helsedirektoratet. (2023). *Kunnskapsoppsummering om ulikheter i helse og livskvalitet i Norge siden 2014 – sammendrag*. Oslo: Helsedirektoratet. Lastet ned 12.09.2023 fra <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kunnskapsoppsummering-om-ulikheter-i-helse-og-livskvalitet-i-norge-siden-2014--sammendrag>

- Hofstad, H. og Bergsli, H. (2017). *Folkehelse og sosial bærekraft. En sammenligning og diskusjon av begrepsinnhold, målsettinger og praktiske tilnærminger.* (NIBR-rapport 2017:15). Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR. Tilgjengelig fra <https://www.statsforvalteren.no/contentassets/39fa0364feca496fa13f95e600525f1e/rapport-nibr---folkehelse-og-sosial-barekraft.pdf> (Hentet: 10.09.2023).
- Høgskulen i Volda (u.å.) *Kurs i litteratursøk. Biblioteket, studieåret 2021-22.* Tilgjengelig fra: <https://www.hivolda.no/sites/default/files/documents/kurs-2-litteratursok-2021-22.pptx> (Hentet 15.10.2023)
- Höjer, M. og Mjörnell, K. (2018). Measures and Steps for More Efficient Use of Buildings. *Sustainability*, 10(6), s. 1949. Tilgjengelig fra <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/6/1949> (Hentet: 11.12.2023).
- Ihlebak, C., Castellan, C., Flobak, J. og Ese, J. (2021). The School as an Arena for CoCreating Participation, Equity, and Well-Being – A Photovoice Study from Norway. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16) 8252.
- Indergård, K. (2019). *Drivere og barrierer ved bruk av BREEAM-NOR. Hvilke drivere og barrierer møter aktørene ved bruk av BREEAM-NOR i prosjekter?* Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim
- Janzon, M. og Ringstad, A. M. (2021). *Hvordan ivaretar den fysiske utformingen av offentlige bygg taushetsplikten og personvernet?* Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utgave). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. og Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utgave). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. og Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utgave). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kinge, J. M., Modalsli, J. H., Øverland, S., Gjessing, H. K., Tollånes, M. C. Knudsen, A. K., Skirbekk, V., Strand, B. H., Håberg, S. E., Vollset, S. E. (2019). Association of Household Income With Life Expectancy and Cause-Specific Mortality in Norway, 2005-2015, *JAMA*, 321(19), 1916-1925. doi:10.1001/jama.2019.4329
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021). *Regjeringen legger frem en stortingsmelding om bærekraftsmålene.* Lastet ned 07.09.2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kmd/pressemeldinger/2021/handlingsplan-for-barekraftsmalene/id2863337/>
- Kommunal- og distriktsdepartementet (2023). *Ny stortingsmelding: Skilnadane i byane skal ned.* Lastet ned 15.09.2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-stortingsmelding-skilnadane-i-byane-skal-ned/id2991000/>

Kommunal- og distriktsdepartementet (2023). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027*. Tilgjengelig fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonale-forventninger-til-regional-og-kommunal-planlegging-20232027/id2985764/> (Hentet 13.12.2023)

Kunnskapsdepartementet (2022). *Oppfordrer kommuner til å gjøre lokaler tilgjengelig for frivilligheten*. Lastet ned 15.09 2023 fra
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oppfordrer-kommuner-til-a-gjore-lokaler-tilgjengelig-for-frivilligheten/id2918038/>

Lefdal, E. M. (2016). *Nye skoleanlegg for videregående opplæring: transparens, sentrumslokalisering og brukermedvirkning*. PhD thesis. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Ås.

Meld. St. 28 (2011-2012). (2012) *Gode bygg for eit betre samfunn. Ein framtidsretta bygningspolitikk*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.

Meld. St. 40 (2020-2021). (2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet.

Meld. St. 28 (2022-2023). (2023) *Gode bysamfunn med små skilnader*. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet.

Miljødirektoratet (2023). Dette er sirkulær økonomi. Lastet ned 27.08.2023 fra
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/avfall/sirkular-okonomi/>

Møre og Romsdal fylkeskommune. (2022). *Overordna utviklingsplan bygg og eigedom*. Molde: Møre og Romsdal fylkeskommune. Tilgjengelig frå:
<https://mrflk.innsynsportal.no/motekalender/motedag/1003054> (Sak 0032/22)

Mørk, M. I., Bjørberg, S., Sæbøe, O. E., Weisæth, O. (2008). *Ord og uttrykk innen Eiendomsforvaltning – Fasilitetsstyring (Facilities Management)*. Norges bygg- og eiendomsforening.

Nerdrum, P. (1998). *Mellom sannhet og velferd: Etske dilemmaer i forskning belyst ved et eksempel*. Notat. Oslo: Høgskolen i Oslo.

Nordplan AS (2006). *Anbudsutredning*. (datert: 05.10.2006)

Nordplan AS (2007). *Prosjektomtale* (datert 29.01.2007)

NOU 2004:22 (2004) *Velholdte bygninger gir mer til alle*. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet.

NOU 2020:16 (2020) *Levekår i byer – Gode lokalsamfunn for alle*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

NS 3454:2000. *Livssyklus kostnader for byggverk - Prinsipper og struktur*. Standard Norge.

NS-EN ISO 41011:2018. *Fasilitetsstyring (FM) – Terminologi*. Standard Norge.

- NTNU. (2018). *Arealkonsept for Campus NTNU. NTNUs campusutvikling 2016 – 2025 fase 2. Versjon 1.3 – 20.08.2018*. Ukjent: NTNU.
- Nærings- og fiskeridepartementet (2023). Forslag til ny anskaffelseslov: Skal gjøre offentlige innkjøp enklere og mer bærekraftige. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forslag-til-ny-anskaffelseslov-skal-gjore-offentlige-innkjop-enklere-og-mer-barekraftige/id3013883/?expand=factbox3013892> (Hentet: 13.12.2023)
- OBOS (2023). *Vil du bo i OBOS Living Lab?* Lastet ned 15.08.2023 fra <https://www.obos.no/living-lab/beboer?propId=L22>
- Olsen, S. og Granås, K. B. (2019). *Ulike typer barrierer*. Lastet ned 02.10.2023 fra <https://www.tiltak.no/0-overordnede-virkemidler/0-3-organisering-og-gjennomfoering/o-3-6/>
- Olsson, N. (2011). *Praktisk rapportskrivning*. Trondheim: Fagbokforlaget.
- Olsson, N. O. E., Hansen, G. K., og Blakstad, S. H. (2022). Who are the users? User categorisations and implications on building performance measurement. *International Journal of Public Sector Performance Management*, 10(4), s. 566-579. doi: 10.1504/IJPSM.2022.126408
- Opplæringslova (1998) Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61> (Hentet: 15.08.2023)
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2013). *Innovative learning environments*. Paris: OECD Publishing.
- Patel, M. (2005). *Building Schools for the Future in the United Kingdom*. (2005/02). Ukjent: Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). Lastet ned fra <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/577803422136.pdf?expires=1702221726&id=id&accname=guest&checksum=FAD6671C4C634411336F35AD0A6D950D> (Hentet: 10.12.2023)
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice* (4. utgave). Los Angeles: Sage Publications Inc.
- Plan- og bygningsloven (2008) *Lov om planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71> (Hentet 13.12.2023)
- Ridderstrøm, G. (2023). Tro, håp og juridiske virkemidler ... i planlegging av sosial bærekraft. *Våre steder, Våre steder*. 6. februar. Tilgjengelig fra <https://audioboom.com/posts/8246145-tro-hap-og-juridiske-virkemidler-i-planlegging-av-sosial-baerekraft>
- Rotvold, M. S. (2018). *Fysisk fleksibilitet i arkitektkonkurranser om nye skoler*. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet: Ås.

- Simonsen, C. L. (2013). *Arealeffektivitet, i form av delt bruk, sin påvirkning på bærekraft, krav og sertifiseringer i undervisningsbygg*. Masteroppgave, NTNU, Trondheim.
- Slette, P. A. (2012). *Arealeffektivitet i norske kontorbygninger relatert til bærekraftig utvikling i byggsektoren*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Skolhusgruppen (u.å.). *Om oss*. Lastet ned 10.12.2023 fra <https://www.arkitekt.se/om-oss/arbetsgrupper/arkitektur-och-barnradet/>
- Sogn og Fjordane fylkeskommune (2008). *Avtale mellom Sogn og Fjordane fylkeskommune og Eid kommune* (datert: 12.12.2008)
- Sogn og Fjordane fylkeskommune (2008). *Avtale mellom Sogn og Fjordane fylkeskommune og Eid kommune om drift av kulturdelen i Eid videregående skole* (datert: 12.12.2008)
- Statistisk sentralbyrå (2023). *Arealbruk og arealressurser*. Lastet ned 15.08.2023 fra <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/areal/statistikk/arealbruk-og-arealressurser>
- Statsbygg. (2016). *Nytt Regjeringskvartal. Rom- og funksjonsprogram*. Ukjent: Statsbygg.
- Statsbygg. (2020). *PA 0502 AREAL OG VOLUM*. Ukjent: Statsbygg.
- Statsbygg. (2021). *Sammenfatning brukerleveranse våren 2021. NTNU Campussamling. Temabrukergruppe Spesialarealer*. Ukjent: Statsbygg.
- Statsbygg. (2022). *Statens lokaler 2022*. Lastet ned 15.08.2023 fra <https://www.statsbygg.no/statens-lokaler-2022>
- Statsministerens kontor. (2021). *Hurdalsplattformen – For en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet 2021-2025*. Lastet ned 12.09.2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hurdalsplattformen/id2877252/?ch=1>
- Store Norske Leksikon (2020). *Scenario*. Lastet ned 08.12.2023 fra <https://snl.no/scenario>
- Store Norske Leksikon (2022). *Allmueskole*. Lastet ned 24.08.2023 fra <https://snl.no/allmueskole>
- St.prp. nr. 84 (1998-99). *Om ny strategi for Statsbygg og etablering av Statens utleiebygg AS*. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet
- Sverige Arkitekter (u.å.). *Arkitektur- och barnrådet*. Lastet ned 10.12.2023 fra <https://www.arkitekt.se/om-oss/arbetsgrupper/arkitektur-och-barnradet/>
- Sør-Trøndelag fylkeskommune (2005). *Prosjektdokument med alternativutredning*. Utarbeidet av bygg- og eiendomstjenesten v/prosjektleder Dag Morset (datert: 14.11.2005).
- Sør-Trøndelag fylkeskommune (u.å.). *Tidslinje revidert (PowerPoint-presentasjon)*. (ikke datert)
- Sør-Trøndelag fylkeskommune (u.å.). *Saksutredning: Samlokalisering av Gauldal videregående skole og Midtre Gauldal kommunes kultursenter – utarbeidelse av forprosjekt* (ikke datert)

- Sør-Trøndelag fylkeskommune (2007). *Avtale mellom Sør-Trøndelag fylkeskommune og Midtre Gauldal kommune om planlegging og intensjon om bygging av prosjektet Gauldal skole- og kultursenter* (datert: 02.04.2007)
- Sør-Trøndelag fylkeskommune (2008). *Saksframlegg: Framtidig skolestruktur i Midtre Gauldal* (datert: 27.10.2008)
- Sør-Trøndelag fylkeskommune (2022). *Utlån og utleie av fylkeskommunale lokaler til frivilligheten*. Sak behandlet i Fylkestinget 15.06.2022, saksnr. 48/22. Lastet ned 08.11.2023 fra <https://opengov.360online.com/Meetings/TRONDELAGE/Meetings/Details/1910734?agendaItemId=213027>
- Talmage, C. A., Figueroa, H. L. og Wolfersteig, W. L. (2018). Perceptions of Expanded Shared Use of Schools: A Mixed Method Examination of Pathways and Barriers to Community Well-Being. *School Community Journal*, 28(2). Tilgjengelig fra <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1201927.pdf> (Hentet 11.12.2023).
- Thyholt, M. og Dokka, T. H. (2003). *Nye forskriftskrav til bygningers energibehov*. Trondheim: SINTEF Bygg og miljø.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (2. utg.)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Trøndelag fylkeskommune (2023). *Gauldal videregående skole – informasjonsside*. Lastet ned fra: <https://web.trondelagfylke.no/gauldal-videregaende-skole#> (Hentet 27.11.2023)
- Turner, L., Calvert, H. G. og Chaloupka, F. J. (2018). Barriers to Shared Use of Indoor and Outdoor Facilities at US Elementary Schools. *Journal of School Health*, 88(5), s. 379-387. Tilgjengelig fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/josh.12621> (Hentet 11.12.2023)
- Tønnessen, L. K. B. (2007). *Norsk utdanningshistorie. En innføring med fokus på grunnskolens utvikling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ulleberg, H. P. (2016). Skolens arkitektur, I: Volckmar, N. (red.), *Utdanningshistorie. Grunnskolen som samfunnsintegrerende institusjon*. Gyldendal Akademisk, s. 207-240.
- Ulleberg, H. P. (2022). Skolebyggets arkitektur som ramme for sosialisering.
- Ulleberg, H. P. og Saur, E. (2022). Skolens fysiske miljø og inkludering. I: Karlsdottir, R., Kvello, Ø og Hybertsen, I. D. (red.). *Grunnbok i pedagogisk psykologi*. (1. utgave, 427-439). Fagbokforlaget.
- Ulleberg, H. P. og van Verseveld, M. (2023). *Fysisk skolemiljø og pedagogikk. En kunnskapsoversikt*. Oslo: SINTEF akademiske forlag.
- Union (2023). *Coworking-undersøkelse vinter 2023*. Lastet ned 15.08.2023 fra <https://m2.union.no/leiemarked/fleksible-kontorlokaler/coworking-undersokelse-vinter-2023>
- Universitetet i Oslo (UiO) (2015). *Hva slags skole skulle landet ha?* Lastet ned 24.08.2023 fra <https://www.norgeshistorie.no/bygging-av-stat-og-nasjon/1408-hva-slags-skole-skulle-landet-ha.html>

- Hanssen, G. S. og Aarsæther, N. (2018). Pbl (2008) – en lov for vår tid? *Tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- og byutvikling*, 50(3), s. 2-7. Tilgjengelig fra: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3045-2018-03-02#figure-2> (Hentet 13.12.2023)
- Utdanningsdirektoratet. (2017). Om overordnet del. Lastet ned 16.08.2023, fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/om-overordnet-del/?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet. (2021). *Universell utforming av barnehage- og skolebygg*. Lastet ned 17.08.2023 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/universell-utforming-av-barnehage-og-skolebygg/#a158928>
- Utdanningsdirektoratet. (2022). *Flere elever sluttet i 2021-22 enn året før*. Lastet ned 12.09.2023 fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/analyser/elever-som-slutter-i-lopet-av-skolearet/>
- Utdanningsdirektoratet. (2023). *Læreplanverket*. Lastet ned 16.08.2023 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/>
- Utdanningsnytt (2018). *Kunnskapsministeren vil ha mer bruk av skolelokaler til andre aktiviteter*. Lastet ned fra: <https://www.uttanningsnytt.no/kunnskapsministeren-vil-ha-mer-bruk-av-skolelokaler-til-andre-aktiviteter/140445> (Hentet 16.11.2023)
- Utdanningsnytt (2020). *Lærere, LO og NHO slår alarm: - Ikke plass til yrkesfag i nye skolebygg*. Lastet ned fra: <https://www.uttanningsnytt.no/elektro-lo-nho/laerere-lo-og-nho-slar-alarm-ikke-plass-til-yrkesfag-i-nye-skolebygg/235607> (Hentet 10.12.2023)
- Van Meel, J. og Størdal, K. B. (2017). *Briefing for buildings. A practical guide for clients and their design teams*. Sted og utgiver: Ukjent.
- Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. (1987). *Vår felles framtid*. Ukjent: Tiden Norsk Forlag.
- Vestland fylkeskommune (2023). *Eid vgs – informasjonsside*. Lastet ned fra: <https://www.eid.vgs.no/> (Hentet 27.11.2023)
- Vinje, E. (2011). *Baseskoler. En kritisk diskursanalyse av teksten Baser fra Rådgivningstjenesten for skoleanlegg*. Lastet ned fra: <https://journals.oslomet.no/index.php/formakademisk/article/download/108/94/184> (Hentet 02.09.2023)
- Zeiner, H. H. (2022) *Sosial bærekraft – en litteraturstudie*. (NIBR-notat 2022:105). Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR. Tilgjengelig fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3015353/2022-105.pdf?sequence=1> (Hentet: 10.09.2023)

Vedlegg

- Vedlegg 1:** Informasjonsskriv dybdeintervju
- Vedlegg 2:** Intervjuguide – hovedmal
- Vedlegg 3:** Intervjuguide - skoleeier
- Vedlegg 4:** Intervjuguide - prosjektleder
- Vedlegg 5:** Intervjuguide – skoleledelse videregående skole
- Vedlegg 6:** Intervjuguide - drift
- Vedlegg 7:** Intervjuguide – leder kulturfunksjoner
- Vedlegg 8:** Intervjuguide – skoleledelse ungdomsskole
- Vedlegg 9:** Informasjonsskriv spørreskjemaundersøkelse
- Vedlegg 10:** Spørreskjema - fylkeskommuner
- Vedlegg 11:** Spørreskjema – eksterne brukere
- Vedlegg 12:** Plantegning GSK
- Vedlegg 13:** Plantegning EVGS/ON

VEDLEGG 1

INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING (dybdeintervju)

Vil du delta i datainnsamling i forbindelse med masteroppgave i eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU?

Masteroppgavens tema:

«Delt bruk og sosial bærekraft i videregående skoler
- når skolen er mer enn en læringsarena»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i datainnsamling i forbindelse med masteroppgave i eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU, der formålet er å undersøke hvordan det kan tilrettelegges for delt bruk i nye videregående skoler, samt se på hvordan delt bruk kan påvirke sosial bærekraft. I dette skrevet gis det informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt navn er Elin Larsen Blø og jeg holder på med en erfaringsbasert mastergrad innenfor eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU i Trondheim. Høsten 2023 skriver jeg avsluttende masteroppgave med (foreløpig) tema: «Delt bruk og sosial bærekraft i videregående skoler – når skolen er mer enn en læringsarena».

Bakgrunnen for valg av tema er at jeg ønsker å se på hvordan skolebygg, og da spesielt videregående skoler, kan benyttes utover skolens åpningstid. Det er kjent at skolebygg står tomme 70% av døgnet, hvilket er lite bærekraftig med tanke på at skolebygg er store bygg som beslaglegger store ressurser i både bygge- og driftsfase. Fra offentlige myndigheter er det påpekt flere ganger at både kommuner og fylkeskommuner må ta en tydeligere rolle når det gjelder arealbruk i offentlige bygg, og at man gjennom sambruk og flerbruk av areal kan stille arealene tilgjengelig for flere og dermed også øke bruken av bygget.

Videre vil det bli sett på hvordan delt bruk av areal i skolebygg kan påvirke sosial bærekraft og fremme blant annet livskvalitet, trivsel, inkludering og mangfold blant byggets interne og eksterne brukere.

Jeg har valgt ut Eid videregående skole/Operahuset og Gauldal skole- og kultursenter som case i min masteroppgave og jeg har i løpet av oktober 2023 vært på befaring ved begge disse skolene. Ved å intervju sentrale personer tilknyttet disse skolene, sende ut spørreundersøkelse, samt ved gjennomgang av relevant litteratur, dokumenter og den fysiske befaringen, skal jeg svare på følgende (foreløpige) problemstilling:

Hvordan kan man best legge til rette for ekstern delt bruk i videregående skoler, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft?

For å kunne svare på problemstillingen er det utarbeidet 3 forskningsspørsmål som sammen søker å finne svaret på problemstillingen:

1. Hvordan kan det legges til rette for delt bruk ved utvikling av nye videregående skoler?
2. Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens omgivelser?

3. Hvilke drivere og barrierer finnes ved delt bruk?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Geir K. Hansen er prosjektansvarlig. Hans kontaktinformasjon er:

E-post: geir.hansen@ntnu.no

Tlf: 95135520

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i forskningsprosjektet med bakgrunn i din rolle i byggeprosjektet, eller som ansatt i fylkeskommune eller som bruker av «Eid videregående skole/Operahuset», eventuelt «Gauldal skole- og kultursenter». Det er planlagt å intervju sentrale aktører i prosjektene, eksempelvis skoleeier, prosjektledere, skoleledelse og driftspersonell. I tillegg er det ønskelig å intervju brukere av byggene (eksempelvis frivillige lag/organisasjoner).

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du skal delta i et intervju, og anslagsvis vil dette innebære ca. 1-1,5 times intervju med hver av intervjuobjektene. Dette bør gjennomføres i løpet av oktober/begynnelsen av november slik at jeg har tilstrekkelig med tid til å analysere svarene før masteroppgaven skal leveres i midten av desember. Jeg ser for meg at intervjuene må avholdes på Teams siden jeg holder til i Molde. Jeg vil ta kontakt i god tid i forveien slik at vi kan avtale tidspunkt for intervjuet basert på hva som passer for deg.

I oppgaven vil ikke navnet ditt fremgå, men det er ønskelig å kunne bruke stillingstittel og arbeidssted, f.eks «Prosjektleder ved Trøndelag fylkeskommune» eller «Rektor ved Eid vgs». Dette gjør at fullstendig anonymisering ikke kan gis, da masteroppgavens lesere på en forholdsvis enkel måte kan finne ut hvem som innehar disse titlene.

Intervjuguide med spørsmålene som vil stilles under intervjuet vil bli sendt ut i forkant slik at du får mulighet til å forberede deg.

For enklere å kunne analysere de innhentede dataene i etterkant, vil det bli gjort video- og lydopptak under intervjuet på Teams. Disse vil kun bli benyttet i forbindelse med masteroppgaven og vil bli slettet når masteroppgaven er levert og alle sensur- og klagefrister er utløpt.

Under intervjuene kan det hende ditt navn/stillingstittel/arbeidssted blir nevnt av andre intervjudeltakere som en del av informasjonen som gis for å kunne besvare spørsmålene i intervjuet. Dersom du velger å delta i prosjektet, samtykker du også til at andre intervjudeltakere kan gi informasjon om deg med bakgrunn i den rollen du hadde i byggeprosjektet eller i den aktuelle fylkeskommunen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

I utgangspunktet er det kun jeg (Elin) som vil ha tilgang til og bruke personopplysningene og opplysningene som gis under intervjuet. Ved forespørsel vil behandlingsansvarlig institusjon (NTNU) og prosjektansvarlig (og min veileder ved NTNU), Geir Hansen, få tilgang til opplysningene.

Opplysningene om deg og opplysningene du gir under intervjuet vil bli oppbevart på lagringsområde på NTNU sin server. Dette lagringsområdet har adgangsbegrensning som kun jeg har tilgang til.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Masteroppgaven vil etter planen leveres i desember 2023. Deretter påløper sensurfrist, klagefrist og svarfrist. Sensurfrist er 3 måneder. Når sensur-, klage- og svarfrist har utløpt vil alle personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger jeg behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med meg eller prosjektansvarlig/veileder ved NTNU:

Elin Larsen Blø

E-post: elinlb@hotmail.com

Tlf: 93048810

NTNU ved Geir Hansen

E-post: geir.hansen@ntnu.no

Tlf: 95135520

NTNUs personvernombud:

Thomas Helgesen

E-post: thomas.helgesen@ntnu.no

Tlf: 93079038

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

Epost: personvertjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Geir K. Hansen

Student

Elin Larsen Blø

VEDLEGG 2

INTERVJUGUIDE TIL DYBDEINTERVJU (HOVEDMAL)

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023)

Gode bysamfunn med små skilnader sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. Overordnede mål/strategier

- 3.1 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan skolebyggene skal utformes fysisk?
- 3.2 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man kan få mest mulig arealeffektive skolebygg gjennom delt bruk?

- 3.3 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man gjennom delt bruk av areal kan legge til rette for økt aktivitet i skolebygget?
- 3.4 Det har i flere stortingsmeldinger og NOU'er blitt påpekt at arealeffektivitet kan oppnås gjennom sambruk, flerbruk og økt bruksintensitet. Kan dette ha spilt inn på valget om delt bruk i byggeprosjektet Gauldal skole- og kultursenter?

4. De fysiske arealenes utforming

- 4.1 Synes du at skolen har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov? Eksempelvis:
- Ved behov for annen/ny type bruk av arealet
 - Ved utlån/utleie
 - Ved pedagogiske og organisatoriske endringer
- 4.2 Kunne skolens arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible? Hvordan?
- 4.3 Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?

5. Delt bruk

- 5.1 Hvorfor ble det tilrettelagt for delt bruk ved skolen?
Eksempelvis:
- Arealeffektivisering
 - Økonomi
 - Driftsfordeler
 - Bærekraft
 - Annet
- 5.2 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolen?
- 5.3 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk?
- 5.4 Når (tidspunkt) foregår det delt bruk?
- 5.5 Hvilke rom er best egnet for delt bruk?
- 5.6 Hvilke rom er dårligst egnet for delt bruk?
- 5.7 Hvem er brukerne av rommene der det foregår delt bruk (både interne og eksterne)?
- 5.8 Drivere ved delt bruk
- 5.9 Barrierer
- Adgangskontroll
 - Drift
 - Sikkerhet
 - Personalressurser/organisering
 - Annet?
- 5.10 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

6. Sosial bærekraft

Med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn

sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhøyrse.»

- 6.1 Hvilken rolle tenker du at skolen har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?
- 6.2 Hvordan tenker du at skolen kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?
- 6.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved din skole gir til sosial bærekraft?
- 6.4 Benytter skolen seg av arealer eksternt (hos andre offentlige eller private virksomheter, frivillige lag/organisasjoner) slik at delt bruk også foregår mellom skolen og skolens nærmiljø?

VEDLEGG 3

INTERVJUGUIDE – SKOLEEIER

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. Overordnede mål/strategier

- 3.1 Hvilke mål/strategier har fylkeskommunen med hensyn til utforming av skolebyggene?
- 3.2 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man kan få mest mulig arealeffektive skolebygg gjennom delt bruk?
- 3.3 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man gjennom delt bruk av areal kan legge til rette for økt aktivitet i skolebygget?

3.4 Har du kjennskap til NOU 2004:22 «Velholdte bygninger gir mer til alle», og har den påvirket tenking og fysisk utforming av skolen, herunder delt bruk?

4. De fysiske arealenes utforming

4.1 Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer? Eksempelvis:

- Ved behov for annen/ny type bruk av arealet
- Pedagogiske og organisatoriske endringer
- Ved utlån/utleie

5. Delt bruk

5.1 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk?

Eksempelvis:

- Arealeffektivisering
- Økonomi
- Driftsfordeler
- Bærekraft
- Annet

5.2 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolene?

5.3 Drivere ved delt bruk

5.4 Barrierer ved delt bruk

- Adgangskontroll
- Drift
- Sikkerhet
- Personalressurser/organisering
- Annet?

5.5 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

6. Sosial bærekraft

6.1 Hvilken rolle tenker du at de videregående skolene har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

6.2 Hvordan tenker du at skolene kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

6.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved skolene gir til sosial bærekraft?

VEDLEGG 4

INTERVJUGUIDE – PROSJEKTLEDER

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhøyrse.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. Overordnede mål/strategier

- 3.1 Hvilke mål/strategier har fylkeskommunen med hensyn til fysisk utforming av skolebyggene?
- 3.2 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man kan få mest mulig arealeffektive skolebygg gjennom delt bruk?
- 3.3 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man gjennom delt bruk av areal kan legge til rette for økt aktivitet i skolebygget?
- 3.4 Har du kjennskap til NOU 2004:22 «Velholdte bygninger gir mer til alle», og har den påvirket tenking og fysisk utforming av skolen, herunder delt bruk?

4. De fysiske arealenes utforming

- 4.1 Hvilke grep er gjort med hensyn til tilpasningsdyktighet?
- 4.2 Hvordan planlegges det for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?
- 4.3 Kunne skolens arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible? Hvordan?
- 4.4 Er det funksjoner som kunne ha vært delt, men som vanskelig kan deles på grunn av plassering (logistikk og organisering)?

5. Delt bruk

- 5.1 Hvorfor ble det tilrettelagt for delt bruk ved skolen?

Eksempelvis:

- Arealeffektivisering
- Økonomi
- Driftsfordeler
- Bærekraft
- Annet

- 5.2 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolen?

- 5.3 Hvilke rom/arealer er best egnet for delt bruk?

- 5.4 Hvilke rom/arealer er dårligst egnet for delt bruk?

- 5.5 Drivere ved delt bruk

- 5.6 Barrierer ved delt bruk

- Adgangskontroll
- Drift
- Sikkerhet
- Personalressurser/organisering
- Annet?

- 5.7 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor

ikke?

6. Sosial bærekraft

- 6.1 Hvilken rolle tenker du at skolen har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

- 6.2 Hvordan tenker du at skolen kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

- 6.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved skoleanlegget gir til sosial bærekraft?

VEDLEGG 5

INTERVJUGUIDE – SKOLELEDELSE VGS

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. Overordnede mål/strategier

- 3.1 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan skolebyggene skal utformes fysisk?
- 3.2 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man kan få mest mulig arealeffektive skolebygg gjennom delt bruk?
- 3.3 Har fylkeskommunen overordnede mål/strategier som sier noe om hvordan man gjennom delt bruk av areal kan legge til rette for økt aktivitet i skolebygget?

4. De fysiske arealenes utforming

4.1 Synes du at skolen har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov? Eksempelvis:

- Ved behov for annen/ny type bruk av arealet
- Ved utlån/utleie
- Ved pedagogiske og organisatoriske endringer

4.2 Kunne skolens arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible? Hvordan?

4.3 Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?

5. Delt bruk

5.1 Hvorfor ble det tilrettelagt for delt bruk ved skolen?

Eksempelvis:

- Arealeffektivisering
- Økonomi
- Driftsfordeler
- Bærekraft
- Annet

5.2 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolen?

5.3 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk?

5.4 Når (tidspunkt) foregår det delt bruk?

5.5 Hvilke rom/arealer er best egnet for delt bruk?

5.6 Hvilke rom/arealer er dårligst egnet for delt bruk?

5.7 Hvem er brukerne av rommene der det foregår delt bruk (både interne og eksterne)?

5.8 Driverer ved delt bruk

5.9 Barrierer

- Adgangskontroll
- Drift
- Sikkerhet
- Personalressurser/organisering
- Annet?

5.10 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

6. Sosial bærekraft

6.1 Hvilken rolle tenker du at skolen har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

6.2 Hvordan tenker du at skolen kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

6.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved din skole gir til sosial bærekraft?

6.4 Benytter skolen seg av arealer eksternt (hos andre offentlige eller private virksomheter, frivillige lag/organisasjoner) slik at delt bruk også foregår mellom skolen og skolens nærmiljø?

VEDLEGG 6

INTERVJUGUIDE - DRIFT

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. De fysiske arealenes utforming

- 3.1 Synes du at skolen har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov? Eksempelvis:
 - Ved behov for annen/ny type bruk av arealet
 - Ved utlån/utleie
 - Ved pedagogiske og organisatoriske endringer
- 3.2 Kunne skolens arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible? Hvordan?

3.3 Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?

4. Delt bruk

4.1 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved skolen?

4.2 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk?

4.3 Når (tidspunkt) foregår det delt bruk?

4.4 Hvilke rom/arealer er best egnet for delt bruk?

4.5 Hvilke rom/arealer er dårligst egnet for delt bruk?

4.6 Hvem er brukerne av rommene der det foregår delt bruk (både interne og eksterne)?

4.7 Drivere ved delt bruk

4.8 Barrierer ved delt bruk

- Adgangskontroll
- Drift
- Sikkerhet
- Personalressurser/organisering
- Annet?

5.10 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

5. Sosial bærekraft

5.1 Hvilken rolle tenker du at skolen har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

5.2 Hvordan tenker du at skolen kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

5.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved din skole gir til sosial bærekraft?

5.4 Benytter skolen seg av arealer eksternt (hos andre offentlige eller private virksomheter, frivillige lag/organisasjoner) slik at delt bruk også foregår mellom skolen og skolens nærmiljø?

VEDLEGG 7

INTERVJUGUIDE – LEDER KULTURFUNKSJONER

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023)
Gode bysamfunn med små skilnader sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. De fysiske arealenes utforming

- 3.1 Synes du at GSK/Eid vgs/Operahuset har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov? Eksempelvis:
 - Ved behov for annen/ny type bruk av arealet
 - Ved utlån/utleie
 - Ved pedagogiske og organisatoriske endringer
- 3.2 Kunne GSK/Eid vgs/Operahuset sine arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible? Hvordan?

4. Delt bruk

4.1 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk?

Eksempelvis:

- Arealeffektivisering
- Økonomi
- Driftsfordeler
- Bærekraft
- Annet

4.2 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk av kulturfunksjonene?

4.3 Når (tidspunkt) foregår det delt bruk?

4.4 Hvilke rom/arealer er best egnet for delt bruk?

4.5 Hvilke rom/arealer er dårligst egnet for delt bruk?

4.6 Hvem er brukerne av rommene der det foregår delt bruk (både interne og eksterne)?

4.7 Hvordan fungerer samarbeidet om bruk av rommene/arealene mellom kulturhuset og den videregående skolen?

4.8 Drivere ved delt bruk

4.9 Barrierer ved delt bruk

- Adgangskontroll
- Drift
- Sikkerhet
- Personalressurser/organisering
- Annet?

5.10 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

5. Sosial bærekraft

Med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

5.1 Hvilken rolle tenker du at GSK/Eid vgs/Operahuset har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

5.2 Hvordan tenker du at kulturhuset kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

5.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved GSK/Eid vgs/Operahuset gir til sosial bærekraft?

VEDLEGG 8

INTERVJUGUIDE – SKOLELEDELSE U.SKOLE

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

Driver: mulighet/fordel

Barriere: utfordring/begrensning/hindring

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023)
Gode bysamfunn med små skilnader sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørsele.»

1. Innledning og introduksjon

- 1.1 Ønske velkommen, takke for at hen vil stille opp i intervjuet og for hens bidrag til masteroppgaven
- 1.2 Kort introduksjon om meg og bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Få tillatelse til å ta opptak av intervjuet og avklar i hvilken grad informanten ønsker å lese gjennom notater, osv
- 1.4 Informere om databehandling og anonymisering, og hvordan datamaterialet vil behandles når prosjektet er avsluttet

2. Oppvarming

- 2.1 Fortell om din bakgrunn, stilling og ansvarsområde i virksomheten
 - Erfaring
 - Nåværende stilling, tid i nåværende stilling, ansvarsområde, relasjon til byggeprosjektet og ansvarsområde den gang da og nå
 - Begrepsavklaring (delt bruk, drivere og barrierer, sosial bærekraft)

3. De fysiske arealenes utforming

- 3.1 Synes du at GSK har tilpasningsdyktige og fleksible arealer som kan endres ved behov? Eksempelvis:
 - Ved behov for annen/ny type bruk av arealet
 - Ved utlån/utleie
 - Ved pedagogiske og organisatoriske endringer
- 3.2 Kunne GSK sine arealer ha vært utformet/tilrettelagt på en annen måte for å være mer tilpasningsdyktige/fleksible? Hvordan?

3.3 Hvordan planlegger dere for at skolebygningene skal være rustet for fremtidige behov og endringer?

4. Delt bruk

4.1 Har Midtre Gauldal kommune overordnede føringer/strategier som sier noe om at skolearealene skal brukes av flere enn skolens primærbrukere gjennom delt bruk?

4.2 Hvorfor tilrettelegges det for delt bruk?

Eksempelvis:

- Arealeffektivisering
- Økonomi
- Driftsfordeler
- Bærekraft
- Annet

4.3 Hvordan tilrettelegges det for delt bruk ved GSK?

4.4 Når (tidspunkt) foregår det delt bruk?

4.5 Hvilke rom/arealer er best egnet for delt bruk?

4.6 Hvilke rom/arealer er dårligst egnet for delt bruk?

4.7 Hvem er brukerne av rommene der det foregår delt bruk (både interne og eksterne)?

4.8 Hvordan fungerer samarbeidet om bruk av rommene/arealene mellom kulturhuset og ungdomsskolen og mellom ungdomsskolen og den videregående skolen?

4.9 Drivere ved delt bruk

4.10 Barrierer ved delt bruk

- Adgangskontroll
- Drift
- Sikkerhet
- Personalressurser/organisering
- Annet?

5.10 Hvordan kunne man tilrettelagt for ytterligere delt bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

5. Sosial bærekraft

Med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

5.1 Hvilken rolle tenker du at GSK har i nærmiljøet med hensyn til sosial bærekraft?

5.2 Hvordan tenker du at skolen kan tilrettelegge for sosial bærekraft gjennom delt bruk?

5.3 Hvilken effekt mener du delt bruk ved GSK gir til sosial bærekraft?

VEDLEGG 9

INFORMASJONSSKRIV (spørreskjemaundersøkelse)

Vil du delta i datainnsamling i forbindelse med masteroppgave i eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU?

Masteroppgavens tema:

«Delt bruk og sosial bærekraft i videregående skoler

- når skolen er mer enn en læringsarena»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i datainnsamling i forbindelse med masteroppgave i eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU, der formålet er å undersøke hvordan det kan tilrettelegges for delt bruk i nye videregående skoler, samt se på hvordan delt bruk kan påvirke sosial bærekraft. I dette skrivet gis det informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt navn er Elin Larsen Blø og jeg holder på med en erfaringsbasert mastergrad innenfor eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU i Trondheim. Høsten 2023 skriver jeg avsluttende masteroppgave med (foreløpig) tema: «Delt bruk og sosial bærekraft i videregående skoler – når skolen er mer enn en læringsarena».

Bakgrunnen for valg av tema er at jeg ønsker å se på hvordan skolebygg, og da spesielt videregående skoler, kan benyttes utover skolens åpningstid. Det er kjent at skolebygg står tomme 70% av døgnet, hvilket er lite bærekraftig med tanke på at skolebygg er store bygg som beslaglegger store ressurser i både bygge- og driftsfase. Fra offentlige myndigheter er det påpekt flere ganger at både kommuner og fylkeskommuner må ta en tydeligere rolle når det gjelder arealbruk i offentlige bygg, og at man gjennom sambruk og flerbruk av areal kan stille arealene tilgjengelig for flere og dermed også øke bruken av bygget.

Videre vil det bli sett på hvordan delt bruk av areal i skolebygg kan påvirke sosial bærekraft og fremme blant annet livskvalitet, trivsel, inkludering og mangfold blant byggets interne og eksterne brukere.

Jeg har valgt ut Eid videregående skole/Operahuset og Gauldal skole- og kultursenter som case i min masteroppgave og jeg har i løpet av oktober 2023 vært på befaring ved begge disse skolene. Ved å intervju sentrale personer tilknyttet disse skolene, sende ut spørreundersøkelse, samt ved gjennomgang av relevant litteratur, dokumenter og den fysiske befaringen, skal jeg svare på følgende (foreløpige) problemstilling:

Hvordan kan man best legge til rette for eksternt delt bruk i videregående skoler, og hvordan kan delt bruk fremme sosial bærekraft?

For å kunne svare på problemstillingen er det utarbeidet 3 forskningsspørsmål som sammen søker å finne svaret på problemstillingen:

1. Hvordan kan det legges til rette for delt bruk ved utvikling av nye videregående skoler?

2. Hvordan kan delt bruk bidra til sosial bærekraft i skolens omgivelser?
3. Hvilke drivere og barrierer finnes ved delt bruk?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Geir K. Hansen er prosjektansvarlig. Hans kontaktinformasjon er:

E-post: geir.hansen@ntnu.no

Tlf: 95135520

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i forskningsprosjektet med bakgrunn i din rolle i byggeprosjektet, eller som ansatt i fylkeskommune eller som bruker av «Eid videregående skole/Operahuset», eventuelt «Gauldal skole- og kultursenter». Det er planlagt å intervju sentrale aktører i prosjektene, eksempelvis skoleeier, prosjektledere, skoleledelse og driftspersonell. I tillegg er det ønskelig å sende ut spørreskjemaundersøkelse til brukere av byggene (eksempelvis frivillige lag/organisasjoner), og til alle fylkeskommunene i Norge.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du skal besvare et spørreskjema som sendes ut på e-post.

Ditt lag/organisasjon/klubb/din fylkeskommune vil anonymiseres i oppgaven. F.eks vil det stå «Bruker 1 ved GSK...».

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

I utgangspunktet er det kun jeg (Elin) som vil ha tilgang til og bruke personopplysningene og opplysningene som gis under intervjuet. Ved forespørsel vil behandlingsansvarlig institusjon (NTNU) og prosjektansvarlig (og min veileder ved NTNU), Geir Hansen, få tilgang til opplysningene.

Opplysningene om deg og opplysningene du gir under intervjuet vil bli oppbevart på lagringsområde på NTNU sin server. Dette lagringsområdet har adgangsbegrensning som kun jeg har tilgang til.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Masteroppgaven vil etter planen leveres i desember 2023. Deretter påløper sensurfrist, klagefrist og svarfrist. Sensurfrist er 3 måneder. Når sensur-, klage- og svarfrist har utløpt vil alle personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan **identifiseres** i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger jeg behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med meg eller prosjektansvarlig/veileder ved NTNU:

Elin Larsen Blø
E-post: elinlb@hotmail.com
Tlf: 93048810

NTNU ved Geir Hansen
E-post: geir.hansen@ntnu.no
Tlf: 95135520

NTNUs personvernombud:
Thomas Helgesen
E-post: thomas.helgesen@ntnu.no
Tlf: 93079038

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Geir K. Hansen

Student
Elin Larsen Blø

VEDLEGG 10

SPØRRESKJEMAUNDERSØKELSE - FYLKESKOMMUNER

INFORMASJON OM SPØRREUNDERSØKELSEN:

Bakgrunnsinformasjon/formål:

Dette spørreskjemaet sendes ut som en del av datainnsamlingen i forbindelse med masteroppgave i eiendomsutvikling og -forvaltning ved NTNU, der formålet er å undersøke hvordan det kan tilrettelegges for delt bruk i nye videregående skoler, samt se på hvordan delt bruk kan påvirke sosial bærekraft.

Bakgrunnen for valg av tema er at jeg ønsker å se på hvordan skolebygg, og da spesielt videregående skoler, kan benyttes utover skolens åpningstid. Det er kjent at skolebygg står tomme 70% av døgnet, hvilket er lite bærekraftig med tanke på at skolebygg er store bygg som beslaglegger store ressurser i både bygge- og driftsfase. Fra offentlige myndigheter er det påpekt flere ganger at både kommuner og fylkeskommuner må ta en tydeligere rolle når det gjelder arealbruk i offentlige bygg, og at man gjennom sambruk og flerbruk av areal kan stille arealene tilgjengelig for flere og dermed også øke bruken av bygget.

Videre vil det bli sett på hvordan delt bruk av areal i skolebygg kan påvirke sosial bærekraft og fremme blant annet livskvalitet, trivsel, inkludering og mangfold blant byggets interne og eksterne brukere.

Vedlagte spørreundersøkelse skal forsøke å avdekke hvordan de ulike fylkeskommunene i Norge stiller seg til delt bruk (flerbruk/sambruk) av areal, og hvilke drivere og barrierer de ser ved delt bruk. Videre i undersøkelsen er det valgt ut 2 norske videregående skoler som skal undersøkes videre.

Din besvarelse vil bli presentert i anonymisert stand i selve masteroppgaven.

Begrepsavklaring:

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

SPØRREUNDERSØKELSE

Hvilken fylkeskommune representerer du?

Svar:

1. Hvilke overordnede føringer har fylkeskommunen for delt bruk (flerbruk/sambruk) av areal ved planlegging av nye videregående skoler?

Svar:

2. Hvordan legges det til rette for delt bruk av areal i videregående skoler?

Svar:

3. For hvilke typer funksjoner legges det til rette for delt bruk (flerbruk/sambruk)?

Svar:

4. Hvilke drivere (muligheter/fordeler) ser dere ved delt bruk av areal?

Svar:

5. Hvilke barrierer (utfordringer/begrensninger/hindringer) ser dere ved delt bruk av areal?

Svar:

VEDLEGG 11

SPØRRESKJEMAUNDERSØKELSE – EKSTERNE BRUKERE

Begrepsavklaring:

Sosial bærekraft: med sosial bærekraft vises det til Stortingsmelding 28 (2022-2023) *Gode bysamfunn med små skilnader* sin definisjon på sosial bærekraft:

«Eit sosialt berekraftig samfunn set menneskelege behov i sentrum, gir sosial rettferd og livssjansar for alle, legg til rette for deltaking og samarbeid og for at menneske kan påverke forhold i nærmiljøet sitt og i samfunnet elles. Eit sosialt berekraftig samfunn sikrar alle menneske trygge bustader og gode nærmiljø, er inkluderande, og gjer det mogleg for alle å delta. Eit sosialt berekraftig samfunn gjer det også mogleg for befolkninga å utdanne seg og få seg arbeid, og har institusjonar og organisasjonar som byggjer opp om tillit, tryggleik og sosial tilhørrelse.»

Delt bruk: samledefinisjon på flerbruk og sambruk

Flerbruk: innebærer at samme rom/areal kan brukes til forskjellige aktiviteter

Sambruk: innebærer at flere brukere kan bruke samme rom/areal til like typer aktiviteter

SPØRSMÅL:

Hvilken bruker tilhører du (navn på lag/organisasjon/klubb):

SVAR:

Hvilket rom/areal bruker ditt lag/organisasjon/klubb?:

SVAR:

1. Er rommet/arealet dere bruker egnet for deres bruk? Hvorfor/hvorfor ikke?
SVAR:
2. Må dere gjøre tilpasninger før rommet/arealet kan tas i bruk (f.eks flytte møbler, rigge utstyr, flytte på skyvevegger, osv)
SVAR:
3. Hvilken betydning har det for laget/organisasjonen/klubben at dere kan benytte dere av rom/areal hos GSK/Eid vgs/Operahuset? Eksempelvis:
 - Økonomi (leiepris, slipper å ha eget lokale/klubbhus, etc)
 - Tilgjengelighet (universell utforming, kollektivtransport, parkering, etc)
 - Annet?SVAR:
4. Hvilken betydning har det for laget/organisasjonen/klubben at dere kan bruke rom/areal hos GSK/Eid vgs/Operahuset, med tanke på sosial bærekraft?
SVAR:

VEDLEGG 11

Plantegning GSK

